

ΚΩΝΣΤ. Σ. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΟΥ Δ.Θ. - ΧΡ. Γ. ΓΚΟΤΣΗ
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ Β. ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ - ΑΘΗΝΑΙ 1975

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

19677

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

Η ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΩΡΕΑΝ

ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΔΙΑΔΟΧΕΥΣΗΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

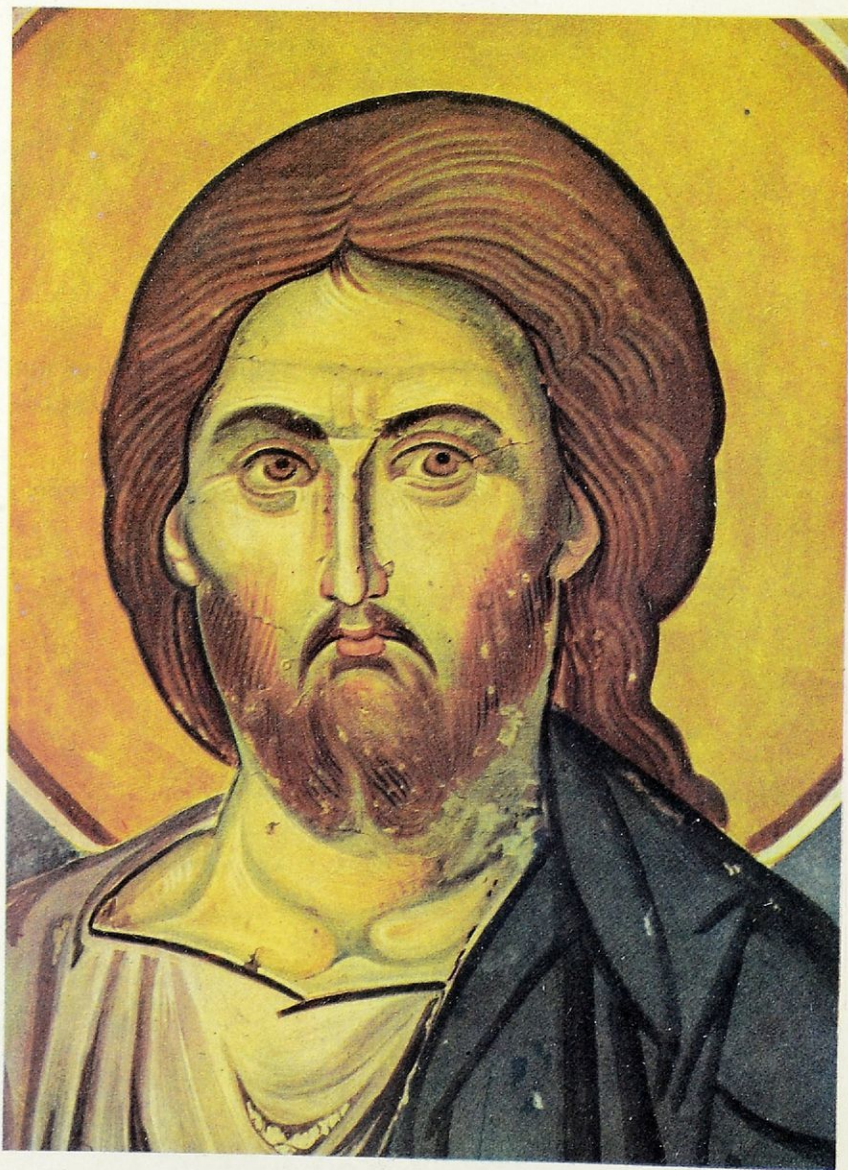
ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΔΙΑΔΟΧΕΥΣΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΔΙΑΔΟΧΕΥΣΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΔΙΑΔΟΧΕΥΣΗΣ
ΕΤΟΣ 1980

«...Ὅριζομεν ἀκαινοτόμητόν τε καὶ
ἀπαράτρωτον φυλάττειν τὴν παρα-
δοθεῖσαν ἡμῖν πίστιν...»

(Πενθέκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος)

Χριστός Παντοκράτορας. Τοιχογραφία του Πανσέληνου στο Προπάτο (Καρυές)
του Ἁγίου Ὁρους (14ος αἰ.). Ἀντίγραφο Φ. Ζαχαρίου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Έχεις στα χέρια σου ένα καινούργιο βιβλίο θρησκευτικής ύλης. Ο υπότιτλός του σε κατατοπίζει από την πρώτη στιγμή για το περιεχόμενό του. Στις σελίδες του θα δής την πίστη και τα Μυστήρια της Έκκλησίας.

Έτσι το βιβλίο αυτό σου το προσφέρει ουσιαστικά η Έκκλησία. Το προσφέρει στα παιδιά της σχολικής ηλικίας, που είναι τα πιο ζωντανά και έλπιδοφόρα μέλη της. Θέλει να τους δείξη από τώρα τους ανεκτίμητους θησαυρούς, που κρύβονται στο «Πιστεύω» της και γι' αυτό προσκαλεί τα βαπτισμένα παιδιά της να συναντήσουν τις ορθόδοξες αλήθειες στο χώρο της θείας ζωής και Λατρείας της.

Η συνάντηση και η γνωριμία σου με το θησαυρό της πίστεως και τον πλοῦτο της Ὁρθοδοξίας έχει για σένα και μιαν ἄλλη σημασία. Ἡ ηλικία σου είναι κρίσιμη. Στή σκέψη και τὴν καρδιά σου ἀνεβαίνουν δυνατὲς ἀμφιβολίες και ταλαντεύονται πάνω στα θέματα τῆς χριστιανικῆς Ἀλήθειας και τῆς ζωῆς. Χρειάζεσαι λοιπὸν μιὰ ζωντανή ἐνίσχυση και θερμὴ συμπαράσταση. Τὸ διδακτικὸ βιβλίο ἔρχεται στὰ χέρια σου γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ. Θέλει νὰ ἀνοίξη μαζί σου ἕνα δημιουργικὸ διάλογο πάνω στὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως, ὥστε νὰ σε βοηθήσει νὰ ἀνακαλύψεις μέσα σ' αὐτὲς τὴ δική σου τὴν ὑπαρξή. Ἄν γίνῃ αὐτό, τότε και σὺ θὰ κερδίσεις τὴ ζωὴ σου και τὸ βιβλίο θὰ ἔχη πετύχει τὸν προορισμό του.

Ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ βιβλίου θὰ καταλάβῃς τὰ κίνητρα που ὤθησαν τοὺς συγγραφεῖς νὰ τὸ γράψουν. Θέλουν ὅμως και αὐτοὶ μὲ τὴ σειρά τους νὰ ἐπικοινωνήσουν ἀπὸ τώρα μαζί σου. Θέλουν νὰ σοῦ ὑπογραμμίσουν τὸ σωστὸ τρόπο : α) τῆς ὀρθῆς ἀναστροφῆς σου μὲ τὶς ἀλήθειες τοῦ βιβλίου, β) τῆς δημιουργικῆς μελέτης τῶν διαφόρων κεφαλαίων και γ) τῆς πιὸ καλῆς και πρακτικῆς ἀξιοποιήσεως τοῦ περιεχομένου του.

Ἡ ὕλη τοῦ βιβλίου. Χωρίζεται σὲ δυὸ μέρη. Στὸ πρῶτο μέρος παρουσιάζονται οἱ ἀλήθειες τῆς ὀρθόδοξης πίστεως, που βρίσκον-

ται σὰ ἐπὶ πρῶτα ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως. Τὸ βιβλίον ἀναλύει τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως, ἐπεξηγεῖ τὸ ὀρθόδοξο περιεχόμενον τους καὶ συνδέει τὸ νόημά τους μὲ τὴν καθημερινή μας ζωή.

Στὸ δεύτερο μέρος γίνεται λόγος γιὰ τὰ ὑπόλοιπα πέντε ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, δηλαδὴ γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τὴν Ἐκκλησία καὶ τὰ Μυστήριά της. Τὰ Μυστήρια αὐτὰ σοῦ εἶναι γνωστὰ σὰν ἐκκλησιαστικὲς τελετές. Ἔχουν ὁμως καὶ μιὰν ἄγνωστη, στὸν πολλὸ κόσμον, πλευρά. Εἶναι ἡ μυστικὴ σημασία τους, ἡ θεία πραγματικότητα, ποὺ μᾶς ἀποκαλύπτουν μὲ τὸ συμβολισμό τους, ἡ μυστικὴ θεία Χάρις, ποὺ μᾶς προσφέρεται ἀπὸ τὸ Θεὸ μὲ τὴν παρουσία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνάμεσά μας καὶ μὲ τὸ φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἶσαι προνομιοῦχος καὶ εὐτυχισμένος, ποὺ θὰ σοῦ δοθῇ ἡ εὐκαιρία νὰ γνωρίσης αὐτὸ τὸ μυστικὸ ὀρθόδοξο πλοῦτο.

Τὸ βιβλίον δὲν σοῦ μεταφέρει ἀπλὲς γνώσεις. Σοῦ γνωρίζει καὶ σοῦ προσφέρει τὴν Ἀλήθεια, δηλαδὴ τὸ Θεὸ, ποὺ μᾶς Τὸν φανερώνει ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς μὲ τὸν ἐρχομὸ Του στὸν κόσμον. Ταυτόχρονα μαθαίνεις καὶ ἓνα νέο τρόπο ζωῆς. Εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ, τῆς Ἐκκλησίας, τῶν Ἁγίων της. Μονάχα ἔτσι θὰ καταλάβης ἐκεῖνο ποὺ εἶπε ὁ Κύριος : « Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ » (Ἰω. ιδ' 6).

Ἡ ταξινομήση τῆς ὕλης. Τὸ βιβλίον διακρίνεται γιὰ τὸ πλούσιο ὕλικόν του, ποὺ μᾶς τὸ προσφέρει μὲ ἐκκλησιαστικὸ καὶ κατὰ συνέπεια ζωντανὸ τρόπο. Τὸ ὕλικόν εἶναι βγαλμένο ἀπὸ δυὸ ἀνεξάντλητες πηγές : τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὴν Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Σὲ κάθε μάθημα ἀνατρέχουμε σ' αὐτές. Ἀναζητᾶμε τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως καὶ τὶς συνθήκες κάτω ἀπὸ τὶς ὁποῖες ξεπήδησαν, διατυπώθηκαν καὶ βιώθηκαν. Ὑστερα μελετᾶμε προσεκτικὰ τὶς ἱερὲς τελετές τῆς Ἐκκλησίας μας. Οἱ ἀλήθειες τῆς πίστεως βρῖσκονται βασικὰ σ' αὐτὸ τὸ μυστηριακὸ χῶρον. Εἶναι ὁμως ντυμένες μὲ τὶς λειτουργικὲς πράξεις καὶ διατυπωμένες στοὺς ὕμνους καὶ τὶς εὐχὲς τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ βιβλίον σου συχνὰ παραθέτει ὀλόκληρους ὕμνους καὶ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὶς εὐχὲς τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ γίνεται γιὰ νὰ νοιώσης καὶ σὺ τὴ χαρὰ τῶν ἀναρίθμητων ἀνθρώπων ποὺ ἔφαλαν ἐδῶ καὶ τόσους αἰῶνες τοὺς ὕμνους καὶ διάβασαν τὶς εὐχὲς καὶ τὶς προσευχὲς τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἔτσι θὰ συνηθίσης καὶ σὺ ἀπὸ τώρα τὶς ὠραῖες φράσεις καὶ τὴ ζων-

τανή γλώσσα τους και θά λαχταράς νά ακούσης τόν ἀληθινόν λόγο τους, πού χαρακτηρίζεται γιά τή δραματικότητα, τήν ὠραιότητα και τήν ποιητικότητά του.

Τελικά, οἱ προσφερόμενες ἀλήθειες συνοδεύονται ἀπό τὰ λόγια τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας και συνδέονται μὲ ὄλες τις πτυχὲς τῆς καθημερινῆς ζωῆς μας. Τὰ λόγια τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι σοφά, χαριτωμένα, γεμάτα ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ και τῶν Ἁγίων Του και ἀπαραίτητα γιά τὸν πιστὸ ἄνθρωπο, πού ἐπιθυμεῖ νά προσεγγίσει τις ἀλήθειες τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Πατερικὴ σκέψη και σοφία εἶναι ἡ κληρονομιά τοῦ Ἔθνους μας και ὁ ἀδαπάνητος θησαυρὸς τῆς Ὁρθοδοξίας μας. Οἱ Πατέρες μὲ τὴ διδασκαλία τους στερεώνουν τὸ λόγο τῆς Ἁγίας Γραφῆς, γιὰ τὸν ἐρμηνεύουν μὲ τὸ φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸν ἐπεξηγοῦν και τὸν κατοχυρώνουν μὲ τὴ συγκεκριμένη πράξη τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἡ ἀφομοίωση τῆς ὕλης. Ἡ φράση αὐτὴ σημαίνει πὼς πρέπει νά κάνης κτῆμα σου τὰ ὅσα μαθαίνεις στὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν. Γιά νά γίνῃ ὁμως αὐτό, πρέπει νά καταλάβῃς τις θείες ἀλήθειες. Νά τρέξῃς νά τις συναντήσης στὴν πηγὴ τους. Καὶ ἔπειτα εἶναι ἀνάγκη νά τις συνδέσης μὲ τὴν προσωπικὴ και τὴν κοινωνικὴ ζωὴ σου. Καὶ τὰ δύο χρειάζονται θέληση και προσπάθεια.

Τὸ βιβλίο δὲν εἶναι γραμμένο γιά νά ἀποστηθίσης μηχανικὰ τὸ περιεχόμενό του. Κάτι τέτοιο γινόταν παλαιότερα και ὁ μαθητὴς δοκίμαζε ἀπὸ τὴν ἐργασία αὐτὴ κούραση, μονοτονία και ἀγωνία. Τὸ μάθημα δὲν πρέπει νά σοῦ πιέξῃ τὴν ψυχὴ. Τὰ ὅσα προσφέρει εἶναι σὰν τὴ δροσιά, πού ἀβίαστα πρέπει νά κατεβαίνουν στὴν καρδιά σου, γιά νά τὴ δροσίξουν μὲ τὴν αὔρα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος και τὴν ξεκουράζου. Ἔτσι οἱ περικοπὲς ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή και τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, οἱ εὐχὲς και οἱ ὕμνοι δὲν εἶναι ὑλικό, πού εἶσαι ὑποχρεωμένος νά τὸ ἀποστηθίξῃς.

Κάθε κεφάλαιο σπονδύλωνεται γύρω ἀπὸ μερικὰ κύρια και βασικά σημεῖα. Τὰ σημεῖα αὐτὰ πρέπει νά εἶσαι σὲ θέση νά τὰ διακρίνης. Αὐτὰ ἀκριβῶς νά μαθαίνης. Ὁδηγός σου και ἐδῶ θά εἶναι τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως. Τὰ ἄρθρα του εἶναι λιτά, περιεκτικά, σύντομα. Πρὶν ὁμως διατυπωθοῦν και καταγραφοῦν, ὅπως εἶναι, σὲ προτάσεις, προηγήθηκαν πολλὲς προσπάθειες και συζητήσεις τῶν Ἁγίων Πατέρων,

πολλή και έντονη προσευχή και έντατική μελέτη τῶν θεμάτων πού θίγουν. Ἔτσι πρέπει νά κάνης και σύ. Για νά εἶσαι σέ θέση νά διατυπώνης περιληπτικά και εἵστοχα τὸ κάθε κεφάλαιο, πρέπει προηγουμένως νά μελετᾷς καλά και προσεκτικά τὸ μάθημά σου. Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο τῆς δημιουργικῆς μελέτης οἱ γνώσεις σου γύρω ἀπὸ τὰ θρησκευτικά θέματα θά εἶναι γεμάτες ἀπὸ ζωὴ και ζωντάνια, ἀπὸ βαθύτητα και εὐκρίνεια, ἀπὸ ἀγάπη και φιλανθρωπία, ἀπὸ πνευματικὸ και ἠθικὸ πλοῦτο.

Τὸ μάθημά σου θά τὸ ὀλοκληρώνης και θά τὸ χαίρεσαι μὲ τὴ λύση τῶν ἀσκήσεων. Στηρίζονται ὅλες στὰ σχετικὰ κεφάλαια. Εἶναι ἡ γέφυρα, πού θά σέ περνᾷ κάθε φορά ἀπὸ τὴν τάξη τοῦ Σχολείου στὸ στίβο τῶν χριστιανικῶν ἀγώνων και προσπαθειῶν ἀπὸ τὴ θεωρία στὴν πράξη. Σὲ καμιὰ ὅμως περίπτωση δὲν καταπιανόμαστε μὲ τίς ἀσκήσεις - ἐρωτήσεις, ἂν δὲν μελετήσουμε σωστὰ και προσεκτικά τὸ κεφάλαιο στὸ ὁποῖο ἀναφέρονται.

Μὲ αὐτὰ πού εἴπαμε και ὑπογραμμίσαμε, τὸ χωράφι τῆς ψυχῆς σου εἶναι πιά ἔτοιμο. Δέξον τὸ Σπορέα - Χριστὸ και ἄφησε τὸ λόγο Του νά πέση στὴν καλὴ γῆ για νά φυτρώση και νά δώση καρπὸ ἕκατὸ στὸ ἔνα.

Οἱ συγγραφεῖς

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΟΙ ΑΛΗΘΕΙΕΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ: Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ

1. Τò οὐσιαστικό περιεχόμενο τῆς ὀρθόδοξης πίστεως.

Ὁ κυριότερος στόχος τοῦ ἀνθρώπου σήμερα εἶναι νὰ ἐξερευνήσῃ, μὲ τὴ βοήθεια τῆς Ἐπιστήμης, τὸ διάστημα καὶ γενικὰ νὰ προσεγγίσῃ τὸ ἄγνωστο γι' αὐτὸν Σύμπαν. Ὁ ἄνθρωπος μὲ ὅλα τὰ μέσα ποὺ διαθέτει, προσπαθεῖ νὰ γνωρίσῃ τὸν κόσμον καὶ νὰ τὸν κατακτήσῃ μὲ τὴν παρουσία του. Καταβάλλει ἀγωνιώδεις καὶ θαυμαστὰς προσπάθειες, γιὰ νὰ διεισδύσῃ στὰ μυστικά τῶν ὠκεανῶν, τῆς ἀτμόσφαιρας, τοῦ ἡλιακοῦ καὶ τοῦ ἀστρικοῦ κόσμου.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὸν ὑλικὸν κόσμον, ὑπάρχει καὶ ὁ πνευματικὸς κόσμος, ποὺ μᾶς φανερῶνει βασικὰ τὸ χῶρον τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος θέλει νὰ γνωρίσῃ καὶ αὐτὸν τὸν κόσμον καὶ νὰ συμμετάσχῃ στὴ μακαριότητά του. Ἐπιθυμεῖ ἀκόμη νὰ μάθῃ τι ἔκανε ὁ Θεὸς γιὰ τὴ σωτηρία του. Τὸν ὑλικὸν κόσμον γνωρίζει ὁ ἄνθρωπος βασικὰ μὲ τὸ λογικὸν καὶ τὸν πνευματικὸν μὲ τὴ ζωντάνια καὶ τὴ δύναμιν τῆς πίστεως.

Τὰ ὅρια τοῦ ἀνθρώπινου λογικοῦ. Τὸ λογικὸν μᾶς εἶναι πολυμήχανον καὶ ἐφευρετικόν. Ὁ ἄνθρωπος μὲ αὐτὸ ἀναλύει, ὑπολογίζει, στοχάζεται καὶ πλουτίζει τὶς γνώσεις του σχετικὰ μὲ τὸν ἔμψυχον καὶ ἄψυχον περιβάλλοντα κόσμον. Εἶναι ἓνα πολύτιμον δῶρον τοῦ Θεοῦ.

Μὲ τὴ δύναμιν καὶ τὴν ἐνέργειαν τοῦ λογικοῦ ὁ ἄνθρωπος δὲν

προσεγγίζει μονάχα τὰ μυστικά τῆς δημιουργίας (φύσεως). Μπορεῖ νὰ στοχαστῆ καὶ νὰ ἀφήσῃ τὸν ἑαυτό του ἐλεύθερο καὶ ἀνοικτὸ γιὰ νὰ ἀνακαλύψῃ καὶ νὰ ἀποδεχτῆ τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμο. Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ λογικοῦ ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ προσεγγίξῃ καὶ τὸ Θεό. Μονάχα πού πρέπει τὸ λογικὸ νὰ βρίσκεται σὲ ἀρμονία καὶ σὲ στενὴ συνεργασία καὶ μὲ τὶς ἄλλες δυνάμεις του, ὅπως εἶναι τὸ συναίσθημα (ἀγάπη) καὶ ἡ βούληση. Μὲ διαπιστώσεις, πού βγαίνουν ἀπὸ μιὰ τέτοια λογικότητα, μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος πραγματικὰ νὰ πεισθῆ γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Θεοῦ. Γιὰ τὴν παρουσία καὶ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ μᾶς μιλοῦν πολὺ ἀυθεντικὰ καὶ πειστικὰ τὰ ἀναρίθμητα οὐράνια σώματα, ἡ τάξῃ μὲ τὴν ὁποία κινοῦνται, τὸ φυτικὸ καὶ ζωικὸ βασιλεῖο μὲ τὰ τόσα μυστικά του καὶ πάνω ἀπ' ὅλα ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν ψυχσωματικὸ καὶ πνευματικὸ του στολισμό. "Ὅλα μᾶς «διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα» (Ψαλμ. 18,2). "Ὅλα δηλαδὴ μιλοῦν γιὰ τὸν πάνσοφο, παντοδύναμο καὶ πανάγαθο Θεό - Δημιουργό.

Ὁ ἄνθρωπος ὅμως θέλει νὰ προχωρήσῃ σὲ μιὰ βαθύτερη προσωπικὴ κοινωνία του μὲ τὸ Θεό. Θέλει νὰ προσεγγίσῃ μὲ ὀλόκληρη τὴν ὑπαρξὴ του καὶ νὰ ἀπολαύσῃ τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ. Τὴ βαθιὰ αὐτὴ καὶ οὐσιαστικὰ ἀνθρώπινη ἐπιθυμία ἱκανοποιεῖ τὸ θεϊκὸ δῶρο τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἡ πίστη αὐτὴ μᾶς βοηθεῖ νὰ ἐμβαθύνουμε στὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἀξία τῆς πίστεως. Ἡ πίστη ἀνυψώνει τὸν ἄνθρωπο ἐκεῖ, ὅπου τὸ λογικὸ σταματᾷ τὴ χορήγησιν τῆς βοηθείας του. Ὅπως θὰ δοῦμε καὶ σὲ ἄλλα μαθήματα, ὁ Θεὸς εἶναι Ἕνας, ἀλλὰ Τριαδικός. Ἡ θεία φύση εἶναι μία, ἀλλὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία Πρόσωπα : τὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Θὰ μιλήσουμε πιὸ κάτω γιὰ τὸν πνευματικὸ κόσμον : τοὺς ἀγίους ἀγγέλους καὶ τὰ πονηρὰ πνεύματα. Ὀνομάζουμε καὶ ὁμολογοῦμε τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ Θεάνθρωπο Κύριον, γιὰτὶ στὸ Πρόσωπό Του εἶναι ἀδιάσπαστα, ἀδιαίρετα καὶ ἀσύγχυτα ἐνωμένους ἡ θεία καὶ ἡ ἀνθρώπινη φύση. Αὐτὲς καὶ ἄλλες ὑπέρλογες ἀλήθειες πλησιάζει ὁ ἄνθρωπος μονάχα μὲ τὴ χριστιανικὴ πίστη. Πρόκειται γιὰ ἀλήθειες πού ὁ Ἰδιος ὁ Θεὸς φανέρωσε στὸν ἄνθρωπον μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ἡ Σάρκωση τοῦ Κυρίου ἔδωσε ἕνα νόημα στὴ ζωὴ μας σ' αὐτὸν τὸν κόσμον.

— Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στήν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολή του (ἰα' 1) μᾶς παρουσιάζει τὸ γεγονός τῆς πίστεως: «Ἔστι δὲ πίστις ἐλπίζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων». Ἡ πίστις δηλαδή εἶναι ἡ ὑπαρξὴ ἐκείνων, πού ἐλπίζουμε καὶ ἡ διαπίστωση τῶν πραγμάτων ἐκείνων, πού δὲν βλέπουμε μὲ τὰ σωματικά μας μάτια.

Οἱ ἀλήθειες τῆς πίστεως. Οἱ ἀλήθειες αὐτὲς ἀπευθύνονται πρῶτα στήν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου, γιατί πρὶν τίς γνωρίσουμε, πρέπει νὰ τίς ἀγαπήσουμε. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης μᾶς λέγει χαρακτηριστικά: «Πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται καὶ γινώσκει τὸν Θεόν. Ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν Θεόν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν» (Α' Ἰω. δ' 7-8). Ἡ ἀγάπη αὐτὴ εἶναι προϋπόθεση καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου.

Οἱ ἄνθρωποι πού ἔχουν δυνατὴ, ἀπλή, καθαρὴ καὶ πλούσια σὲ ἀγάπη καρδιά, πρῶτοι αὐτοὶ δέχονται τὴν πρόσκληση τοῦ Θεοῦ. Ἡ πίστις δὲν τρέφεται μονάχα μὲ τὴ μελέτη τῶν βιβλίων, ἀλλὰ βασικὰ τροφοδοτεῖται ἀπὸ τὴν προσευχή, πού συνδέει καὶ ἐνώνει τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸ Θεό.

Παρόλα αὐτὰ ἡ πίστις δὲν πρέπει νὰ εἶναι τυφλὴ καὶ παράλογη. Μετὰ τὴν καρδιά πρέπει νὰ αἰχμαλωτίζη τὸ λογικὸ μας γιατί Δημιουργὸς κι αὐτοῦ εἶναι ὁ Θεός. Πρέπει μάλιστα ὁ ἄνθρωπος νὰ τὸ ἐπιστρατεύη γιὰ νὰ σκεφτῆ, νὰ ἐκφράσῃ καὶ νὰ δεχτῆ μὲ βεβαιότητα τίς ἀλήθειες τῆς πίστεως, πού ξεπερνοῦν τὰ λογικὰ του ὅρια.

Ὅπως ἡ πίστις δὲν συγκρούεται μὲ τὸ λογικὸ μας, ἔτσι δὲν διαφωνεῖ καὶ μὲ τὴν ἐπιστήμη. Οἱ ἐπιστημονικὲς ἀλήθειες μιλοῦν γιὰ τὰ ἀνθρώπινα καὶ ὑλικά πράγματα. Οἱ ἀλήθειες τῆς πίστεως μιλοῦν γιὰ τὸ Θεὸ καὶ τὸν πνευματικὸ κόσμο. Μονάχα ψεύτικη ἐπιστήμη δὲν παραδέχεται τίς ἀλήθειες τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ σφαλερὴ πίστις ἀρνεῖται τὰ ἐπιτεύγματα τῆς ἀληθινῆς ἐπιστήμης. Γιὰ τοῦτο ὀρθά παρατηρήθηκε: «Ποτὲ δὲν βρῆκα τίποτε στήν ἐπιστήμη μου, πού νὰ μπορῶ νὰ ἀντιτάξω στὴ Θρησκεία» (Ἀϊνστάϊν).

Ἡ ἀδύνατη καὶ δυνατὴ πίστις. Οἱ Μαθηταὶ τοῦ Κυρίου, ἀκριβῶς ἐπειδὴ συναισθάνονταν τίς ἀδυναμίες τους, παρακαλοῦσαν τὸν Κύριο νὰ αὐξήσῃ τὴν πίστιν τους: «Πρόσθες ἡμῖν πίστιν»

(Λουκ. ιζ' 5). 'Η πίστη μας εξασθενίζει όταν ένδίδουμε στις άδυναμίες μας, στους πειρασμούς του Σατανᾶ, στο κακό. Γι' αυτό πρέπει νά μοιάσουμε μέ τους 'Αποστόλους, που παρακαλοῦσαν τὸ Χριστό, τὸν «ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν τῆς πίστεως», νά ἐνισχύη καὶ πλουτίζη τὴν πίστη τους.

'Υπάρχουν ὅμως καὶ οἱ τροφοδότες τῆς πίστεώς μας. Αὐτοὶ εἶναι : ἡ μελέτη τῆς 'Αγίας Γραφῆς, ἡ συμμετοχὴ μας στὰ θεῖα Μυστήρια τῆς 'Εκκλησίας ('Εξομολόγηση καὶ θεῖα Κοινωνία), ἡ συναναστροφή μας μέ πρόσωπα που ἔχουν ζωντανὴ πίστη, ἡ προσευχὴ καὶ τὰ ἔργα πίστεως. Ἔτσι ζοῦμε χριστιανικὴ ζωὴ καὶ εἴμαστε κοντὰ στοῦ Θεοῦ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τὸ λογικὸ καὶ ἡ πίστη εἶναι δῶρα τοῦ Θεοῦ. Μὲ τὸ λογικὸ γνωρίζουμε τὸν ὕλικό κόσμο. Μὲ τὴν πίστη μπαίνουμε στὴ σφαῖρα τοῦ πνευματικοῦ κόσμου. Τὸ ἕνα συμπληρῶνει τὸ ἄλλο. Ἡ πίστη ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἐνίσχυση. Αὐτὴν τὴν προσφέρει ἡ 'Εκκλησία.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Πίστις δὲ ὧτα ψυχῆς». «Οὔτε ἡ γνῶσις ἄνευ πίστεως οὐθ' ἡ πίστις ἄνευ γνῶσεως» (*Κλήμης 'Αλεξανδρεὺς, P.G. 9, 9*).
2. «Πρὸς τί δὲ καὶ ἀπιστεῖς; Ἡ οὐκ οἶδας ὅτι ἀπάντων πραγμάτων ἡ πίστις προηγείται; Τίς γὰρ δύναται θερίσαι γεωργός, ἐὰν μὴ πρῶτον πιστεύσῃ (= ἐμπιστευτῆ) τὸ σπέρμα τῆ γῆ ἢ τίς δύναται διαπερᾶσαι τὴν θάλασσαν, ἐὰν μὴ πρῶτον ἑαυτὸν πιστεύσῃ τῷ πλοίῳ καὶ τῷ κυβερνήτῃ; Τίς δὲ κάμων (= ἄρρωστος) δύναται θεραπευθῆναι, ἐὰν μὴ πρῶτον ἑαυτὸν πιστεύσῃ τῷ ἰατρῷ; Ποῖαν δὲ τέχνην ἢ ἐπιστήμην δύναται τις μαθεῖν, ἐὰν μὴ πρῶτον ἐπιδοῦ ἑαυτὸν καὶ πιστεύσῃ τῷ διδασκάλῳ;» (*Θεόφιλος 'Αντιοχείας, ΒΕΠΕΣ 5, 17*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Γιατί ἡ πίστη χρειάζεται τροφοδοσία; 2) Πῶς ἀδυνατίζει ἡ πίστη μας;
- 3) Γιατί ἡ πίστη εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ; 4) Νά μελετήσης τὸ ια' κεφάλαιο τῆς πρὸς 'Εβραίους ἐπιστολῆς καὶ νά σημειώσης στὸ τετράδιό σου τὰ πρόσωπα, που εἶχαν ζωντανὴ πίστη. Ποῖο θαυμάζει περισσότερο καὶ γιατί; 5) Ἀποστήθισε τὸ στίχο : «Χωρὶς πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι Θεῷ» ('Εβρ. ια' 6).

2. Οἱ δύο πηγές τῆς θείας Ἀποκαλύψεως.

Στὴν ἀναζήτηση τῆς ὁποιασδήποτε ἀλήθειας ἀξία ἔχει ἡ πηγή. Σ' αὐτὴν πρέπει νὰ ἀνατρέχουμε, ἂν θέλουμε ἡ ἀλήθεια ποὺ ἀναζητᾶμε, νὰ εἶναι καθαρὴ καὶ γνήσια.

Κάτι ἀνάλογο συμβαίνει καὶ μὲ τὶς ἀλήθειες, ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Πρέπει νὰ ξέρομε ποῦ εἶναι θησαυρισμένες καὶ μὲ ποῖο τρόπο θὰ τὶς κάνουμε κτῆμα μας.

Ἡ Ἐκκλησία ἐνσαρκώνει καὶ ἐρμηνεύει τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως. Τὸ θησαυρὸ τῆς πίστεως ἐμπιστεύτηκε ὁ Κύριος στοὺς Μαθητὲς Του καὶ ἐκεῖνοι τὸν παρέδωσαν στὴν Ἐκκλησία. Τοὺς εἶπε : «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν, ὅσα ἐνετειλάμην (=παρήγγελια) ὑμῖν» (Ματθ. κη' 19-20).

Στὴ θεία Λειτουργία ἀπαγγέλλουμε τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως, ποὺ σύνταξαν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας στὴν Α' καὶ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο. Ἡ Ἁγία Γραφή καὶ ἡ Ἱερὰ Παράδοσις ἦταν ὁδηγὸς τους καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐμπνευστὴς τους. Γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ στόμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων, «στύλος καὶ ἐδραίωμα τῆς ἀληθείας» (Α' Τιμ. γ' 15).

Ἡ Ἁγία Γραφή καὶ ἡ Ἱερὰ Παράδοσις. Εἶναι οἱ δύο πηγές τῆς θείας Ἀποκαλύψεως. Ἔχουν ἴσο κύρος καὶ τροφοδοτοῦν τοὺς πιστοὺς μὲ τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως. Ἡ πρώτη, ἡ Ἁγία Γραφή, εἶναι ὁ γραπτὸς λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἡ δεύτερη, ἡ Ἱερὰ Παράδοσις, εἶναι ὁ προφορικὸς λόγος τοῦ Θεοῦ, ποὺ παραδόθηκε ἀπὸ τὸν Κύριο στοὺς Ἀποστόλους καὶ ἀπὸ αὐτοὺς στοὺς Ἐπισκόπους τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν φανερώθηκε ἀμέσως καὶ σὲ μιὰ ἐποχὴ, ἀλλὰ σὲ διάφορα πρόσωπα ποὺ ἐξῆσαν σὲ διάφορες ἐποχές. Ἡ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ λέγει : «Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως (=πολλὲς φορές καὶ μὲ πολλοὺς τρόπους) πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ» (Ἑβρ. α' 1). Σ' αὐτὰ προσθέτει ὁ Μέγας Βασιλεῖος : «Ὁταν ἦρθε ὁ κατάλληλος καιρὸς, ὁ Θεὸς μίλησε σὲ μᾶς μὲ αὐτὸν τὸν

Υιό Του, πού φανερώθηκε στη γῆ σὰν ἄνθρωπος καὶ συναναστράφηκε μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ἀφοῦ μᾶς ἔδωσε τὰ σωτήρια παραγγέλματα Του, μᾶς βοήθησε νὰ γνωρίσουμε σωστὰ τὸν ἀληθινὸ Θεὸ» (Ἐκτὸς τῆς θείας Λειτουργίας του).

Ἡ Ἁγία Γραφή, ὁ γραπτὸς λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἁγία Γραφή εἶναι τὰ ἱερά βιβλία, πού γράφτηκαν ἀπὸ ἀνθρώπους φωτισμένους ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Τὰ βιβλία αὐτὰ περιέχουν ἓνα μέρος ἀπὸ τὶς ἀλήθειες πού φανέρωσε ὁ Θεὸς στὸν ἄνθρωπο.

Ἡ Ἁγία Γραφή εἶναι θεόπνευστη (= ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὸ Θεό). Τῆ θεόπνευστία της δείχνουν οἱ ἑξῆς χαρακτηριστικοὶ στίχοι :

1) «Πᾶσα γραφή θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν» (Β΄ Τιμ. γ΄ 16).

2) «Οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη (= διατυπώθηκε) ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ Πνεύματος Ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν ἅγιοι Θεοῦ ἄνθρωποι» (Β΄ Πέτρ. α΄ 21).

Ἀπὸ τοὺς στίχους αὐτοὺς τῆς Ἁγίας Γραφῆς συμπεραίνουμε ὅτι : α) Μὲ τὴν Ἁγία Γραφή μιλάει ὁ Θεός· β) γιὰ τὴ συγγραφή της συνεργάστηκαν ὁ Θεὸς καὶ ὁ ἄνθρωπος - συγγραφεὺς καὶ γ) ὁ Θεὸς εἶναι Ἐκεῖνος, πού μᾶς δίνει τὴν ἐγγύηση γιὰ τὴν ἀλήθεια τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Τὸ θεϊκὸ στοιχεῖο στὴν Ἁγία Γραφή. Ὁ μελετητὴς τῆς Ἁγίας Γραφῆς διακρίνει σ' αὐτὴν τὸ «χέρι» τοῦ Θεοῦ καὶ ἀκούει τὴ φωνὴ Του. Ἡ Ἁγία Γραφή διηγεῖται γεγονότα πού δὲν εἶναι ἀπλῆς ἀνθρώπινες πράξεις. Εἶναι, ἀντίθετα, τὰ «μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ», τὰ «θαυμάσια», «τὰ ἔργα τῶν χειρῶν Του», πού λυτρώνουν τὸν ἄνθρωπο. Οἱ Πατριάρχες, ὁ Μωυσῆς, οἱ προφῆτες στὴν Παλαιὰ Διαθήκη μιλοῦσαν ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ Θεοῦ. Στὴν Καινὴ Διαθήκη μιλάει ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς μὲ τὸν Υἱό Του, πού τελειώνει καὶ ὀλοκληρώνει τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ - Πατέρα.

Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς χρησιμοποίησε ἀνθρώπους πού κατέγραψαν τὰ ἔργα καὶ τὰ λόγια Του, ἡ Ἁγία Γραφή ἔχει, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ θεϊκό, καὶ τὸ ἀνθρώπινο στοιχεῖο.

Τὸ ἀνθρώπινο στοιχεῖο στὴν Ἁγία Γραφή. Οἱ συγγραφεῖς

τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἔγραψαν ὅσα ὁ Θεὸς θέλησε νὰ γράψουν. Φώτισε τὸ νοῦ τους γιὰ νὰ καταλάβουν τὶς θεῖες καὶ σωτήριες ἀλήθειες. Ὅσα ἔγραψαν, δὲν εἶναι δικά τους λόγια. Δικός τους εἶναι ὁ τρόπος τοῦ γραψίματος. Ὁ Θεὸς ἄφησε τοὺς συγγραφεῖς νὰ ἐκφραστοῦν σύμφωνα μὲ τὴ μόρφωσή τους καὶ τὶς λαϊκὲς ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς τους. Φώτισε τὸ πνεῦμα τους, ἀλλὰ δὲν ὑπαγόρευσε κατὰ λέξη τὶς ἀλήθειές Του. Ἄν ὁ συγγραφεὺς ἦταν μορφωμένος, διακρίνουμε τὴ μόρφωσή του ἀπὸ τὸν τρόπο πού ἐκθέτει τὰ γεγονότα. Ἡ φράση του εἶναι κομπή καὶ τὸ λεξιλόγιό του πλούσιο. Ἄν ὅμως ἦταν π.χ. ποιμένας, χρησιμοποιοῦσε μερικὲς ἀπὸ τὶς εἰκόνες τοῦ περιβάλλοντός του γιὰ νὰ μᾶς μεταφέρει τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. Ὅλοι οἱ συγγραφεῖς δὲν γράφουν τὴν ἴδια γλῶσσα. Ἄλλοι γράφουν στὰ ἑλληνικά, ἄλλοι στὰ ἑβραϊκά ἢ στὰ ἀραμαϊκά.

Ἡ Ἱερὰ Παράδοσις, ὁ προφορικὸς λόγος τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἡ δευτέρα βρῦση, πού τροφοδοτεῖ τὴ δεξαμενὴ τῆς πίστεως. Πρὶν γραφοῦν τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια, ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου παραδιδόταν προφορικά. Γιὰ πολλὲς δεκαετίες οἱ Χριστιανοὶ δὲν εἶχαν γραμμένο τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ ἔγινε μετὰ τὸ 50 μ.Χ.

Ὅταν ἓνα μικρὸ τμῆμα τῆς προφορικῆς αὐτῆς διδασκαλίας καταγράφηκε στὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἡ Ἱερὰ Παράδοσις δὲν παραμερίστηκε. Ἀντίθετα ἦταν ἡ βασικὴ προϋπόθεση γιὰ νὰ προσεγγίσουν καὶ νὰ καταλάβουν οἱ ἄνθρωποι τὸ γραπτὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. Ἐγινε ἀπαραίτητος ὅρος γιὰ τὴν ἐρμηνεία καὶ τὴ συμπλήρωση τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος συμβουλεύει τοὺς Χριστιανούς τῆς Θεσσαλονίκης νὰ ἐνθυμοῦνται μαζί μὲ τὸ γραπτὸ κήρυγμα καὶ τὶς προφορικὲς παραδόσεις: «Στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ὡς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν» (Β' Θεσ. β' 15). Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης λέγει καθαρὰ ὅτι στὶς σελίδες τῆς Ἁγίας Γραφῆς δὲν περιέχονται ὅλες οἱ φανερωμένες ἀπὸ τὸ Θεὸ ἀλήθειες (Ἰω. κα' 25).

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μὲ τὸ φῶς τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως καθόρισε πόσα καὶ ποια βιβλία ἀνήκουν στὴν Ἁγία Γραφή καὶ ὀργάνωσε τὴ Ζωή καὶ Λατρεία της.

Τὰ γραπτὰ μνημεῖα τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως εἶναι :

- 1) Οἱ ἀποφάσεις τῶν Ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καθὼς

καὶ οἱ ἀποφάσεις τῶν τοπικῶν Συνόδων ποὺ ἐπικύρωσαν οἱ Οἰκου-
μενικές.

2) Τὸ ἐπίσημο Σύμβολο τῆς Πίστεως κατὰ κύριο λόγο καὶ
κατὰ δεύτερο λόγο τὰ ἄλλα σύμβολα (Ἀποστολικὸ καὶ Ἀθανα-
σιανό).

3) Ἡ Θεία Λειτουργία καὶ γενικὰ ἡ θεία Λατρεία τῆς Ἐκκλη-
σίας.

4) Τὰ συγγράμματα τῶν Ἁγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ-
όσον ὑπάρχει σ' αὐτὰ συμφωνία τῶν Πατέρων ὡς πρὸς τὶς ἀλήθειες
τῆς πίστεως.

5) Τὰ κείμενα ποὺ γράφτηκαν ἀπὸ τὸν 9ο αἰῶνα καὶ μετὰ
γιὰ νὰ ὑπογραμμισθοῦν οἱ παρεκκλίσεις τῆς πίστεως στὴ διδασκα-
λία τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ τῶν Προτεσταντῶν. Τὰ κείμενα αὐτά,
ποὺ ἔχουν δευτερεύουσα σημασία, εἶναι ἐγκύκλιοι καὶ πρακτικὰ
Συνόδων, καθὼς καὶ ὁμολογίες πίστεως ὀρθοδόξων Πατριαρχῶν.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οἱ ἀλήθειες τῆς πίστεως εἶναι θησαυρισμένες στὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὴν Ἱερὰ
Παράδοση. Εἶναι οἱ δύο πηγές τῆς χριστιανικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς πίστεως.
Στὴν Ἐκκλησία φυλλάσσονται καὶ ἐρμηνεύονται ἀλάνθαστα.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Οὐ πάντα ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς δύναται λαμβάνεσθαι· διὸ τὰ μὲν ἐν Γραφαῖς,
τὰ δὲ ἐν Παραδόσει παρέδωκαν οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι» (*Ἐπιφάνιος, P.G. 41, 1048*).
2. «Ὡσπερ δένδρον, παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων πεφυτευμένον, οὕτω καὶ
ἡ ψυχὴ τῆ θείᾳ ἀρδευομένη Γραφῇ πιαίνεται (= ἐμπλουτίζεται) καὶ καρπὸν
ὠρίμον δίδωσι πίστιν ὀρθόδοξον, καὶ ἀειθαλέσι τοῖς φύλλοις, ταῖς θεαρέστοις,
φημί, ὠραίζεται πράξεις» (*Ἰω. Δαμασκηνός, P.G. 94, 1176*).
3. «Ὅταν προσεύχεσαι, μιλάς μὲ τὸ Θεό. Ὅταν διαβάζεις τὴν Ἁγία Γραφή,
σοῦ μιλάει ὁ Θεός» (*Ἀγίουστίνος*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Σὲ τί διαφέρει ἡ Ἁγία Γραφή ὡς ἱστορικὸ βιβλίον ἀπὸ τὰ συνηθισμένα
ἱστορικὰ βιβλία; 2) Γιατί ὁ Θεὸς εἶναι οὐσιαστικὰ ὁ συγγραφεὺς τῆς Ἁγίας Γρα-
φῆς; 3) Πῶς οἱ ἅγιοι ἄνδρες εἶναι ἐπίσης συγγραφεῖς τῆς Ἁγίας Γραφῆς; 4) Γιατί
ἡ Ἱερὰ Παράδοσις εἶναι ἐξίσου ἔγκυρη καὶ ἰσοτίμη μὲ τὴν Ἁγία Γραφή;

3. Ἡ Ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στήν Ἀγία Γραφή.

Στις ἱερές Ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας, μαζί μέ τοὺς ὕμνους καί τὶς εὐχές, ἀκοῦμε καί περικοπές ἀπὸ τὴν Παλαιὰ καὶ τὴν Καινὴ Διαθήκη. Στὴν Ἀγία Γραφή μιλάει ὁ Ἴδιος ὁ Θεός, ποὺ ἀποκαλύπτει τὸν Ἐαυτό Του καὶ ἐπικοινωνεῖ μέ τοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στήν Παλαιὰ Διαθήκη. Οἱ σελίδες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μᾶς μεταφέρουν σ' ἓνα περιβάλλον ποὺ εἶναι διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ δικό μας. Οἱ ἄνθρωποι του ὅμως, οἱ Ἰσραηλίτες, ἂν καὶ ἔζησαν ἑκατοντάδες χρόνια πρὸ Χριστοῦ, δὲν διαφέρουν πνευματικὰ ἀπὸ μᾶς. Στὴ ζωὴ τους βλέπουμε τοὺς πειρασμούς, τὶς ἀγωνίες, τὶς ἐπιδιώξεις τοῦ ἀνθρώπου κάθε ἐποχῆς. Ἔχουν ὅμως παρόλα αὐτὰ ἓνα ἰδιαίτερο χαρακτηριστικὸ : εἶναι ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ, γιατί ὁ Θεὸς χαράσσει τὴν πορεία τῆς ζωῆς τους.

Οἱ Ἰσραηλίτες ἔζησαν ἀνάμεσα στοὺς εἰδωλολατρικοὺς λαούς. Ὁ πολιτισμὸς τους ἦταν κατώτερος ἀπὸ αὐτὸν ποὺ εἶχαν οἱ γείτονές τους. Ἦταν λοιπὸν φυσικὸ νὰ ἀφομοιωθοῦν ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ περιβάλλον. Δὲν ἔγινε ὅμως κάτι τέτοιο, γιατί ὁ Θεὸς φανέρωνε σ' αὐτοὺς τὸν Ἐαυτό Του. Ἐκανε ἱερὴ συμφωνία μέ τοὺς Ἰσραηλίτες, ἔδωσε τοὺς νόμους Του καὶ προσανατόλισε τὴ ζωὴ τους. Ὁ σκοπὸς τοῦ Θεοῦ ἦταν ἡ ἴδρυση τῆς Βασιλείας Του πάνω στὴ γῆ καὶ ἡ σωτηρία τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀνθρώπων μέ τὸ Πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς στήν Παλαιὰ Διαθήκη. Τὸν Κύριο γνωρίζουμε ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη. Σ' αὐτὴν ἱστορεῖται ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ καταγράφεται ἡ διδασκαλία καὶ τὸ ἔργο Του. Ὁ Κύριος ὅμως ὑπάρχει καὶ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Εὐστοχα παρατήρησε ὁ Ἅγιος Αὐγουστίνος γιὰ τὴ σχέση ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὶς δυὸ Διαθῆκες : «Ἡ Καινὴ Διαθήκη εἶναι κρυμμένη στὴν Παλαιὰ καὶ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη φανερώνεται στὴν Καινὴ».

Τὴν ἐσωτερικὴ σχέση τῆς Παλαιᾶς μέ τὴν Καινὴ Διαθήκη βλέπουμε στὴ Μεταμόρφωση τοῦ Σωτῆρος στὸ βουνὸ Θαβῶρ, ὅπου παρουσιάστηκαν ὁ Μωυσῆς καὶ ὁ προφῆτης Ἡλίας καὶ συνομίλησαν μέ τὸν Κύριο γιὰ τὸ πάθος Του. Ἦταν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Νόμου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τῶν προφητῶν.

Ὁ Μωσαϊκὸς Νόμος ἔγινε γιὰ τοὺς Ἰουδαίους «παιδαγωγὸς εἰς Χριστὸν» (Γαλ. γ' 24). Τοὺς προφύλαξε ἀπὸ τὴν ἀφομοίωση τοῦ εἰδωλολατρικοῦ περιβάλλοντος, τοὺς δίδαξε τὴ συναίσθηση τῆς ἁμαρτίας καὶ καλλιέργησε τὸν πόθο γιὰ τὸν ἔρχομό τοῦ Λυτρώτου. Ὁ Μωσῆς ἦταν ὁ μεσίτης στὴ σύναψη τῆς διαθήκης τοῦ Θεοῦ μετὰ τοὺς Ἰσραηλίτες, ὅπως ὁ Κύριος ἔγινε ὁ «μεσίτης τῆς καινῆς διαθήκης» ἀνάμεσα στὸ Θεὸ καὶ σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Οἱ προφῆτες ποὺ ἀντιπροσώπευσε ὁ Ἡλίας, προφήτευσαν γιὰ τὸ Μεσσία καὶ περιέγραψαν τὰ ἀγαθὰ τῆς Βασιλείας Του. Ὁ Μωσῆς καὶ ὁ Ἡλίας εἶναι τ ὄ ρ ο ι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, γιατί μετὰ περιστατικά τῆς ζωῆς τοὺς προτύπωσαν καὶ προεικόνισαν τὴ ζωὴ τοῦ Κυρίου. Ἄλλοι τύποι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι ὁ Νῶε, ὁ Μελχισεδέκ, ὁ Ἰσαάκ, ὁ Ἰώβ, ὁ Ἰωσήφ, ὁ Δαβίδ, ὁ Ἰωνᾶς, κ.ἄ.

Στὴν Παλαιὰ ὁμως Διαθήκη, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πρόσωπα, ἔχουμε περιστατικά καὶ γεγονότα, ποὺ προεικονίζουν γεγονότα τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἡ διάβαση π.χ. τῆς Ἐρυθρᾶς Θάλασσας καὶ τὸ θεόσταλτο μάννα προεικονίζουν ἀντίστοιχα τὸ Ἅγιο Βάπτισμα καὶ τὴ θεία Κοινωνία.

Ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στὴν Καινὴ Διαθήκη. Ἡ ὑπόσχεση τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ἀποστολὴ καὶ τὸν ἔρχομό τοῦ Λυτρώτου πραγματοποιεῖται στὴν Καινὴ Διαθήκη. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ διδάσκει, θαυματουργεῖ καὶ τελικὰ ἐπισφραγίζει μετὰ τὸ Τίμιον Αἷμα Του τὴν καινὴ διαθήκη, δηλαδὴ τὴ νέα συμφωνία ποὺ γράφεται ὄχι σὲ λίθινες πλάκες, ἀλλὰ στὶς καρδιὲς τῶν ἀνθρώπων. Ἔτσι ἔγινε ὁ Σωτῆρας τοῦ κόσμου. «Τοῦτό ἐστὶ τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν» (Ματθ. κστ' 28).

Στὶς σελίδες τῆς Καινῆς Διαθήκης διακρίνουμε τὸ δίκαιο, ἅγιο, παντοδύναμο καὶ προνοητὴ Θεὸ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Οἱ κυριότερες διατάξεις τῆς Μωσαϊκῆς Νομοθεσίας εἶναι καὶ εὐαγγελικὰ παραγγέλματα, γιατί στηρίζονται στὴν ἀγάπη πρὸς τὸ Θεὸ καὶ τὸν πλησίον. Πρέπει ὁμως νὰ ξέρομε ὅτι ὁ Κύριος συμπλήρωσε καὶ ὁλοκλήρωσε τὸ Μωσαϊκὸ Νόμο. Τοῦτο βλέπουμε στὴν ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὁμιλία. Ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου εἶναι τὸ καινούργιο κρασί, ποὺ χρειάζεται καινούργια ἀσκιὰ (Ματθ. θ' 17).

Ὁ Θεὸς μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἐξακολουθεῖ νὰ προσκαλῆ τοὺς ἀν-

θρώπους στη Βασιλεία Του μέχρι τή δευτέρα παρουσία τοῦ Κυρίου. Τότε, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ Κύριος θά παραδώσῃ τή Βασιλεία αὐτή στοῦ Θεοῦ καί Πατέρα Του (Α΄ Κορ. 1ε΄ 24).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στήν Παλαιά Διαθήκη ὁ Θεός μίλησε στοὺς Ἰσραηλίτες μέ τοὺς Πατριάρχες, τὸ Μωυσῆ, τοὺς προφῆτες. Στήν Καινή Διαθήκη μίλησε στοὺς ἀνθρώπους μέ τὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό. Ὁ Κύριος εἶναι ὁ μεσίτης τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὅπως ὁ Μωυσῆς ἦταν τῆς Παλαιᾶς.

ΚΕΙΜΕΝΑ

«Ἔστι γάρ ἰδεῖν μυστικῶς ταῦτα παρὰ τοῖς προφήταις τεταμιευμένα· οὐδὲν γάρ ἀγραφον κείται οὔτε ἐν τῇ Καινῇ οὔτε ἐν τῇ Παλαιᾷ· ἀλλὰ προέλαβε τὴν Καινὴν ἢ Παλαιὰ καὶ ἠρμήνευσε τὴν Παλαιὰν ἢ Καινὴν. Καὶ πολλάκις εἶπον, ὅτι δύο διαθῆκαι, καὶ δύο παιδίσκαι, καὶ δύο ἀδελφαί, τὸν ἕνα Δεσπότην δορυφοροῦσι. Κύριος παρὰ προφήταις καταγγέλλεται· Χριστὸς ἐν Καινῇ κηρύσσεται· οὐ καινὰ τὰ καινὰ· προέλαβε γάρ τὰ παλαιὰ· οὐκ ἐσβέσθη τὰ παλαιὰ· ἠρμηνεύθη γάρ ἐν τῇ Καινῇ» (*Ἰω. Χρυσόστομος, Ρ.Γ. 50, 796*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) «Λύχνος τοῖς ποσὶ μου ὁ νόμος σου καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου» (Ψαλμ. 118, 105). Γιατί ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ εἶναι φῶς στοῦ δρόμο τῆς ζωῆς σου; 2) Τί μᾶς φανέρωσε ὁ Θεός μέ τὴν Ἁγία Γραφή; 3) «Λάλει, ὅτι ἀκούει ὁ δούλός σου» (Α΄ Βασ. γ΄ 10). Ἔτσι ἀπάντησε ὁ Σαμουὴλ, ὅταν τὸν κάλεσε ὁ Θεός. Τί διδάσκει ἀπὸ τὴν ἀπάντησή του; 4) Τί εἶπαν οἱ προφῆτες γιὰ τὸ Χριστό;

4. Τὰ βιβλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Σὲ κάθε μάθημα καταφεύγουμε στοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὴ ζωντανὴ Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἔτσι στρεφόμεθα μέσα μας ἐκεῖνα ποὺ μαθαίνουμε. Στὴν Ἐκκλησία ἐξάλλου ἀκοῦμε πάντοτε «ἀναγνώσματα» ἀπὸ τὴν Παλαιὰ καὶ τὴν Καινὴ Διαθήκη. Πρέπει λοιπὸν νὰ μάθουμε γιὰ τὰ βιβλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τὸ περιεχόμενό τους.

Διάρθρωση τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἡ Ἁγία Γραφή, ὅπως εἶναι γνωστὸ, διαιρεῖται στὴν Παλαιὰ καὶ τὴν Καινὴ Διαθήκη. Ἀπὸ τὰ 76 βιβλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὰ 49 ἀνήκουν στὴν Παλαιὰ καὶ τὰ 27 στὴν Καινὴ Διαθήκη. Τὰ βιβλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἂν καὶ γρά-

φτηκαν μέσα σέ πολλούς αιώνες, ἔχουν ἐνότητα καί ἐσωτερική συνοχή. Δείχνουν τὰ διάφορα στάδια τοῦ σχεδίου τοῦ Θεοῦ γιά τή σωτηρία τοῦ κόσμου.

Διαίρεση τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Τὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης διαιροῦνται ἀνάλογα μέ τὸ περιεχόμενό τους, σέ ἱστορικά, διδακτικά ἢ ποιητικά καί προφητικά.

Τὰ ἱστορικά βιβλία διηγοῦνται τή δημιουργία τοῦ κόσμου, τήν πλάση τοῦ ἀνθρώπου, τή ζωὴ τῶν Πατριαρχῶν καί τήν ἱστορία τῶν Ἰσραηλιτῶν ὡς τὸ 2ο αἶώνα π.Χ. Τὰ πέντε πρῶτα ἀπὸ τὰ βιβλία αὐτὰ λέγονται Πεντάτευχος.

Τὰ διδακτικά ἢ ποιητικά μιλοῦν κυρίως γιά τὰ πρακτικά προβλήματα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς καί δίνουν σωστὲς συμβουλές γιά νὰ ζῆ ὁ ἄνθρωπος ἀρμονικά μέ τὸ Θεό καί τοὺς συνανθρώπους-του.

Σ' αὐτὰ τὰ βιβλία οἱ θεόπνευστοι συγγραφεῖς θέτουν ἐρωτήματα πάνω σέ βασικά θέματα, ὅπως : Γιατί ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος ; Τί πρέπει νὰ κάνη γιά νὰ εἶναι εὐτυχισμένος ; Ἐχει ἀξία αὐτὴ ἡ ζωὴ ; Τὰ βιβλία αὐτὰ βοηθοῦν τὸν ἀναγνώστη νὰ ἀναζητῆ τὸ Θεό, νὰ Τὸν ἀγαπᾷ καί νὰ ἐφαρμόζη τὸ θέλημά Του, γιὰτί λέγουν τί κάνει ὁ Θεὸς γιά τὸν ἄνθρωπο.

Τὰ προφητικά βιβλία περιέχουν τὸ φλογερὸ κήρυγμα τῶν προφητῶν. Οἱ προφῆτες μιλοῦσαν ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ Θεοῦ. Ἐνδιαφέρονταν γιά τοὺς συμπατριῶτες τους καί ἀνησχοῦσαν γιά τήν τύχη τοῦ ἰουδαϊκοῦ ἔθνους. Οἱ προφῆτες θύμιζαν ὅτι ἡ ἀτομική καί ἔθνική προκοπὴ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴ στάση ποὺ παίρνουν ὁ ἄνθρωπος καί ἡ ἔθνική κοινότητα ἀπέναντι στοῦ Θεοῦ. Θαυμάζουμε στὶς προφητεῖες τὰ κείμενα ποὺ μιλοῦν γιά τὸ Μεσσία. Ἡ ζωντανὴ πίστη τῶν προφητῶν μεταγγίζεται καί στοὺς ἀναγνώστες τῶν κειμένων τους.

Διαίρεση τῆς Καινῆς Διαθήκης. Τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀκολουθοῦν τήν ἴδια διαίρεση μέ ἐκείνη τῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἐχομε τὰ ἱστορικά βιβλία (τέσσερα Εὐαγγέλια, Πράξεις τῶν Ἀποστόλων), τὰ διδακτικά βιβλία (ἐπιστολές) καί τὸ προφητικὸ βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου.

Τὰ Εὐαγγέλια ἀφηγοῦνται τή ζωὴ καί παρουσιάζουν τή διδα-

σκαλία και τὸ ἔργο τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἱστοροῦν τὴ δράση τῶν Ἀποστόλων, τὴ ζωὴ τῆς πρώτης Ἐκκλησίας καὶ τελειώνουν μὲ τὸ ἱεραποστολικὸ ἔργο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Οἱ ἐπιστολὲς ἀναλύουν καὶ ἐπεξηγοῦν τὸ χαριόσυνο ἄγγελμα τῆς σωτηρίας, δηλαδὴ τὸ Εὐαγγέλιο καὶ λύνουν διάφορα προβλήματα τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἀπὸ τὶς ἐπιστολὲς οἱ 14 εἶναι τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ οἱ 7 (οἱ καθολικὲς) τῶν: Ἰακώβου, Πέτρου, Ἰωάννου καὶ Ἰούδα. Ἡ συλλογὴ τῶν 76 βιβλίων λέγεται Κ α ν ὶ ο ν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, γιατί τὰ βιβλία αὐτὰ κανονίστηκαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς γνήσια καὶ κανονίζουν τὴν πίστη μας καὶ τὴ ζωὴ μας.

Γλῶσσα καὶ μεταφράσεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Τὰ βιβλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς γράφτηκαν ἀπὸ διάφορους συγγραφεῖς καὶ σὲ διάφορα χρονικὰ διαστήματα.

Ἡ Πεντάτευχος γράφτηκε τὸν 13ο αἰῶνα π.Χ. καὶ ἡ Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννου τὸ 90 - 95 μ.Χ. Μέσα σὲ διάστημα δεκατριῶν αἰῶνων γράφτηκαν καὶ τὰ ὑπόλοιπα βιβλία. Τὰ περισσότερα γράφτηκαν στὴν ἑβραϊκὴ γλῶσσα, ἄλλα στὴν ἑλληνικὴ καὶ ἄλλα στὴν ἀραμαϊκὴ. Ὡς τὸ 1973 μ.Χ. ὁλόκληρη ἡ Ἁγία Γραφή εἶχε μεταφραστῆ σὲ 255 γλῶσσες, ἡ Καινὴ διαθήκη σὲ 345 γλῶσσες καὶ ὀρισμένα τεμάχια τῆς Ἁγίας Γραφῆς σὲ 899 γλῶσσες καὶ γλωσσικὰ ἰδιώματα.

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Ἡ Ἁγία Γραφή εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Τὸν βρίσκουμε στὰ βιβλία της ποὺ εἶναι ἱστορικά, διδακτικά καὶ προφητικά. Εἶναι κτῆμα ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητας, γιατί μεταφράζονται σὲ διάφορες γλῶσσες καὶ διαλέκτους.

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Α

1. «Ἡ Ἁγία Γραφή καὶ τὰ κατορθώματα λέγει τῶν δικαίων καὶ τὰ ἐλαττώματα, ἵνα τὰ μὲν φύγωμεν, τὰ δὲ ζηλώσωμεν» (*Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 51, 368*).
2. «Πέλαγος ἡμῖν νοημάτων δεικνυσιν ἀχανές (ἡ Γραφή)» (*Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 63, 519*).
3. «Ὅποιος δὲν γνωρίζει τὴν Ἁγία Γραφή, δὲν γνωρίζει τὸ Χριστό» (*Ἰερώνυμος*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Δικαιολόγησε τούς κάτωθι χαρακτηρισμούς που δόθηκαν για την 'Αγία Γραφή :

- 1) «Είναι ήρωικό βιβλίο, είναι βιβλίο ήρώων για ήρωες, βιβλίο που δημιούργηε ήρωες».
- 2) «'Η γενική βιβλιοθήκη τών λαών».
- 3) «Τò φθηνότερο βιβλίο με τò πλουσιότερο περιεχόμενο».
- 4) «'Αροτρον (= άλετρι) ειρήνης».

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Η ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ

Τὰ ιστορικά βιβλία

Γένεσις	Βασιλειῶν Α' - Δ'
'Εξοδος	Παραλειπομένων Α' - Β'
Λευϊτικόν	'Εσδρας Α' - Β'
'Αριθμοί	Νεεμίας
Δευτερονόμιον	Τωβίτ
'Ιησοῦς Ναυή	'Ιουδιθ
Κριταί	'Εσθήρ
Ρούθ	Μακκαβαίων Α' - Γ'

Τὰ διδακτικά ἢ ποιητικά βιβλία

Ψαλμοί	'Εκκλησιαστής
'Ιώβ	'Ἄσμα Ἀσμάτων
Παροιμιαί Σολομώντος	Σοφία Σολομώντος
	Σοφία Σειράχ

Τὰ προφητικά βιβλία

'Ησαίας	Μιχαίας
'Ιερεμίας	'Ιωήλ
Βαρούχ	'Οβδιού
Θρήνοι 'Ιερεμίου	'Ιωνᾶς
'Επιστολή	Ναούμ
'Ιερεμίου	'Αββακούμ
'Ιεζεκιάλ	Σοφονίας
Δανιήλ	'Αγγαῖος
'Ωσηέ	Ζαχαρίας
'Αμώς	Μαλαχίας

Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

Τὰ Εὐαγγέλια κατά :

Ματθαῖον
Μάρκον
Λουκᾶν
'Ιωάννην
Αἱ Πράξεις τῶν
'Αποστόλων

Οἱ ἐπιστολές πρός :

Ρωμαίους
Κορινθίους Α' - Β'
Γαλάτας
'Εφείσιους
Φιλιππησίους
Κολοσσαεῖς
Θεσσαλονικεῖς
Α' - Β'
Τιμόθεον Α' - Β'
Τίτον
Φιλήμονα
'Εβραίους

Καθολικῆς ἐπιστολές :

'Ιακώβου
Πέτρου Α' - Β'
'Ιωάννου Α' - Γ'
'Ιούδα

Προφητικό βιβλίο :

'Η 'Αποκάλυψις
τοῦ 'Ιωάννου

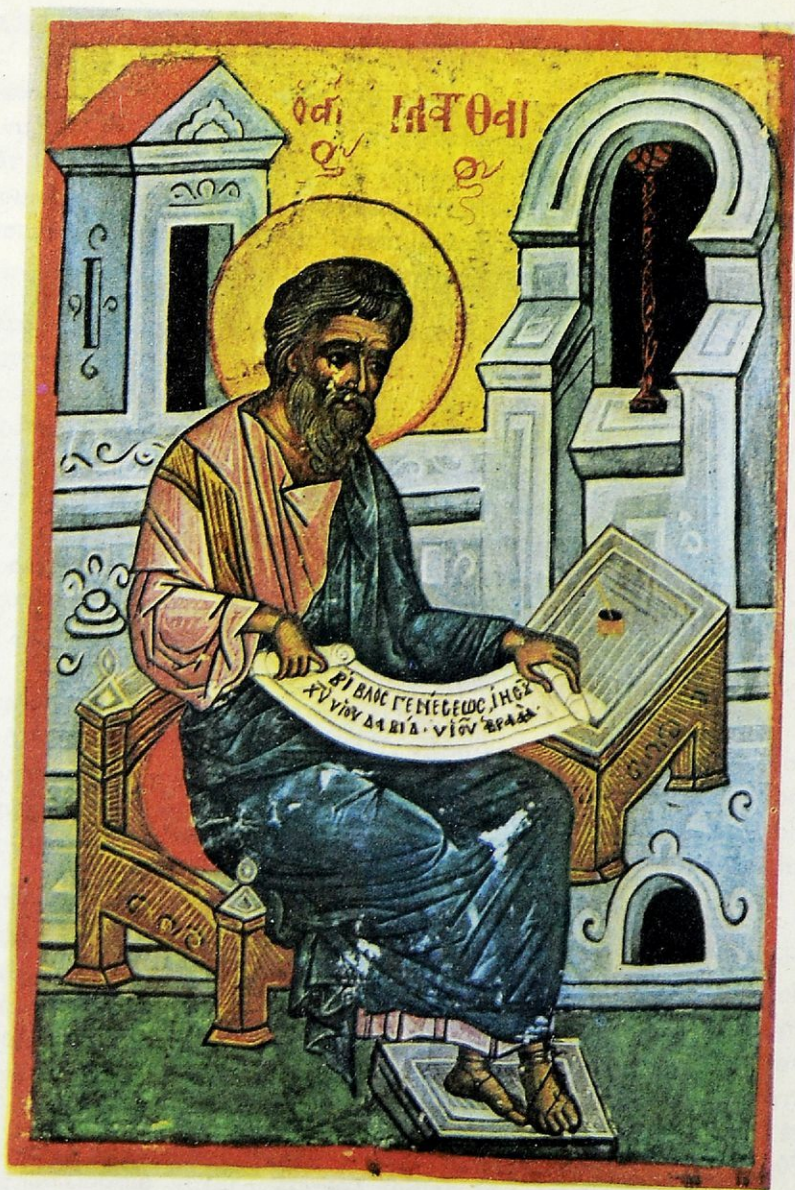
5. Οί ιεροί Εὐαγγελισταί.

Οί μορφές τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν εἰκονίζονται στὰ σφαιρικά τρίγωνα, πού κρατοῦν ἀπό πάνω τους τὸν τροῦλλο τοῦ βυζαντινοῦ ναοῦ. Στὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια ἔχει καταγραφῆ ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Κυρίου. Στὶς εἰκόνες τους παρουσιάζονται συνήθως ἑτοιμοὶ νὰ γράψουν τὸ Εὐαγγέλιο, πού διαλαλεῖ τὴ θεότητα καὶ τὴ μεσσιανικὴ ἀποστολὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος. Ὁ Ματθαῖος εἶναι συγγραφεὺς τοῦ πρώτου Εὐαγγελίου καὶ ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς δώδεκα Μαθητὲς τοῦ Κυρίου. Προτοῦ ἀκολουθήσῃ τὸν Κύριο, ἦταν τελώνης καὶ ὀνοζόταν Λεβί. Ἐγραψε τὸ Εὐαγγέλιό του γιὰ τοὺς Ἰουδαίους Χριστιανούς. Σκοπὸς του ἦταν νὰ τονίσῃ ὅτι ὁ Κύριος εἶναι ὁ Μεσσίας, πού ὑποσχέθηκε ὁ Θεὸς καὶ περίμεναν οἱ Ἰουδαῖοι. Μὲ τὸ Εὐαγγέλιό του ἀπαντᾷ στὴν ἐρώτησιν τοῦ Προδρόμου πρὸς τὸν Κύριο: «Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν ;» (Ματθ. ια΄ 3). Γιὰ τοῦτο παραθέτει περικοπὲς ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη μὲ τὴ χαρακτηριστικὴ φράση: «Ὅλα αὐτὰ ἔγιναν γιὰ νὰ ἐκπληρωθῆ ἑκεῖνο πού εἶπε ὁ Κύριος μὲ τὸν προφήτη».

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος συμβολίζεται μὲ μορφὴ ἀνθρώπου, πού τὴ βλέπουμε συνήθως στὴν εἰκόνα του, γιὰ τὴ τονίζει τὴν ἀνθρώπινη καταγωγὴ τοῦ Θεανθρώπου Κυρίου. Μὲ αὐτὴν τὴ γενεαλογία ἀρχίζει τὸ Εὐαγγέλιό του, πού τὸ ἔγραψε στὴν ἀραμαϊκὴ γλῶσσα καὶ τὸ μετέφρασε ὁ ἴδιος στὴν ἑλληνικὴ.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος. Ὁ Μάρκος ἦταν μαθητὴς τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου. Τὸν βλέπουμε γιὰ λίγο συνεργάτη τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στὴν πρώτη περιοδεία του. Πηγὴ τοῦ Εὐαγγελίου του ἔχει τὴ διδασκαλίαν τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου. Ἀπευθύνεται σὲ Χριστιανούς πού ἦταν πρὶν εἰδωλολάτρες. Ἡ ἀφήγησὴ του εἶναι σύντομη, περιεκτικὴ καὶ ζωντανή. Ὁλόκληρο τὸ Εὐαγγέλιό του διαβάζεται μέσα σὲ δυὸ περίπου ὥρες. Τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Μάρκου ὀνομάστηκε «Τὸ Εὐαγγέλιο τῶν θαυμάτων», γιὰ τὴ περιγράφει πολλὰ θαύματα πού τονίζουν τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὅταν διαβάζουμε τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Μάρκου, ἀναφωνοῦμε μὲ τὸν ἑκατόνταρχο: «Ἄληθώς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς Θεοῦ ἦν» (Μάρκ. ιε΄ 39).

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος. Μικρογραφία ἀπὸ Εὐαγγελιστάριον τῆς Ἱ. Μονῆς Κουτλουμουσίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους (16ος αἰ).

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος. Μικρογραφία ἀπὸ Εὐαγγελιστάριο τῆς Ἱ. Μονῆς Κουτλουμουσίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους (16ος αἰ.).

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος συμβολίζεται μὲ τὸ βασιλιά τῶν ζώων, τὸ λιοντάρι, γιατί στὸ Εὐαγγέλιό του γίνεται συχνὰ λόγος γιὰ τὴ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκάς. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκάς ἦταν γιατρός καὶ ἀγαπητὸς συνεργάτης τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Στὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ποὺ ἔγραψε ὁ ἴδιος, περιγράφει τὶς περιοδεῖες τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Τὸ Εὐαγγέλιό του καὶ τὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἀφιερώνει σ' ἓναν ἐπίσημο, τὸ Θεόφιλο, γιὰ νὰ βεβαιωθῇ γιὰ τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκάς παρουσιάζει τὸν Κύριο ὡς Λυτρωτὴ τοῦ κόσμου καὶ παρέχει ἀφθονο ἱστορικὸ ὕλικό γιὰ τὰ εὐαγγελικὰ γεγονότα. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο τὸν ὀνόμασαν «ἱστορικὸ Εὐαγγελιστὴ».

Ἡ ἑλληνικὴ του μόρφωση φαίνεται ἀπὸ τὸ γράψιμό του. Εἶναι ὠραῖο καὶ γλαφυρό. Ὁ Λουκάς παρουσιάζει στὸ Εὐαγγέλιο τὸ ρόλο τῶν γυναικῶν καὶ κυρίως τῆς Θεοτόκου, τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Κυρίου γιὰ τοὺς φτωχοὺς, τοὺς τελῶνες καὶ τοὺς ἀμαρτωλοὺς. Τονίζει τὴν ἀνάγκη τῆς προσευχῆς, τὴ βοήθεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴ χαρὰ ποὺ δίνει στὴν καρδιά μας τὸ Εὐαγγέλιο. Μὲ στίχους χαρᾶς τελειώνει τὴν ἀφήγησή του (Λουκ. κδ' 52-53).

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκάς συμβολίζεται μὲ ταῦρο. Ἦταν τὸ ζῶο ποὺ χρησιμοποιοῦσαν στὶς θυσίες. Ἀρχίζει τὴ διηγησή του μὲ τὴν ἱστορία τοῦ Ζαχαρία, ποὺ ὡς ἱερεὺς πρόσφερε θυσίες καὶ τονίζει στὴ συνέχεια ὅτι ὁ Κύριος θὰ θυσιασθῇ γιὰ κάθε ἄνθρωπο. «Καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ» (Λουκ. γ' 6).

Τὰ Εὐαγγέλια ποὺ γράφτηκαν κατὰ τὸ Ματθαῖο, τὸ Λουκά καὶ τὸ Μάρκο συμφωνοῦν μεταξύ τους. Ἄν τεθοῦν σὲ τρεῖς παράλληλες στῆλες, οἱ κοινὲς περικοπὲς γίνονται ἀμέσως ἀντιληπτές. Γι' αὐτὸ καὶ λέγονται Σ υ ν ο π τ ι κ ᾶ.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης. Ὁ Ἰωάννης ἦταν ὁ ἀγαπημένος μαθητὴς τοῦ Κυρίου. Μὲ τὸ Εὐαγγέλιό του συμπληρώνει τὴν εἰκόνα ποὺ μᾶς δίνουν οἱ τρεῖς ἄλλοι Εὐαγγελισταὶ γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐγραψε τὸ Εὐαγγέλιο μὲ σκοπὸ νὰ στερεώσῃ τὴν πίστη τῶν Χριστιανῶν. Ἐτσι ἐμβαθύνει στὰ ἔργα καὶ τὴ διδασκαλία τοῦ Κυρίου. «Ταῦτα γέγραπται ἵνα πιστεῦσητε ὅτι Ἰησοῦς

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς. Μικρογραφία ἀπὸ Εὐαγγελιστάριον τῆς Ἱ. Μονῆς Κουτλουμουσιῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους (16ος αἰ.).

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος ὑπαγορεύει στὸν Πρόχορο. *Εἰκόνα τοῦ Ἐρμανουὴλ Λαμπάρδου στὸν Ἅγιο Γεώργιο Βενετίας (1602).*

ἔστιν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ» (Ἰω. κ' 31).

Ἡ καρδιά τοῦ Εὐαγγελίου του εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο. Ἡ ἀγάπη αὐτὴ ἐκδηλώθηκε μὲ τὴν ἀποστολὴ τοῦ Υἱοῦ τοῦ

Θεοῦ στὸν κόσμο. Ὁ ἀναγνώστης πού ἀναλογίζεται αὐτὴν τὴν ἀγάπη, ἀναφωνεῖ μαζί μὲ τὸ Θωμᾶ: «Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου» (Ἰω. κ' 28).

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης συμβολίζεται μὲ αἰτό. Ἀνυψώθηκε πνευματικά στὸν οὐρανὸ καὶ μᾶς χάρισε βαθυστόχαστα θεολογικά νοήματα. Ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ἀρχίζει τὴν εὐαγγελικὴ του ἀφήγηση.

Τὰ Εὐαγγέλια γράφτηκαν μεταξὺ 60 - 90 μ.Χ. Ἡ Ἐκκλησία μας πάντοτε χρησιμοποιεῖ τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια. Ἔχει ὀρίσει ὀρισμένες περικοπές, πού τὶς διαβάζουμε σὲ ὀρισμένες ἐκκλησιαστικὲς καὶ ἑορταστικὲς περιόδους. Τὸ Εὐαγγέλιο προσφέρει στὸν ἄνθρωπο τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ἀκριβῶς μᾶς τὴ φανέρωσε ὁ Ἴδιος στὸν Ἐαυτό Του, στὴ διδασκαλία καὶ στὸ ἔργο Του. Ὄταν διαβάζουμε στὴν Ἐκκλησία τὸ Εὐαγγέλιο, ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ γίνεται αἰσθητὴ ἀνάμεσά μας. Γι' αὐτὸ καὶ παρακαλοῦμε τὸ Φιλάνθρωπο Δεσπότη καὶ Κύριο τοῦ παντός νὰ μᾶς φωτίσει μὲ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, πού κατέρχεται στὴν Ἐκκλησία Του, νὰ μᾶς ἀνοίξη τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας, ὥστε νὰ μπορέσουμε νὰ καταλάβουμε τὰ εὐαγγελικά του κηρύγματα. Τὸ λόγο τοῦ Εὐαγγελίου θὰ τὸν νοιώσουμε, ἂν προηγουμένως ἔχουμε δεχτὴ τὴν παρουσία τοῦ Χριστοῦ, πού ἔρχεται νὰ μᾶς προσφέρῃ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, νὰ μᾶς ἐνώσει μαζί Του καὶ ἔτσι νὰ μᾶς χάριση τὴ ζωὴ Του γιὰ νὰ γίνουμε πραγματικά Του δημιουργήματα καὶ ἀληθινὰ Του παιδιά. Ὄταν παίρνουμε στὰ χέρια μας τὸ Εὐαγγέλιο, πρέπει νὰ ἔχουμε τὴ συναίσθηση ὅτι μπροστά μας βρίσκεται ὁ Χριστός. Αὐτὸ τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν ἀγάπη ἐκφράζει ἡ Ἐκκλησία μας, ὅταν ὑποδέχεται τὸ Εὐαγγέλιο στὴ θεία Λειτουργία καὶ τὶς ἄλλες ἱερὲς Ἀκολουθίες. Οἱ πιστοὶ κάνουν τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ καὶ ὑποκλίνονται στὴν παρουσία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πού μὲ τὴ διδασκαλία καὶ τὸ ἔργο Του μᾶς ἀνεβάζει στὸ θρόνο τοῦ Οὐράνιου Πατέρα Του.

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Κυρίου βρίσκουμε στὰ τέσσερα Εὐαγγέλια. Τὰ ἔχουμε κατὰ τὴν ἀφήγηση τῶν Εὐαγγελιστῶν Ματθαίου, Μάρκου, Λουκᾶ καὶ Ἰωάννου. Τὸ καθένα ἔχει τὰ χαρακτηριστικά του γνωρίσματα καὶ ἐξυπηρετεῖ ἰδιαίτερο σκοπὸ.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Κατάμαθε καὶ τὸ φιλόσοφον τῆς γνώμης (τῶν Εὐαγγελιστῶν) καὶ θαύμασον τὸ φιλάλληθες, πῶς αὐτοὶ γράφοντες τὰ ἑαυτῶν οὐ κρύπτουσιν ἐλαττώματα, καὶ ταῦτα μεγάλα ὄντα» (*Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 58, 527*).
2. «Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἔαν γράφηται καθ' ἕν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία» (*Ἰω. α' 25*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) «Γιὰ νὰ γνωρίσης τὴν Ἁγία Γραφή, πρέπει νὰ τὴν ἀγαπήσης καὶ γιὰ νὰ τὴν ἀγαπήσης, πρέπει νὰ τὴ γνωρίσης». Ποιὸ εἶναι τὸ βαθύτερο νόημα τῆς φράσεως; 2) Τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο ὀνομάστηκε «πνευματικὸ Εὐαγγέλιο». Γιατί; 3) Πῶς ξέρουμε ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος ἔγραψε γιὰ τοὺς Ἰουδαίους; 4) Τί τονίζει ἰδιαίτερα ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς στὸ Εὐαγγέλιό του; 5) Νὰ μελετήσης τὸ κείμενο τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου. Ποιὰ σημεῖα του ἐντυπωσιάζουν;

ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ :
Ο ΘΕΟΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΟΡΑΤΗΣ
ΚΑΙ ΑΟΡΑΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ

1. 'Ο Ένας και 'Αληθινός Θεός.

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

1. Πιστεύω εις ένα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, ποιητήν ούρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων.
2. Καὶ εἰς ένα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸς πάντων τῶν αἰώνων· φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.
3. Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.
4. Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.
5. Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς.
6. Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.
7. Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.
8. Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν Προφητῶν.
9. Εἰς Μίαν, Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.
10. Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.
11. Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.
12. Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν.

Ἡ γνώση μας γιὰ τὸ Θεό. Ὁ ἄνθρωπος ἐπιθυμεί βαθιὰ νὰ ἀποκτήσῃ γνώσεις. Γι' αὐτὸ ἀναλαμβάνει τοὺς κόπους τῆς μελέτης καὶ τῆς μορφώσεως. Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων κατόρθωσε νὰ δημιουργήσῃ τοὺς διάφορους κλάδους τῆς ἐπιστήμης, τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν.

Παράλληλα ὅμως μὲ τὰ δημιουργήματα θέλησε ὁ ἄνθρωπος νὰ γνωρίσῃ καὶ τὸ Θεό - Δημιουργό του, ἀφοῦ Αὐτὸς ὁ Θεὸς φανέρωσε τὸν ἑαυτό Του. Μπορεῖ ὅμως ὁ ἄνθρωπος νὰ γνωρίσῃ τὸ Θεό ; Ἄλλοι εἶπαν ναί, ἄλλοι ὅμως βρῆκαν τοῦτο ἀδύνατο.

Ἡ Ἁγία Γραφή καὶ οἱ ἱεροὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐμπρὸς στὶς δυὸ αὐτὲς ἀκρότητες χάραξαν τὸ μέσο καὶ ὀρθὸ δρόμο. Προκειμένου γιὰ τὸ Θεὸ οὔτε πλήρῃ γνώση ἔχουμε οὔτε παντελεῖ ἄγνοια. Ἔχουμε σχετικὴ καὶ περιορισμένη γνώση. Αὐτὸ ὀφείλεται σὲ δυὸ λόγους :

α) Εἶμαστε δημιουργήματα καὶ ἀτελεῖ ὄντα. Ἡ ἐπίγεια ζωὴ μας εἶναι περιορισμένη καὶ οἱ γνώσεις μας εἶναι ἐλάχιστες ἐμπρὸς στὸν ὠκεανὸ τῆς ἀλήθειας.

β) Ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Δημιουργὸς καὶ εἶναι ἄπειρος καὶ ἀκατάληπτος. «Ὡς ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, οὕτως ἀπέχει ἡ ὁδὸς μου ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν καὶ τὰ διανοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς διανοίας μου» (Ἱσ. νε' 9 - βλέπε Ρωμ. ια' 33-36).

Ἄν ἡ γνώση μας γιὰ τὸ Θεὸ ἦταν τέλεια καὶ πλήρης, αὐτὸ θὰ μᾶς ἐξίσωνε μὲ τὸ Θεό. «Ἐνας Θεὸς ποὺ θὰ μπορούσαμε τέλεια νὰ κατανοήσουμε, δὲν θὰ ἦταν Θεὸς » (Αὐγουστίνος).

Παρόλα αὐτὰ ὅμως, ἡ γνώση μας γιὰ τὸ Θεὸ εἶναι κατορθωτὴ. Ὡραία παρατηρήθηκε : «Ἄν δὲν δύναμαι νὰ ἐναγκαλισθῶ τὸ ὄρος δύναμαι ὅμως νὰ τὸ ψαύσω. Καὶ ἂν δὲν ἠμπορῶ νὰ ροφήσω τὸν ποταμὸν ὄλον, ἠμπορῶ ὅμως νὰ ἀντλήσω ἐξ αὐτοῦ διὰ τῆς παλάμης ὀλίγας ρανίδας καὶ νὰ δροσίσω τὴν γλῶσσάν μου» (Κ. Καλλίνικος).

Γιὰ νὰ γνωρίσουμε τὸ Θεό, δὲν ἀρκοῦν οἱ δικές μας δυνάμεις. Χρειάζεται καὶ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, ποὺ μάλιστα ἔχει τὸν πρῶτο καὶ κύριο λόγο. Ἡ χάρις δίνεται ἰσὲς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀρκεῖ νὰ διαθέτουν ἀπλή καὶ καθαρὴ καρδιά γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ἀπαντήσουν θετικὰ σ' αὐτὸ τὸ θαυμαστὸ δῶρο τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς μᾶς ἀποκαλύπτει μὲ τὸν προφήτη Ἱερεμία : «Ζητήσατέ με καὶ θὰ μὲ εὑρητε. Ἐὰν μὲ ὄλην τὴν καρδίαν σας μὲ ζητήσητε, τότε θὰ μὲ εὑρητε» (Ἱερ. λστ' 13).

Γιὰ τὸν τρόπο πού ὁ πιστὸς ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ πλησιάσῃ τὸ Θεό, νὰ ἀγαπήσῃ τοὺς συνανθρώπους του καὶ νὰ σωθῆ, μᾶς μιλοῦν πολὺ χαρακτηριστικὰ : ἡ Ἁγία Γραφή, ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ ὀρθόδοξη Λατρεία μας.

Ἡ Ἁγία Γραφή γιὰ τὸ Θεό. Δυὸ διάλογοι τῆς Ἁγίας Γραφῆς διαφωτίζουν τὸ θέμα μας. Ὁ ἕνας εἶναι τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ Μωυσῆ στοὺς πρόποδες τοῦ βουνοῦ Σινᾶ. Ὁ ἄλλος εἶναι τοῦ Κυρίου μὲ τὴ Σαμαρείτισσα στὸ πηγάδι τοῦ Ἰακώβ.

Ὁ Μωυσῆς μένει ἐκστατικὸς ἐμπρὸς στὸ ὄραμα τῆς βάρου πού καιγόταν χωρὶς νὰ κατακαίγεται. Ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτεται καὶ τοῦ ἀναθέτει τὴν ἀρχηγία τῶν Ἰσραηλιτῶν γιὰ τὴν ἐξοδὸ τους ἀπὸ τὴ χώρα τῆς Αἰγύπτου. Ταυτόχρονα τοῦ φανερώνει τὸ ὄνομά Του : «Ἐγὼ εἰμι ὁ ὦν», τοῦ λέγει. (Ἐξ. γ' 14).

Ἡ φράση, παρόλο πού εἶναι δυσνόητη, σημαίνει ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἐκεῖνος πού ὑπάρχει αἰώνια. Δὲν ἔχει οὔτε ἀρχὴ οὔτε τέλος. «Ἐγὼ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω... ὁ ὦν ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ» (Ἄποκ. α' 8).

Ἡ δευτέρη ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ γίνεται στὴ Σαμαρείτισσα. «Πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν» (Ἰω. δ' 24). Ὁ Θεὸς εἶναι Πνεῦμα, γιὰτὶ εἶναι ἄπειρος, ἀσώματος, ἀόρατος καὶ ἄφθαρτος. Εἶναι πιὸ εὔκολο νὰ πῆ κανεὶς τι δὲν εἶναι ὁ Θεὸς παρὰ νὰ καθορίσῃ τὴν οὐσία Του.

Ἔτσι καὶ οἱ δυὸ διάλογοι μᾶς λέγουν μὲ τὸν τρόπο τους ὅτι ὁ Θεὸς ξεπερνᾷ τὴν ἀνθρώπινη ἀντιληπτικότητα.

Ἡ Ἐκκλησία γιὰ τὸ Θεό. Στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως ἡ Ἐκκλησία μας μὲ βάση τὴν Ἁγία Γραφή πιστεύει «εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα».

α) Ὁ Θεὸς εἶναι ἕνας. Ἡ ἀλήθεια τῆς μονοθεΐας εἶναι διάχυτη στὴν Ἁγία Γραφή. Τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ «ὁ ὦν» εἶναι ἐνδεικτικό. Ἄφου ὁ Θεὸς εἶναι ἐκεῖνος πού ὑπάρχει, οἱ θεοὶ τῶν εἰδωλολάτρων εἶναι ἀνύπαρκτοι. Στὸ Δεκάλογο ὁ Θεὸς παραγγέλλει : «Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεὸς σου...οὐκ ἔσονται σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ» (Ἐξ. κ' 2-3). Αὐτὸ μᾶς προφυλάσσει ἀπὸ τὴ θεοποίηση πολλῶν σημερινῶν εἰδώλων.

Ὁ Ἰσραηλίτης στήν πρωινή καί βραδινή προσευχή του ὁμολογοῦσε ὅτι «Κύριος ὁ Θεός ἡμῶν εἷς ἐστι» (Δευτ. στ' 4). Τὸ ἴδιο τονίζει καί ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «Οὐδεὶς Θεὸς ἕτερος εἰ μὴ εἶς». «Εἷς Θεός, εἷς καί μεσίτης Θεοῦ καί ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός» (Α' Κορ. η' 4, Α' Τιμ. β' 5).

β) Ὁ Θεὸς εἶναι Πατέρας. Σ' Αὐτὸν ὀφείλουμε τὴ φυσικὴ καί πνευματικὴ μας ζωὴ. Μᾶς ἐπλασε ἀπὸ ἀγάπη. Ὡς Πατέρας γεμάτος ἀγάπη ἔστειλε στὸν κόσμον τὸ Μονογενῆ Του Υἱό. Δίκαια λοιπὸν στήν Κυριακὴ Προσευχὴ τὸν ἀποκαλοῦμε Πατέρα μας. Στὴ θεία Λειτουργία ὁμολογοῦμε τὴν πατρότητα τοῦ Θεοῦ. «Πᾶσα δόσις ἀγαθῆ καί πᾶν δῶρημα τέλειον ἄνωθεν ἐστὶ καταβαῖνον ἐκ σοῦ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων» (βλέπε καί Ἰακ. α' 17).

γ) Ὁ Θεὸς εἶναι Παντοκράτορας. Ἡ εἰκόνα τοῦ Παντοκράτορα στὸν τροῦλλο τῆς ἐκκλησίας μᾶς ὑπενθυμίζει ὅτι ὁ ὄρατος καί ἀόρατος κόσμος εἶναι κάτω ἀπὸ τὴν κυριαρχία καί τὴν Πρόνοια τοῦ Θεοῦ παρὰ τὴν ὕπαρξη τοῦ κακοῦ. Δίκαια ὁ Ἰῶβ ὁμολογεῖ στὸ Θεό: «Οἶδα ὅτι πάντα δύνασαι, ἀδυνατεῖ δέ σοι οὐδέν» (Ἰῶβ. μβ' 2). Μὲ τὸ θαῦμα τῆς δημιουργίας, ὅπως θὰ δοῦμε, διαλαλεῖται ἡ παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ.

Ἡ θεία Λατρεία γιὰ τὸ Θεό. Οἱ ὕμνοι καί οἱ εὐχὲς τῆς θείας Λειτουργίας συνοψίζουν τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως. Ἐπὶ πλεόν τὶς ἐκφράζουν μὲ ὠραῖες εἰκόνες μέσα στήν κατασκευαστικὴ ἀτμόσφαιρα τῆς θείας Λατρείας.

Ὁ ἱερεὺς σὲ μιὰ εὐχαριστήρια εὐχὴ λέγει: «Σὺ γὰρ εἶ Θεὸς ἀνέκφραστος, ἀπερινόητος (=ἀκατανόητος), ἀόρατος, ἀκατάληπτος, αἰετῶν, ὡσαύτως ὢν».

Στὴ θεία Λειτουργία ὑμνεῖται ἐπίσης καί ἡ ἀγιότητα τοῦ Θεοῦ. Κληρὸς καί λαὸς κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἀγγέλων ὑμνοῦν καί δοξάζουν τὸ Θεό: «Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος Σαβαώθ, πλήρης ὁ οὐρανὸς καί ἡ γῆ τῆς δόξης σου...» (βλέπε Ἠσ. στ' 3).

Ὁ Θεὸς εἶναι παρὼν κατὰ τὴν τέλεση τῆς θείας Λειτουργίας, ὅπου πραγματοποιεῖται τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας. Ὁ ἱερεὺς λέγει στὸν Κύριο: «...ἐλθέ εἰς τὸ ἀγιάσαι ἡμᾶς, ὁ ἄνω πατὴρ συγκαθήμενος καί ὧδε ἡμῖν ἀοράτως συνών». Ὁ Θεὸς δηλαδὴ εἶναι πανταχοῦ παρὼν.

Ὁ Παντοκράτορας. Στὴν πρώτη ζώνη ἡ παράσταση μὲ τὴ θεία Λειτουργία καὶ
στὴ δεύτερη προφῆτες μὲ τὰ εἰλητάριά τους. Τοιχογραφία στὴν Ἱ Μονὴ Σταν-
ρονικήτα τοῦ Ἁγίου Ὁρους (16ος αἰ.).

Στὰ θεῖα Μυστήρια καὶ τὶς ἱερὲς Ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας μας τονίζονται καὶ ἄλλες ἰδιότητες τοῦ Θεοῦ : ἡ παγγνωσία, ἡ πανσοφία, ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἀγάπη Του.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ἡ γνώση μας γιὰ τὸ Θεὸ εἶναι σχετική καὶ περιορισμένη. Πιστεύουμε σ' ἓνα, ἀληθινὸ καὶ αἰώνιο Θεό. Ὁ Θεὸς εἶναι πνεῦμα, δημιουργὸς τῶν ὁρατῶν καὶ τῶν ἀορατῶν. Εἶναι Πανάγιος, Παντοκράτορας καὶ Πατέρας ὄλων τῶν ἀνθρώπων.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Ἄπειρον τὸ θεῖον καὶ ἀκατάληπτον, καὶ τοῦτο μόνον αὐτοῦ καταληπτόν, ἡ ἀπειρία καὶ ἡ ἀκαταληψία» (*Ἰω. Δαμασκηνός, P.G. 94, 800*).
2. «Μανίας ἐσχάτης φιλονικεῖν εἰδέναι τί τὴν οὐσίαν ἐστὶν ὁ Θεὸς» (*Ἰω. Χρυσόστομος. Βλέπε καὶ Α' Τιμ. στ' β*).
3. «Ὅτι μὲν οὖν ἐστὶ Θεός, δῆλον· τί δὲ ἐστὶ κατ' οὐσίαν καὶ φύσιν, ἀκατάληπτον τοῦτο παντελῶς καὶ ἄγνωστον» (*Ἰω. Δαμασκηνός, P.G. 94, 797*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Σὲ πολλοὺς ναοὺς πάνω ἀπὸ τὴν Ὠραία Πύλη ζωγραφίζεται ἓνα μεγάλο μάτι. Τί μᾶς θυμίζει καὶ πότε πρέπει νὰ θυμώμαστε αὐτὴ τὴν παράσταση; 2) Ἀπάντησε σ' ἐκείνον ποὺ λέγει : «Ὁ Θεὸς δὲν μὲ ἀγαπᾷ· μ' ἔχει ξεχάσει». 3) Νὰ ἀποστηθίσῃς τὸ Α' Ἰω. δ' 16 β. 4) Γιατί ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος χαρακτηρίζει ὡς «μανία» τὴ φιλονικία γιὰ τὴν οὐσία τοῦ Θεοῦ;

2. Τὸ μυστήριο τῆς Ἁγίας Τριάδος.

«Εὐλόγημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν». Τὰ λόγια αὐτά, μὲ τὰ ὁποῖα ἀρχίζει ἡ θεῖα Λειτουργία, μᾶς θυμίζουν μιὰ βασικὴ ἀλήθεια τῆς ὀρθόδοξης πίστεώς μας : τὸ μυστήριο τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ὁ Θεὸς εἶναι ἓνας ποὺ διακρίνεται σὲ Πατέρα, Υἱὸ καὶ Ἅγιο Πνεῦμα.

Τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸν Τριαδικὸ Θεὸ βρίσκουμε στὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἡ Ἀγία Γραφή γιά τήν Ἀγία Τριάδα.

Α'. Παλαιά Διαθήκη. Ἡ Παλαιά Διαθήκη δὲν μιλάει καθαρά γιά τὸν Τριαδικὸ Θεό. Οἱ Ἰσραηλίτες ζοῦσαν ἀνάμεσα σὲ εἰδωλολατρικούς θεούς. Ὑπῆρχε λοιπὸν κίνδυνος νὰ θεωρηθοῦν τὰ τρία Πρόσωπα τῆς Ἀγίας Τριάδος ὡς τρεῖς διαφορετικοὶ θεοί. Γι' αὐτὸ στὴν Παλαιά Διαθήκη ἔχουμε μόνο ὑπαινιγμούς γιά τὴν Ἀγία Τριάδα. Οἱ κυριότεροι εἶναι :

1) Ἡ φράση τοῦ Θεοῦ ποὺ ἔχει σχέση μὲ τὴ δημιουργία τοῦ Ἀδάμ : «ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν . . . καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτὸν» (Γεν. α' 26 - 27). Ὁ πληθυντικός «ποιήσωμεν» καὶ ὁ ἐνικός «ἐποίησεν» μᾶς μιλοῦν γιά τὸν Ἕνα καὶ Τριαδικὸ Θεό.

2) Ἡ ἐμφάνιση τοῦ Θεοῦ στὸν Ἀβραάμ μὲ τὴ μορφή τῶν τριῶν ἀνδρῶν στὴ βελανιδιά Μαμβρῆ (Γεν. ιη' 1 ἐξ.).

3) Ὁ ἐπινίκιος ὕμνος τῶν ἀγγέλων στὸ ὄραμα τοῦ προφήτου Ἡσαΐα : «Ἄγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος Σαβαώθ, πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ» (Ἡσ. στ' 3). Ἡ τριπλὴ ἐπανάληψη τῆς λέξεως «ἅγιος» μαρτυρεῖ ὅτι ἡ δοξολογία τῶν Σεραφίμ ἀπευθύνεται καὶ στὰ Τρία Πρόσωπα.

4) Οἱ λέξεις λόγος, σοφία, πνεῦμα ὅταν ἀναφέρονται στὸ Θεό.

Β'. Καινὴ Διαθήκη. Στὴν Καινὴ Διαθήκη τὸ μυστήριον τῆς Ἀγίας Τριάδος φανερώνεται πολὺ χαρακτηριστικὰ καὶ πανηγυρικά. Τοῦτο βλέπουμε στὸν Εὐαγγελισμό τῆς Θεοτόκου, στὴ Βάπτισμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὼς καὶ σ' ἐκεῖνα ποὺ εἶπε ὁ Κύριος στοὺς Μαθητὲς Του.

1.—«Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοί· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται υἱὸς Θεοῦ» (Λουκ. α' 35).

2.—«Καὶ εἶδε (ὁ Ἰωάννης) τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστεράν καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτὸν (τὸ Χριστό)· καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα» (Ματθ. γ' 16-17).

3.—«Ὁ δὲ παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἄγιον, ὃ πέμψει ὁ Πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα . . .» (Ἰω. ιδ' 26).

Ἡ φιλοξενία τοῦ Ἀβραάμ. *Εἰκόνα στὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν (16ος αἰ.).*

4.— «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (Ματθ. κη' 19).

5.— Νὰ μελετήσης ἐπίσης Β' Κορ. ιγ' 13 (ἀκούγεται στὴ θεία

Λειτουργία) και Α' Πέτρ. α' 2 για να δής πώς μιλούν οι 'Απόστολοι Παῦλος και Πέτρος για τὸ μυστήριο τῆς 'Αγίας Τριάδος.

Ἡ Ἐκκλησία μας για τὴν Ἁγία Τριάδα. Ἡ Ἐκκλησία ἀφοῦ παρέλαβε ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή τὴν ἀλήθεια για τὴν Ἁγία Τριάδα, τὴ διατύπωσε στὴ διδασκαλία της καὶ τὴ διατήρησε στὴ λατρευτικὴ της ζωὴ. Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία βαπτίζει τὰ παιδιά της «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος». Στὴ θεία Λατρεία προσφέρει τὴ δόξα, τὴν τιμὴ καὶ τὴν προσκύνηση «τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι».

Ἐξάλλου οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀνέπτυξαν στὰ βιβλία τους τὴν ἀλήθεια για τὴν Ἁγία Τριάδα καὶ μᾶς βοήθησαν νὰ καταλάβουμε τὴ σχέση τῶν τριῶν Προσώπων μεταξύ τους.

Κατὰ τὴ θεία Λειτουργία καὶ πρὶν ἀπαγγελθῆ τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως τὸ ἐκκλησιαστικὸν μετὰ τὸ στόμα τοῦ ψάλτη ὁμολογεῖ «Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, Τριάδα ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον». Αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὰ τρία Πρόσωπα εἶναι ὁμοούσια, ἔχουν δηλαδὴ τὴν αὐτὴ θεία Οὐσία. Κάθε Πρόσωπο εἶναι ὁλόκληρος ὁ Θεός· δὲν εἶναι ἓνα μέρος τῆς θεότητος. Αὐτὸ δὲν σημαίνει βέβαια ὅτι ἔχουμε τρεῖς Θεούς.

Τὰ τρία Πρόσωπα διακρίνονται καὶ σὲ τοῦτο : ὁ Πατέρας εἶναι ἀγέννητος, ὁ Υἱὸς γεννιέται ἀπὸ τὸν Πατέρα «πρὸ πάντων τῶν αἰώνων» καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν Πατέρα.

Ἡ Ἁγία Τριάς ἐνεργεῖ ἐνωμένη, γιατί σ' αὐτὴν ὑπάρχει ταυτότητα ἐνεργείας καὶ θελήσεως. Τὴν ἐνότητα τῆς Ἁγίας Τριάδος διατυπώνει ὡς ἐξῆς ὁ Μέγας Ἀθανάσιος : «Πίστις οὖν ἡ ὀρθόδοξος αὕτη ἐστίν, ἵνα ἓνα Θεὸν ἐν Τριάδι καὶ Τριάδα ἐν μονάδι σέβωμεν, μήτε συγχέοντες τὰς ὑποστάσεις (=πρόσωπα), μήτε τὴν οὐσίαν διαιροῦντες».

Τὰ τρία Πρόσωπα στὴν Ἁγία Τριάδα. Τὸ δόγμα για τὴν Ἁγία Τριάδα εἶναι βασικὴ ἀλήθεια τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Εἶναι ἓνα μυστήριο ποῦ δὲν κατανοεῖται ἀπὸ τὸ λογικὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ξέρουμε τί εἶναι, ὄχι ὅμως καὶ πῶς εἶναι. Ἄλλωστε, ὅπως λέγει ὁ Ἅγιος Ἰερώνυμος, «μυστήριον καταλαμβανόμενον οὐκέτι μένει μυστήριον· πᾶν δὲ τὸ μὴ ὄν μυστήριον, οὐδὲν ἐστὶ θαυμαζόμενον».

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὅς μέλη τῆς Ἐκκλησίας μας ὁμολογοῦμε «Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, Τριάδα ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον». Ἡ ἀλήθεια τῆς πίστεως γιὰ τὸν Ἐνα καὶ Τριαδικὸ Θεὸ βρίσκεται στὴν Ἅγια Γραφή καὶ διδάσκεται ἀπὸ τὴν Ἅγια Ἐκκλησία μας.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Δεῦτε, λαοί, τὴν τρισυπόστατον θεότητα προσκυνήσωμεν, Υἱὸν ἐν τῷ Πατρὶ, σὺν Ἅγιῳ Πνεύματι. Πατὴρ γὰρ ἀχρόνως ἐγέννησεν Υἱὸν συναΐδιον καὶ σύνηρον, καὶ Πνεῦμα Ἅγιον ἦν ἐν τῷ Πατρὶ, σὺν Υἱῷ δοξαζόμενον· μία δύναμις, μία οὐσία, μία θεότης, ἦν προσκυνοῦντες πάντες λέγομεν· Ἅγιος ὁ Θεός, ὁ τὰ πάντα δημιουργήσας δι' Υἱοῦ, συνεργία τοῦ Ἅγίου Πνεύματος. Ἅγιος ἰσχυρός, δι' οὗ τὸν Πατέρα ἐγνώκαμεν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐπεδήμησεν ἐν κόσμῳ. Ἅγιος ἀθάνατος, τὸ παράκλητον Πνεῦμα, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον καὶ ἐν Υἱῷ ἀναπαυόμενον, Τριάς ἅγια, δόξα σοι» (*Ὕμνος τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν Κυριακῆ τῆς Πεντηκοστῆς*).
2. Τὰ πρόσωπα «ἐνοῦνται οὐχ ὥστε συγχεῖσθαι, ἀλλ' ὥστε ἔχεσθαι ἀλλήλων (= τὸ ἓνα νὰ κοινωνῆ μὲ τὸ ἄλλο)· καὶ τὴν ἐν ἀλλήλαις περιχώρησιν ἔχουσι, δίχα πάσης συναλοιφῆς (= χωρὶς καμιά συγχώνευση) καὶ συμφύσεως (= ἀνακατέματος) . . . Ἐν γὰρ ἕκαστον αὐτῶν (= τῶν Προσώπων τῆς Τριάδος), ἔχει πρὸς τὸ ἕτερον, οὐχ ἦττον ἢ πρὸς ἑαυτὸν» (*Ἰω. Δαμασκηνός, Ἐκδοαὶς Ὁρθοδόξου πίστεως*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πολλοὶ στὰ ζητήματα τῆς πίστεως ἰσχυρίζονται: δὲν πιστεύω γιατί δὲν καταλαβαίνω. Τί θὰ πῆς σ' ἐκείνον ποῦ θὰ ἰσχυρισθῆ τὸ ἴδιο γιὰ τὴν Ἅγια Τριάδα; 2) Νὰ γράψης στὸ τετράδιό σου τὸ στίχο Α' Ἰω. ε' 7 καὶ νὰ ἀναπτύξης μὲ λίγες λέξεις τὴ σημασία του. 3) Νὰ βρῆς στὴν Ἱερά Σύνοψη τὴν προσευχὴ «Ὡς ἰλαρόν...» (εἶναι στὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ) καὶ νὰ ξεχωρίσης τὴ φράση ποῦ μιλάει γιὰ τὴν Ἅγια Τριάδα.

3. Ὁ Θεὸς καὶ ὁ κόσμος τῶν ἀγγέλων.

Στοὺς ὕμνους καὶ τίς εὐχὲς τῆς θείας Λειτουργίας ἀναφέρονται πολλὲς φορές οἱ ἄγγελοι. Στὶς βυζαντινὲς ἁγιογραφίες βλέπουμε τίς γαλήνιες μορφές τους. Δυὸ ἀπὸ αὐτούς, ὁ Γαβριὴλ καὶ ὁ Μιχαήλ, εἰκονίζονται στὰ παραπόρτια τοῦ Ἅγίου Βήματος. Εἶναι οἱ φρουροί του.

Ἡ Ἁγία Γραφή μιλάει γιὰ τοὺς ἀγγέλους. Ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή μαθαίνουμε ὅτι :

α) Δημιουργὸς τῶν ἀγγέλων εἶναι ὁ Θεὸς (Ἐξ. κ' 11, Κολ. α' 16).
β) Οἱ ἄγγελοι εἶναι ἀγγελιαφόροι τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ ὀνομάζονται ἄγγελοι (Ψαλμ. 102, 21, Ἑβρ. α' 14).

γ) Ὁ ἀριθμὸς τους εἶναι «μυριάδες μυριάδων καὶ χιλιάδες χιλιάδων», δηλαδὴ ἀναρίθμητοι (Δαν. ζ' 10, Ἀποκ. ε' 11).

δ) Τρεῖς ἀπὸ αὐτοὺς παρουσιάζονται μὲ τὰ ὀνόματά τους : Ὁ Μιχαήλ (= ποιὸς εἶναι σὰν τὸ Θεό;), ὁ Γαβριήλ (= ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ) καὶ ὁ Ραφαήλ (= ὁ Θεὸς θεραπεύει).

ε) Δοξολογοῦν ἀκατάπαυστα τὸ Πανάγιο Ὄνομα τοῦ Θεοῦ.
στ) Κάθε ἄνθρωπος ἔχει φύλακα ἄγγελο προστάτη (Ματθ. ιη' 10, Πράξ. ιβ' 15).

Οἱ ἄγγελοι δημιουργήθηκαν πρὶν ἀπὸ τὴν ὑλικὴ δημιουργία. «Ὅτε ἐγενήθησαν ἄστρα, ἤνεσάν με φωνὴ μεγάλη πάντες ἄγγελοί μου» (Ἰώβ λη' 7).

Ἡ φύση τῶν ἀγγέλων. Ὄνομάζουμε τοὺς ἄγγελους ἀσώματους γιατί δὲν ἔχουν ὑλικὸ σῶμα· εἶναι πνεύματα.

Ἔτσι α) δὲν διαμένουν σὲ ὀρισμένο μέρος. Τὸ σύμπαν εἶναι στῆ διάθεσή τους. Εἶναι ἀεικίνητοι χωρὶς νὰ εἶναι καὶ πανταχοῦ παρόντες. β) Ὡς πρὸς τὴ γνώση εἶναι ἀνώτεροι ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο καὶ κατώτεροι ἀπὸ τὸ Θεό.

Οἱ ἄγγελοι μὲ τὴ θεία Χάρη χαίρονται κοντὰ στὸ Θεὸ τὴν αἰώνια μακαριότητα.

Τὸ ἔργο τῶν ἀγγέλων. Οἱ ἄγγελοι δοξολογοῦν ἀκατάπαυστα τὸ Θεὸ καὶ ἐκτελοῦν τὸ θέλημά Του. Εἶναι ἀκόμη βοηθοὶ καὶ προστάτες τῶν ἀνθρώπων.

α) Οἱ ἄγγελοι ὑμνοῦν τὸ Θεό. Στὸν 148ο ψαλμὸ διαβάζουμε γιὰ τὴ δοξολογία τῶν ἀγγέλων : «Αἰνεῖτε αὐτὸν πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ... ὅτι αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν». Ὁ Ἡσαΐας καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης παρουσιάζουν τὸ θρόνο τοῦ Θεοῦ κυκλωμένο ἀπὸ ἄγγελους ποὺ δοξολογοῦν τὸ Θεό (Ἠσ. στ' 3, Ἀποκ. δ' 8, ζ' 11).

β) Οἱ ἄγγελοι ὑπηρετοῦν τὸ Θεό. Ἐπειδὴ οἱ ἄγγελοι ὑπηρετοῦν τὸ Θεὸ ὀνομάζονται λειτουργοὶ Του. Εἶναι κοντὰ στὸ θρόνο τοῦ Θεοῦ καὶ περιμένουν τὶς ἐντολές Του. Εἶναι οἱ ἀγρυπνοὶ φύλακες ποὺ ἀναφέρουν στὸ Θεὸ τί γίνεται στὴ γῆ. Ἡ προθυμία τους νὰ ἐκτελέσουν τὶς ἐντολές τοῦ Θεοῦ συμβολίζεται μὲ τὰ φτερά ποὺ βλέπουμε στὶς εἰκόνες τους.

γ) Οἱ ἄγγελοι προστατεύουν τοὺς ἀνθρώπους. Ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή γνωρίζουμε πῶς ὁ Θεὸς προστατεύει τοὺς ἀνθρώπους μὲ τοὺς ἀγγέλους Του. Οἱ Πατριάρχες, οἱ προφῆτες, οἱ Ἀπόστολοι ἐνισχύονται ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους. Κάθε ἀνθρώπος ἔχει φύλακα ἄγγελο. Μιὰ ἀπὸ τὶς ὠραιότερες προσευχὲς τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι ἡ προσευχὴ στὸ φύλακα ἄγγελο. Ὁ φύλακας αὐτὸς προστατεύει τὸν ἀνθρώπο ἀπὸ τοὺς κινδύνους, τὸν καθοδηγεῖ στὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ καὶ προσεύχεται γι' αὐτόν. Οἱ ἄγγελοι προστατεύουν ἀκόμη πόλεις, ἔθνη, Ἐκκλησίες.

Οἱ ἄγγελοι διαιροῦνται σὲ ἐννέα τάξεις ἢ τάγματα, τὰ ἐξῆς :
Σεραφίμ, Χερουβίμ, Θρόνοι, Κυριότητες, Δυνάμεις, Ἐξουσίες,
Ἀρχές, Ἀρχάγγελοι, Ἄγγελοι.

Στὴ θεία Λειτουργία οἱ Χριστιανοί :

α) Ψάλλουν μαζί μὲ τοὺς ἀγγέλους. «Μετὰ τούτων καὶ ἡμεῖς τῶν μακαρίων δυνάμεων, Δέσποτα φιλόανθρωπε, βοῶμεν καὶ λέγομεν . . .» (ὁ ἱερεὺς πρὸς τὸ Θεό).

β) Εἰκονίζου μυστικὰ τὰ Χερουβίμ. «Οἱ τὰ Χερουβίμ μυστικῶς εἰκονίζοντες καὶ τῇ ζωοποιῶ Τριάδι τὸν τρισάγιον ὕμνον προσάδοντες . . .» (Χερουβικός ὕμνος).

γ) Ζητοῦν ἀπὸ τὸν Κύριο «ἄγγελον εἰρήνης, πιστὸν ὀδηγόν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων τους».

δ) Εὐχονται νὰ γίνεται στὴ γῆ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅπως στὸν οὐρανὸ ἀπὸ τοὺς ἁγίους ἀγγέλους: «Πάτερ ἡμῶν . . . γενεθήτω τὸ θέλημά Σου, ὡς ἐν οὐρανῶ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς».

Οἱ ἄγγελοι τοῦ Σατανᾶ. Ἦταν καὶ αὐτοὶ ἀγαθὰ πνεύματα. Εἶπεσαν ὁμως ἀπὸ τὴν ἀγγελικὴ τους θέση, γιατί τὸ θέλησαν. Ἀπὸ ἀλαζονεῖα ἐπαναστάτησαν κατὰ τοῦ Θεοῦ, γιατί θέλησαν νὰ ὀμοιωθοῦν μὲ τὸ Θεό. Ἀρχηγός τους εἶναι ὁ Σατανᾶς (= κατήγορος,

Ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ. Εἰκόνα στὸν Ἱ. Ναὸ Ἀγγελόκτιστης, Κίτι,
Κύπρος (16ος αἰ.).

έναντιος πρὸς τὸ Θεό). Λέγεται καὶ Διάβολος, γιατί διαβάλλει, δηλαδή συκοφαντεῖ τοὺς ἀνθρώπους στὸ Θεὸ καὶ τὸ Θεὸ στοὺς ἀνθρώπους (Ἰὼβ α' 9, β' 4, Γεν. γ' 4 ἔξ.).

Οἱ δαίμονες πολεμοῦν μὲ λύσσα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ. Προσπαθοῦν νὰ μᾶς παρασύρουν στὸ δρόμο τῆς ἁμαρτίας. Γι' αὐτὸ στὴν Κυριακὴ προσευχὴ παρακαλοῦμε τὸ Θεὸ νὰ μὴν ἐπιτρέπη στὸν πονηρὸ νὰ μᾶς πειράζῃ. Ὅταν ὁμως ὁ Θεὸς παραχωρῇ τὴ δοκιμασία αὐτή, μᾶς δίδαξε νὰ ζητᾶμε μὲ τὴν προσευχὴ μας τὴ βοήθειά Του γιὰ νὰ ξεπερνᾶμε τὸν πειρασμὸ καὶ νὰ βγαίνομε νικητές.

Ἡ Ἅγία Γραφή λέγει ὅτι ὁ Κύριος ἔγινε ἄνθρωπος «ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου» (Α' Ἰω. γ' 8). Ὁ Θεάνθρωπος Λυτρωτὴς νίκησε τὸ Σατανᾶ καὶ διέλυσε τὸ βασίλειό του. Τὸ θάνατο ποῦ ἔφερε ὁ διάβολος, τὸν πάτησε μὲ τὸ σταυρικὸ Του θάνατο ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Οἱ ἄγγελοι εἶναι δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ. Διακρίνονται σὲ ἀγαθοὺς καὶ σὲ πονηροὺς. Οἱ ἀγαθοὶ ἄγγελοι ὑμνοῦν καὶ ὑπηρετοῦν τὸ Θεό. Εἶναι οἱ φύλακες τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων μας. Οἱ πονηροὶ ἄγγελοι, οἱ δαίμονες, πολεμοῦν τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἐπικίνδυνοι ἀντίπαλοί μας. Τὸ Σατανᾶ τὸν νικᾶμε μὲ τὴ βοήθεια ποῦ μᾶς προσφέρει ὁ Χριστός.

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Α

1. «Παντὶ πεπιστευκότι εἰς Θεὸν ἄγγελος παρεδρεύει, ἐὰν μὴ ποτε αὐτὸν ἡμεῖς διὰ τῶν πονηρῶν ἔργων ἀποδιώξωμεν. Ὡς γὰρ τὰς μελίσσας καπνὸς φυγαδεύει καὶ τὰς περιστερὰς ἐξελαύνει δυσωδία, οὕτω καὶ τὸν φύλακα τῆς ζωῆς ἡμῶν ἢ πολὺδακρυς καὶ δυσώδης ἀφίστησιν (= ἀπομακρύνει) ἁμαρτία» (Μ. Βασίλειος).
2. «Νήψατε, γρηγορήσατε (= γινηῖτε ἐγκρατεῖς καὶ ἀγρυπνοί): ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος ὡς ἄλεων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζητῶν τίνα καταπίῃ» (Α' Πέτρ. ε' 8).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Γιὰ ποῖο σκοπὸ δημιουργήθηκαν οἱ ἄγγελοι; 2) Ὁ Δαβὶδ λέγει ὅτι ὁ Θεὸς «ἔπλασε τὸν ἄνθρωπο λίγο κατώτερο ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους» (Ψαλμ. 8, 6). Νὰ ἀναφέρῃς τρεῖς διαφορὲς ἀνθρώπινης καὶ ἀγγελικῆς φύσεως. 3) Ἀνάφερε τρία περιστατικά ἀπὸ τὴν Ἅγία Γραφή ποῦ μιλοῦν γιὰ ἐμφάνιση ἀγγέλων σὲ ἀνθρώ-

πους. Ποιὸς ἦταν ὁ σκοπὸς τῆς ἐμφανίσεως σὲ κάθε πρόσωπο; 4) Ποιὲς ὑποχρεώσεις σοῦ δημιουργοῦν τὰ λόγια τοῦ Μ. Βασιλείου (βλέπε 1ο κείμενο) γιὰ τὸ φύλακα ἄγγελο; 5) Ποιὰ εἶναι τὰ μέσα τοῦ ἀγώνα κατὰ τοῦ πειρασμοῦ;

4. Ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου.

Ὁ Θεὸς μετὰ τὸν ἀγγελικὸν κόσμον δημιούργησε τὸν ὁρατὸν καὶ αἰσθητὸν κόσμον. Ἐπειτα ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον ποὺ μετέχει καὶ στοὺς δυὸ κόσμους. Δίκαια λοιπὸν ὀνομάζουμε τὸ Θεὸν «ποιητὴν ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀορατῶν».

Τὸ θαῦμα τῆς δημιουργίας. Τὸ ὑμνεῖ ὁ ἄνθρωπος κάθε ἐποχῆς. Μὲ ἔκπληξιν τὸ βλέπει καὶ ὁ ἀπολίτιστος καὶ ὁ πολιτισμένος. Ὅλοι μας διαβάζουμε τὸ βιβλίον τῆς φύσεως. Τὰ μυστικὰ τοῦ φυτικοῦ καὶ ζωικοῦ βασιλείου, τὰ βάθη τῆς θάλασσας καὶ τὰ πλάτη τοῦ οὐρανοῦ μᾶς γεμίζουν μὲ θαυμασμόν.

Ποιὸς ὅμως εἶναι ὁ δημιουργὸς τοῦ ἀνθρώπου; Γιατὶ ἔγινε αὐτὸς ὁ κόσμος; Τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ βάζει στὸ στόμα του ὁ ἄνθρωπος κάθε ἐποχῆς. Σ' αὐτὰ δίνει ἀπάντησιν ἡ Ἁγία Γραφή καὶ μάλιστα μὲ τὸ πρῶτον βιβλίον τῆς: τῆς Γένεσης.

Ἡ διήγησις τῆς Γενέσεως. Συγγραφεὺς τῆς διηγήσεως αὐτῆς εἶναι ὁ θεόπνευστος Μωυσῆς. Ἀπευθύνεται στὸν ἑβραϊκὸν λαόν. Μιλᾷ ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ποὺ ἦταν ποιμενικὸς καὶ ἀγροτικός. Ὑπογραμμίζει σ' αὐτὸν ἀλήθειαι ποὺ θὰ τὸν συνδέσουν μὲ τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Ἔτσι θὰ ἔβρισκε προφύλαξιν ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρεις ποὺ τὸν περικύκλωναν.

Ὁ Μωυσῆς κατεβαίνει στὸ πνευματικὸν ἐπίπεδον τοῦ λαοῦ. Περιγράφει τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου μὲ φυσικὸν καὶ λογικὸν τρόπον. Οἱ φράσεις τῆς διηγήσεως εἶναι σύντομα, ποιητικὰ καὶ γι' αὐτὸ εὐκολομνημόνευται. Ἡ σειρά τῆς ἀφηγήσεως εἶναι ἀριστοτεχνική. Ἀρχίζει καὶ τελειώνει μὲ τὸ Θεόν.

Ὁ Θεὸς παρουσιάζεται ἐν τῇ διήγησιν νὰ ἐργάζεται ἕξι ἡμέρας. Κατὰ τὰς τρεῖς πρῶτας μέρας δημιουργεῖ τὸν κόσμον ἀπὸ τὸ μηδὲν θέτοντάς τον σὲ μιὰ τάξιν. Τὸ φῶς χωρίζεται ἀπὸ τὸ σκοτάδι, τὸ νερὸ ἀπὸ τὸν ἀέρα, ἡ γῆ ἀπὸ τὰ νερά ποὺ τὴν κατέκλυζαν. Κατό-

πιν ἀρχίζει ὁ στολισμὸς μὲ τὰ φυτὰ, τὰ οὐράνια σώματα, τὰ πουλιά, τὰ ψάρια, τὰ ζῶα, τὸν ἄνθρωπο. Ἔτσι ὁ Θεὸς ἀγιάζει τὸ χρόνο.

Ὁ ἱερὸς συγγραφεὺς δὲν ἐνδιαφέρεται νὰ διδάξη Γεωλογία, Βοτανική, Ζωολογία, Ἀνθρωπολογία. Δὲν κάνει ἐπιστήμη. Ἐνα πράγμα ἐνδιαφέρεται νὰ τονίσῃ : ὁ Θεὸς εἶναι ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐνα ἐρώτημα φαίνεται φυσικό : Δὲν θὰ μπορούσε ὁ Μωυσῆς μὲ τὸ φωτισμὸ τοῦ Θεοῦ νὰ μιλήσῃ ἐπιστημονικὰ μὲ ἐκλαϊκευμένο τρόπο; Ἀσφαλῶς μπορούσε. Ἄς δοῦμε ὅμως τὰ ἐπακόλουθα αὐτοῦ τοῦ τρόπου.

Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι ἔλεγε : οἱ ἡμέρες τῆς δημιουργίας δὲν εἶναι εἰκοσιτετράωρες, ὅπως τὶς φανταζόταν ὁ Ἰσραηλίτης, ἀλλὰ μεγάλα χρονικὰ διαστήματα. Ἡ γῆ εἶναι 1.300.000 φορές μικρότερη ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ ἄλλα σχετικὰ. Ποιὸ θὰ ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα; Φυσικὰ ἢ ἐκπληξη, ἢ δυσπιστία, ἢ ἀναπάντητη ἀπορία : Εἶναι τόσο ἀδύνατος ὁ Θεός, ὥστε νὰ χρειαστῇ ἑκατομμύρια χρόνια γιὰ νὰ δημιουργήσῃ τὸν κόσμο; Γιατί ἡ γῆ εἶναι ἓνα μικρὸ κομμάτι τῆς ὑλικῆς δημιουργίας;

Οἱ ἡμέρες τῆς δημιουργίας. Γιὰ νὰ ἀποφύγῃ ὁ Μωυσῆς τέτοιες παρανοήσεις, χρησιμοποιοεῖ διαφορετικὸ τρόπο διηγήσεως. Ἐκθέτει τὰ πράγματα ὅπως τὰ ἔβλεπε καὶ τὰ σκεπτόταν ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς του. Ἐμεῖς δυναμώνουμε τὸ βλέμμα μας μὲ τὸ τηλεσκόπιο καὶ τὸν ἐπιστημονικὸ φακὸ. Αὐτὰ ἦταν ἄγνωστα τότε. Ὁ ὀπτικὸς ὀρίζοντας τοῦ ἀνθρώπου ἦταν περιορισμένος καὶ ἡ σκέψη του ἀπλοϊκή.

Ἔτσι ὁ Μωυσῆς ὀνομάζει τὸν οὐράνιο θόλο «στερέωμα». Πάνω ἀπὸ αὐτὸ εἶναι κλεισμένες σὲ δεξαμενὲς μεγάλες ποσότητες νεροῦ. «Καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀνά μέσον τοῦ ὕδατος, ὃ ἦν ὑποκάτω τοῦ στερεώματος, καὶ ἀνά μέσον τοῦ ὕδατος τοῦ ἐπάνω τοῦ στερεώματος» (Γεν. α' 7). Ἡ βροχὴ ἐπομένως εἶναι τὸ ἀνοιγμα τῶν δεξαμενῶν, ὅπως βλέπουμε στὴ διήγησι γιὰ τὸν κατακλυσμὸ. «Καὶ οἱ καταρράκται (= ὕδατοφράκτες) τοῦ οὐρανοῦ ἤνεψθησαν» (Γεν. ζ' 11). Ἡ βροχὴ ἀντίθετα σταματᾷ, ὅταν κλείνουν οἱ ὕδατοφράκτες τοῦ οὐρανοῦ (Γεν. η' 2). Αὐτὴν τὴν ἐξήγησι ἔδιναν τότε οἱ ἄνθρωποι στὰ φυσικὰ φαινόμενα.

‘Ο Μωσής και Ἰουδαῖοι. Μικρογραφία ἀπὸ Ψαλτήρι τῆς Ἱ. Μονῆς Γρηγορίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους (12ος αἰ.).

Ἡ δημιουργία τοῦ φωτὸς τοποθετεῖται τὴν πρώτη ἡμέρα καὶ τοῦ ἡλίου τὴν τέταρτη. Ἡ ἀπορία μας εἶναι εὐλογία : Φῶς χωρὶς ἡλιο ; Παρόλο πὺν ἡ ἐπιστήμη μᾶς βεβαιώνει ὅτι ἔχουμε φῶς καὶ χωρὶς ἡλιο, τὸ φῶς σωστὰ προηγήθηκε στὴ διήγηση. Μόνο ἔτσι τὸ κατανοοῦσε ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τὸ ἔβρισκε λογικό. Μετὰ τὸ σκοτάδι τὸ φῶς καὶ μετὰ τὸ φῶς ὁ ἡλιο. Ὁ Ἰσραηλίτης πηγαίνοντας τὸ πρωὶ στὴν καθημερινή του ἐργασία, ἔβλεπε ὅτι τὸ φῶς προηγείται ἀπὸ τὸν ἡλιο. Δηλαδὴ πρῶτα βλέπουμε τὸ φῶς καὶ ὕστερα ἀκολουθεῖ ἡ ἀνατολή τοῦ ἡλίου. Ἡ σφαιρικότητα τῆς γῆς ἦταν ἄγνωστη γιὰ τὸν ἄνθρωπο τότε.

Κι ἐμεῖς σήμερα κάνουμε παρόμοια λάθη. Μιλᾶμε, π.χ. γιὰ τὴν ἀνατολή καὶ τὴ δύση τοῦ ἡλίου, ἂν καὶ ξέρουμε ὅτι αὐτὸ εἶναι ἐπιστημονικὰ λανθασμένο. Ἡ ψευδαίσθηση ὅμως μᾶς φαίνεται φυσικὴ καὶ ταιριασμένη στὴν καθημερινή μας πείρα.

Οι ημέρες τῆς δημιουργίας εἶναι ἕξι, ὅπως οἱ ἡμέρες τῆς ἑβδομάδας. Ὁ θεῖος Δημιουργὸς παρουσιάζεται νὰ ἐργάζεται τὴν ἑξαήμερο καὶ νὰ ἀναπαύεται τὴν ἑβδομῆ ἡμέρα. Αὐτὸ γίνεται σκοπίμα. Ἦταν ἕνας ὁμορφος τρόπος νὰ τηροῦν οἱ Ἑβραῖοι τὴν ἀργία τοῦ Σαββάτου. Ὁ Θεὸς ἦταν τὸ πρότυπό τους.

Τί διδάσκει ἡ διήγηση. Γιὰ νὰ διακρίνουμε εὐκολὰ τὶς ἀλήθειες ποὺ μᾶς ἀποκαλύπτει ἡ διήγηση, πρέπει νὰ μεταφερθοῦμε στὸ περιβάλλον τῶν Ἑβραίων καὶ στὸ χρόνο (13ος αἰ. π.Χ.) ποὺ γράφτηκε τὸ βιβλίο τῆς Γενέσεως.

Ἡ Μεσοποταμία, ἡ Χαναὰν καὶ ἡ Αἴγυπτος εἶναι τὰ μέρη, ὅπου ὑφαίνεται ἡ Ἰσραηλιτικὴ ἱστορία. Οἱ λαοὶ τῶν χωρῶν αὐτῶν ἦταν εἰδωλολάτρες. Θεοποιούσαν τὰ ζῶα καὶ τὰ οὐράνια σώματα. Οἱ θεοὶ τους δὲν ξεχώριζαν ἀπὸ τὶς δυνάμεις τῆς φύσεως. Διάφοροι μῦθοι μιλοῦσαν γιὰ τὸ πῶς ἔγιναν οἱ θεοί, ὁ κόσμος, ὁ ἄνθρωπος.

Διαφορετικὴ ἦταν ἡ θέση τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ὅσα γνώριζαν γιὰ τὸν Θεὸ καὶ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου, δὲν ἦταν μῦθοι, ἀλλὰ ἡ θεοδίδακτη ἀλήθεια. Ἔτσι ξέρουμε κι ἐμεῖς μαζί τους ὅτι :

α) Ὁ Θεὸς δημιούργησε τὸν κόσμον. Ὁ κόσμος δὲν εἶναι τυχαῖο ἀποτέλεσμα τυφλῶν δυνάμεων· εἶναι ἔργο τοῦ Θεοῦ.

β) Ὁ Θεὸς δημιούργησε τὰ πάντα μὲ τὸ λόγον Του.

γ) Πρὶν ἀπὸ τὸν κόσμον ὑπῆρχε ὁ Θεός. Ὁ κόσμος ἔχει ἀρχή. Μονάχα ὁ Θεὸς εἶναι ἀναρχος.

δ) Τὰ ἀστέρια, τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα εἶναι δημιουργήματα. Δὲν πρέπει νὰ θεοποιῶνται.

ε) Ἡ ἑβδομῆ ἡμέρα εἶναι ἡμέρα ἀργίας ἀπὸ τὴν ἐργασία καὶ ἀφιερωμένη στὴ θεία Λατρεία καὶ τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης.

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Ὁ ἀπέραντος ὑλίκος κόσμος εἶναι δημιούργημα τοῦ Θεοῦ. Διαλαλεῖ τὴν παντοδυναμία καὶ τὴν πανσοφία τοῦ Θεοῦ. Στὸ βιβλίο τῆς Γενέσεως βρίσκουμε τὴν περιγραφή τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου. Εἶναι ἀπλή, σύντομη καὶ περιεκτικὴ. Διδάσκει θρησκευτικὲς, ὄχι ἐπιστημονικὲς ἀλήθειες.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Πᾶς οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τινος, ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας Θεὸς» (Ἐβρ. γ' 4).
2. «Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα Σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας». (Ψαλμ. 103, 24).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Εἶπαν ὅτι «σκοπὸς τῆς Ἁγίας Γραφῆς δὲν εἶναι νὰ ἐξηγήσῃ πῶς κινούνται τὰ οὐράνια σώματα, ἀλλὰ πῶς νὰ ὀδηγήσῃ τὸν ἄνθρωπο στὸν πνευματικὸ οὐρανό». Τί σημαίνει αὐτὸ καὶ ποιά σχέση ἔχει μὲ τὴ διήγησῃ γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου;

2) Τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1968 ὁ ἀστροναύτης Φράνκ Μπόρμαν καὶ δύο συνεργάτες του πετώντας στὸ διάστημα διάβασαν τοὺς στίχους τῆς Γενέσεως γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου. Γιατί;

3) Νὰ γράψῃς στὸ τετράδιό σου καὶ νὰ ἀποστηθίσῃς τὸ στίχο : «Αὐτὸς εἶπε καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο (= διέταξε) καὶ ἐκτίσθησαν» (Ψαλμ. 32, 9).

5. Ἡ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ.

Μιά ἀπὸ τὶς πολλὲς εἰκόνες ποὺ ἐκφράζει τὴ σχέση τοῦ Θεοῦ μὲ τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ ποιμένα. Τὴ βρίσκουμε καὶ στὴν Παλαιὰ καὶ τὴν Καινὴ Διαθήκη. Ψάλλει ὁ Δαβὶδ : «Κύριος ποιμαίνει με καὶ οὐδὲν με ὑστερήσει... Ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακὰ, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ» (Ψαλμ. 22, 1-4). Ποιμένα ὀνομάζει καὶ ὁ Κύριος τὸν ἑαυτό Του : «Ἐγὼ εἶμι ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς» (Ἰω. ι' 11).

Ὁ Θεὸς δὲν φροντίζει στοργικὰ μονάχα γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Ἀγαπᾷ ὅλα τὰ δημιουργήματά Του. Τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ ἄνθη τοῦ ἀγροῦ ἐξασφαλίζουν τὴν τροφή τους καὶ τὸ πολύχρωμο ἔνδυμά τους μὲ τὴν Πρόνοια τοῦ Θεοῦ (Ματθ. στ' 25-34). Ἡ στοργικὴ ἐνέργεια, μὲ τὴν ὁποία ὁ Θεὸς συντηρεῖ καὶ κυβερνᾷ τὸν κόσμον, λέγεται θεία Πρόνοια.

Ἡ συντήρησις τοῦ κόσμου. Ἀπέραντος καὶ μεγαλειώδης εἶναι ὁ κόσμος ποὺ δημιούργησε ὁ Θεός. Πῶς ὅμως διατηροῦνται καὶ συντηροῦνται τὰ τόσα δημιουργήματα ; Στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων,

λέγει ο ἱερός Χρυσόστομος, «οὔτε ἡ θάλασσα κατέκλυσε τὴ γῆ, οὔτε ὁ ἥλιος κατέκαψε αὐτὸ πού βλέπουμε, οὔτε ὁ οὐρανὸς σαλεύτηκε... ἀλλὰ τὸ κάθε τι πάνω στὴ γῆ καὶ τὸν οὐρανὸ στέκεται μὲ ἀκρίβεια στὴ θέση του καὶ διατηρεῖ τοὺς νόμους πού ἄπαξ ἐτέθησαν σ' αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας» (P. G. 55, 487).

Κάθε δημιούργημα προικίστηκε ἀπὸ τὸ Δημιουργὸ μὲ ἰδιαίτερους νόμους. Τὰ φυτὰ καὶ τὰ δένδρα παράγουν καρπούς καὶ σπόρους. Μὲ τοὺς σπόρους φυτρώνουν πάλι καὶ ἀνανεώνονται. Τὰ ὑδρόβια, τὰ πτηνὰ, ὁ ἄνθρωπος καὶ ἔμμεσα τὰ ζῶα πῆραν τὸ θεϊκὸ πρόσταγμα: «Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε». Ἔτσι ὁ Θεὸς συντηρεῖ τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη.

Ἡ φροντίδα τοῦ Θεοῦ φαίνεται καὶ στὸν κόσμὸ τῆς ἀστρονομίας. Μᾶς τὴν ὑπενθυμίζει στὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ ὁ ψαλμικὸς στίχος: «Ὁ ἥλιος ἔγνω τὴν δύσιν αὐτοῦ». Ὁ ἥλιος δηλαδὴ γνωρίζει τὴν τροχιά του. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ ὅλα τὰ οὐράνια σώματα, γιατί συγκρατοῦνται καὶ κατευθύνονται ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ.

Ἡ φροντίδα τοῦ Θεοῦ δὲν περιορίζεται στὰ ἄψυχα δημιουργήματα. Ἐπεκτείνεται μὲ θαυμαστὸ τρόπο καὶ στὸν ἄνθρωπο. Ὁ Θεὸς φροντίζει γιὰ τὴ διατήρησή του στὴ ζωὴ, προνοεῖ γιὰ τὴ συντήρησή του καὶ μὲ χίλιους δυὸ τρόπους τὸν βοηθεῖ καὶ τοῦ συμπαραστέκεται.

Ἡ πατρικὴ φροντίδα τοῦ Δημιουργοῦ γιὰ ὅλα γενικῶς τὰ δημιουργήματα συνοψίζεται στὰ λόγια τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος πρὸς τὸ Θεό: «Ἀγαπᾷς ὅλα τὰ ὄντα καὶ δὲν ἀποστρέφεις κανένα δημιούργημα· γιατί ἂν μισοῦσες κάτι, δὲν θὰ τὸ κατασκεύαζες. Καὶ πῶς ἂν σὺ κάποιο δὲν ἤθελες, θὰ μπορούσε αὐτὸ νὰ παραμείνη;... Τὰ ἐλεεῖς ὅλα γιατί εἶναι δικά Σου, δέσποτα φιλόψυχε» (Σοφ. Σολ. ια' 24-26).

Ἡ κυβέρνησις τοῦ κόσμου. Ὁ Θεὸς δὲν εἶναι μόνο ὁ Παντοδύναμος συντηρητὴς τοῦ κόσμου. Εἶναι καὶ ὁ σοφὸς Κυβερνήτης του. Ὁ Θεὸς σὰν ἄλλος πλοίαρχος κυβερνᾷ τὸ σκάφος τοῦ κόσμου καὶ τὸ κατευθύνει στὸν προορισμὸ του, στὸ σκοπὸ τῆς δημιουργίας. Ὁ σκοπὸς τῆς δημιουργίας εἶναι ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ Ἁγία Γραφή συχνὰ ἀναφέρει γιὰ τοὺς θαυμαστοὺς τρόπους, μὲ τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς προφυλάσσει, καθοδηγεῖ καὶ κατευθύνει τὸν ἄνθρωπο.

Ἔτσι στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὅταν ὁ Ἰωσήφ φανερώθηκε στοὺς ἀδελφούς του, εἶπε : «Δὲν μὲ στείλατε ἐσεῖς ἐδῶ, ἀλλὰ ὁ Θεὸς» (Γεν. με' 8). Αὐτὸς φρόντισε γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ Ἰωσήφ καὶ τὴ διατροφή τῆς οἰκογένειας τοῦ Ἰακώβ. Ὁ Θεὸς ἔδωσε στὴν κακὴ πράξη τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰωσήφ καλὴ ἔκβαση. «Ἔσεῖς σκεφθήκατε ἐναντίον μου πονηρὰ, ἀλλὰ ὁ Θεὸς σκέφθηκε γιὰ μένα ἀγαθὰ, πρόσθεσε ὁ Ἰωσήφ» (Γεν. ν' 20).

Στὴν Καινὴ Διαθήκη καὶ ἰδιαίτερα στὴν ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὁμιλία ὁ Κύριος μᾶς βεβαιώνει γιὰ τὴ θεῖα Πρόνοια. Βλέπουμε ἀκόμη τοὺς Ἀποστόλους νὰ ἀποφυλακίζονται μὲ θαυματουργὸ τρόπο καὶ νὰ ὀδηγοῦνται στὸν ἱεραποστολικὸ τους δρόμο ἀπὸ τὸ ἀστέρι τῆς θείας Πρόνοιας.

Τὸ κακὸ στὸν κόσμο. Ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τὰ πλάσματά Του, γιὰτι αὐτὰ πολλὲς φορὲς ὑποφέρουν ; Γιὰτι ὑπάρχει τὸ κακὸ, ἡ ἁμαρτία, ὁ πόνος ; Ἡ ἀπάντηση στὰ ἐρωτήματα αὐτὰ θὰ δοθῇ στὰ παρακάτω μαθήματα. Ἐκεῖ θὰ μάθουμε ὅτι τὸ φυσικὸ κακὸ (ἀρρώστιες, θάνατος, καταστροφές, κ.ἄ.) καὶ τὸ ἠθικὸ κακὸ (ἡ ἁμαρτία) δὲν προέρχονται ἀπὸ τὸ Θεό.

Ὁ ἄνθρωπος πλάστηκε ἀθῶος καὶ ἄκακος μέσα σ' ἓναν ἄκακο κόσμο. Ἡ ἁμαρτία διατάραξε τὴν ἁρμονία τῆς φύσεως καὶ ἔφερε σὰν ἐπακόλουθο τὸν πόνο, τὴν ἀρρώστια, τὸ θάνατο. Ἀπὸ τότε ὁ Θεός, ὅπως λέγουν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀνέχεται καὶ παραχωρεῖ τὸ κακὸ. Ὁ ἄνθρωπος τὸ ἀντιμάχεται καὶ ὅταν τὸ νικᾷ, χαίρεται καὶ καμαρώνει γιὰ τὴ νίκη του. Ἡ ἀρετὴ μας ἔχει ἀξία, ὅταν λάμπη ἀνάμεσα σὲ πειρασμοὺς καὶ δυσκολίες.

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Ὁ Θεὸς προνοεῖ γιὰ τὰ δημιουργήματά Του, ἄψυχα καὶ ἔμψυχα. Τὰ συντηρεῖ καὶ τὰ κυβερνᾷ. Ἰδιαίτερα ὁμως φροντίζει γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Ὁ Θεὸς παραχωρεῖ τὸ κακὸ γιὰ νὰ γυμνάξῃ τοὺς ἀνθρώπους στὴν ἀρετὴ.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «... Οὐδέν ἀπρονόητον, οὐδέ ἡμελημένον παρά τῷ Θεῷ· πάντα σκοπεύει ὁ ἀκοίμητος ὄφθαλμός· πᾶσι πάρεστι σκορπίζων ἐκάστῳ τὴν σωτηρίαν. Πολυλάκεις γοῦν καὶ ἐν τοῖς μικροτάτοις ἡ σοφία αὐτοῦ καὶ ἡ πρόνοια διαφαίνεται» (*Μ. Βασίλειος, Ρ.Γ. 32, 1372 - 73*),
2. «Ἐπίρριψον ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμνά σου καὶ αὐτός σε διαθρέψει· οὐ δώσει εἰς τὸν αἰῶνα σάλον τῷ δικαίῳ» (*Ψαλμ. 54, 23*).
3. «Σοὶ παρακατατιθέμεθα τὴν ζωὴν ἡμῶν ἄπασαν καὶ τὴν ἐλπίδα, Δέσποτα φιλάνθρωπε...» (*Ἀπὸ τῆς θείας Λειτουργίας*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Νὰ ἀναφέρῃς ἀπὸ τὴ Φυτολογία καὶ Ζωολογία παραδείγματα, ὅπου φαίνεται ἡ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ. 2) Γράψε στὸ τετράδιό σου καὶ ἀποστήθισε τὸ στίχο: «Πλούσιοι ἐπτώχευσαν καὶ ἐπέινασαν, οἱ δὲ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον οὐκ ἐλαττώθησονται παντὸς ἀγαθοῦ» (*Ψαλμ. 33, 11*).

3) «Ἄγαθόν πεποιθῆναι ἐπὶ Κύριον ἢ πεποιθῆναι ἐπ' ἄνθρωπον· ἀγαθὸν ἐλπίζειν ἐπὶ Κύριον ἢ ἐλπίζειν ἐπ' ἄρχουσι» (*Ψαλμ. 117, 8-9*). Γιατί;

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΗ:

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ, Η ΚΟΡΩΝΙΔΑ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ

1. Ἡ πλάση τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Ἁγία Γραφή στὸ βλίο τῆς Γενέσεως (κεφ. α' καὶ β') τονίζει τὴν ὑπεροχὴ τοῦ ἀνθρώπου σὲ σύγκριση μὲ τ' ἄλλα δημιουργήματα. Ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖται μὲ διαφορετικὸ τρόπο. Τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ «γενηθήτω», ποῦ δίνει ὑπαρξὴ στὰ ἄλλα κτίσματα, στὴν περίπτωση τοῦ ἀνθρώπου μεταβάλλεται σὲ μιὰ μεγαλειώδη πρόταση: «Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν».

Οἱ βασικὲς καὶ ὑπερφυσικὲς ἀλήθειες τῶν σχετικῶν διηγήσεων τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἶναι ὅτι ὁ ἄνθρωπος:

1. Δημιουργεῖται ἀπὸ τὸ Θεό.
2. Δημιουργεῖται μόνος αὐτός μὲ ξεχωριστὸ τρόπο.
3. Συγγενεῖται πρὸς τὸν ὑλικὸ κόσμον μὲ τὸ σῶμα του.

4. Συγγενεύει πρὸς τὸν πνευματικὸ κόσμον μὲ τὴν ψυχὴν του.
5. Δημιουργεῖται «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν».
6. Δημιουργεῖται «ἄρσεν καὶ θῆλυ».

Ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Τὸ πρῶτο συστατικὸ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ σῶμα του, ποῦ εἶναι ὑλικὸ καὶ φθαρτό. Μὲ αὐτὸ ὁ ἀνθρώπος συγγενεύει πρὸς τὴν ἀνόργανη καὶ ὀργανικὴ ὕλη. Ἡ Ἁγία Γραφή αὐτὸ θέλει νὰ τονίσῃ, ὅταν λέγῃ «καὶ ἐπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἀνθρώπον, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς» (Γεν. β' 7).

Ἡ Ἁγία Γραφή δὲν ὑποτιμᾷ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ὀνομαζεῖ νὰὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ὄχι φυλακὴ τῆς ψυχῆς, ὅπως τὸ θεωροῦσε ὁ Πλάτων. Τὸ ἀνθρώπινο σῶμα βγήκε ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ, ἀνήκει στὴ δημιουργία Του καὶ ὑμνεῖ μὲ τὴ θαυμαστὴ κατασκευὴ του τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἀξία τοῦ σώματος φαίνεται στὸ μυστήριον τῆς Σαρκώσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ Κύριος φόρεσε τὴν ἀνθρώπινη σάρκα καὶ μ' αὐτὴ συναναστράφηκε τοὺς ἀνθρώπους. Ὅταν συμμετέχουμε στὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας (θεία Κοινωνία, Ἐξομολόγησις, κ.ἄ.) ἀγιάζεται ὄχι μονάχα ἡ ψυχὴ μας, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα μας. Τελικὰ στὴ δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου ὁ ἀνθρώπος θὰ ἀποκτήσῃ πάλι τὸ σῶμα του, μεταμορφωμένο καὶ δοξασμένο.

Τὸ «κατ' εἰκόνα» στὸν ἀνθρώπο. Τὸ δεύτερον συστατικὸ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ψυχὴ του. Εἶναι πνευματικὴ καὶ ἀθάνατη. Εἶναι ἀθάνατη γιατί συνδέεται καὶ κοινωνεῖ μὲ τὸ Θεὸ ποῦ εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς. Εἶναι πνευματικὴ γιατί συμμετέχει καὶ στὸν πνευματικὸ κόσμον. Ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν ὁποία πλάστηκε ὁ ἀνθρώπος, βρίσκεται σὲ ὀλόκληρη τὴν ψυχοσωματικὴ ὑπόστασις τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὄχι μονάχα στὴν ψυχὴ. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς λέγει χαρακτηριστικὰ: «Μὴ ἂν ψυχὴν μόνην μῆτε σῶμα μόνον λέγεσθαι ἀνθρώπον, ἀλλὰ τὸ συναμφοτέρον (= καὶ τὰ δυὸ μαζί), ὃν δὴ καὶ κατ' εἰκόνα πεποιηκέναι Θεὸς λέγεται» (P. G. 150, 1361).

Ὁ Θεὸς δημιουργῶντας τὸν ἀνθρώπο «κατ' εἰκόνα» Του προσφέρει σ' αὐτὸν τὴν ἀκατάλυτη παρουσία τῆς θείας Χάριτος ποῦ δὲν χωρίζεται ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη φύσιν καὶ ποῦ περιέχεται μέσα στὴν ἴδια τὴν πράξι τῆς δημιουργίας. Ἡ Εἰκόνα ποῦ προσφέρει ὁ Θεὸς

στὸν ἄνθρωπο εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, τὸ Δεύτερο Πρόσωπο τῆς Παναγίας Τριάδος. «Ὁς (Χριστός) - λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος - ἐστὶν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου» (Κολ. α' 15). Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος δέχεται ἀπὸ τὸ Θεὸ μέσα του ὅλα τὰ χαρίσματα τοῦ Χριστοῦ πού θὰ ἔπρεπε νὰ τὰ ἀναπτύξη σὲ τέτοιο βαθμὸ, ὥστε νὰ φανερωθῆ μέσα στὴν ὕπαρξή του καὶ σ' ὀλόκληρο τὸν κόσμον ὁ Θεὸς ἄνθρωπος. Τὰ χαρίσματα αὐτὰ τοῦ ἀνθρώπου πού δὲν τὰ ἔχουν τὰ ὑπόλοιπα δημιουργήματα, εἶναι :

1. Ἡ περιουσία τοῦ λογισμοῦ. Τὸ λογικὸ εἶναι πνευματικὸ χάρισμα τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ λογισμὸς γεννᾷ τὴν ὁμιλία, τὸ λόγο πού εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν δῶρο τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο. Ὁ Μ. Ἀθανάσιος μᾶς λέγει πὼς ὁ Θεὸς ἔδωσε στὸν ἄνθρωπο σὰν σκιά τὴ δύναμη τοῦ Λόγου πού εἶναι ὁ Χριστὸς (Ἰω. α' 1), γιὰ νὰ κοινωνῆ μὲ τὸ «Μονογενῆ Υἱὸ καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ» καὶ ἔτσι νὰ συμμετέχη στὴ ζωὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ὁ ἄνθρωπος γίνεται ἀληθινὰ λογικός, ὅταν λογίζεται, ὅπως ἀκριβῶς σκέπτεται ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ἡ αὐθαιρεσία στὴ λογικὴ σκέψη τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἁμαρτίας, πού θὰ μιλήσουμε σχετικὰ σὲ πῶς κάτω κεφάλαιο τοῦ βιβλίου μας.

2. Ἡ δημιουργικότητα καὶ κυριότητα τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸ σημαίνει πὼς ὁ ἄνθρωπος δημιουργήθηκε γιὰ νὰ γίνῃ ὁ ἴδιος δημιουργὸς καὶ ἔτσι νὰ μιμηθῆ τὸ Χριστὸ, πού εἶναι ὁ δημιουργικὸς Λόγος τοῦ Θεοῦ. «Τὰ πάντα - λέγει ὁ Ἀπ. Παῦλος - δι' αὐτοῦ (Χριστοῦ) καὶ εἰς αὐτὸν (Χριστὸ) ἔκτισται» (Κολ. α' 16). Ἡ κυριότητα τοῦ ἀνθρώπου στηρίζεται στὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ: «...καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς (τῆς γῆς)». Ὁ ἄνθρωπος κυριαρχεῖ πάνω στὸν κόσμον ὄχι μὲ τὶς σωματικὲς του δυνάμεις, ἀλλὰ μὲ τὶς πνευματικὲς. Τὸ σῶμα μας ὑστερεῖ σὲ μέγεθος καὶ δύναμη ἀπὸ τ' ἄλλα δημιουργήματα καὶ μάλιστα ἀπὸ τὰ κτήνη, τὰ ἔρπετά καὶ τὰ θηρία τῆς γῆς. Ὁ ἄνθρωπος καλεῖται ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ γίνῃ κυρίαρχος, γιὰ τὸν Χριστὸς εἶναι ὁ Παντοκράτορας Κύριος καὶ Βασιλιάς τοῦ κόσμου. Ἡ Ἐκκλησία μας τοποθετεῖ χαρακτηριστικὰ τὸ Χριστὸ στὴ θέση τοῦ Παντοκράτορα στὸν κεντρικὸ τροῦλλον τῆς ἐκκλησίας.

3. Ἡ συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἓνα συνει-

‘Η πλάση του ‘Αδάμ. Μικρογραφία τοῦ ἀγιογράφου Πέτρου Βαμπούλη.

δητὸ ὄν. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἐλέγχει τὴ σκέψη, τὴ θέληση, τὶς ἐπιθυμίες καὶ γενικὰ τὶς προσπάθειές του. Ξέρει ὁ ἄνθρωπος νὰ διακρίνη τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ χωρίζεται καὶ νὰ ἀπομονώνεται ἀπὸ αὐτούς. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ διακρίνη π ρ ο σ ω π ι κ ἄ τὶς πράξεις του καὶ νὰ ἀναλαμβάνη τὴν εὐθύνη του. Ὁ ἄνθρωπος γίνεται ὑπεύθυνος ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ ὑπηρετεῖ τὸν κόσμον καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους προσφέροντας καὶ αὐτὸν τὸν ἑαυτό του γιὰ τὴν πρόοδο καὶ τὴν προκοπὴ τῶν ἄλλων.

4. Τὸ αὐτεξούσιο τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι αὐτεξούσιος, δηλαδὴ ἐλεύθερος. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι τὸ ὑπόδειγμα τῆς ἀπόλυτης ἐλευθερίας, γι’ αὐτὸ καὶ ὁ ἄνθρωπος γιὰ νὰ γίνῃ ἐλεύ-

θερος πρέπει να ένωθῆ με τὸ Χριστό. «Τῆ ἐλευθερία — λέγει ὁ Ἅπ. Παῦλος — ἡ Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε, στήκετε (= σταθῆτε)» (Γαλ. ε' 1). Ὁ ἄνθρωπος γίνεται ἀληθινὰ ἐλεύθερος ἀπὸ τὴ στιγμή πού θά μπορῆ νὰ προσφέρῃ τὸν ἑαυτό του στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ὁ Χριστὸς μᾶς προσφέρει τὴν ἐλευθερία, γιατί δίνει καὶ αὐτὴ τὴ Ζωὴ Του «ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς» (Ἰω. στ' 51). Μὲ τὴν ἐλευθερία του ὁ ἄνθρωπος χαράσσει τὸ δρόμο τῆς ζωῆς του καὶ ἀναλαμβάνει τὶς εὐθύνες του. Χωρὶς τὴν ἐλευθερία δὲν μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἀρετῆ.

5. Ἡ κοινωνικότητα τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἄνθρωπος ὡς πρόσωπο δὲν ἀπομονώνεται ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Συνδέεται καὶ ἐπικοινωνεῖ μαζί τους. Δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἄνθρωπος χωρὶς σχέση καὶ προσωπικὴ ἐπικοινωνία μὲ τοὺς συνανθρώπους του. Ἡ ἐπικοινωνία μὲ τοὺς γύρω μας βοηθεῖ καὶ ἐμᾶς καὶ τοὺς ἄλλους. Γνωρίζουμε τὸν ἑαυτό μας καὶ τοὺς ἄλλους καλύτερα. Ἔχουμε ἀνάγκη τῶν ἄλλων, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ἔχουν τὴν ἀνάγκη μας.

Τὸ «καθ' ὁμοίωσιν» στὸν ἄνθρωπο. Τὰ χαρίσματα τοῦ Χριστοῦ πού πῆρε ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ Θεό, πρέπει νὰ καλλιεργηθοῦν καὶ νὰ ἀναπτυχθοῦν. Ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωσε τὸ σπόρο τῶν χαρισμάτων. Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸ Θεὸ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καλλιεργεῖ τὰ θεῖα χαρίσματα καὶ μιμεῖται τὸ Χριστό, πού ὀλόκληρη τὴ ζωὴ Του τὴν εἶχε παραδώσει στὸ Θεὸ - Πατέρα Του καὶ στὴ σωτηρία τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ζῆ τὸ Χριστὸ μέσα του, τότε πλησιάζει τὸ Θεό, μοιάζει μὲ τὸ Θεὸ καὶ τελικὰ ἐνώνεται μὲ τὸ Θεό. Ἔτσι τὸ «καθ' ὁμοίωσιν» στὸν ἄνθρωπο εἶναι ἡ πραγματοποίηση ὅλων τῶν χαρισμάτων, πού ὁ Θεὸς ἔδωσε σ' αὐτὸν μὲ τὴν «κατ' εἰκόνα Θεοῦ» δημιουργία του.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Πλάστης τοῦ ἀνθρώπου. Ἔδωσε στὸν ἄνθρωπο ὑλικὸ σῶμα καὶ ἀθάνατη ψυχὴ. Τοῦ ἔδωσε τὰ ὑποδειγματικὰ καὶ παραδειγματικὰ χαρίσματα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν προσκάλεσε νὰ μοιάσῃ μὲ Αὐτὸν μέσα στὴν κοινωνία καὶ τὴν ένωσή του μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστό.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Γεν. α' 27, β' 7, 18 - 25, Α' Κορ. στ' 20, Α' Ίω. δ' 2, Φιλιπ. γ' 21, Α' Κορ. στ' 15, 19, Γαλ. ε' 1.
2. «Προσέθηκε δὲ τοῦτο δεικνύς, ὅτι καὶ προαίρεσιν ἡμῖν αὐτεξουσίαν ἐμβαλεῖ, τὴν δυναμένην ἡμᾶς ὁμοιωθῆναι Θεῷ» (Μ. Βασίλειος, P.G. 30, 29).
3. «Κατ' εἰκόνα μὲν ἔχω τὸ λογικὸς εἶναι, καθ' ὁμοίωσιν δὲ γίνομαι ἐν τῷ χριστιανὸς γενέσθαι (= δηλαδὴ νὰ γίνω τοῦ Χριστοῦ) (Γρηγόριος Νύσσης, P.G. 44, 273).
4. «Τὸ μὲν κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἀρχὴ ἐστὶ καὶ ρίζα τοῦ ἀγαθοῦ, ἣν εὐθύς ἐν τῷ κτίζεσθαι συγκαταβεβλημένην τῇ φύσει αὐτοῦ ἔσχηκεν ὁ ἄνθρωπος· τὸ δὲ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ περιγίνεται εἰς αὐτὸν ἔσχατον ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ τῶν περὶ τὰ καλὰ πόνων καὶ τῆς πρὸς τὴν ὄλην ζωὴν ἐναρέτου διαγωγῆς» (Μ. Βασίλειος, P.G. 30, 29).
5. «Ὁ πάλαι μὲν ἐκ μὴ ὄντων πλάσας με καὶ εἰκόνι σου θεία τιμήσας, παραβάσει ἐντολῆς δὲ πάλιν με ἐπιστρέψας εἰς γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθη· εἰς τὸ καθ' ὁμοίωσιν ἐπανάγαγε, τὸ ἀρχαῖον κάλλος ἀναμορφώσασθαι» (Ίω. Δαμασκηνός, ἀπὸ τῆ νεκρώσιμη Ἀκολουθία).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Μὲ ποῖο τρόπο τονίζει ἡ Ἁγία Γραφή τὴν ἀξία τοῦ σώματος; 2) Πῶς βοηθοῦν τὰ πνευματικὰ χαρίσματα τὸν ἄνθρωπο στὴ ζωὴ του; 3) Ποιὸ συγκεκριμένο Πρόσωπο εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο καὶ γιατί; 4) Μελέτησε καὶ τὰ δυὸ κείμενα τοῦ Μ. Βασιλείου. Ποιὰ σημεῖα τους ὑπογραμμίζεις; 5) Ποιὲς ἀλήθειες παρουσιάζει ὁ ἱερός Δαμασκηνός στὸ ὑπ' ἀριθ. 5 κείμενό του;

2. Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου στὸν Παράδεισο.

Οἱ Πρωτόπλαστοι εἶχαν στὸν Παράδεισο προσωπικὸ σύνδεσμο μὲ τὸ Θεό. Εἶχαν μέσα τους τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ. Μὲ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ θὰ πλουτίζαν τὰ πνευματικὰ τους χαρίσματα καὶ θὰ τὰ τελειοποιούσαν. Ἡ σκέψη τους ἦταν διαποτισμένη ἀπὸ τὴ σκέψη τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ συναισθημάτά τους ἀπὸ τὴν ἀγάπη του. Ζοῦσαν ἁρμονικὰ μὲ τὸ Θεό, μὲ τὸ γύρω κόσμο καὶ μὲ τὸν ἑαυτό τους.

Ἡ ζωὴ τῆς αγιότητος καὶ τῆς εὐτυχίας. Οἱ Πρωτόπλαστοι ζοῦσαν στὸν Παράδεισο γεμάτοι ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ μακαριότητα καὶ εὐτυχία, γιατί εἶχαν καθημερινὴ ἐπικοινωνία μὲ τὸ Θεό. Δηλαδὴ ἔπαιρναν ἀπὸ τὸ Θεὸ τὰ δῶρα τῆς ἀγάπης Του καὶ πάλι τὰ ξαναπρόσ-

φεραν σ' Αὐτὸν ὡς εὐχαριστία καὶ λατρεία τῆς ἀτέλειωτης δόξας Του, πού φανερώνεται σ' ὀλόκληρη τὴν κτίση. Ἡ προσφορά αὐτὴ τῆς εὐχαριστίας σημαίνει, πὼς ὁ ἄνθρωπος: α) ἀναγνωρίζει τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ, πού Τὸν παραδέχεται καὶ Τὸν ὁμολογεῖ ὡς Δημιουργό Του, β) ἀποδέχεται τὴν ἀγάπη Του καὶ ὅλα τὰ δῶρα πού τοῦ προσφέρει, γ) ἀποκρίνεται στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ προσφέροντας τὴ δική του πιὰ ἀγάπη ὡς εὐχαριστία καὶ εὐγνωμοσύνη του στοῦ Θεοῦ, δ) μιμεῖται τὸ Θεό, πού τὰ πάντα προσφέρει στὰ δημιουργήματα — ἀκόμα καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό Του στοῦ Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος γίνεται πραγματικὰ εὐτυχής, γιατί μιμεῖται τὸ Θεό καὶ ἡ ζωὴ του ὀλόκληρη εἶναι μιὰ ἀτέλειωτη προσφορά καὶ ἀγάπη στοῦ Δημιουργοῦ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Ἔτσι ἦταν ἡ ζωὴ τῶν Πρωτοπλάστων στὸν Παράδεισο. Ἦταν μιὰ ἀπεικόνιση τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ στὴν ἀνθρώπινὴ του ὕπαρξη. Ἦταν ζωὴ ἀγιότητας, ζωὴ γεμάτη εὐχαρίστηση καὶ πνευματικὴ ἀπόλαυση. Δὲν ἤξεραν τὴ λύπη, τὸν πόνο, τὸ στεναγμό, τὴν ἀρρώστια, τὸν θάνατο. Δὲν τοὺς βασάνιζε ἡ μέριμνα καὶ ὁ καθημερινὸς μόχθος. Ἡ ἀγιότητα τῶν Πρωτοπλάστων δὲν σήμαινε πὼς ἐκτελοῦσαν παθητικὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἔδιναν σ' αὐτὸ τὴ θέληση καὶ τὴν ἐλεύθερη συγκατάθεσή τους. Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἐλεύθερη συγκατάθεση ζήτησε καὶ ὁ Θεὸς ἀπὸ τοὺς Πρωτοπλάστους, ὅταν τοὺς εἶπε ὅτι δὲν πρέπει νὰ φᾶνε ἀπὸ τοὺς καρπούς τοῦ δένδρου τοῦ «γινώσκουν καλὸν καὶ πονηρόν». Ἔτσι θὰ ἔδειχναν πὼς ἀναγνωρίζουν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπακούουν σ' αὐτὸ μὲ τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ τὴν ἀγάπη πού ἔχουν στοῦ Θεοῦ. Τὴν ἀπάντηση τῶν Πρωτοπλάστων στὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ θὰ ἀναπτύξουμε στοῦ ἐπόμενου κεφάλαιου. Πρόκειται γιὰ τὴν ἁμαρτία τῶν Πρωτοπλάστων πού εἶναι γνωστὴ σὲ ὅλους μας. Ὅλοι ξέρουμε πιὰ τὴν ἁμαρτωλὴ κατάσταση πού σφραγίζει τὴ ζωὴ κάθε ἀνθρώπου «ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ».

Ἡ χριστιανικὴ ζωὴ. Ἡ ζωὴ τῆς ἀγιότητας εἶναι ἀκριβῶς ἡ ζωὴ πού ζῆ ὁ ἀναγεννημένος ἀπὸ τὴν ἁμαρτία ἄνθρωπος. Εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ πού μᾶς προσφέρεται στὴν Ἁγία Ἐκκλησία μας. Ὁ ἄνθρωπος πού ἀναγεννιέται μὲ τὴ δύναμη τοῦ Παναγίου καὶ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος συμμετέχει στὰ ἀγαθὰ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Χριστιανὸς κατευθύνεται τώρα ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, γίνεται πραγματικὸ παιδί τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ὀλοκληρωτικὰ ἀφοσιωμένος στὸ Θεὸ καὶ Πατέρα του. Ὑπόδειγμά του γι' αὐτὴ τὴ διαγωγὴ εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ὅποιος ἐφαρμόζει στὴ ζωὴ του τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς γίνεται πραγματικὸς ἀδελφὸς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Γιὰ νὰ γίνουμε παιδιά τοῦ Θεοῦ - Πατέρα καὶ ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου χρειαζόμαστε τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴ ἐνσταλάζει στὶς καρδιές μας τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Αὐτὸ μᾶς συνδέει μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱό. Ὁ σύνδεσμος αὐτὸς φέρνει ἓνα σπουδαῖο καὶ οὐσιαστικὸ πνευματικὸ καρπὸ: τὴν ἀγάπη πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη δὲν εἶναι μιὰ θεωρητικὴ γνώση ἢ μιὰ συναισθηματικὴ κατάσταση. Εἶναι συνεχῆς συμπαράσταση στὰ καθημερινὰ προβλήματα τοῦ συνανθρώπου μας. Ὁ ζωντανὸς Χριστιανός, ὁ ἄνθρωπος τῆς Ἐκκλησίας βρίσκεται καὶ πάλι στὴν εὐλογημένη περιοχὴ τῆς Χάριτος καὶ τῆς ἀγιότητος.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οἱ Πρωτόπλαστοι στὸν Παράδεισο ζοῦσαν μέσα στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἡ ζωὴ τους ἦταν εὐτυχισμένη, γιατί ἐκτελοῦσαν πρόθυμα καὶ ὀλόψυχα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴν τὴ ζωὴ τῆς Χάριτος μπορεῖ νὰ κάνη δική του καὶ ὁ Χριστιανός.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Ὁ Θεὸς οὐ μόνον ἐξ οὐκ ὄντων... ἀλλὰ καὶ τὸ κατὰ Θεὸν ζῆν αὐτῶν (Ἄδὰμ) ἐχαρίσατο τῇ τοῦ Λόγου χάριτι» (Μ. Ἀθανάσιος, *P.G.* 25, 104).
2. «Οὐδὲν ἔχων ἐμπόδιον εἰς τὴν περὶ τοῦ Θεοῦ γνῶσιν ἐθεώρει (Ἄδὰμ) μὲν πάντοτε διὰ τῆς καθαρότητος... τὸν Θεὸν Λόγον, οὐ κατ' εἰκόνα ἐγεγονέει, ὑπεράνω δὲ τῶν αἰσθητῶν γινόμενος συνήπτετο πρὸς τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς θεῖα καὶ νοητὰ τῆ δυνάμει τοῦ νοῦ» (Μ. Ἀθανάσιος, *P.G.* 25, 105).
3. Γεν. β' 16-17, Ρωμ. η' 14-16, Ἰω. η' 29, 1γ' 35, Ματθ' 1β' 50, Α' Κορ. 1β' 3, Γαλ. γ' 28, Ἐφεσ. β' 20-21, δ' 15-16.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποιὰ ἦταν ἡ ζωὴ τῆς Χάριτος τῶν Πρωτοπλάστων; 2) Μὲ ποῖο τρόπο ὁ ἄνθρωπος θὰ ζήσει τὴν πραγματικὴ ζωὴ τῆς Χάριτος καὶ ἀγιότητος; 3) Τί ζήτησε ὁ Θεὸς ἀπὸ τοὺς Πρωτοπλάστους μὲ τὴν ἀπαγορευτικὴ ἐντολή του; 4) Ποιὰ σημεῖα ἀπὸ τὰ κείμενα τοῦ Μ. Ἀθανασίου σοῦ κάνουν μεγαλύτερη ἐντύπωση;

3. Ὁ ἄνθρωπος κάτω ἀπὸ τὸ Νόμο τοῦ Θεοῦ.

Ἡ χριστιανικὴ μὀρφωση τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Ἁγία Γραφή μᾶς παρουσιάζει τὸ Θεὸ νὰ συνομιλῇ μὲ τοὺς Πρωτοπλάστους. Μέσα σ' ἓνα τέτοιο διάλογο ἀγάπης προσκαλεῖται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ ἀναπτύξη καὶ νὰ καλλιεργήση πνευματικὰ τὸν ἑαυτό του. Μόνο σὲ μιὰ τέτοια κρινωνία ἀγάπης μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπιτελέση τὸ θεῖο προορισμὸ του πάνω στὴ γῆ. Ἐνῶ ὅμως οἱ Πρωτόπλαστοι — ὅπως θὰ δοῦμε καὶ στὸ ἐπόμενο κεφάλαιο — μὲ τὴν ἀμαρτία τους σταμάτησαν νὰ μιλοῦν καὶ νὰ ἐπικοινωνοῦν μὲ τὸ Θεό, ὁ Θεὸς ἐξᾶκολουθεῖ νὰ μιλάη στὸν ἄνθρωπο καὶ νὰ τοῦ προσφέρῃ τὴν κοινωνία τῆς ἀγάπης Του μὲ τὴν παρουσία τῆς συνειδήσεως μέσα στὸν ψυχικὸ καὶ πνευματικὸ του κόσμο.

Ἡ συνείδηση συνεπῶς εἶναι μιὰ ἐσωτερικὴ καταβολὴ τοῦ Θεοῦ στὸν ἐσωτερικὸ κόσμο τοῦ ἀνθρώπου. Λέγεται καταβολή, γιατί ὁ Θεὸς τὴ φύτευσε καὶ τὴν τοποθέτησε στὸν ἄνθρωπο, πού ἀπὸ τὴ μεριά του εἶναι χρεωμένος στὸ Θεὸ καὶ στὸν ἑαυτό του νὰ ἀναπτύξη καὶ νὰ καλλιεργήση αὐτὸ τὸ σημαντικὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ διακρίνῃ ἀνάμεσα στὸ καλὸ καὶ τὸ κακό, γιατί φωτίζεται ἀπὸ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ πού πλουτίζει τὴ συνείδησή του. Ὁ φωτισμὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀνοίγει τὴν καρδιά καὶ τὸ μυαλὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἔτσι γίνεται ἱκανὸς νὰ ὑπακούῃ στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ μὴν ἀπομακρύνεται ἀπὸ αὐτὸ μὲ τὶς διαφορὲς ἀμαρτίες του.

Ὁ ἄνθρωπος γνωρίζει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅταν βρίσκεται σὲ κοινωνία πίστεως καὶ ἀγάπης μὲ Θεό. Αὐτὸ θὰ πῆ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἐμπιστοσύνη στὸ Θεό, πού τοῦ προσφέρει ὀλόκληρο τὸν ἑαυτό του, γιατί ἀπλούστατα ἀγαπᾷ τὸ Θεό. Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ πίστη φωτίζει τὴ συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου γιὰ νὰ ἐφαρμόζη στὴ ζωὴ του τὸ Νόμο τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἀποφεύγῃ τὸν καταστρεπτικὸ δρόμο τῆς ἀμαρτίας.

Ὁ νόμος τῆς δημιουργίας καὶ ὁ Νόμος τοῦ Θεοῦ. Ὁ νόμος εἶναι ὁ φύλακας καὶ ὁ προστάτης τῆς τάξεως στὴ δημιουργία. Οἱ φυσικοὶ νόμοι καθορίζουν τὴν πορεία τῆς φύσεως. Οἱ νόμοι τῆς ζωῆς κανονίζουν τὴν ἀνάπτυξη τῶν ζωντανῶν ὀργανισμῶν. Οἱ

πολιτικοί νόμοι έγιναν για να ρυθμίζουν και προάγουν γενικά τη ζωή και την ευημερία της ανθρώπινης πολιτείας.

Οι νόμοι όμως της πνευματικής και ήθικης ανάπτυξεως του ανθρώπου περιμένουν την ελεύθερη απόφαση και απάντησή του : ή να τους δεχτή ή να τους απορρίψη. Ο Νόμος του Θεού συνοδεύεται απαραίτητα από μια προσωπική σχέση, που προσφέρει ο Θεός στον άνθρωπο. Για να αναγνωρίση και να αποδεχτή ο άνθρωπος το Νόμο του Θεού, πρέπει να σχετίζεται με το θείο Νομοθέτη και να επικοινωνή μαζί Του με αγάπη και εμπιστοσύνη.

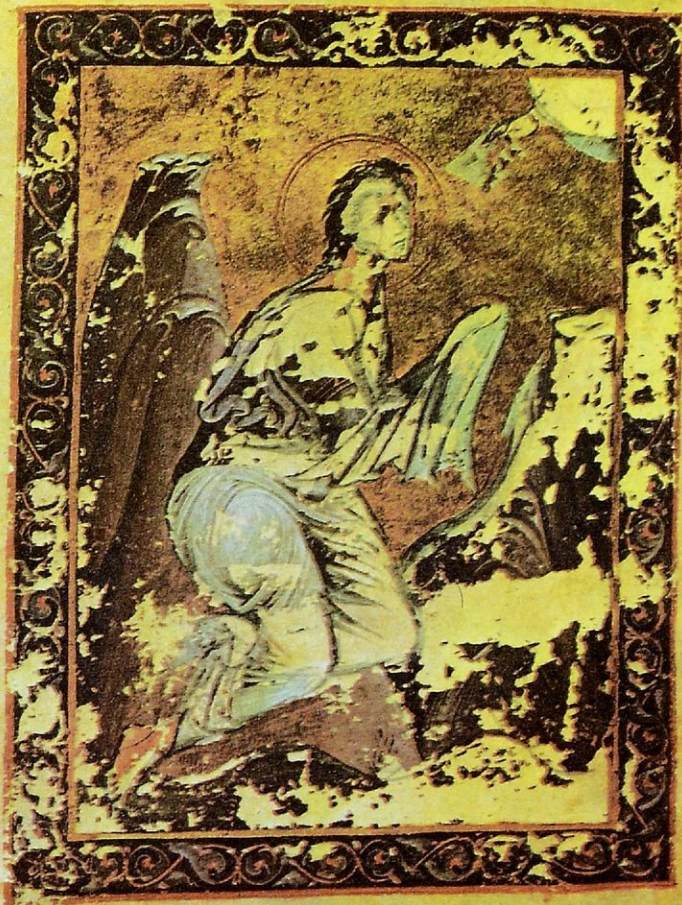
Ἡ φανέρωση τοῦ Νόμου τοῦ Θεοῦ στήν Παλαιά Διαθήκη.

Ὄταν ὁ Θεός επικοινωνή με τοὺς Ἰσραηλίτες, προσφέρει βασικά σ' αὐτοὺς τὴν **δ ι α θ ή κ η** Του. Δηλαδή ἀφήνει στοὺς ἀνθρώπους, σὰ παιδιά Του, τὴν **π ε ρ ι ο υ σ ί α** Του. Ὅ,τι ἔχει ὁ Θεός γιὰ τὸν Ἐαυτό Του, τὸ προσφέρει στοὺς ἀνθρώπους. Εἶναι ἐκεῖνο πού λέγει ὁ πατέρας στήν παραβολή τοῦ ἀσώτου γιοῦ, ἀλλὰ στὸ μεγαλύτερο παιδί του : «Τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἔστιν...» (Λουκ. ιε' 31). Ὀλόκληρη τὴν ἀγάπη καὶ τὰ θεῖα δῶρα Του ὁ Θεός τὰ προσφέρει στὸν ἄνθρωπο κατὰ ἓνα πολὺ συγκεκριμένο τρόπο : μετὴν παράδοση τοῦ Νόμου Του.

Ὄταν ὁ Θεός προσφέρῃ στοὺς Ἰσραηλίτες τὸ Δεκάλογο, ἀποκαλύπτει σ' αὐτοὺς μετὴν παρουσία τοῦ Μωυσῆ, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλους γενικά τοὺς ἀνθρώπους, τὴν ἀγάπη καὶ τὴ φροντίδα πού ἔχει προσωπικά γιὰ τὸν κάθε ἄνθρωπο. Αὐτὸ τὸ δείχνει στοὺς Ἰσραηλίτες μετὴν συγκεκριμένα γεγονότα. Τοὺς λέγει λοιπόν : «Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου, ὅστις ἐξήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας» (Ἐξ. κ' 2). Ἐγὼ εἰμαι ὁ Θεός σας, πού βρίσκομαι πάντα κοντά σας καὶ συμμετέχω σὰ προβλήματά σας καὶ σὰς βοηθῶ κατὰ τρόπο ὑπερφυσικό γιὰ νὰ ἐλευθερωθῆτε ἀπὸ τὴ δουλεία τῶν Αἰγυπτίων. Ὁ Θεός διαβεβαιώνει τὸν ἄνθρωπο πὼς εἶναι καταδικός του, πὼς τοῦ προσφέρεται χωρὶς καμιά ὑστεροβουλία, γιὰτὶ ἀπλούστατα τὸν ἀγαπᾷ καὶ θέλει τὸ καλὸ καὶ τὴ σωτηρία του. Μετὰ ἀπὸ αὐτὴ τὴ διαβεβαίωση ὁ Θεός ζητεῖ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο νὰ γίνῃ δικός Του. Ὁ Θεός προσφέρει στὸν ἄνθρωπο τὸν Ἐαυτό Του καὶ μάλιστα στὸ Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ ζητεῖ ἀπὸ τὰ δημιουργήματά Του ἀπόλυτη εμπιστοσύνη σὰ λόγια Του καὶ ὑπακοή στὸ θέλημά Του.

Ο ΤΡΟΝΟΜΟΣ ΔΙΑΜΕΣ ΕΛΘΘΗ ΗΧΑΡΙΣ

Ο
Ρ
Φ
Η
ΜΩΥ
Σ
Η
Σ

ΚΑΤΗΛΛΗΘΕΙΑ ΔΙΑΜΕΣ ΧΥΣΕΚΕΣ ΙΟ:

Ὁ Μωϋσῆς παραλαμβάνει τὸ Νόμο. Μικρογραφία ἀπὸ Τετραεὐάγγελο τῆς Ἱ. Μονῆς Διονυσίου τοῦ Ἁγίου Ὄρους (13ος αἰ.).

“Όταν λοιπόν ο Θεός δίνει το Νόμο στην Παλαιά Διαθήκη και μάλιστα με τη γνωστή μορφή του Δεκαλόγου, δεν κάνει τίποτε άλλο παρά να εκφράζει την αγάπη και την προστασία Του στον άνθρωπο. Ο Θεός καλεί τον άνθρωπο να εφαρμόσει το Νόμο Του για να του δώσει τη δυνατότητα να εκφράσει και ο άνθρωπος πια την αγάπη του στο Θεό.

‘Η έντολή του Θεού στην Καινή Διαθήκη. Οί έντολές του Χριστού που μᾶς ἔφερε και μᾶς χάρισε, αποτελοῦν τήν «καινή διδασχί» Του.

Το καινούργιο στην περίπτωση αυτή είναι ότι ο Χριστός έρχεται και συναντά τον άμαρτωλό άνθρωπο, του αποκαλύπτει το χάος της αμαρτίας και του δείχνει τον τρόπο που μπορεί να υπερικήσει την αμαρτία και να την κατατροπώσει. Ο Χριστός από τη δική Του πλευρά προσφέρει στον άνθρωπο με την απέραντη και ανιδιοτελή αγάπη Του την ίδια Του τη ζωή, τον Έαυτό Του. Στον Έαυτό Του ο Χριστός έχει ενώσει αδιάσπαστα, άχώριστα και ασύγχυτα το Θεό από τη μιὰ μεριά και τον άνθρωπο από την άλλη. Γι’ αυτό και ο Κύριος είναι ο Θεάνθρωπος μας. Ο άνθρωπος από τη δική του πλευρά πρέπει να δεχτή αυτή την προσφορά του Χριστού μέσα όμως στο μυστήριο της μετανοίας του και να παραδώσει στο Θεό όλόκληρο τον έαυτό του, που είναι κατακομματισμένος από την αμαρτία.

“Όταν λοιπόν ο Χριστός μᾶς δίνει τις έντολές Του, ζητεί από μᾶς να κάνουμε ό,τι Αυτός έκανε και κάνει για μᾶς. Το άληθινό κίνητρο στην εκτέλεση των έντολών του Χριστού βρίσκεται στην άγαπη. Γι’ αυτό και ο Χριστός μᾶς λέγει: «Αύτη ἐστίν ἡ έντολή ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστε, ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν» (Ίω. ιε’ 12-14). Ἡ τελειότερη ἔκφραση τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ στον άνθρωπο εἶναι ἡ σταυρική θυσία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. «Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν...» (Ίω. γ’ 16).

Μονάχα με την αγάπη του Χριστού μπορούμε να εφαρμόσουμε ουσιαστικά και αποτελεσματικά το Νόμο του Θεού και να απο-

φεύγουμε τὴ νομική, τυπική καὶ χωρὶς συναίσθηση ἐκτέλεσή του. Ὁ ἄνθρωπος ἀντιμετωπίζει τὸν ἐξῆς κίνδυνο: Νὰ προσπαθῆ νὰ ἐφαρμόζῃ στὴ ζωὴ του τὸ Νόμο τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μονάχα ἐξωτερικά, δηλαδή μὲ τὶς διάφορες καλὲς καὶ ἠθικὲς πράξεις. Ὅπως δὴποτε καὶ αὐτὰ εἶναι ἀπαραίτητα. Ἀλλὰ μπορεῖ ὅμως ἐσωτερικὰ νὰ ἐξακολουθῆ νὰ μὴν ἀγαπᾷ τὸ Θεὸ καὶ νὰ μὴν ἐμπιστεύεται τὸν ἑαυτό του στὸ θέλημά Του. Ὁ Φαρισαῖος π.χ. αἰσθανόταν εὐχαριστημένος καὶ ἱκανοποιημένος μὲ τὸ ὅτι ἀπέφευγε τὸ κακὸ καὶ τὴν ἁμαρτία καὶ ἔπραττε τὴν ἐλεημοσύνη καὶ τὴν νηστεία. Αὐτὰ ὅμως τὰ ἔκανε, χωρὶς βέβαια νὰ ἔχη καμιὰ σχέση καὶ κοινωνία ἀγάπης μὲ τὸ Θεό. Κατὰ τὴ γνώμη του ὁ Θεὸς δὲν τοῦ χρειαζόταν, γιατί Τὸν εἶχε ὁ ἴδιος ἀντικαταστήσει. Δηλαδή ὁ ἐγωισμὸς του τὸν εἶχε ὀδηγήσει στὴ θεοποίηση τοῦ ἑαυτοῦ του. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ συμπεριφορὰ του ἀπέναντι στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἦταν πολὺ σκληρὴ καὶ ἀπάνθρωπη. (Βλέπε τὴ θαυμάσια παραβολὴ τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου, Λουκ. ιη' 9-14).

Ὁ Κύριος ὅμως στὴν ἐπὶ τοῦ Ὄρους ὁμιλία Του, ποὺ ἀποτελεῖ καὶ τὴν ὀλοκληρωτικὴ ἔκφραση τοῦ θελήματός Του στοὺς ἀνθρώπους, μεταθέτει τὸ κέντρο τῆς ἁμαρτίας ἢ τὴν οὐσία τῆς ἀρετῆς ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν πράξη στὴν ἐσωτερικὴ ἐπιθυμία τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸ ποὺ κρίνει τὴ διαγωγὴ μας ἀπέναντι στὸ Θεὸ καὶ στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, δὲν εἶναι μονάχα ἡ πράξη μας, ἀλλὰ τὸ κίνητρο τῆς ἀγάπης μας. Μπορεῖ ἓνας ἄνθρωπος πολλὰ καλὰ πράγματα νὰ κάνῃ, ἀκόμα νὰ προσφέρῃ καὶ τὸν ἑαυτό του θυσία. Ὅμως μπορεῖ μέσα του νὰ μὴν αἰσθάνεται ἴχνος ἀγάπης. Εἶναι πολὺ τραγικὸ καὶ φοβερὸ γιατί ἐμφωλεῖ ἢ ὑποκρισία. Ὅμως τὸ ὑπογραμμίζει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γιὰ νὰ προφυλαχθοῦμε ἀπὸ τὸν κίνδυνο αὐτό: «Ἐὰν ταῖς γνώσῃς τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἤχων ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον... Καὶ ἐὰν ψωμίσω (= πουλήσω γιὰ νὰ προσφέρω ψωμί στὸν ἄλλο) πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου, ἵνα καυθῆσομαι (= γιὰ νὰ καῖ), ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι» (Α' Κορ. ιγ' 1-3).

Μονάχα ἔτσι καταλαβαίνουμε, γιατί «πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη» καὶ «ὁ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον νόμον πεπλήρωκεν». Ἡ πραγματικὴ σχέση τοῦ Νόμου τῆς Παλαιᾶς μὲ τὸ Νόμο τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀποκρυσταλλώνεται στὴν ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὅμιλία τοῦ Κυρίου. Ὁ

Χριστὸς δὲν ἦλθε «καταλῦσαι τὸν νόμον καὶ τοὺς προφῆτας, ἀλλὰ πληρῶσαι». Δηλαδή νὰ συμπληρώσῃ καὶ νὰ ὀλοκληρώσῃ τὸ Νόμο τοῦ Θεοῦ ἐφαρμόζοντάς τον στὴν ἴδια Του τὴ Ζωή.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ Νόμος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπαραίτητος γιὰ τὴ χριστιανικὴ μὀρφωση τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Θεὸς μὲ τὸ Νόμο Του τόσο στὴν Παλαιά, ὅσον καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη, ἐκφράζει τὴν ἀπόλυτη ἀγάπη Του γιὰ τὸν κόσμον καὶ τὸν ἀνθρώπο. Ὅταν ὁ ἀνθρώπος καλλιερῆ τὸ κίνητρο τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ μέσα του, τότε ἐφαρμόζει ἀληθινὰ τὸ Νόμο τοῦ Θεοῦ καὶ γίνεται παιδί τοῦ Θεοῦ.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Νὰ διαβάσῃς μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Καθηγητοῦ σου: Ρωμ. ιδ' 23, Ἰω. ιδ' 21 - 25, Ρωμ. α' 18 - 24, Β' Κορ. γ' 6, ε' 17. Ματθ. ε' 1 - 10, Λουκ. ε' 37.
2. «Ὅτι αὐτὴ ἡ διαθήκη μου, ἦν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, φησὶ Κύριος· διδοὺς δώσω νόμους εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν γράψω αὐτοῦς· καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς Θεὸν καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι εἰς λαὸν» (*Ἰερ. λη' 33*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Γιατί ὁ Θεὸς δίνει στους ἀνθρώπους τὸ Νόμο Του; 2) Ποιὸ εἶναι τὸ γενικὸ καὶ συγκεκριμένο περιεχόμενο τοῦ Νόμου τοῦ Θεοῦ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη; 3) Ποιὸ εἶναι τὸ κίνητρο στὴν ἐφαρμογὴ τοῦ Νόμου τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸν ἀνθρώπο καὶ γιατί; 4) Ποιὰ νέα σημεῖα προσφέρει ὁ Κύριος μὲ τὸ Νόμο Του στὴν Καινὴ Διαθήκη; 5) Ποιὸ εἶναι τὸ περιεχόμενο τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2 κειμένου σου καὶ πῶς τὸ συνδέεις μὲ τὸ σημερινὸ σου μάθημα;

4. Ἡ πτώση τῶν Πρωτοπλάστων.

Ὁ σύνδεσμος τῶν Πρωτοπλάστων μὲ τὸ Θεὸ δὲν ἦταν τυπικὸς καὶ ἐξωτερικὸς. Ἦταν οὐσιαστικὸς καὶ ἐσωτερικὸς. Δὲν στηριζόταν στὴν προσδοκία τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ ἀνάβλυζε ἀπὸ τὴν ἄδολη ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ Θεό.

Αὐτὸ ὅμως ἔπρεπε νὰ φανῆ μὲ συγκεκριμένο τρόπο, μὲ τὴν ὑπακοὴ τοῦ ἀνθρώπου σὲ μιὰν ὀρισμένη ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ: «Ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ· ἢ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε»

(Γεν. β' 17). Τη σχετική απάντηση του ανθρώπου στην έντολή του Θεού βρίσκουμε στο τρίτο κεφάλαιο του βιβλίου τῆς Γενέσεως (στίχ. 12-13).

Ὁ Σατανᾶς συνομιλεῖ με τὴν Εὐα. Ὁ σατανᾶς με μορφή φιλοῦ πειράζει τὴν Εὐα. Θέλει νὰ ἀπομακρύνῃ τὸ Θεὸ ἀπὸ τῆ ζωῆ τῶν Πρωτοπλάστων. Σ' αὐτὸ φαίνεται δεξιότηχης. Συνομιλεῖ με τὴ γυναίκα καὶ προσπαθεῖ νὰ κλονίσῃ τὴν ἐμπιστοσύνη τῆς στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ὅπλα του εἶναι ἡ κακοπιστία, ἡ παραποίηση τῆς ἀλήθειας, ἡ διαστροφή τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸν τρόπο πού ρωτᾷ : «Τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεός, οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ παραδείσου;» (Γεν. γ' 1). Ὁ Σατανᾶς θέλει νὰ τὴν παρασύρῃ στὴ συζήτηση. Ὅταν ὁ Θεὸς μιλῇ, ὁ διάβολος συζητεῖ.

Ἡ γυναίκα διαπράττει τὸ πρῶτο λάθος : ἀνοίγει συζήτηση με τὸ Σατανᾶ. Νοιώθει τὴν ἀνάγκη νὰ ὑπερασπίσῃ τὸ Θεὸ, πού σημαίνει ὅτι δέχεται τὸ Θεὸ κατηγορούμενο. Ἔτσι ἀπαντᾷ στοῦ ψέμα τοῦ Σατανᾶ : «Ἀπὸ καρποῦ τοῦ ξύλου τοῦ παραδείσου φαγοῦμεθα, ἀπὸ δὲ τοῦ καρποῦ τοῦ ξύλου, ὃ ἐστὶν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, εἶπεν ὁ Θεός, οὐ φάγησθε ἀπ' αὐτοῦ, οὐδὲ μὴ ἄψησθε αὐτοῦ...» (Γεν. γ' 2-3).

Ὁ Σατανᾶς εἶχε τὴν πρόθεση νὰ κατηγορήσῃ τὸ Θεὸ στοὺς Πρωτοπλάστους. Γι' αὐτὸ προχώρησε στοῦ δεύτερο ψέμα του : «Οὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε· ἦδει γὰρ ὁ Θεός, ὅτι ἦ ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἔσεσθε ὡς θεοί, γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρὸν» (Γεν. γ' 4-5).

Ἡ πτώση τῆς Εὐας. Ὁ Σατανᾶς με ψεύτικες κατηγορίες συκοφάντησε τὸ Θεὸ. Ἡ Εὐα τὸν ἄκουσε. Μόνον ἓνας ἄνθρωπος χωρὶς πίστη καὶ ἀγάπη στοῦ Θεὸ θὰ ἔκανε κάτι τέτοιο. Τὸ κατόρθωμα τοῦ Σατανᾶ εἶναι μεγάλο. Ἡ Εὐα ἔχει ἀρχίσει νὰ ἐγκαταλείπῃ τὸ Θεὸ καὶ νὰ ἐμπιστεύεται στὶς δικές τῆς, τὶς ἀνθρώπινες δυνάμεις. Τὸ ὥρα σκέπτεται χωρὶς τὴν παρουσία καὶ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Ἡ ὑπακοή τῆς στοῦ θέλημα τοῦ Θεοῦ παραμερίζεται. Θέλει νὰ ἀποτινάξῃ τὸ ζυγὸ τοῦ Θεοῦ, νὰ ἀποχτήσῃ τὴν ἐλευθερία τῆς γιατί κοντὰ στοῦ Θεὸ νοιώθει περιορισμένη. Οἱ Πρωτόπλαστοι πίστευσαν ὅτι μπορούσαν νὰ γίνουν «θεοὶ» καὶ μάλιστα μεῦ εὐκολο τρόπο. Ἡ παράβαση

τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ μόνος δρόμος γιὰ τὴ γυναίκα. Ἔτσι θὰ δείξη στὸ Θεὸ ὅτι δὲν Τὸν χρειάζεται, δὲν ἔχει καμιὰ σχέση μαζί Του. Εἶναι ἀπόλυτα ἐλεύθερη καὶ ἀνεξάρτητη.

Ἡ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὸ Θεό. Ἡ ἀνυπακοή στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ διανοίγει τὴ σκέψη τῆς γυναίκας καὶ κατευθύνει τὴ συμπεριφορά της. Ἡ πραγματικότητα ὅμως παρουσιάζεται τώρα ἐντελῶς διαφορετικῆ. Ὅλοι οἱ παράγοντες τὴν ἐνισχύουν καὶ τὴ βοηθοῦν στὴν ἐπαναστατικὴ της ἀπόφαση ἐναντίον τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἁμαρτία εἶναι ἔτοιμη νὰ πραγματοποιηθῆ καὶ μάλιστα μὲ τρεῖς μορφές :

α) «Ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρῶσιν». Ἡ Εὔα ἔχει πείσει τὸν ἑαυτὸ της ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει χωρὶς τὸ ἀπαγορευμένο δένδρο. Πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ παραβῆ τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ.

β) «Ὅτι ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν». Ἡ ὠραιότητα τοῦ δένδρου τυφλώνει τὰ μάτια της. Ὁ Θεὸς δὲν εἶναι γι' αὐτὴν ὄρατός.

γ) «Καὶ ὠραῖόν ἐστι τοῦ κατανοῆσαι». Τὸ ἀπαγορευμένο δένδρο φάνηκε ἐπιθυμητό. Θέλησε νὰ ἀπολαύσῃ τοὺς καρπούς του. Ἔτσι θὰ ἀποχτοῦσε ὑπερφυσικὴ γνώση καὶ δύναμη. Θὰ γινόταν «Θεός» γιὰ νὰ μὴν χρειάζεται σὲ τίποτε πλέον τὸν πραγματικὸ καὶ ἀληθινὸ Θεό.

Ἡ ἁμαρτία ὀλοκληρώνεται. Ὅλα ὅσα προηγουμένως ἀναφέραμε, εἶχαν προετοιμάσει τὴν ἁμαρτία τῶν Πρωτοπλάστων. Δὲν ὑπολείπεται παρὰ ἡ διάπραξή της. Ὁ δρόμος πρὸς αὐτὴν εἶναι ἀνοιχτός. «Καὶ λαβοῦσα ἀπὸ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε». Ὁ Θεὸς γιὰ τὴν Εὔα παραμερίστηκε. Καὶ γιὰ νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργο της, παρασύρει στὴν ἀνυπακοή της καὶ τὸν Ἀδάμ.

Ἡ Καινὴ Διαθήκη μᾶς μιλάει πολὺ συχνὰ γιὰ τὴν οὐσία τῆς ἁμαρτίας ποὺ εἶναι : ἡ ἀπομάκρυνση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ παράβαση τοῦ θελήματός Του ἀκριβῶς γιατί λείπει ἡ ἐμπιστοσύνη πρὸς Αὐτόν. Ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος νομίζει ὅτι ὁ Θεὸς δὲν τοῦ χρειάζεται πλέον. Γιὰ νὰ ἀνανήψῃ, πρέπει νὰ ἀναζητήσῃ τὸ Θεό. Μονάχα τότε παραδέχεται τὴν ἁμαρτία του καὶ βρίσκει τὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ἡ ἀμαρτία τῶν Πρωτοπλάστων ἦταν ἡ παράβαση τοῦ θείου θελήματος. Ἡ συζήτηση τῆς Εὐας μὲ τὸ Σατανᾶ φούντωσε τὸν ἐγωισμό τῆς καὶ ψύχρανε τὴν ἀγάπη τῆς πρὸς τὸ Θεό. Ὁ Ἀδὰμ τὴν ἀκολούθησε στὴν ἀνυπακοή τῆς.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Ὁ κακοποιὸς δαίμων, ὁ καὶ σατὰν καλούμενος . . . ὁ τότε διὰ τοῦ ὄφως λαλήσας Εὐὰ καὶ πλανήσας αὐτήν . . . τὰ μὲν ῥήματα ἦν τοῦ διαβόλου, τῷ δὲ θηρίῳ, ὡσπερ ἐπιτηδεῖω ὄργανῳ ἐχρήσατο . . . ἵνα δυνηθῆ τὸ δέλεαρ τῆς οἰκείας ἀπάτης ἐνίεις ὑποσκελίσαι τὴν γυναῖκα» (*Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 53, 127*).
2. «Καὶ θεότητος ἐλπίδι ὁ ψεύστης δελεάζει. . . τὸν ἄθλιον (ἄνθρωπο) πρὸς τὸ ἴδιον τῆς ἐπ' ἀρσεως ὕψος ἀναγαγών, πρὸς τὸ ὅμοιον καταφέρει τῆς πτώσεως βάραθρον» (*Ἰω. Δαμασκηνός, P.G. 94, 980*).
3. «Τῆς ἐντολῆς σου, Κύριε, παρήκουσα ὁ ἄθλιος· καὶ γυμνωθεὶς τῆς σῆς δόξης, αἰσχύνῃς πέπλησμαι (= ἔχω γεμίσει), οἶμοι! καὶ τῆς τρυφῆς ἐκβέβλημαι τοῦ Παραδείσου, εὐσπλαγχνε. Ἐλέησον τὸν στερηθέντα δικαίως τῆς ἀγαθότητος τῆς σῆς» (*Ἦμος τῆς Κυριακῆς τῆς Τυροφάγου*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποιὸς ἦταν ὁ ἀρχικὸς καὶ τελικὸς σκοπὸς τοῦ Σατανᾶ; 2) Ποῦ βρίσκεται ἡ οὐσία τῆς ἀμαρτίας τῶν Πρωτοπλάστων; 3) Παράφρασε τὸ κείμενο τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Ποιὸ αἶτιο τῆς πτώσεως ὑπογραμμίζει; 4) Ποιὸ ἦταν τὸ πρῶτο σφάλμα τῆς Εὐας πρὶν ἀπὸ τὴ διάπραξη τῆς ἀμαρτίας;

5. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς πτώσεως.

Ἡ μακαριότητα τῶν Πρωτοπλάστων δὲν κληρονομήθηκε ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τους. Δὲν εἴμαστε πιὰ ἄκακοι, εὐθεῖς, ἐνάρετοι, χωρὶς λύπη καὶ μέριμνα, ὅπως ἀκριβῶς πλάστηκαν ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὐὰ. Ὁ ἄνθρωπος ἔπεσε ἀπὸ τὴν τιμητικὴ θέση ποῦ εἶχε κοντὰ στὸ Θεό. Ἄς τὸν παρακολουθήσουμε στὸ θανατηφόρο κατήφορό του.

Ὁ φόβος. Οἱ Πρωτόπλαστοι ἀπὸ ντροπὴ θέλησαν νὰ κρυφτοῦν ἀπὸ τὸ Θεό. Πρὶν ἀπὸ τὴν ἀμαρτία Τὸν ἀγαποῦσαν. Τώρα Τὸν φοβοῦνται. Τὸ μυαλό τους εἶναι σκοτισμένο. Ξεχνοῦν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι παντογνώστης. Ὁ φόβος τους εἶναι ἓνα δεῖγμα ἐνοχῆς. Σκέ-

πτονται τις συνέπειες. Γι' αυτό, όπως κάθε άμαρτωλός, προσπαθούν να φύγουν μακριά από τὸ Πρόσωπο τοῦ Θεοῦ.

Ἡ δικαιολογία. Ὁ Θεὸς βοηθεῖ καὶ πάλι τοὺς Πρωτοπλάστους. Τοὺς μιλάει γιὰ νὰ τοὺς δώσῃ τὴν εὐκαιρία νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν ἁμαρτία τους. Ἐκεῖνοι ὅμως κατρακυλοῦν στὴν πτώση τους. Οὔτε τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ θέλουν οὔτε τὴν ἁμαρτία τους ὁμολογοῦν. Προσπαθοῦν νὰ δικαιολογηθοῦν. Ὁ Ἀδὰμ κατηγορεῖ τὴν Εὐὰ ἐμπρὸς στὸ Θεό, γιατί αὐτὴ τάχα τὸν παρέσυρε στὴν ἁμαρτία. Ρίχνει χωρὶς συστολὴ τὴν ἁμαρτία στὴν Εὐὰ, ποὺ εἶναι σύντροφός του, «ὄστοῦν ἐκ τῶν ὄστέων καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός» του. Ἀπὸ αὐτὸ βλέπουμε πόσο ἡ ἁμαρτία κλονίζει καὶ καταστρέφει τὶς ἀρμονικὲς σχέσεις τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἄλλον. Ὁ Ἀδὰμ μεταθέτει τὴν εὐθύνη στὴν Εὐὰ καὶ τελικὰ τὴ ρίχνει στὸ Θεὸ ποὺ δημιούργησε τὴ γυναίκα. Μὲ τὴ σειρά τῆς δικαιολογεῖται καὶ ἡ Εὐὰ. Λέγει πὼς δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ ἴδια ὑπεύθυνη. Ὁ Σατανᾶς τὴν παρέσυρε. Μιμητὲς τῶν Πρωτοπλάστων εἴμαστε κι ἐμεῖς. Πολλὲς φορὲς ἀθῶνουμε τὸν ἑαυτό μας καὶ ρίχνουμε τὴν εὐθύνη στὸ Θεὸ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Κατὰ τὴ γνώμη μας ὁ Θεὸς εἶναι ὑπεύθυνος γιατί μᾶς ἐπλάσε τόσο ἀδύνατους ἀπέναντι στὸ κακὸ καὶ τὴν ἁμαρτία.

Ὁδύνη, λύπη καὶ στεναγμός. Εἶναι οἱ καρποὶ τῆς ἁμαρτίας. Ἡ ζωὴ μας εἶναι γεμάτη ἀνησυχίες καὶ βασανιστικὲς φροντίδες ποὺ προέρχονται ἀπὸ τοὺς διάφορους πολέμους καὶ τὶς ποικίλες καταστροφὲς κ.ἄ. Ὁ παντογνώστης Θεὸς προεῖδε τὴν ταλαιπωρία τοῦ ἀνθρώπου ὅταν εἶπε στοὺς Πρωτοπλάστους: «Πληθύνων πληθυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τὸν στεναγμόν σου· ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα... ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου· ἐν λύπαις φαγῆ αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου... ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου φαγῆ τὸν ἄρτον σου» (Γεν. γ' 16, 17-19).

Τὸ καμίνι τοῦ πόνου εἶναι γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἀπαραίτητο. Μέσα σ' αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ. Βλέπει τὴ δική του ἀδυναμία καὶ τὴν παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καυχόταν γιὰ τὶς θλίψεις καὶ τὶς ταλαιπωρίες τῆς ζωῆς του. Θεωροῦσε χάρισμα καὶ δῶρο τοῦ Θεοῦ ὄχι μόνο «τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν» (Φιλιπ. α' 29).

‘Ο σωματικός και πνευματικός θάνατος. ‘Ο πνευματικός θάνατος τῶν Πρωτοπλάστων ἦταν τὸ πρῶτο ἐπακόλουθο τῆς ἀμαρτίας τους. Τὸν εἶχε προαναγγεῖλει ὁ Θεός: «ἢ δ’ ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ’ αὐτοῦ (τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν), θανάτω ἀποθανεῖσθε» (Γεν. β’ 17). Ἀργότερα ἀκολούθησε καὶ ὁ σωματικός θάνατος, πού εἶναι κληῖρος ὅλων τῶν ἀνθρώπων. «Ὅπως μ’ ἓναν ἄνθρωπο ἐμπήκε ἡ ἀμαρτία στὸν κόσμον καὶ μετὰ τὴν ἀμαρτία ὁ θάνατος, ἔτσι διαδόθηκε ὁ θάνατος σ’ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἐπειδὴ ὅλοι ἀμαρτήσαν» (Ρωμ. ε’ 12).

Τὸ προπατορικό ἀμάρτημα. Ἡ ἀμαρτία τῶν Πρωτοπλάστων μεταδόθηκε σ’ ὅλο τὸ ἀνθρώπινο γένος. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι συμμετέχουν σ’ αὐτή, γιατί ἔχουν τὴν αὐτὴ φύση μετὰ τὸ γενάρχη, τὸν Ἀδάμ. Φέρουμε ὅλοι τὸ δηλητήριο τῆς ἀμαρτίας. Ἡ ἀμαρτωλὴ αὐτὴ κληρονομικότητα ὀνομάζεται **π ρ ο π α τ ο ρ ι κ ὸ ἀ μ ά ρ τ η μ α**.

Μάρτυρας αὐτῆς τῆς ἀμαρτωλῆς καταστάσεως εἶναι ὁ ἑαυτός μας. Ἡ σκέψη καὶ ἡ καρδιά μας κλίνουν εὐκολώτερα στὸ κακὸ παρά στὸ καλὸ. Οἱ ψυχρότητες καὶ οἱ ἔχθρες μεταξύ μας εἶναι καθημερινὸ φαινόμενο. Εἴμαστε ταραγμένοι καὶ ἀνήσυχτοι γιατί ὑπάρχει διάσταση μετὰ τὸ Θεό. Ἡ καρδιά μας δὲν βρίσκει ἀνάπαυση γιατί ἡ συνειδήσή μας δὲν ἔχει εἰρήνη. Ἡ ἀμαρτία λοιπὸν εἶναι μιὰ ἀρρώστια πού μεταδίδεται ἀπὸ ἄνθρωπο σὲ ἄνθρωπο. Ὁ Ἀδάμ δὲν ἦταν μόνον ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ ὁ πρόγονος ὀλόκληρου τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Ὁ ἄνθρωπος ὡς πρόσωπο πού εἶναι, δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει ἀπομονωμένος ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ἡ ὕπαρξη καὶ ἡ οὐσία τοῦ ἀνθρώπου φαίνεται ἀπὸ τὴν παρουσία τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ἡ διάπραξη τῆς ἀμαρτίας πάγωσε τὴν ἀγάπη πού συνδέει τοὺς ἀνθρώπους. Γι’ αὐτὸ καὶ ὅλοι οἱ κληρονόμοι τοῦ Ἀδάμ «ἤμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ» (Ρωμ. γ’ 23).

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Ἡ διακοπή τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τὸ Θεό εἶχε γιὰ τοὺς Πρωτοπλάστους τραγικὲς συνέπειες. Προηγήθηκαν ὁ φόβος καὶ ἡ δικαιολογία. Ἀκολούθησαν ὁ πόνος, ἡ θλίψη, ὁ στεναγμός. Θὰ κλείσουν μετὰ τὸ θάνατο. Οἱ συνέπειες αὐτές, τὸ προπατορικό ἀμάρτημα, ἐγίνε ὁ κληῖρος ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Πᾶς τις διανοεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ πάσας τὰς ἡμέρας» (Γεν. στ' 5).
2. «Τίς γὰρ καθαρὸς ἔσται ἀπὸ ρύπου; ἀλλ' οὐθεὶς, ἐὰν καὶ μία ἡμέρα ὁ βίος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς» (Ἰωβ ιδ' 4-5).
3. «Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνὸς» (Ψαλμ. 13, 3).
4. «Ἐκάθισεν Ἄδὰμ ἀπέναντι τοῦ Παραδείσου καὶ τὴν ἰδίαν γύμνωσιν θρηνῶν ὠδύρευτο. Οἴμοι τὸν ἀπάτη πονηρᾶ πεισθέντα καὶ κλαπέντα καὶ δόξης μακρυθέντα! Οἴμοι, τὸν ἀπλότητι γυμνόν, νῦν δὲ ἠπορημένον! Ἄλλ' ὦ Παράδεισε, οὐκέτι σου τῆς τρυφῆς ἀπολαύσω. οὐκέτι ὄψομαι τὸν Κύριον καὶ Θεόν μου καὶ Πλάστην· εἰς γῆν γὰρ ἀπελεύσομαι, ἐξ ἧς καὶ προσελήφθην. Ἐλεῆμον, Οἰκτίρμον, βοῶ σοι· Ἐλέησόν με τὸν παραπεσόντα» (Ἦμνος τῆς Κυριακῆς τῆς Τυροφάγου).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποιὰ εἶναι ἡ σημασία τοῦ πόνου στὴ ζωὴ μας; 2) Ποιὰ εἶναι κατὰ τὴ γνώμη σου ἡ βασικότερη συνέπεια τῆς ἁμαρτίας; 3) Γιατὶ μεταδόθηκε ἡ ἁμαρτία τῶν Πρωτοπλάστων σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους; 4) Τί σημαίνει πνευματικὸς θάνατος;

6. Ἡ ὑπόσχεση τῆς λυτρώσεως.

Ἡ ἁμαρτία διαπότισε ὀλόκληρη τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος ζῆ μέσα στὴν ἀγωνία, τὸ φόβο καὶ τὴν ἀνησυχία. Αὐτὸ ὅμως δίνει στὸν ἄνθρωπο μιὰν ἐλπίδα: τὴ λύτρωσή του ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Ἡ λύπη αὐτῆ, παρατηρεῖ ὁ Ἅγιος Αὐγουστίνος, εἶναι ἕνα καλὸ σημάδι. Δείχνει ὅτι ἡ ἁμαρτία δὲν κατέστρεψε ὀλοκληρωτικὰ τὸν ἄνθρωπο. Ἄν γινόταν, αὐτό, ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ λυπόταν γιὰ τὸ χαμένο Παράδεισο.

Ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου ἔγινε πράγματι ἕνα χωράφι γεμάτο τριβόλια καὶ ἀγκάθια. Ὅχι ὅμως καὶ ἀναίσθητη πέτρα ὥστε νὰ μὴν δέχεται τὸ νερὸ τῆς θείας Χάριτος. Ὁ ἄνθρωπος βέβαια θέλει νὰ βρεθῆ ἐκεῖ πού ἦταν πρὶν ἁμαρτήση. Οἱ δυνάμεις του ὅμως δὲν τὸν βοηθοῦν. Χρειαζέται τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

Ἡ συνεργασία Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Ἡ διακοπὴ τῶν σχέσεων μὲ τὸ Θεὸ ἦταν ἔργο τοῦ ἀνθρώπου. Μόνος του τὸ θέλησε.

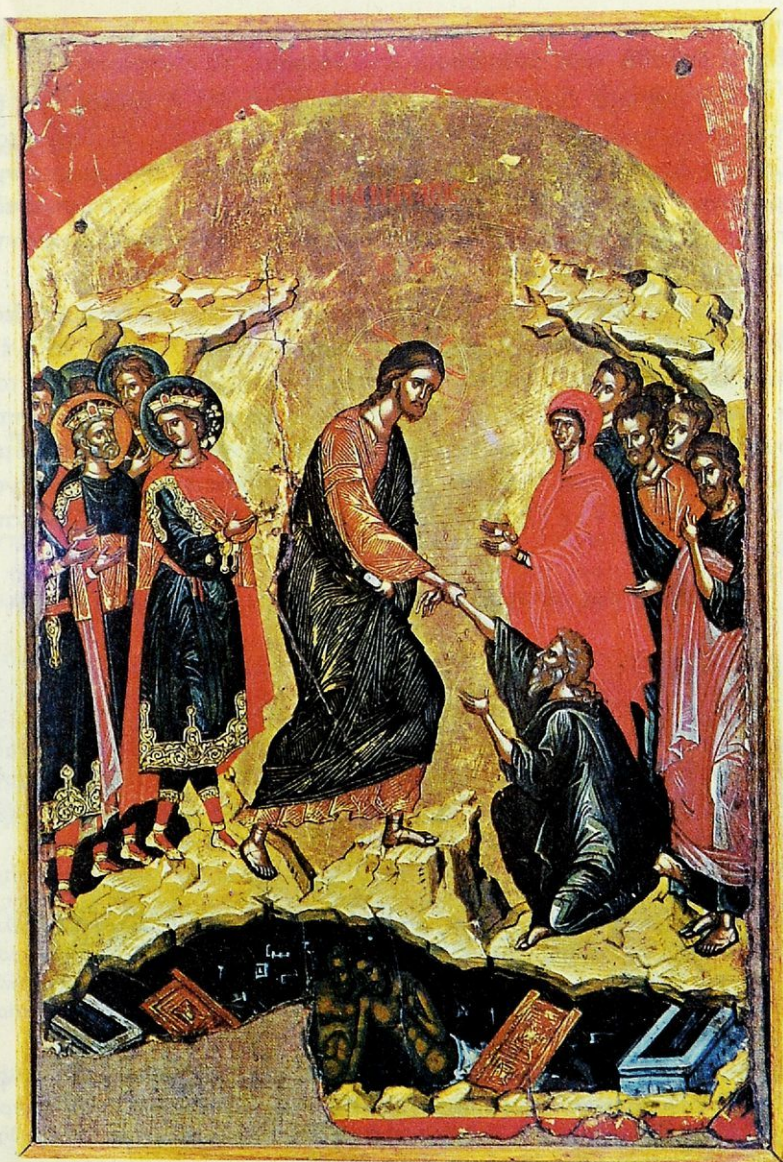
Ἡ συμφιλίωση ὁμως μὲ τὸ Θεὸ δὲν εἶναι δικό του κατόρθωμα. Εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο. Τὸ δῶρο αὐτὸ δίνεται σ' ὅλους, ἀλλὰ δὲν τὸ δέχονται ὅλοι. Μερικοὶ ἀπωθοῦν τὴ λύτρωση καὶ τὴν ἀρνοῦνται. Ἄν ὁ ἄνθρωπος ποθῆ τὴ λύτρωσή του, πρέπει νὰ δεχτῆ τὴ θεία Χάρη καὶ νὰ συνεργασθῆ ἔτσι μὲ τὸ Θεό.

Τὸ Πρωτευαγγέλιο. Τὴ στιγμή πού ὁ Θεὸς τιμωρεῖ τὸ Σατανᾶ καὶ τοὺς Πρωτοπλάστους, δίνει καὶ τὴν ὑπόσχεση γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου. Ἐτσι ὁ Θεὸς στὴν κρίσιμη στιγμή τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου βρίσκεται καὶ πάλι κοντὰ του. Ἡ ὑπόσχεση τῆς λυτρώσεως κρύβει μιὰ οὐσιώδη ἀλήθεια : ὁ Θεὸς δὲν ἀποξενώνεται ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινο γένος παρόλο πού ὁ ἄνθρωπος θέλησε μὲ τὴν ἁμαρτία του νὰ παραμερίσῃ τὸ Θεό. Ἡ συμφιλίωση θὰ γίνῃ μὲ τὸ Πρόσωπο τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτὸ ἡ ὑπόσχεση τῆς σωτηρίας εἶναι μιὰ προφητεία γιὰ τὴν ἔλευση τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο. (Πρωτευαγγέλιο).

Ἡ φιλία τοῦ Σατανᾶ καὶ τῆς Εὐας θὰ εἶναι προσωρινή. Ἡ ἔχθρα πού θὰ ἐρχόταν μετὰ, θὰ τοὺς χώριζε. Εἶπε ὁ Θεὸς στὸ Σατανᾶ : «Καὶ ἔχθραν θήσω ἀνὰ μέσον σοῦ καὶ ἀνὰ μέσον τῆς γυναικὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματος αὐτῆς· αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν» (Γεν. γ' 15).

Ὁ ἀπόγονος τῆς Εὐας, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, θὰ συγκρουσθῆ μὲ τὸ Σατανᾶ καὶ τοὺς ἀνθρώπους του, θὰ συντρίψῃ τὸ Σατανᾶ καὶ θὰ διαλύσῃ τὸ βασίλειό του. Ἡ ἥττα τοῦ Σατανᾶ θὰ εἶναι ὀλοκληρωτική. «Αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν». Καὶ ὁ Σατανᾶς ἀπὸ μέρος του «τηρήσει αὐτοῦ πτέρναν», δηλαδή θὰ προξενήσῃ στὸν Κύριο ἀσήμαντο τραυματισμό. Ἡ πληγὴ τοῦ Κυρίου θὰ εἶναι ὁ σταυρικός Του θάνατος. Θὰ εἶναι ὁμως ἀσήμαντη, ὅπως μιὰ πληγὴ στὴ φτέρνα. Ὁ Κύριος μὲ τὴν ἔνδοξη Ἀνάστασή Του θὰ καταργήσῃ ἐκεῖνον πού ἔχει τὴ δύναμη τοῦ θανάτου, δηλαδή τὸ διάβολο.

Οἱ μεσσιανικὲς προφητεῖες. Ἡ ὑπόσχεση τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς Πρωτοπλάστους γιὰ τὴν ἀποστολὴ τοῦ Λυτρωτοῦ ἀνανεώθηκε ἀργότερα πολλὰς φορές. Ὁ Νῶε, ὁ Ἀβραάμ, ὁ Ἰσαὰκ καὶ ὁ Ἰακώβ εἶναι οἱ δέκτες αὐτῆς τῆς ὑποσχέσεως. Ὁ Νόμος πού δίνεται ἔπειτα

Ἡ Ἀνάστασις. (Ἡ εἰς Ἄδου Κάθοδος). Εἰκόνα στήν Ἱ. Μονή Σταυροκικήτα
τοῦ Ἁγίου Ὁρους (16ος αἰ.).

ἀπό τὸ Θεὸ στοὺς Ἰσραηλίτες, γίνεται «παιδαγωγὸς εἰς Χριστόν», ὁδηγεῖ δηλαδή τοὺς ἀνθρώπους στὸ Μεσσία, τὸ Λυτρωτή.

Στὸ βασιλιά Δαβὶδ δίνεται ἡ ὑπόσχεση ὅτι ὁ θρόνος του θὰ εἶναι «ἀνωρθωμένος εἰς τὸν αἰῶνα» (Β' Βασ. ζ' 16). Ἡ ὑπόσχεση αὐτὴ θὰ ἐπαναληφθῆ ἀπὸ τὸν ἀρχάγγελο Γαβριὴλ στὸ χαιρετισμὸ πρὸς τὴν Παρθένο Μαρία. Ὁ Θεός, ὅπως τῆς εἶπε, θὰ δώση στὸν Ἰησοῦ τὸ θρόνο τοῦ Δαβὶδ καὶ ἡ βασιλεία Του θὰ εἶναι ἀπέραντη στους αἰῶνες τῶν αἰῶνων.

Οἱ προφῆτες θὰ κρατήσουν ζωντανὴ τὴν προσμονὴ τοῦ Μεσσία ἀνάμεσα στὸ λαό. Ὁ προφήτης Ἡσαΐας θὰ μιλήσῃ γιὰ τὴ γέννησή Του ἀπὸ τὴν Παρθένο. Ὁ Μεσσίας θὰ φέρῃ στοὺς ὤμους του τὶς ἁμαρτίες τοῦ κόσμου. Ὁ Ἱερεμίας θὰ παρηγορήσῃ τοὺς συμπατριῶτες του μὲ τὸ μελλοντικὸ ἔρχομὸ τοῦ Μεσσία. Γι' αὐτὸν θὰ μιλήσουν οἱ προφῆτες Ἰεζεκιὴλ καὶ Δανιὴλ. Πρόκειται γιὰ τὶς λεγόμενες μεσσιανικὲς προφητεῖες ποὺ ἀφθονοῦν στὴν Παλαιὰ Διαθήκη.

Οἱ προφητεῖες αὐτὲς πραγματοποιήθηκαν στὴν Καινὴ Διαθήκη.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τοὺς Πρωτοπλάστους καὶ μετὰ τὸ ἁμάρτημά τους. Τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὸ Πρωτευαγγέλιο, τὴν ὑπόσχεση δηλαδή τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ἀποστολὴ Λυτρωτοῦ στὸν κόσμο. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς λύτρωσε τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς σύνδεσε ξανά μὲ τὸ Θεό.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Πολλοῖς πρότερον παιδαγωγήσας τὸν κόσμον καὶ πρὸς ἐπιστροφήν, καλῆσας στόνῳ καὶ τρόμῳ, ὕδατος κατακλυσμῶ καὶ παντὸς τοῦ γένους μικροῦ δεῖν πανωλεθρία... τοπικαῖς θεοφανεῖαις... σημείοις καὶ τέρασι καὶ ποικίλαις δυνάμεσι, νόμῳ, προφήταις, δι' ὧν τὸ σπουδαζόμενον ἦν ἡ τῆς ἁμαρτίας ἀναίρεσις» (*Ἰω. Δαμασκηνός, P.G. 94, 981*).
2. «Πρὸ ἡμῶν ἡ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας ἀνανέωσις θεμελιούται ἐν τῷ Χριστῷ, ἵν' ἐν αὐτῷ καὶ ἀνακτισθῆναι δυνηθῶμεν. Καὶ ἡ μὲν βουλὴ καὶ ἡ πρόθεσις πρὸ τοῦ αἰῶνος ἠτοιμάσθη· τὸ δὲ ἔργον γέγονεν ὅτε ἡ χρεῖα ἀπήτησε καὶ ἐπεδημήσεν ὁ Σωτὴρ» (*Μ. Ἀθανάσιος, P.G. 26, 309*).
3. Ἐφεσ. α' 5-8, β' 8, Ἀποκ. κβ' 19-20, Ἰω. η' 44-45, Ρωμ. ιστ' 20, Λουκ. α' 68-72, κβ' 20, Ἐβρ. η' 8, 11.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Με ποιους τρόπους ὁ Θεὸς ἀνανέωσε τὴν ὑπόσχεση τῆς λυτρώσεως; 2) Ποιὸ εἶναι τὸ οὐσιαστικὸ περιεχόμενον τοῦ Πρωτευαγγελίου; 3) Ὑπογράμμισε τὸ κεντρικὸ σημεῖο στὸ κείμενον τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ. 4) Ποιῆς λέγονται μεσσιανικὲς προφητεῖες; 5) Ποιὸ εἶναι τὸ νόημα τῆς τιμωρίας τῶν Πρωτοπλάστων ἀπὸ τὸ Θεό;

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗ: Ο ΘΕΑΝΘΡΩΠΟΣ ΛΥΤΡΩΤΗΣ

1. Τὸ Πρόσωπο τοῦ Λυτρωτοῦ.

Ἡ σωτηρία μας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ θέση πού θὰ πάρουμε ἀπέναντι στὸ Πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἄνθρωπος χρειάζεται νὰ πλησιάσῃ καὶ νὰ γνωρίσῃ τὸ Λυτρωτὴ μας γιατί δὲν ὑπάρχει σωτηρία μὲ κανέναν ἄλλον. Πῶς ὅμως θὰ γίνῃ αὐτό ; Ποῦ θὰ ἀνατρέξῃ γιὰ νὰ Τὸν γνωρίσῃ ;

Ἡ φανέρωση τῆς Ἀλήθειας. Γιὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ μιλάει ἡ Ἅγια Γραφή. Τὴ διδασκαλία Του ἀναπτύσσει ἡ Ἐκκλησία μας. Πολλοὶ γιὰ τὶς μαρτυρίες αὐτὲς ζητοῦν ἐπιστημονικὲς ἀποδείξεις. Μποροῦμε ὅμως λογικὰ νὰ ἐξηγήσουμε τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ ;

Ἀσφαλῶς ὄχι γιατί ὁ δρόμος αὐτὸς μᾶς ὀδηγεῖ σὲ ἐσφαλμένα συμπεράσματα. Ὁ ἄνθρωπος ἀρνεῖται κάτι αὐτονόητο : τὸ δημιουργήμα δὲν μπορεῖ νὰ ἐρευνήσῃ τὸν ἄπειρο Θεό, τὸ Δημιουργό του. Ὅσα ξέρουμε γιὰ τὸ Θεό, εἶναι ἐκεῖνα πού ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς φανέρωσε στοὺς ἀνθρώπους.

Ἐμπιστοσύνη καὶ ἀγάπη. Ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτεται μόνο σ' ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπο, πού ἐμπιστεύεται τὸν ἑαυτό του σ' Αὐτόν. Ἡ ἐμπιστοσύνη αὐτὴ προϋποθέτει ὅμως τὴν ἀγάπη. Πρέπει νὰ ἀγαπᾶ τὸ πρόσωπο ἐκεῖνο πού ἐμπιστεύομαι τὸν ἑαυτό μου. Ἐτσι τὸ μικρὸ παιδί ἐμπιστεύεται τὴ ζωὴ του στοὺς γονεῖς γιατί τοὺς ἀγαπᾶ. Ἡ ἀγάπη αὐτὴ δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς γνώσεως πού ἔχει τὸ παιδί γιὰ τοὺς γονεῖς του. Ἀντίθετα, ἐπειδὴ τὸ παιδί ἀγαπᾶ τοὺς

γονείς του, γι' αυτό και τούς γνωρίζει για τὰ καλά. Γιατί νὰ τοὺς ἐξετάσῃ ;

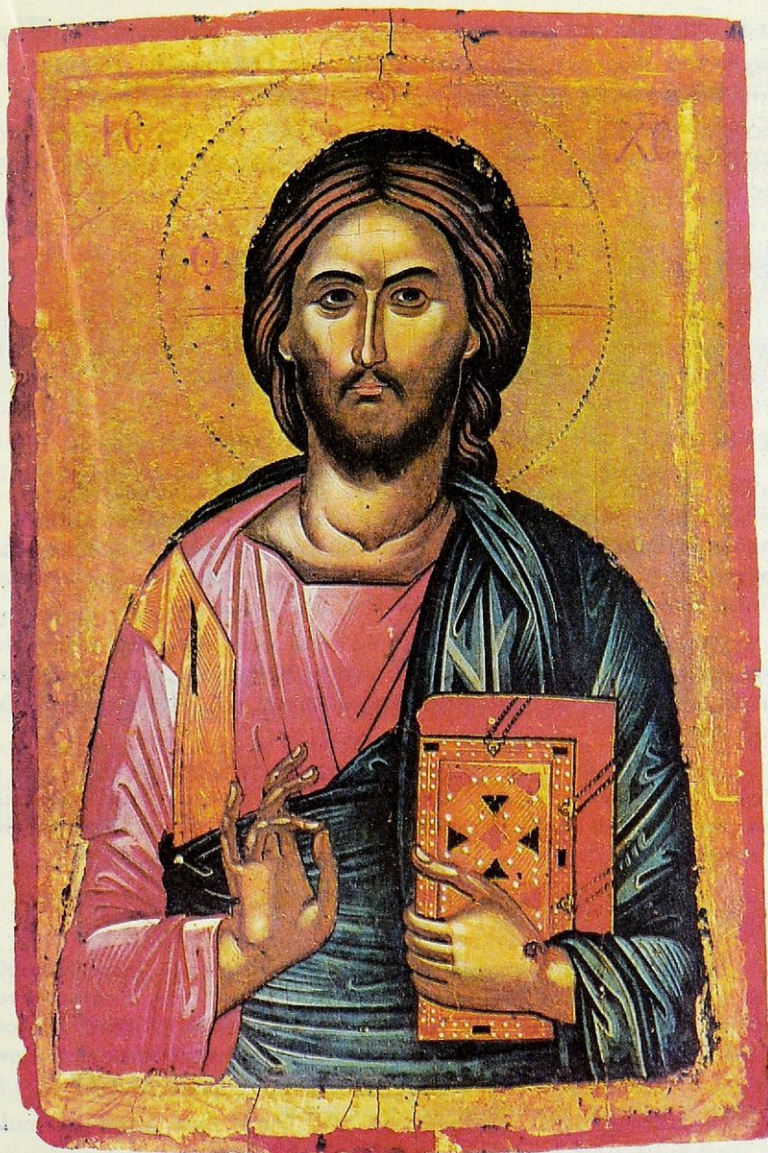
Κάτι παρόμοιο συμβαίνει καὶ στὶς σχέσεις πού ἔχει ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ Θεό, μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ὁ ἄνθρωπος γιὰ νὰ γνωρίσῃ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, πρέπει νὰ συνδεθῇ μαζί του, νὰ τὸν ἐμπιστευθῇ.

Γι' ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ἀγάπη. Χωρὶς ἀγάπη εἶναι ἀδύνατο νὰ γνωρίσουμε τὸ Θεό. Ἐὰν ἐπαναλάβουμε τὰ λόγια τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου : « Πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται καὶ γινώσκει τὸν Θεόν. Ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν Θεόν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν ». « Ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτὸν » (Α' Ἰω. δ' 7-8, Ἰω. ιδ' 21).

Ὅσοι ζητοῦν νὰ θεμελιώσουν ἐπιστημονικὰ τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως, βασανίζονται ἀπὸ τὸ σαράκι τῆς ἀμφιβολίας. Αὐτὴ δὲν ἀφήνει νὰ γίνῃ πιστευτὴ ἡ ἀλήθεια πού ὁ Θεὸς προσφέρει. Ἡ ἀμφιβολία ὑποχωρεῖ μόνο μὲ τὴν ἀγάπη. Τοῦτο βλέπουμε στὴν Ἁγία Γραφή. Ὁ Ἀπόστολος Θωμᾶς ἀμφιβάλλει ἂν πράγματι ἐφανίστηκε ὁ Κύριος στοὺς Μαθητὲς Του. Ἡ ἀγάπη τοῦ Κυρίου νίκησε τὴν ἀμφιβολία αὐτῆ καὶ τὴν παραμέρισε. « Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὦδε καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου... » (Ἰω. κ' 27). Ἡ ἀγάπη τοῦ Κυρίου βοηθεῖ τὸ Θωμᾶ νὰ πιστεύσῃ. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν χρειάζεται καθόλου νὰ βάλῃ τὸ δάχτυλό του καὶ τὸ χέρι του στὸν « τύπον τῶν ἤλων καὶ εἰς τὴν πλευράν ». Ἡ ἀγάπη ἔφερε τὴν πίστη κι ἐκείνη ξέσπασε στὴν ὁμολογία : « Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου » (Ἰω. κ' 28).

Ὁ Θεάνθρωπος Κύριος. Σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τὴ ζωντανὴ Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας, στὸ Πρόσωπο τοῦ Κυρίου εἶναι ἐνωμένες ἡ θεία καὶ ἡ ἀνθρώπινη φύση. Ὁ τρόπος τῆς ἐνώσεως εἶναι μυστήριον. Ξεπερνᾷ τὸ λογικὸ μας. Γι' αὐτὸ τὸ θαυμάζουμε καὶ τὸ προσκυνοῦμε. Ὁ Κύριος εἶναι τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος. Ἡ θεία καὶ ἡ ἀνθρώπινη φύση εἶναι « ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως » ἐνωμένες στὸ Πρόσωπο τοῦ Κυρίου.

Ὁ Κύριος ὡς τέλειος ἄνθρωπος καὶ ὡς τέλειος Θεὸς ἔχει καὶ δυὸ θελήσεις : τὴν ἀνθρώπινη καὶ τὴ θεία. Οἱ δυὸ αὐτὲς θελήσεις δὲν ἀντιπαλαίουν ἀναμεταξύ τους, ἀλλὰ ἡ ἀνθρώπινη θέληση ὑποτάσσ-

Ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Εἰκόνα στὴν Ἱ. Μονὴ Σταυρονικήτα τοῦ Ἁγίου
Ὁρους (16ος αἰ.).

σεται στή θεία και πανίσχυρη θέληση. Τοῦτο βλέπουμε στήν προσευχή τοῦ Κυρίου μέσα στόν κῆπο τῆς Γεθσημανῆ. «Πατέρα, ἄν θέλῃς ἀπομάκρυνε τὸ ποτήρι αὐτὸ ἀπὸ μένα, ἄς μὴν γίνῃ ὅμως τὸ δικό μου θέλημα ἀλλὰ τὸ δικό σου» (Λουκ. κβ' 42). Ὡς ἄνθρωπος ἐπιθυμοῦσε νὰ ζήσῃ. Ὡς Θεάνθρωπος ἔπρεπε νὰ θυσιαστῆ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ Κύριος εἶναι Θεάνθρωπος. Ἡ ἔνωση τῶν δύο φύσεων στὸ Πρόσωπο τοῦ Κυρίου εἶναι μυστήριο και θαῦμα. Εἶναι μυστήριο γιατί ὑπερβαίνει τὸ λογικὸ μα και θαῦμα γιατί δὲν ἐξηγεῖται μὲ τὸυς φυσικοὺς νόμους.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Ἐνα και τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖν Υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν... τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν θεότητι και τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι, Θεὸν ἀληθῶς και ἄνθρωπον ἀληθῶς τὸν αὐτὸν ἐκ ψυχῆς λογικῆς και σώματος, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ κατά τὴν θεότητα, και ὁμοούσιον ἡμῖν τὸν αὐτὸν κατά τὴν ἀνθρωπότητα» (*Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος στή Χαλκηδόνα*).
2. «Ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου τῆς Θεοτόκου κατά τὴν ἀνθρωπότητα ἕνα και τὸν αὐτὸν Χριστόν, υἱόν, κύριον, μονογενῆ, ἐν δύο φύσεσιν ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως γνωριζόμενον» (*Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος στή Χαλκηδόνα*).
3. «... φύσει Θεὸς ὑπάρχων και φύσει γενόμενος ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς οὐκ εἰς δυάδα προσώπων τεμνόμενος, ἀλλ' ἐν δυάδι φύσεων ἀσυγχύτως γνωριζόμενος. Αὐτὸν ἰκέτευε, σεμνὴ Παμμακάριστε, ἐλεθθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν» (*"Ὑμνος Παρακλητικῆς*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Πῶς μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ γνωρίσῃ τὸ Πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ;
- 2) Νὰ μελετήσῃς ἀπὸ τὸν Εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη (κ' 19 - 29) τὴ συνάντησῃ τοῦ Κυρίου μὲ τὸ Θωμᾶ. Τί διδάσκεισῃ ἀπὸ αὐτῆ;
- 3) Τί σημαίνει ἡ φράση: «ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ κατά τὴν θεότητα και ὁμοούσιον ἡμῖν τὸν αὐτὸν κατά τὴν ἀνθρωπότητα»; (βλ. ὑπ' ἀριθ. 1 κείμενο).
- 4) Νὰ μελετήσῃς τὰ Ἰω. ιδ' 11 και Α' Ἰω. δ' 8. Ἀνάπτuxe σύντομα τίς ἀλήθειες ποὺ φανεράουν.

2. Ἡ θεία φύση τοῦ Κυρίου.

Ἡ ὁμολογία τῶν ἀνθρώπων. Ἡ θεότητα τοῦ Κυρίου φαίνεται ἀπὸ τὰ ἔργα Του. Τὴν πιστοποιοῦν τὰ θαύματά Του. Ἀδιάφυστος μάρτυρας εἶναι ἡ ἔνδοξη Ἀνάστασή Του. Μὲ ὅλα αὐτὰ ἀποκαλύπτεται ὁ Θεὸς στὴν πληρότητά Του. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ αὐτά, ἔχουμε καὶ ὁμολογίες ἀνθρώπων. Οἱ ὁμολογίες αὐτὲς εἶναι ἀξιοπρόσεκτες, γιατί προέρχονται ἀπὸ πρόσωπα πού ἀνήκαν σὲ διαφορετικὲς κοινωνικὲς τάξεις. Τὰ πρόσωπα αὐτὰ εἶναι : ὁ Νικόδημος, ὁ Ρωμαῖος ἑκατόνταρχος καὶ ὁ Ἀπόστολος Θωμᾶς.

Ὁ Νικόδημος, Φαρισαῖος καὶ μέλος τοῦ ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου, ἔμμεσα ἀναγνωρίζει τὴ θεϊκὴ δύναμη τοῦ Κυρίου. Στὴ γνωστὴ συνομιλία του μὲ τὸν Κύριο παραδέχεται : «Οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν ἂν σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ἢ ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ» (Ἰω. γ' 2).

Κάτω ἀπὸ τὸ Σταυρὸ ὁ ἑκατόνταρχος ἀναφώνησε : «Ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς Θεοῦ ἦν» (Μάρκ. ιε' 39). Ὁκτὼ ἡμέρες μετὰ τὴν Ἀνάσταση ὁ Θωμᾶς βροντοφώνησε : «Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου» (Ἰω. κ' 28).

Ἡ μαρτυρία τοῦ Κυρίου. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη μαρτυρία γιὰ τὴ θεότητα τοῦ Κυρίου, ἔχουμε καὶ τὴ διαβεβαίωση τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Κύριος ὀνομάζει τὸν ἑαυτό Του «Υἱὸ τοῦ Θεοῦ» καὶ δέχεται νὰ Τὸν προσκυνοῦν ὡς Μεσσία καὶ Υἱὸ τοῦ Θεοῦ. Ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτὸς σημαίνει ὅτι :

α) Ὁ Κύριος εἶναι τῆς αὐτῆς Οὐσίας μὲ τὸν Πατέρα.

β) Ὁ Κύριος ἐκτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός του στὸν κόσμο.

γ) Ὁ Υἱὸς ὑπάρχει «πρὸ πάντων τῶν αἰώνων». Γι' αὐτὸ ὁ Κύριος ὑπογραμμίζει ὅτι αὐτὸς μόνο γνωρίζει τὸν Πατέρα.

Ἡ θεότητα τοῦ Κυρίου φαίνεται καὶ στὴ διδασκαλία Του. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ κύριος τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου. Στὶς ἐντολὲς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀντιπαραβάλλει τὸ «Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν...». Εἶναι ὁ κύριος τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος. ἔχει ἐξουσία νὰ ἐρμηνεύῃ τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου καὶ νὰ συγχωρῇ τὴν ἁμαρτία.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ὑπογραμμίζει ἰδιαίτερα τὴ θεότητα τοῦ Κυρίου. Ὁ Κύριος εἶναι ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸν Πατέρα,

έκτελεί τὸ θέλημά Του καὶ ὀλοκληρώνει τὸ ἔργο Του. Ὁ Πατέρας σώζει τὸν κόσμον μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστό.

Ἡ μαρτυρία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος συναντᾷ τὸν Κύριο στὸ δρόμο τῆς Δαμασκοῦ μὲ μιὰ θαυμαστὴ Θεοφάνεια. Ἐκεῖ τὸν ἐπισκέπτεται ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ. Ὁ Κύριος ὁμως γιὰ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο δὲν εἶναι μόνο στὴν οὐράνια δόξα Του, ὁ ἔνθρονος Χριστός, ἀλλὰ καὶ ὁ ἑστιαυρωμένος. Γνωρίζει ὁ Παῦλος ὅτι ὁ Κύριος ὡς ἄνθρωπος προῆλθε ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ γεννήθηκε «ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου». Ξέρει ἀκόμη ὅτι ὁ Χριστός ἔζησε ἀνάμεσα στοὺς Ἰουδαίους, κάλεσε τοὺς Ἀποστόλους Του καὶ παρέδωσε σ' αὐτοὺς τὸ Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὀνομάζει τὸν Ἰησοῦ Χριστό Κ Υ Ρ Ι Ο. Ὁ Κύριος εἶναι «ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας». Ἡ φράση αὐτὴ εἶναι ἡ πιὸ ρητὴ μαρτυρία τῆς θείας Γραφῆς γιὰ τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἶναι ἀκόμη λατρευτικὴ ἔκφραση ποὺ ἐπισφραγίζεται μὲ τὸ «Ἀμήν» (Ρωμ. θ' 5).

Ἡ διδασκαλία τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων. Οἱ Ἀποστολικοὶ Πατέρες εἶναι οἱ διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων. Παρέλαβαν ἀπὸ αὐτοὺς τὴν ὀρθὴ διδασκαλία ποὺ τὴ φύλαξαν ἀκέραιη καὶ ἀνόθευτη. Ὁμολογοῦν κι αὐτοὶ τὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ.

Ἔτσι ὁ Κλήμης ὁ Ρώμης βεβαιώνει ὅτι τὸ Αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ προσφέρει στοὺς ἀνθρώπους τὴ λύτρωση. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ Κύριος, ὁ Θεός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Ἀρχηγὸς τῆς ἀφθαρσίας, ὁ Θεὸς Λόγος ποὺ ἐγίνε ἀνθρωπος, ποὺ γεννήθηκε πρὸ αἰῶνων ἀπὸ τὸν Πατέρα, ὁ Κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν, ὁ μόνος Θεός.

Ὁ Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος ὀνομάζει τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ Θεό, ποὺ φανερώθηκε στοὺς ἀνθρώπους καὶ εἶναι ἐνωμένος μὲ τὸν Πατέρα Του.

Ὁ Πολύκαρπος Σμύρνης ὀνομάζει τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ Αἰῶνιο Ἀρχιερέα, Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, Κριτὴ ζώντων καὶ νεκρῶν.

Τέλος οἱ Ἀπολογητὲς (Ἀριστείδης, Ἰουστίνος, Ἀθηναγόρας) χαρακτηρίζουν τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ Λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ Υἱὸ τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἅγιος Εἰρηναῖος πολεμεῖ τὶς διάφορες αἱρέσεις καὶ ἀντιπαραβάλλει στὴν ψευτικὴ διδασκαλία τοὺς τὴν ὀρθὴ πίστη στὸν Ἰησοῦ Χριστό, ποὺ εἶναι ὁ Κύριος καὶ Θεός μας.

Ἀπὸ τὸ 2ο αἰώνα μ.Χ. ἐπικρατεῖ στὴν Ἐκκλησία τὸ σύμβολο ΙΧΘΥΣ, πού κρύβει μέσα του τὴ θαυμάσια ὁμολογία γιὰ τὶς δύο φύσεις τοῦ Κυρίου : τὴ θεία καὶ τὴν ἀνθρώπινη.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ἡ θεότητα τοῦ Κυρίου μαρτυρεῖται μὲ πολλοὺς τρόπους ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, οἱ ἱεροὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ λοιποὶ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς τονίζουν τὴ θεότητα τοῦ Κυρίου. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι Θεὸς ἐξουσιαστὴς ὄλων, ἄξιος κατὰ πάντα τῆς Λατρείας μας.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Ματθ. ε' 21 - 48, ιζ' 22, Μάρκ. β' 1 - 2, ιδ' 61 ἐξ. Ἰω. δ' 34, ιδ' 9, 11. Α' Κορ. α' 13, ιε' 45 - 47, Κολ. α' 16, Τίτ. β' 13.
2. «Ὁμολογοῦμεν (Θεὸν) ἐκεῖνόν τε καὶ τὸν παρ' αὐτοῦ υἱὸν ἐλθόντα καὶ διδάξοντα ἡμᾶς... τὸν σταυρωθέντα ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου... υἱὸν αὐτοῦ τοῦ ὄντως Θεοῦ...» (*Ἰουστίνος, Α' Ἀπολογία*).
3. «Ἔστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ Λόγος τοῦ Πατρὸς ἐν ἰδέᾳ καὶ ἐνεργείᾳ· πρὸ αὐτοῦ γὰρ καὶ δι' αὐτοῦ πάντα ἐγένετο, ἐνὸς ὄντος τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ» (*Ἀθηναγόρας, ΒΕΠΕΣ 4, 288*).
4. «Ἴνα Χριστῶ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν καὶ Θεῷ καὶ Σωτῆρι καὶ βασιλεῖ κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ Πατρὸς τοῦ ἀοράτου πᾶν γόνυ κάμψη...» (*Εἰρηναῖος, ΒΕΠΕΣ 5, 115*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Τί θέλει νὰ τονίσῃ ὁ Κύριος, ὅταν ὀνομάζῃ τὸν ἑαυτό Του «Υἱὸ τοῦ Θεοῦ»;
- 2) Γιατί ἔχουν σημασία οἱ ὁμολογίες τοῦ Νικοδήμου καὶ τοῦ ἑκατόνταρχου;
- 3) Ποῦ καὶ πῶς στὴ θεία λειτουργία ὁμολογοῦμε τὴ θεότητα τοῦ Κυρίου;
- 4) Γιατί ἡ λέξη ΙΧΘΥΣ δείχνει τὴ θεανθρώπινη φύση τοῦ Κυρίου;

3. Ἡ ἀνθρώπινη φύση τοῦ Κυρίου.

Ἡ Σάρκωση τοῦ Κυρίου. Ὁ Κύριος μὲ τὴ Σάρκωσή Του γίνεται ἱστορικὸ Πρόσωπο. Τὴν ἱστορικότητα τοῦ Κυρίου μαρτυροῦν ὄχι μόνο τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια, οἱ ἐπιστολές καὶ οἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ διάφορες ἐξωβιβλικές πηγές.

Ὁ Τάκιτος (52 - 117) μ.Χ.) περιγράφοντας τὴν πυρκαϊὰ τῆς

Ρώμης και τὸ διωγμὸ πού κίνησε κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὁ Νέρων ἀναφέρει: «Δημιουργὸς τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ (Χριστιανοί) ἦταν ὁ Χριστὸς πού θανατώθηκε ἀπὸ τὸν ἑπαρχο Πόντιο Πιλάτο, ὅταν αὐτοκράτορας ἦταν ὁ Τιβέριος». Ὁ Σουητώνιος γράφει ὅτι μὲ ἀφορμὴ τὸ Χριστὸ παρουσιάστηκε μεγάλη ἀναταραχὴ ἀνάμεσα στοὺς Ἰουδαίους. Αὐτὸς ἦταν ὁ λόγος πού ὁ αὐτοκράτορας Κλαύδιος τοὺς ἔδιωξε ἀπὸ τὴ Ρώμη. Ὁ Πλίνιος ὁ νεώτερος (σύγχρονος μὲ τὸν Τάκιτο καὶ τὸ Σουητώνιο) ἀναγράφει σὲ ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Τραϊνὸ (98 - 117) μ.Χ.) ὅτι στὴ Βηθανία οἱ Χριστιανοὶ ἔψαλλαν ὕμνους «πρὸς τὸν Χριστὸν ὡς πρὸς θεὸν τινα». Τέλος ὁ Ἰουδαῖος ἱστορικὸς Φλάβιος Ἰώσηπος (37 - 100 μ.Χ.) στὴν «Ἰουδαϊκὴ Ἀρχαιολογία» του χαρακτηρίζει τὸν Ἰάκωβο ὡς «ἀδελφὸν τοῦ Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ».

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος.

α) Ὁ Κύριος γεννιέται ἀπὸ τὴν Παρθένο Μαρία κάτω ἀπὸ ταπεινὲς καὶ δύσκολες συνθήκες. Ἀνακλίνεται στὴ φάτνη τῶν ζώων. Ἀφιερώνεται στὸ Ναὸ τοῦ Σολομῶντος καὶ περιτέμνεται. Μεγαλώνει μαζί μὲ τ' ἄλλα τὰ παιδιὰ τῆς ἡλικίας Του, ὑπακούει τοὺς γονεῖς Του καὶ μαθαίνει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ μαραγκοῦ, πού εἶχε σὰν τέχνη ὁ προστάτης του Ἰωσήφ.

β) Ὁ Κύριος συμμερίζεται τὶς ἀνθρώπινες ἀνάγκες. Χρειάζεται καὶ αὐτὸς τροφή, νερό, ὕπνο. Κουράζεται κι ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἀνάπαυση.

γ) Ὁ Κύριος συγκινεῖται ὡς ἄνθρωπος. Χαίρεται, συμπονεῖ, λυπᾶται. Ἀκόμη καὶ δάκρυα ἀνεβαίνουν στὰ μάτια Του.

δ) Πλέκει τὶς παραβολὲς Του μὲ εἰκόνες τῆς καθημερινῆς ζωῆς πού Τοῦ εἶναι γνώριμες. Ἀγαπᾶ τὰ ζῶα, χαίρεται τὰ λουλούδια, προσέχει τὰ δένδρα καὶ τοὺς θάμνους, γνωρίζει τὴ θάλασσα, τὴν πόλη, τὴν ὑπαιθρο, τοὺς ἀγρούς.

ε) Ὁ Κύριος συμμετέχει στὶς ἐκδηλώσεις τῶν συμπατριωτῶν Του. Μὲ αὐτοὺς γευματίζει, συζητεῖ, γιορτάζει.

στ) Πρὶν ἀπὸ τὴν Ἀνάστασή Του ὁ Κύριος ὡς ἄνθρωπος ἀνήκει σὲ μιὰ ὀρισμένη ἐποχὴ, εἶναι ἐντὸς τόπου καὶ χρόνου. Συνομιλεῖ μὲ τοὺς ἀνθρώπους σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιστημονικὲς γνώσεις καὶ ἀντιλήψεις τους.

Ἡ Σαλώμη μετὰ τὸ βρέφος. Λεπτομέρεια ἀπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἡ παράσταση, ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὰ ἀπόκρυφα Εὐαγγέλια, δείχνει τὴν ἀνθρώπινη φύση τοῦ Κυρίου (Μονὴ Σταυρονικήτα τοῦ Ἁγίου Ὄρους, 16ος αἰ.).

Τέλειος ἄνθρωπος χωρὶς ἁμαρτία. Ὁ Κύριος ὡς ἄνθρωπος ἀνήκει στὸ γενεαλογικὸ δένδρο τοῦ Ἀδάμ. Ἔτσι εἶναι σὲ θέση νὰ

σώση κάθε απόγονο του 'Αδάμ και να ἀνακαινίση τὴν ἀνθρώπινη φύση. Ἡ ἀνθρώπινη ὁμως φύση τοῦ Κυρίου δὲν ἔχει σχέση με τὴν ἁμαρτία. Εἶναι ἐκείνη ποὺ εἶχε ὁ 'Αδάμ πρὶν ἁμαρτήσῃ. Ὁ Κύριος ὡς 'Αναμάρτητος παίρνει στοὺς ὠμους Του τὶς ἁμαρτίες τοῦ κόσμου γιὰ νὰ μᾶς λυτρώσῃ. 'Αφήνει τὸν 'Εαυτό Του νὰ πειρασθῇ ἀπὸ τὸ Σατανᾶ γιὰ νὰ μᾶς δείξῃ πῶς μπορούμε κι ἐμεῖς νὰ τὸν νικᾶμε καὶ νὰ τὸν κατατροπώνουμε.

Ὁ 'Απόστολος Παῦλος μιλάει γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Κυρίου στοὺς στίχους: Α' Τιμ. β' 5-6, Ρωμ. α' 3, ε' 15, Α' Κορ. ιε' 21, 'Εβρ. δ' 15. (Μελέτησέ τους).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ Κύριος ἔζησε πάνω στὴ γῆ ὡς ἄνθρωπος. Βιβλικές καὶ ἐξωβιβλικές μαρτυρίες τὸ πιστοποιοῦν. Ἡ Καινὴ Διαθήκη μᾶς παρουσιάζει τὶς ἀνθρώπινες ιδιότητες τοῦ Κυρίου. Τονίζει ὁμως ταυτόχρονα καὶ τὴν ἀναμαρτησία Του.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Ὁμολογοῦμεν δέ, ὅτι πάντα τὰ φυσικὰ καὶ ἀδιάβλητα πάθη (= ὅσα δὲν ἔχουν τὸ χαρακτῆρα τῆς ἁμαρτίας) τοῦ ἀνθρώπου ἀνέλαβεν (ὁ Κύριος)· ὅλον γὰρ τὸν ἄνθρωπον καὶ πάντα τὰ τοῦ ἀνθρώπου ἀνέλαβε, πλὴν ἁμαρτίας· . . . οἶον πείνα, δίψα, κόπος, πόνος, τὸ δάκρυον, ἡ φθορά, ἡ τοῦ θανάτου παραίτησις, ἡ δειλία, ἡ ἀγωνία, ἐξ ἧς οἱ ἰδρώτες, οἱ θρόμβοι τοῦ αἵματος, ἡ διὰ τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεως ὑπὸ τῶν ἀγγέλων βοήθεια καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅτινα πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις φυσικῶς ἐνυπάρχουσι» (*Ἰω. Δαμασκηνός, P.G. 94, 1081*).
2. «Πῶς θεότητα γυμνήν, οὐσαν ἀπρόσιτον καὶ αὐταῖς ταῖς ἄνω δυνάμεσιν, ἡμεῖς οἱ πῆλινοι καὶ γηγενεῖς ἠδυνήθημεν ἂν ἐνεγκεῖν; Διὰ τοῦτο ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, ἵνα καὶ προσελθεῖν αὐτῷ καὶ διαλεχθῆναι καὶ συναναστραφῆναι δυνηθῶμεν μετὰ ἀδείας πολλῆς». «Οὐκ ἂν θεασάμενοι εἰ μὴ διὰ τοῦ συντρόφου σώματος ἡμῖν ὤφθη» (*Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 59, 81*).
3. Ματθ. ιστ' 26 - 28, ἡ' 24, ιγ' 37, Μάρκ. ια' 12, Λουκ. β' 1 - 14, 21, δ' 34, Ἰω. γ' 1 ἐξ., δ' 6.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποιὲς ἀνθρώπινες ιδιότητες τοῦ Κυρίου σοῦ προξενοῦν ἰδιαίτερη ἐντύπωση καὶ γιατί; 2) Νὰ μελετήσῃς τὸ 'Εβρ. δ' 15. Ποιὰ μεγάλη ἀλήθεια μᾶς φανερώνει; 3) Ποιὲς ἀλήθειες παρουσιάζει τὸ κείμενο τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου; 4) Ποιὰ ἡ σχέση τοῦ Κυρίου με τὸν 'Αδάμ;

4. Τὸ μυστήριον τῆς Σαρκώσεως τοῦ Κυρίου.

Εἶδαμε ὅτι ὁ Θεὸς ὑποσχέθηκε στοὺς Πρωτοπλάστους Λυτρωτὴ τοῦ κόσμου. Ἡ πραγματοποίησις τῆς ὑποσχέσεως αὐτῆς δὲν ἐγένετο ἀμέσως. Μεσολάβησε ἕνα πολὺ μεγάλο χρονικὸ διάστημα. Ὁ Κύριος σαρκώθηκε ὅταν συμπληρώθηκε ὁ χρόνος αὐτός. Λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος : «Ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἰοθεσίαν ἀπολάβωμεν» (Γαλ. δ' 4-5).

Ἡ Ἐνανθρώπησις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἕνα μεγάλο καὶ ἀκατανόητο μυστήριον. Οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελισταί, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ χορὸς τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας, οἱ ἱεροὶ ὑμνογράφοι μᾶς παρουσιάζουν τὴ Σάρκωσις τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ὡς «μυστήριον ξένον καὶ παράδοξον».

Ἡ Γέννησις τοῦ Σωτῆρος. Ἐγένετο γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Μόνος του ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορούσε νὰ πλησιάσῃ τὸ Θεὸ καὶ νὰ σωθῇ. Αὐτὸ ποῦ δὲν ἦταν σὲ θέσι νὰ κάνη ὁ ἄνθρωπος, τὸ κάνει ὁ Θεός. Συγκαταβαίνει, ταπεινώνεται, πλησιάζει τὸν ἄνθρωπο.

Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ τ ὡ ρ α νὰ ἀποφύγῃ τὸν πνευματικὸ θάνατον. Ἀκόμη περισσότερο· ἀνοίγεται ὁ δρόμος γιὰ τὴ θέωσις τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ δρόμος ποῦ ἀκολουθεῖ ὁ Θεός, εἶναι ἀντίθετος ἀπὸ ἐκεῖνο ποῦ πῆρε ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ἁμαρτία του. Ὁ ἄνθρωπος θέλησε νὰ πάρῃ τὴ θέσι τοῦ Θεοῦ Δημιουργοῦ. Ὁ Θεὸς ὁμως γίνεται πραγματικὸς ἄνθρωπος γιὰ νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ στὴν ἀληθινὴ θέωσις. «Θεὸς γίνεται ἄνθρωπος, ἵνα τὸν ἄνθρωπον Θεὸν ἀπεργάσῃται».

Ἡ σημασία τῆς Γεννήσεως. Ἡ Σάρκωσις τοῦ Κυρίου εἶναι, ὅπως εἶπαμε, μυστήριον. Δὲν μπορούμε νὰ τὸ ἐρευνήσουμε· μόνο τὸ θαυμάζουμε καὶ τὸ προσκυνοῦμε. Παρόλα αὐτά, φαίνεται καθαρὰ ὅτι :

α) Μὲ τὴν Ἐνανθρώπησις τοῦ Κυρίου ὁ Θεὸς ἐμφανίζεται μετὰ ξὺ τῶν ἀνθρώπων.

β) Μὲ τὴ Γέννηση τοῦ Κυρίου ὁ Θεὸς συναντᾶ μὲ συγκεκριμένο τρόπο τὸν ἁμαρτωλὸ ἄνθρωπο. Ὁ ἄνθρωπος νοιώθει ὅτι εἶναι δημιούργημα τοῦ Θεοῦ ποῦ ἐξαρτᾶται ἀπὸ Αὐτόν.

γ) Στὸ Σπήλαιο τῆς Βηθλεὲμ φανερῶνεται ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς ἀγαπᾶ τὸν κόσμον μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστό. «Ἄνθρωπος γενόμενος διὰ φιλανθρωπίας...ᾤφθη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τοῖς ἀθρώποις συνανειστράφη».

Ἡ ἐμφάνιση τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμο γίνεται σὲ μιὰ ἐποχὴ, ὅπου ἐπικρατοῦν δυὸ ἀντίθετα ρεύματα. Τὸ ἓνα εἶναι ἡ περιφρόνηση πρὸς τὸν ἄνθρωπο. Τὸ βλέπουμε αὐτὸ στὸ θεσμὸ τῆς δουλείας. Τὸ ἄλλο ρεῦμα εἶναι ἡ ἀποθέωση τοῦ ἀθρώπου. Αὐτὸ φαίνεται στὴ θεοποίηση καὶ λατρεία τοῦ αὐτοκράτορα.

Ἡ Σάρκωση τοῦ Θεοῦ ἀπορρίπτει καὶ τὰ δυό. Δίνει στὸν ἄνθρωπο τὴν πραγματικὴ του θέση. Τὸν κάνει γιὸ τοῦ Θεοῦ. Ἐδῶ ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἀκατανόητη γιὰ μᾶς φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ.

Τῆ νύχτα τῶν Χριστουγέννων ὁ ἀγγελικὸς κόσμος δοξολόγησε τὸν «ἐν ὑψίστοις Θεόν», ποῦ ἐγίνε ἄνθρωπος. Στὸ πρόσωπο τοῦ θεοῦ βρέφους οἱ ἄγγελοι ἀναγνωρίζουν τὸν ἴδιο τὸ Θεό, τὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό. Κι ἐμεῖς ὅταν δοξολογοῦμε τὸ Θεό, Τὸν πλησιάζουμε. Ἀκόμη καταλαβαίνουμε τὸ μέγα μυστήριον τῆς Σαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος. Οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ δείχνουν μὲ κάθε εὐκαιρία τὸν ἀπέραντο σεβασμὸ τους στὸ πρόσωπο τῆς Θεοτόκου ποῦ ἀξιώθηκε νὰ γίνῃ Μητέρα τοῦ Λυτρωτοῦ.

Ἡ Θεοτόκος εἶχε πολλὰς ἀρετές. Τὶς τονίζουν ἡ Ἁγία Γραφή καὶ ἡ Ἱερὰ Παράδοσις. Ὁ Θεὸς διάλεξε τὴν Ἁγία Κόρη γιὰ νὰ τὴν καταστήσῃ δοχεῖο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἔτσι ἡ Θεοτόκος ἔπαιξε σημαντικό ρόλο στὴ σωτηρία τοῦ κόσμου.

Ἡ Παναγία εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος ὄλων τῶν ἀθρώπων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ὁ ὕμνογράφος τῆς Ἐκκλησίας σ' ἓναν ὕμνον παρουσιάζει ὅλη τὴν κτίση νὰ συμμετέχῃ στὸ μυστήριον τῆς Σαρκώσεως. «Οἱ ἄγγελοι (προσφέρουν) τὸν ὕμνον, οἱ οὐρανοὶ τὸν ἀστέρα, οἱ μάγοι τὰ δῶρα, οἱ ποιμένες τὸ θαῦμα, ἡ γῆ τὸ σπήλαιον, ἡ ἔρημος τὴν φάτνην, ἡμεῖς δὲ μὴτέρα Παρθένον...».

Τὴ σημαντικὴ προσφορά τῆς Θεοτόκου στὸ ἔργο τῆς σωτηρίας

βλέπουμε στις Χριστολογικές ξριδες, τις συζητήσεις δηλαδή γύρω από τὸ Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Τότε οἱ αἵρετικοὶ μίλησαν κακό-βουλα γιὰ τὴ Μητέρα τοῦ Λυτρωτοῦ μας.

Ἡ Ἐκκλησία μας μὲ τις Οἰκουμενικὲς Συνόδους διατύπωσε ὡς πρὸς τὴ Θεοτόκο τὴν ὀρθόδοξη πίστη. Ἔτσι ἡ Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος στὴν Ἐφεσο ἀνακήρυξε «τὴν ἁγίαν Παρθένον Θεοτόκον, γεγέννηκε γὰρ σαρκικῶς σάρκα γεγονότα τὸν ἐκ Θεοῦ Λόγον».

Ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος στὴ Χαλκηδόνα διακήρυξε ὅτι «ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτὸν δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν (τὸ Χριστὸ πού γεννήθηκε) ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου τῆς Θεοτόκου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα...».

Ἡ Ε' καὶ ΣΤ' Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι δογματίζουν ὅτι ὁ Κύριος γεννήθηκε «ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου, τῆς κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν Θεοτόκου».

Γιὰ τὴν Ἐκκλησία μας ἡ Θεοτόκος εἶναι Ἁειπάρθενος. Ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ δὲν παραδέχονταν οἱ αἵρετικοί, ἡ Ε' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀναθεματίζει ἐκεῖνον πού «οὐκ ἀληθῶς Θεοτόκον λέγει τὴν ἁγίαν ἔνδοξον ἀειπάρθενον Μαρίαν».

Ἡ τιμὴ πρὸς τὴ Θεοτόκο φαίνεται ἀπὸ τις ἱερὲς Ἀκολουθίες πού ἔχει ἀφιερῶσει ἡ Ἐκκλησία μας σ' αὐτή. Συγκινητικοὶ π.χ. εἶναι οἱ Παρακλητικοὶ Κανόνες καὶ ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος πού ψάλλονται πρὸς τὴν Παναγία, τὴν Ἀχραντὴ (= ἀκηλίδωτη), τὴν ὑπερευλογημένη Δέσποινα Θεοτόκο, τὴν Ἁειπάρθενο Μαρία. «Πολλὰ ἰσχύει δέησις μητρὸς πρὸς εὐμένειαν Δεσπότητος» (Ἀπὸ ὕμνο τῆς Ἐκκλησίας μας).

Ὅποιοι τιμᾶ τὴ Θεοτόκο, λατρεύει τὸ Σωτῆρα μὲ τὸν καλύτερο τρόπο.

Ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία διατήρησε τὸν ὀρθὸ σεβασμὸ καὶ τὴν ἀληθινὴ διδασκαλία γιὰ τὸ Πρόσωπο τῆς Θεοτόκου. Ἀντίθετα ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία καὶ οἱ Διαμαρτυρόμενοι ἔπεσαν σὲ ἀκρότητες καὶ ὑπερβολές.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ἡ ὑπόσχεση τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου πραγματοποιήθηκε μὲ τὴν Ἐνανθρώπηση τοῦ Κυρίου. Ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος ὑπηρετήσε τὸ μυστήριό αὐτὸ ὡς Μητέρα τοῦ Κυρίου. Γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία μας τὴν τιμᾶ καὶ τὴν ὑμνεῖ.

Ἡ Παναγία τοῦ πάθους. (Ἡ Ἀμόλυντος). Εἰκόνα στο Βυζαντινὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν (16ος - 17ος αἰ.).

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Κολ. α' 26 - 27, β' 9, 'Εφεσ. γ' 9, Φιλιπ. β' 6 - 7.
2. «Τὸ ἀπ' αἰῶνος ἀπόκρυφον καὶ ἀγγέλοις ἄγνωστον μυστήριον, διὰ σοῦ, Θεοτόκε, τοῖς ἐπὶ γῆς πεφανέρωται· Θεὸς ἐν ἀσυγχύτῳ ἐνώσει σαρκούμενος καὶ Σταυρὸν ἐκουσίως ὑπὲρ ἡμῶν καταδεξάμενος· δι' οὗ ἀναστήσας τὸν πρωτόπλαστον ἔσωσεν ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς ἡμῶν» (Θεοτοκίο τοῦ Δ' ἤχου ἀπὸ τὸ βιβλίον τῆς Παρακλητικῆς).
3. «Μυστήριον ξένον, ὁρῶ καὶ παράδοξον· οὐρανὸν τὸ σπήλαιον· θρόνον χερουβικὸν τὴν παρθένον· τὴν φάτην χωρίου· ἐν ᾧ ἀνεκλίθη ὁ ἀχώρητος, Χριστὸς ὁ Θεός, ὃν ἀνυμνοῦντες μεγαλύνομεν» (Ἀπὸ τῆς Καταβασίης τῶν Χριστουγέννων).
4. «Πάντων προστατεύεις, Ἀγαθὴ, τῶν καταφευγόντων ἐν πίστει τῇ κραταιᾷ σου χειρὶ· ἄλλην γὰρ οὐκ ἔχομεν ἀμαρτωλοὶ πρὸς Θεόν, ἐν κινδύνοις καὶ θλίψεσιν αἰεὶ μεσιτείαν, οἱ κατακαμπτόμενοι ὑπὸ πταισμάτων πολλῶν. Μητὲρ τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου, ὅθεν σοὶ προσπίπτομεν· ρῦσαι πάσης περιστάσεως τοὺς δούλους σου» (Παρακλητικὸς Κανὼν).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Γιατί θεωρεῖς ἀπαραίτητη τὴν Ἐνσάρκωση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴ σωτηρία σου; 2) Σὲ ποιά σημεῖα τῆς θείας Λειτουργίας τιμᾶμε τὴ Θεοτόκο; 3) Γιατί ὁ ἄνθρωπος θυμᾶται τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας στὶς δύσκολες στιγμὲς τῆς ζωῆς του; 4) Τί σημαίνει ἡ φράση: «ἵνα τὴν υἰοθεσίαν ἀπολάβωμεν»; (βλέπε ὁλόκληρη τὴν περικοπὴ στὴν ἀρχὴ τοῦ κεφαλαίου).

5. Ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου.

Ἡ διδαχὴ τοῦ Κυρίου. Ὅταν ὁ Κύριος ἐνηλικιώθηκε, ἄρχισε τὸ δημόσιο ἔργο Του. Τὸ ἔργο Του ἦταν: νὰ βοηθήσῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ Τὸν δεχτοῦν καὶ νὰ ἀναγνωρίσουν ὅτι ἦταν «ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος» (Ματθ. 1στ' 16).

Ὁ Κύριος βοήθησε τοὺς ἀνθρώπους: α) μετὰ τὴ ζωὴ Του, β) μετὰ τὴ διδασκαλία Του καὶ γ) μετὰ τὰ θαύματά Του.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου δὲν εἶναι θεωρητικὴ καὶ ἀφηρημένη ἀλήθεια. Εἶναι ἕνα ζωντανὸ κήρυγμα ποὺ δίνει στὸν ἄνθρωπο μιὰ θετικὴ βοήθεια, γιὰ τὸ τοῦ προσφέρει τὴν ἀληθινὴ ζωὴ.

Ὁ Κύριος ἀρχίζει τὸ κήρυγμά Του μετὰ τὴ σύλληψη τοῦ Προδρόμου. Τὸ περιεχόμενον τοῦ κηρύγματος μᾶς τὸ παρουσιάζει ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος: «Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι Ἰωάννην ἦλθεν ὁ Ἰη-

σοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ λέγων ὅτι πεπληρώται ὁ καιρὸς καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεῦετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ» (Μάρκ. α' 14-15).

Ἔτσι ὁ Κύριος κήρυξε τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ζήτησε τὴ μετάνοια τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἔδειξε τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἀνθρώπο.

Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Εἶναι τὸ κεντρικὸ θέμα στὴ διδασκαλία τοῦ Κυρίου. Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι ἓνα βασίλειο μὲ ἔκταση γῆς καὶ κοσμικὸ ἄρχοντα. Εἶναι μιὰ πνευματικὴ κατάσταση ποὺ μπορεῖ νὰ ζήσει ὁ ἀνθρώπος. Μὲ τὴν ἔλευση τοῦ Χριστοῦ ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἔχει πλέον παρουσιασθῆ. «Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν» (Λουκ. ιζ' 21), λέγει ὁ Κύριος στοὺς Μαθητὲς Του. Προσφέρει τὸν ἑαυτό Του γιὰ νὰ συνδεθοῦμε μαζί Του π ρ ο σ ω π ι κ ἄ. Ἔτσι ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ θρονιάζεται στὴν καρδιά μας καὶ φαίνεται στὶς κοινωνικὲς μας σχέσεις. Ἔτσι εἶναι ΠΑΡΟΥΣΑ. Γιὰ τὴν παρουσία τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ μᾶς μιλάει ὁ Κύριος στὴν παραβολὴ τοῦ κόκκου σινάπεως (Ματθ. ιγ' 31 ἐξ.). Ἐκεῖ φαίνεται νὰ αὐξάνη καὶ νὰ μεγαλῶνη μέσα σ' αὐτὸ τὸν κόσμο. Τελικὰ ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ θὰ ἐπικρατήσῃ σ' ἐποχὴ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ. Εἶναι ὁ χρόνος τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Κυρίου στὸν κόσμο.

Τὶς δυὸ σημασίες τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ σκέπτεται ὁ Χριστιανός, ὅταν στὴν καθημερινὴ προσευχὴ του παρακαλῆ τὸ Θεὸ : «Ἐλθέτω ἡ Βασιλεία Σου».

Ἡ μετάνοια τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ μετάνοια ἔχει σχέση μὲ τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Τὴ σχέση αὐτὴ τονίζει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος διασώζοντας τὰ λόγια τοῦ Κυρίου : «Μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. δ' 17).

Ὁ ἀνθρώπος, ἂν θέλῃ νὰ κερδίσῃ τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ ἀλλάξῃ τρόπο σκέψεως καὶ συμπεριφορᾶς. Νὰ ἔχῃ κίνητρο τοῦ τὴν ἀγάπη. Ἀγάπη ὅμως σημαίνει : Νὰ σκέπτομαι καὶ νὰ ἐνεργῶ γιὰ τὸ καλὸ τοῦ πλησίον μου καὶ ὄχι μονάχα τοῦ ἑαυτοῦ μου. «Ἡ ἀγάπη οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς». «Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἐτέρου ἕκαστος» (Α' Κορ. ιγ' 5, ι' 24).

Ἀντίθετα, ἡ ἁμαρτία σημαίνει : νὰ θυσιάζω τὰ πάντα ἀκόμη

καί αὐτὸ τὸ Θεὸ πρὸς ὄφελός μου. Ἐδῶ ὁ ἄνθρωπος ἀρνεῖται τὸ Θεὸ καὶ θεοποιεῖ τὸν ἑαυτό του.

Ἡ ἀλλαγὴ ἐπομένως στὴ σκέψη μας (μετὰ -νοῦς) εἶναι ἀπαραίτητη. Ὑστερα χρειάζεται καὶ ἡ ἀπάντηση ὄλων ἐκείνων ποὺ μᾶς ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸ Θεό. Αὐτὸ εἶναι ἡ μετάνοια, ποὺ εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ. Ὡραία παρακαλεῖ ἡ Ἐκκλησία μας: «Τῆς μετανοίας ἄνοιξόν μοι πύλας, Ζωοδότα...» (Ὑμνος τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς).

Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο. Ὁ θεμελιώδης νόμος τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἀγάπη. Ὁ Κύριος ἀπὸ ἀγάπη ἦρθε στὸν κόσμο. Ἦρθε νὰ συμφιλιώσῃ τὸ Θεὸ μὲ τὸν ἁμαρτωλὸ ἄνθρωπο.

Ἡ ἄπειρη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ δημιουργεῖ μέσα μας τὴν ὀριστικὴ ἀπόφαση τῆς μετανοίας. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ πρῶτος καρπὸς τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν μας. Ἐκεῖνος ποὺ ἀναγνωρίζει τὴν ἁμαρτία του, μόνο αὐτὸς ξέρει τί θὰ πῆ ἐπικοινωνία μὲ τὸ Θεό.

Οἱ Φαρισαῖοι ἀκολουθοῦσαν ἀντίστροφο δρόμο. Νόμιζαν ὅτι ἦταν κοντὰ στὸ Θεό. Πίστευαν ὅτι ἦταν καθαροί, χωρὶς ἁμαρτίες. Ἔτσι ξεχώριζαν τὸν ἑαυτό τους ἀπὸ τοὺς ἄλλους, τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Ἡ παραβολὴ ὁμως τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου δείχνει πόσο διαφορετικὰ κρίνει ὁ Θεὸς (καλὸ θὰ εἶναι νὰ μελετήσῃς προσεκτικὰ, Λουκ. ιη' 9-14). Οἱ παραβολὲς ἐπίσης τοῦ χαμένου προβάτου, τῆς χαμένης δραχμῆς καὶ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ δείχνουν τὴν ἀπέραντη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ Κύριος μὲ τὴ θεία διδασκαλία Του ἔφερε στοὺς ἀνθρώπους τὸ χαρμόσυνο μήνυμα τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἄνθρωποι γίνονται μέλη τῆς Βασιλείας αὐτῆς μὲ τὴ μετάνοια καὶ τὴν πίστη.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Καὶ ἐμπολιτευσάμενος τῷ κόσμῳ τούτῳ, δὸς προστάγματα σωτηρίας, ἀποστήσας ἡμᾶς τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων, προσήγαγε τῇ ἐπιγνώσει σοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, κτησάμενος ἡμᾶς ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, βασιλεῖον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον» (Ἡ Λειτουργία τοῦ Μ. Βασιλείου γιὰ τὸν Κύριο).
2. Ματθ. δ' 23 - 25, ιβ' 28, ιγ' 44 - 46, Μάρκ. δ' 3 - 20, 26 - 29, Λουκ. θ' 56, ις' 20 - 21, ἰω. γ' 16 - 17, Ρωμ. ε' 8, Α' ἰω. δ' 7 - 11, 14 - 21.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Τι είναι ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ; 2) Τι σημαίνει μετάνοια καὶ πῶς ὀδηγεῖται ὁ ἄνθρωπος σ' αὐτή; 3) Ποιὰ σημεῖα τῆς παραβολῆς τοῦ Τελῶνου καὶ τοῦ Φαρισαίου ἔχουν σχέση μετὰ τῆ μετάνοια τοῦ ἀνθρώπου; 4) Ποιὸ ἦταν τὸ λάθος τῶν Φαρισαίων;

6. Τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου.

Ὁ Κύριος συνόδευε τὴ διδασκαλία Του μετὰ θαύματα. Μεταξὺ τῶν δύο ὑπάρχει βαθειὰ σχέση. Καὶ τὰ δυὸ δείχνουν τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ὅσα μᾶς παρουσιάζει ὁ Κύριος μετὰ τὴ διδασκαλία Του, τὰ στερεώνει μετὰ τὰ θαύματά Του. Ἐκεῖνα ποὺ προσφέρει μετὰ τὰ θαύματα, μᾶς τὰ ἐξηγεῖ μετὰ τὴ διδασκαλία Του.

Τὸ σύνδεσμο Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ θαυμάτων βλέπουμε στὴ φράση τοῦ Κυρίου: «Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ» (Ματθ. ιβ' 28). Ἡ θεραπεία τῶν δαιμονιζομένων ἦταν σημεῖο τῆς ἐλεύσεως τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ γιατί κατέλυε τὸ βασίλειο τοῦ Σατανᾶ καὶ τὰ ἔργα του.

Ὁ σκοπὸς τῶν θαυμάτων καὶ ἡ πίστη. Ὁ Κύριος μετὰ τὰ θαύματά Του δὲν ἤθελε νὰ ἐντυπωσιάσῃ τοὺς ἀνθρώπους. Τὰ θαύματα εἶχαν θρησκευτικούς σκοποὺς. Φανέρωναν πρῶτα στοὺς ἀνθρώπους τὴ θεότητα τοῦ Κυρίου, τὴ δύναμη καὶ τὴν κυριαρχία τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμο.

Ἔδειχναν ἀκόμη τὴ θεία ἀγάπη. Τοῦτο βλέπουμε σὲ πολλὲς περιπτώσεις. Ὁ Κύριος θεραπεύει ἀσθενεῖς, δαιμονιζομένους, δίνει φῶς στοὺς τυφλοὺς. Μὲ τὰ θαύματά Του κουφοὶ ἀκούουν, χωλοὶ περπατοῦν, τρέφονται πεινασμένοι, νεκροὶ ἀνασταίνονται, σταματοῦν τρικυμίες.

Σ' ὅλες αὐτὲς τὶς περιπτώσεις ὁ Κύριος βοηθεῖ τοὺς ἀνθρώπους, γιατί τοὺς ἀγαπᾷ.

Τέλος ὁ Κύριος μετὰ τὰ θαύματά Του φανέρωσε ἀλήθειες γιὰ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Τρέφει θαυματουργικὰ πέντε χιλιάδες ἄνδρες γιὰ νὰ τοὺς ἐτοιμάσῃ νὰ καταλάβουν ὅσα θὰ τοὺς ἔλεγε μετὰ γιὰ τὴ θεία Κοινωνία. Στὴ θεραπεία τοῦ παραλυτικοῦ τῆς Καπερναοῦμ

Ἡ ἰαση τοῦ τυφλοῦ. Μικρογραφία ἀπὸ Ἐδαγγελιστάριο τῆς Ἱ. Μοῆς Διονυσίου τοῦ Ἁγίου Ὁσους (11ος αἰ.).

συνδυάζει τὴ συγχώρηση - τὴν πνευματικὴ ἀλήθεια - μὲ τὴ σωματικὴ θεραπεία.

Οἱ ἀλήθειες ὅμως αὐτὲς γιὰ νὰ γίνουν ἀποδεκτὲς ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, χρειάζονται τὴν πίστη του. Μὲ τὰ θαύματα ὁ Κύριος βοηθεῖ τὸν ἄνθρωπο νὰ δυναμώσῃ τὴν πίστη του. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ ρωτοῦσε καὶ ζητοῦσε πάντοτε ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο αὐτὴ τὴν πίστη. Μὲ τὰ μυστικὰ μάτια τῆς ἐγγίζει ὁ ἄνθρωπος τὴ βαθύτερη οὐσία τῶν θαυμάτων.

Ἡ θεότητα τοῦ Κυρίου καὶ τὰ θαύματα. Εἶπαμε ὅτι τὰ θαύματα φανέρωναν τὴ θεότητα τοῦ Κυρίου. Τὰ θαύματα ὀδηγοῦν σ' αὐτή. Οἱ Μαθηταὶ ποὺ ἦταν αὐτόπτες μάρτυρες τῶν θαυμάτων,

ἔλεγαν : « Ἐληθῶς Θεοῦ υἱὸς εἶ » (Ματθ. ιδ' 33). Ἀντίθετα οἱ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ἀρνήθηκαν τὰ θαύματα γιατί δὲν πίστευαν στὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν μπορούσαν νὰ τὰ ἀποσιωπήσουν, τὰ ἀπέδιδαν στὴ δύναμη τοῦ Σατανᾶ.

Ἡ πίστη μου στὸ Πρόσωπο τοῦ Κυρίου μὲ βοηθεῖ νὰ καταλάβω ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Δημιουργὸς καὶ ὁ Κυρίαρχος ὄλων τῶν νόμων τῆς Δημιουργίας : τῶν φυσικῶν καὶ τῶν πνευματικῶν. Μὲ τὴν πίστη ὁμολογῶ τὸ Θεὸ « ποιητὴν ὄρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων ».

Θαῦμα καὶ ἁμαρτία. Ὁ Κύριος στὰ θαύματά Του ὑπευθυμίζει στοὺς ἀνθρώπους πρὶν ἢ μετὰ τὴν θεραπεία τὸ γεγονός τῆς ἁμαρτίας. Ἔτσι τὸ θαῦμα εἶναι μιὰ πρόσκληση στὴ μετάνοια. Γιὰ τὸν Κύριο ἡ ἁμαρτία εἶναι ἡ ρίζα κάθε πνευματικῆς καὶ σωματικῆς διαταραχῆς. Οἱ ἀρρώστιες, τὰ ἀτυχήματα ἑνὸς ἀνθρώπου δὲν εἶναι ὅπως δὴποτε τιμωρία γιὰ τὶς ἁμαρτίες του. Τοῦτο βλέπουμε στὸ παράδειγμα τοῦ εὐσεβοῦς Ἰώβ. Κάθε ὅμως ἄνθρωπος ὡς ἁμαρτωλὸς δὲν εἶναι ἀνεύθυνος γιὰ τὰ πνευματικὰ καὶ σωματικὰ δυστυχήματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Γι' αὐτὸ ὁ Κύριος θεραπεύοντας τὸν παραλυτικὸ τῆς Καπερναοῦμ τοῦ λέγει : « Τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου » (Μάρκ. β' 5).

Ὁ Κύριος θεραπεύει τοὺς ἀνθρώπους μὲ ὄρατὰ σημεῖα. Τοὺς βοηθεῖ ὅμως νὰ ἀναγνωρίσουν καὶ τὴν ἀόρατη θαυματουργικὴ ἐνέργεια : τὴν συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν. Καὶ τὶς δυὸ αὐτὲς θεϊκὲς ἐνέργειες δέχεται καὶ ἀξιοποιεῖ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν πίστη καὶ τὰ καλὰ ἔργα.

Ὁ πιστὸς ποὺ δέχεται καθημερινὰ τὶς θαυματουργικὲς ἐπεμβάσεις τοῦ Θεοῦ, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ δοξολογήσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. « Ὡστε ἐξίστασθαι πάντας καὶ δοξαζεῖν τὸν Θεὸν λέγοντας ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἶδομεν » (Μάρκ. β' 12). Γιὰ τὴν διδασκαλία τοῦ Κυρίου οἱ ἄνθρωποι ἔλεγαν : « Οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος » (Ἰω. ζ' 46).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου εἶναι ἀδιάφυστα τεκμήρια τῆς θεότητός Του καὶ σημεῖα τῆς θείας Ἀποκαλύψεως. Δείχνουν ἀκόμη μὲ ὄρατὸ τρόπο τὴν ἐξουσία τοῦ Κυρίου νὰ συγχωρῇ τὶς ἁμαρτίες τῶν ἀνθρώπων.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Ματθ. δ' 23 - 25, η' 5 - 13, Μάρκ. α' 35 - 39, γ' 22 - 30, Ίω. ε' 14, η' 11, Πράξ. ι' 38.
2. «Καί γάρ πανταχοῦ, εἴ που τι ξένον γίνεται καί παράδοξον καί πολιτείας τινός εισαγωγή, σημεῖον ποιεῖν εἴωθεν ὁ Θεός, ἐνέχυρα τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, παρέχων τοῖς τοῖς νόμους δέχεσθαι μέλλουσιν . . . Οὕτω δὴ καί ἐνταῦθα, μέλλων ὑψηλὴν τινα εἰσάγειν πολιτείαν, καί ἃ μηδέποτε ἤκουσαν λέγειν αὐτοῖς, τῆ τῶν θαυμάτων ἐπιδειξεί βεβαιοῖ τὰ λεγόμενα. Ἐπειδὴ γάρ ἡ κηρυττομένη βασιλεία οὐκ ἐφαίνετο, ἀπὸ τῶν φαινομένων τὴν ἄδηλον ποιεῖ φανεράν . . .» (Ίω. Χρυσόστομος, P.G. 52, 220).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Γιὰ ποῖο σκοπὸ ἐγίνοντο τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου μας; 2) Ποιὰ σχέση ὑπάρχει μεταξύ θαύματος καὶ ἁμαρτίας; 3) Ποιὰ ἦταν ἡ στάση τῶν Φαρισαίων ἀπέναντι στὰ θαύματα τοῦ Κυρίου. Πῶς δικαιολογεῖται; 4) Νὰ μελετήσης τὰ Λουκ. ιζ' 11 - 19 καὶ Μάρκ. θ' 14 - 27. Τί λέγουν γιὰ τὴ σχέση μεταξύ θαύματος καὶ πίστεως;

7. Ἡ σταυρική θυσία τοῦ Κυρίου.

Ἡ θυσία τοῦ Κυρίου σφραγίζει ὀλόκληρη τὴ ζωὴ Του. Σὰν πράξη ὑπακοῆς στὸν οὐράνιο Πατέρα Του ἀρχίζει ἀπὸ τὴ Βηθλεὲμ καὶ τελειώνει στὸ λόφο τοῦ Γολγοθᾶ.

Γιὰ νὰ πλησιάσουμε τὸ μυστήριό τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς, χρειάζομαστε ἀκλόνητη πίστη στὸ Πρόσωπο τοῦ Κυρίου. Ἡ σταυρική θυσία πρέπει νὰ συνδεθῇ μὲ τὴ ζωηφόρο Ἀνάστασή Του. Μόνο ἔτσι τὸ ἀνέκφραστο νόημα τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Κυρίου γίνεται ἀντιληπτό. Ὁ Κύριος διάλεξε τὸ θάνατο γιὰ νὰ ἔρθῃ ὁ νέος κόσμος τῆς ἀναστάσεως.

Πολλοὶ προσπάθησαν νὰ ἐξηγήσουν τὸ μυστήριό τοῦ Σταυροῦ μὲ ἀνθρώπινο τρόπο. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ παρεξήγησαν. Ἔτσι οἱ Ἰουδαῖοι τὸ χαρακτήρισαν ὡς σκάνδαλο, οἱ εἰδωλολάτρες τὸ θεώρησαν ὡς μωρία. Ἦταν φυσικό, ἀφοῦ τὸ εἶδαν ἔτσι, νὰ τὸ ἀπορρίψουν. Οἱ πιστοὶ ὅμως τὸ εἶδαν «Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν».

Ὁ Κύριος θυσιάστηκε ὡς ἀντιπρόσωπός μας. Στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως ὁμολογοῦμε ὅτι ὁ Κύριος σταυρώθηκε ὑ π ἔ ρ ἡ μ ὦ ν.

Ἡ φράση εἶναι παρμένη ἀπὸ τὴν Ἀγία Γραφή, πού προσθέτει ὅτι «εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν». Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τόνισε ὅτι ἡ θυσία Του ἔγινε γιὰ μᾶς, τὰ πρόβάτᾶ Του : «Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς» πού «τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν (= θυσιάζει) ὑπὲρ τῶν προβάτων» (Ἰω. ι' 11). Τέλος καὶ οἱ προφητεῖες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, μάλιστα ἐκεῖνες τοῦ προφήτου Ἡσαΐα, μιλοῦν γιὰ τὴν ἀντιπροσωπευτικὴ θυσία τοῦ Κυρίου. Ὁ Κύριος θυσιάστηκε ὡς ἀντιπρόσωπός μας.

Γιατὶ ἡ θυσία αὐτὴ ἔχει τόση ἀξία ; Δὲν ὑπάρχουν ἄλλα παραδείγματα ἀνθρώπων, πού θυσιάστηκαν χάριν τῶν ἄλλων ; Ἡ μητέρα θυσιάζεται γιὰ τὸ παιδί της, ὁ στρατιώτης γιὰ τὴν πατρίδα κ.ἄ.

Ἡ θυσία τοῦ Κυρίου δὲν μπορεῖ νὰ συγκριθῆ μὲ αὐτὰ τὰ παραδείγματα, γιατί συνδέεται μὲ τὴν ἁμαρτία. Ἡ ἁμαρτία ἔφερε τὸ θάνατο. «Τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας (= ὁ μισθὸς πού πληρώνει ἡ ἁμαρτία) θάνατος» καὶ «διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἄνθρώπους ὁ θάνατος διήλθεν...» (Ρωμ. στ' 23, ε' 12).

Ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος ἦταν ἀξίος τοῦ θανάτου. Ὁ Κύριος ὅμως, καίτοι Ἀναμάρτητος, ὑπέμεινε τὸ θάνατο καὶ δέχτηκε τὸ βᾶρος του «διὰ τὸ γένος ἡμῶν ὡς φιλόανθρωπος».

Ὁ ἄνθρωπος συμφιλιώνεται μὲ τὸ Θεό. Ἡ σταυρικὴ θυσία τοῦ Κυρίου συμφιλίωσε τὸν ἁμαρτωλὸ ἄνθρωπο μὲ τὸ Θεό. Ὁ Κύριος εἶναι ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ, «ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου». Ἐκεῖνο πού ἡ ἁμαρτία διέσπασε, τὸ ἐνώνει ἡ θυσία τοῦ Κυρίου. Ἀπὸ τὸ Σταυρὸ πηγάζει ἡ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν, ἡ συγχώρηση, ἡ συμφιλίωση, ἡ εἰρήνη.

Ἡ ἀποστασία μας εἶχε παροργίσει τὸ Θεό. Ὁ Κύριος παίρνει πάνω Του ὅλη τὴν ὀργὴ τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει τώρα τὴ δυνατότητα νὰ τρέφεται ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου γεφυρώνει, ἀλλὰ καὶ δείχνει τὸ χάσμα μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Σταυρὸς, ἡ ἀρχὴ τῆς σωτηρίας. Ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου εἶναι σωτήριος γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Πρέπει ὅμως καὶ ὁ ἄν-

Ἡ Σταύρωση. Εἰκόνα στήν Ἱ. Μονή Σταυρονικήτα τοῦ Ἁγίου Ὁρους (16ος αἰ.).

θρωπος νὰ δεχτῆ τὴ σωτηρία ποὺ τοῦ προσφέρει ὁ Χριστός. Νὰ ὑπακούσῃ μὲ εὐγνωμοσύνη στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἔχει ὡς μοναδικὸ ὑπόδειγμα στὴν περίπτωση αὐτὴ τὸν Ἰησοῦ Χριστό.

Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ὑπακοή του ἀναθέτει τὰ πάντα στὸ Θεό. Οἱ σκέψεις του καὶ οἱ πράξεις του κατευθύνονται ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ποὺ τὴν ξαναπροσφέρει στὸ Θεό, ὅταν ἀγαπᾷ τὸν πλησίον του, δηλαδὴ τὸ συνάνθρωπό του.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ Κύριος παραδόθηκε μὲ τὴ θέλησή Του στὸ σταυρικὸ θάνατο γιὰ νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπο. Ἔτσι ἔγινε ἀντιπρόσωπος ὁλόκληρου τοῦ ἀνθρώπινου γένους.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Α' Κορ. α' 18 - 25, Β' Κορ. ε' 14 - 21, Ρωμ. στ' 23, Α' Ἰω. δ' 10, Ἐβρ. ζ' 27, Ἐφεσ. β' 14 - 18, Ἦσ. νγ' 1 ἐξ., Α' Πέτρ. γ' 18.
2. «Τὸν δι' ἡμᾶς σταυρωθέντα δεῦτε πάντες ὑμνήσωμεν· αὐτὸν γὰρ κατείδε Μαρία ἐπὶ τοῦ ξύλου καὶ ἔλεγεν· εἰ καὶ σταυρὸν ὑπομένεις, σὺ ὑπάρχεις ὁ Υἱὸς καὶ Θεὸς μου» (*Κοντάκιο τῆς Μ. Παρασκευῆς*).
3. «Ὁ μὴ γνοὺς ἀμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἀμαρτία γίνεται, καὶ τὴν ἔχθραν ἡμῶν τὴν διὰ τῆς ἀμαρτίας πρὸς τὸν Θεὸν γεγεννημένην ἀναλαβὼν καὶ . . . ἀποκτείνων . . . δι' ἑαυτοῦ πάλιν συνῆψε τῷ Θεῷ τὸ ἀνθρώπινον» (*Γρηγόριος Νύσσης, Ρ.Γ. 45, 889*).
4. «Διὰ τοῦ τιμίου σου, Σταυροῦ Χριστέ, Διάβολον ἥσυχνας καὶ διὰ τῆς ἀναστάσεώς Σου τὸ κέντρον τῆς ἀμαρτίας ἡμβλυνων καὶ ἔσωσας ἡμᾶς ἐκ τῶν πυλῶν τοῦ θανάτου. Δοξάζομέν σε Μονογενὲς» (*Τροπάριο τῆς Παρακλητικῆς, ἀπὸ τὸν ἔσπερω τῷ Δ' ἤχου*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Γιατί ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου συμφιλίωσε τὸ Θεὸ μὲ τὸν ἄνθρωπο; 2) Ποιὰ σημασία ἔχει ἡ ὑπακοή τοῦ ἀνθρώπου στὸ Θεό; 3) Γιατί ὁ Σταυρὸς εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου; 4) Ἡ Ἀκολουθία τῆς Μ. Παρασκευῆς εἶναι συγκινητικὴ. Ποιὰ σημεῖα τῆς σὲ συγκινοῦν περισσότερο; 5) Ὁ Κύριος πᾶν ἀπὸ τὸ Σταυρὸ φώναξε πρὸς τὸν Πατέρα Του: «Θεέ μου Θεέ μου, ἵνατί με ἐγκατέλιπες; Ἐπιδο εἶναι τὸ βαθύτερο περιεχόμενον αὐτῆς τῆς φράσεως καὶ πῶς τὸ συνδέεις μὲ τὸ σημερινὸ σου μάθημα;

8. Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου.

Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου κατέχει κεντρική θέση ιδιαίτερα στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Εἶναι τὸ κέντρο ὁλόκληρης τῆς κτίσεως, τῆς ὑλικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς. Δικαιολογημένα λοιπὸν πανηγυρίζεται μὲ λαμπρότητα ἀπὸ ὅλους τοὺς Χριστιανούς.

Ἡ σωτηρία τοῦ Χριστιανοῦ στηρίζεται στὸ θεμέλιο τῆς ἐκ νεκρῶν ἐγέρσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ καταλλαγή, ἡ συμφιλίωση μὲ τὸ Θεὸ γίνεται παραγματικότητα ἀπὸ τὴ στιγμή αὐτή. Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου εἶναι μιὰ παρηγοριά γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Εἶναι τὸ μεγάλο θαῦμα ποὺ ἔφερε τὴν ἐλευθερία μας.

Ἡ πρώτη καὶ εὐγλωττη μαρτυρία τῆς Ἀναστάσεως εἶναι ὁ κενὸς Τάφος τοῦ Κυρίου. Ἔρχονται μετὰ οἱ Μαθηταὶ καὶ οἱ γυναῖκες ποὺ ἐπιβεβαιώνουν τὴν Ἀνάσταση. Τὸ γεγονός τῆς Ἀναστάσεως δὲν τὸ ἀμφισβητοῦν οὔτε οἱ Ἰουδαῖοι οὔτε οἱ φύλακες τοῦ Τάφου. Οἱ τελευταῖοι μάλιστα δωροδοκῆθηκαν γιὰ νὰ διαδώσουν ὅτι τὴ νύχτα ποὺ κοιμόντουσαν, ἤρθαν οἱ Μαθηταὶ κι ἔκλεψαν τὸ σῶμα τοῦ Διδασκάλου τους.

Ὁ Κύριος κατὰ τὴν ἐπίγεια ζωὴ Του συχνὰ μιλοῦσε γιὰ τὰ Πάθη Του καὶ τὴν ἔνδοξη Ἀνάστασή Του. «Καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται» (Ματθ. ιζ' 23). Ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου ἦταν τὸ τέρμα ἐνὸς δρόμου γεμάτου ἀπὸ πόνους καὶ δοκιμασίες, ποὺ ὅμως εἶχαν κατάληξη τὴν οὐράνια δόξα. Εἶναι ἡ δόξα ποὺ ἀναμένει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ποὺ θὰ ἐνωθοῦν μὲ τὸ Χριστὸ καὶ θὰ ἀπολαμβάνουν τὴν ἀγάπη καὶ τὴ Χάρη Του.

Οἱ ἐμφανίσεις τοῦ Κυρίου μετὰ τὴν Ἀνάστασή Του. Τὴν ἀρχαιότερη μαρτυρία γιὰ τὶς ἐμφανίσεις αὐτὲς μᾶς δίνει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (Α' Κορ. ιε' 4-8). Ὁ Ἀναστημένος Κύριος ἐμφανίζεται :

α) στὸν Πέτρο, β) σὲ ὁμάδες Μαθητῶν, γ) σὲ περισσότερους ἀπὸ πεντακόσιους μαθητές, δ) στὸν Ἀδελφὸθεο Ἰάκωβο, ε) σ' ὅλους τοὺς Ἀποστόλους καὶ στ) στὸν Ἀπόστολο Παῦλο.

Στὸν κατάλογο αὐτὸ δὲν ἀναφέρονται οἱ γυναῖκες ποὺ πρῶτες πῆραν τὸ ἀναστάσιμο μήνυμα ἀπὸ τὸν ἄγγελο. Ἀνάμεσα σ' αὐτὲς ξεχωρίζει ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ποὺ ἀξιώθηκε νὰ συναντηθῆ μὲ

Ἡ Ἀνάστασις. (Ἡ εἰς Ἄδου Κάθοδος). Τοιχογραφία τοῦ Πανσέληνου στό Πρωτάτο (Καρνές) τοῦ Ἁγίου Ὄρους (14ος αἰ.).

τὸ Νικητὴ τοῦ θανάτου. Ἀργότερα δυὸ μαθηταὶ συναντοῦν τὸ Χριστὸ στό δρόμο πρὸς Ἐμμαοὺς.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς μᾶς διηγεῖται τὴ συγκινητικὴ αὐτὴ συνάντησι. Ἀπὸ τὴ διήγησή του μαθαίνουμε πῶς ὁ κάθε ἄνθρωπος ἔρχεται σὲ ἐπαφὴ καὶ ἀναγνωρίζει τὸν Ἀναστημένο Κύριο.

- α) Ὁ Κύριος ἐρμηνεύει σ' αὐτοὺς τὶς Γραφές.
- β) Ὁ Κύριος δείπνει μαζί τους.
- γ) Ὁ Κύριος ἐλευθερώνει τὰ μάτια τῆς διανοίας τους μὲ τὴ Χάρη Του.

Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι : ἡ καρδιά τους ποὺ ἔκαιγε ἀπὸ ἀγάπη, ἀναγνωρίζει στὸ Πρόσωπο τοῦ Ἐναντιμένου Χριστοῦ «τὸν Κύριόν της καὶ Θεόν της».

Στὸ μεταξύ ὁ Κύριος ἐφανίστηκε στὸν Πέτρο καὶ τοὺς ἄλλους Μαθητές. Ἡ ἐμφάνιση ποὺ ἐγινε ὅταν ἦταν παρὼν ὁ Θωμᾶς, εἶναι πολὺ ἀποκαλυπτική καὶ διδακτική. Δείχνει πὼς ὁ Κύριος στηρίζει τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἀμφιβάλλει γιὰ νὰ τὸν ὁδηγήσει τελικὰ στὴν ὀρθὴ καὶ ἀληθινὴ πίστη.

Ἡ Ἀνάσταση καὶ ὁ νέος Αἰώνας. Τὸ φῶς τῆς Ἀναστάσεως ἀπλώνεται σ' ὅλο τὸ σύμπαν. Οὐρανός, γῆ, ἄδης γεμίζουν ἀπὸ αὐτό. Ἡ κτίσις θὰ μεταβληθῆ σὲ καινὴ κτίσις, θὰ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὴ φθορὰ καὶ τὴ ματαιότητα. Οἱ ἄνθρωποι ξαναγυρίζουν στὴν πατρικὴ ἀγκαλιὰ τοῦ Θεοῦ - Πατέρα. Ὁ θάνατος θανατώθηκε καὶ ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ τώρα νὰ ζήσει αἰώνια κοντὰ στὸ Θεό. Μὲ τὴν Ἀνάσταση καταλαβαίνουμε τι σημαίνει ἀληθινὴ λύτρωση καὶ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ Ἀνάσταση μᾶς φανερώνει :

- α) Ποιὸς εἶναι ὁ Θεός.
- β) Ποιοὶ εἴμαστε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι.
- γ) Ποιὰ εἶναι ἡ ἁμαρτία μας.
- δ) Ποιὰ εἶναι ἡ νέα ζωὴ τῶν παιδιῶν τοῦ Θεοῦ.
- ε) Τί εἶναι συγχώρηση ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν ἀπειρὴ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ
- στ) Ποιὰ εἶναι ἡ δύναμη ποὺ μᾶς χαρίζει ὁ Κύριος γιὰ νὰ γίνουμε παιδιά Του.

Τὸ κήρυγμα τῆς Ἀναστάσεως. Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου διαποτίζεται ἀπὸ τὴν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου μας. Οἱ Μαθηταὶ φωτίζονται κατὰ τὴν Πεντηκοστὴ ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα γιὰτὶ προηγήθηκε ἡ Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου.

Διδακτικὴ εἶναι καὶ ἡ συνάντηση τοῦ Ἀποστόλου Παύλου μὲ τὸν Ἐγεθέντα Κύριο στὸ δρόμο πρὸς τὴ Δαμασκό. Ὁ Παῦλος συχνὰ τὴν ἀναφέρει. Καὶ ἡ Ἐκκλησία μας διαρκῶς μᾶς θυμίζει τὴν

Ἡ Ἐμφάνιση τοῦ Ἰησοῦ στή Γαλιλαία. Μικρογραφία ἀπό Ἐδαγγελιστάριο τῆς Ἱ. Μονῆς Διονυσίου τοῦ Ἁγίου Ὄρους (16ος αἰ.).

Ἀνάσταση. Μᾶς προσφέρει μάλιστα τῇ θεῖα Κοινωνία, μέ τήν ὁποία δεχόμαστε μέσα μας τόν Κύριο. Ἡ ζωή τῆς Ἐκκλησίας εἶναι μιὰ συνεχῆς λατρεία στόν Ἀναστάντα Κύριο. Κάθε Κυριακή, στόν Ὅρθρο, ἐκτός ἀπό τά ἀναστάσιμα τροπάρια, ἀκούγεται καί ὁ ὕμνος: «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι, προσκυνήσωμεν Ἅγιον Κύριον Ἰησοῦν, τόν μόνον ἀναμάρτητον...».

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ Κύριος θριάμβευσε ἐπὶ τοῦ θανάτου μέ τήν ἔνδοξη Ἀνάστασή Του. Μάρτυρες τῆς Ἀναστάσεως ἔγιναν οἱ Μαθηταί, γιατί σ' αὐτούς ἐφανίστηκε πολλές φορές ὁ Κύριος. Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι βεβαίωση καί γιά τήν ἀνάσταση τῶν πιστῶν.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Ματθ. κη' 1 - 15, Μάρκ. ιστ' 1 - 8, Λουκ. κδ' 1 - 12, 'Ιω. κ' 1 - 31, Α' Κορ. ιε' 22, Ρωμ. στ' 3 - 11, Α' 'Ιω. α' 1 - 3, Β' Κορ. ε' 17 - 21, Ρωμ. η' 19 - 23, Πράξ. β' 23 - 28, Α' Πέτρ. α' 3 - 9.
2. «Θανάτου ἐορτάζομεν νέκρωσιν, Ἰδοὺ τὴν καθαίρεισιν, ἄλλης βιοτῆς, τῆς αἰωνίου, ἀπαρχῆν· καὶ σκιρτῶντες ὑμνοῦμεν τὸν αἴτιον, τὸν μόνον εὐλογητὸν τῶν Πατέρων Θεὸν καὶ ὑπερένδοξον».
3. «Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτὸς, οὐρανὸς τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια· ἐορταζέτω γοῦν πᾶσα κτίσις τὴν ἔγερσιν Χριστοῦ, ἐν ἣ ἑστερέωται».
4. «Οὐρανοὶ μὲν ἐπαξίως εὐφραίνεσθωσαν, γῆ δὲ ἀγαλλιάσθω· ἐορταζέτω δὲ κόσμος, ὁρατὸς τε ἅπας καὶ ἀόρατος. Χριστὸς γὰρ ἐγήγερται, εὐφροσύνη αἰώνιος».
5. «Φωτίζου, φωτίζου, ἡ νέα Ἱερουσαλήμ, ἡ γὰρ δόξα Κυρίου ἐπὶ σὲ ἀνέτειλε. Χόρευε νῦν καὶ ἀγάλλου, Σιών· σὺ δέ, ἄγνη, τέρπου, Θεοτόκε, ἐν τῇ ἐγέρσει τοῦ τόκου σου» (*Ἀπὸ τῆν Ὁρθόδοξην Ὑμνολογίαν τοῦ Πάσχα*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Ποιὰ θέση κατέχει ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου στὴν Ὁρθόδοξην Ἐκκλησίαν;
- 2) Σὲ ποιά σημεῖα τῆς θείας Λειτουργίας ἀναφέρεται ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου μας;
- 3) «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ» ('Ιω. ια' 25). Τί θέλει νὰ πῆ μὲ τὴ φράση αὐτὴ ὁ Κύριος;
- 4) Νὰ μελετήσης τὸ ὑπ' ἀριθ. 3 κείμενο. Πῶς συμμετέχει ἡ κτίσις στὸ θαῦμα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ;

9. Ἡ Ἀνάληψις τοῦ Κυρίου.

Ὁ τελευταῖος σταθμὸς τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου. Ἐπὶ σαράντα ἡμέρες μετὰ τὴν Ἀνάστασις ὁ Κύριος ἐμφανίζεται στοὺς Μαθητές. Τοὺς ὑπενθυμίζει ὅλα ὅσα ἄκουσαν καὶ εἶδαν, ὅταν ἦταν μαζί Του. Καὶ τοῦτο γιατί πρόκειται νὰ τοὺς ἀποχωριστῆ. Θὰ ἀναληφθῆ στοὺς οὐρανοὺς. Ἡ δόξα τοῦ Κυρίου ὀλοκληρώνεται μὲ τὴν ἔνδοξην Ἀνάληψιν Του, ποὺ εἶναι ὁ τελευταῖος σταθμὸς τῆς ἐπίγειας ζωῆς τοῦ Κυρίου.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς μᾶς διέσωσε τὶς τελευταῖες ὑποθήκες καὶ ὑποδείξεις τοῦ Κυρίου στοὺς Μαθητές Του πρὶν ἀπὸ τὴν Ἀνάληψιν Του.

- 1) Μιλάει σ' αὐτοὺς γιὰ τὴ Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Θὰ τὴ βροῦν οἱ ἄνθρωποι στὴν Ἐκκλησίαν ποὺ θὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργο Του.

2) Τους συμβουλεύει νὰ μὴ φύγουν ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀλλὰ νὰ περιμένουν τὴν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ποὺ τοὺς εἶχε ὑποσχεθῆ.

3) Μὲ τὸ φωτισμὸ καὶ τὴ δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος θὰ διαλαλήσουν σ' ὅλη τὴν κτίση τὴ διδασκαλία καὶ τὰ ἔργα Του.

Ἀφοῦ τέλειωσαν αὐτὲς οἱ σημαντικὲς ὑποθήκες, μιὰ φωτεινὴ νεφέλη ἄρχισε νὰ σκεπάζη τὸν Ἰησοῦ. Οἱ Μαθηταὶ ἔχουν καρφῶσει τὰ μάτια τους στὸν Κύριο ποὺ πορευόταν στὸν οὐρανό. Τὸ θαυμαστὸ αὐτὸ γεγονός τὸ βεβαιώνουν καὶ μὲ τὰ αὐτιά τους. Ἦχοῦν σ' αὐτὰ τὰ θριαμβευτικὰ λόγια τῶν δυὸ λευκοντυμένων ἀγγέλων : «Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἐστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν ; Οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτως ἐλεύσεται, ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν» (Πράξ. α' 11). Ὁ Κύριος ἐνῶ τοὺς εὐλογεῖ, ὑψώνεται. Καὶ ἐκεῖνοι τὸν προσκυνοῦν μὲ τὴν καρδιά τους, ποὺ εἶναι πλημμυρισμένη ἀπὸ χαρὰ.

Ἡ ὑπόσχεση τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ Κύριος, ὅπως εἶχε προφητεῦσει τὴν Ἀνάστασή Του, ἔτσι προεῖπε καὶ τὴν Ἀνάληψή Του. Τὴ σύνδεσε μάλιστα μὲ τὴν ἀποστολὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος : «Ἐὰν γὰρ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος (= τὸ Ἅγιο Πνεῦμα) οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς» (Ἰω. 1στ' 7).

Ἡ ὑπόσχεση γιὰ τὴν κάθοδο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὸ φωτισμὸ τῶν ἀνθρώπων εἶναι σημαντικὴ ὑπόσχεση τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὅπως ἀκριβῶς εἶναι στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἡ ὑπόσχεση γιὰ τὴν ἔλευση τοῦ Μεσσία στὸν κόσμο.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα θὰ ἰδρῦση πάνω στὴ γῆ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ἀλλάσσει τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μᾶς ὑπενθυμίζει ὅλα ὅσα δίδαξε καὶ ἔπραξε ὁ Κύριος.

Ἡ σημασία τῆς Ἀναλήψεως. Ἡ σημασία τῆς Ἀναλήψεως εἶναι πολὺ μεγάλη, γιατί ὁ Κύριος μὲ τὴν ἀνοδό Του πρὸς τὸν Πατέρα ἀνυψώνει καὶ τὴ δική μας τὴν ἀνθρώπινη φύση κοντὰ στὸ Θεό. Ἐκεῖ ὅπου πῆγε ὁ Κύριος, θὰ καταλήξουμε κι ἐμεῖς.

1) Ὁ Κύριος κατέβηκε στὴ γῆ ὡς Θεός. Τώρα ἀνέρχεται στὸν οὐρανὸ ὡς Θεός καὶ ἄνθρωπος.

Ἡ Ἀνάληψη. Εἰκόνα στήν Ἱ. Μονή Σταυρονικήτα τοῦ Ἁγίου Ὁρους (16ος αἰ.).

2) Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι Μεσίτης μεταξύ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.

3) Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Βασιλιάς καὶ ὁ Κύριος. Εἶναι ἡ Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδή τῶν ἀνθρώπων ποὺ λυτρώθηκαν ἀπὸ τὴν ἀμαρτία.

4) Θὰ ρθῆ καὶ πάλι «κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς».

Μὲ ὅλα αὐτὰ ὁ διάβολος κατατροπώθηκε. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ, τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ» (Ἐβρ. ι' 12 - 13).

Ἡ σημασία τῆς Ἀναλήψεως γιὰ τὸν ἄνθρωπο διατυπώνεται πολὺ ὠραῖα στὰ λόγια τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου: «Οἱ μὴδὲ τῆς κάτω ἀρχῆς ὄντες ἄξιοι πρὸς τὴν βασιλείαν ἀνέβημεν τὴν ἄνω, ὑπερέβημεν τοὺς οὐρανοὺς, ἐπελαβόμεθα τοῦ θρόνου τοῦ βασιλικοῦ καὶ ἡ φύσις, δι' ἣν ἐφύλαττε τὸν παράδεισον τὰ Χερουβίμ, αὕτη ἐπάνω τῶν Χερουβίμ κάθηται σήμερον» (P. G. 50, 445).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ Κύριος μετὰ τὴν Ἀνάστασή Του συνομιλεῖ μὲ τοὺς Μαθητῆς Του καὶ τοὺς καθοδηγεῖ στὸ ἔργο ποὺ θὰ ἀναλάβουν. Τοὺς ὑπόσχεται ἀκόμη τὸ φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τέλος ἀνυψώνεται στοὺς οὐρανοὺς δίνοντας τὴν ἐλπίδα καὶ τῆς δικῆς μας ἀνυψώσεως.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Πράξ. α' 1 - 11, Λουκ. κδ' 50 - 53, Ρωμ. η' 19 - 23, Ἐφεσ. α' 3 - 14, Φιλιπ. β' 5 - 11, Α' Κορ. η' 4 - 6, ιβ' 3 - 4, Ἰω. ιδ' 15 - 20, ιε' 26 - 26.
2. «Τὴν ὑπὲρ ἡμῶν πληρώσας οἰκονομίαν καὶ τὰ ἐπὶ γῆς ἐνώσας τοῖς οὐρανοῖς ἀνελήφθης ἐν δόξῃ, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὐδαμόθεν χωριζόμενος, ἀλλὰ μένων ἀδιάστατος καὶ βοῶν τοῖς ἀγαπῶσι σε. Ἐγὼ εἰμι μεθ' ὑμῶν καὶ οὐδεὶς καθ' ὑμῶν» (Κοντάκιο τῆς Ἀναλήψεως).
3. «Ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ, Κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος, τοῦ ἀνυψῶσαι τὴν πεσοῦσαν εἰκόνα τοῦ Ἀδάμ καὶ ἀποστεῖλαι Πνεῦμα παράκλητον, τοῦ ἀγιασάσαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν» (Ἑμνολογία τῆς Ἀναλήψεως).
4. «Ἀνελήφθης ἐν δόξῃ, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, χαροποιήσας τοὺς μαθητὰς τῇ ἐπαγγελίᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος: βεβαιωθέντων αὐτῶν διὰ τῆς εὐλογίας ὅτι σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ λυτρωτὴς τοῦ κόσμου» (Ἀπολυτίκιο τῆς ἑορτῆς τῆς Ἀναλήψεως).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Γιατί οί Μαθηταί χάρηκαν από τήν 'Ανάληψη τοῦ Κυρίου; (βλέπε τὸ 'Απολυτικό τῆς ἑορτῆς). 2) Μελέτησε τὸ ὑπ' ἀριθ. 2 κείμενο. Ποιῆς ἀλήθειες τολίξει; 3) Ποιά σημασία ἔχει γιά μᾶς ἡ 'Ανάληψη τοῦ Κυρίου μας; 4) Τί ὑποσχέθηκε ὁ Κύριος στοὺς Μαθητές Του πρὶν ἀπὸ τήν 'Ανάληψή Του; Σὲ τί θὰ τοὺς βοηθοῦσε;

10. Τὸ ἀπολυτρωτικό ἔργο τοῦ Κυρίου.

Τὰ τρία ἀξιώματα τοῦ Κυρίου. Ἡ σωτηρία τοῦ Χριστιανοῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὴ Σάρκωση τοῦ Κυρίου, συνεχίζεται μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὴ διδασκαλία Του καὶ ἀποκορυφώνεται στὰ Πάθη καὶ τὴν ἔνδοξη 'Ανάστασή Του. Ἔτσι ὁ Κύριος ἄσκησε τὸ ἔργο Του :

α) Μὲ τὴ διδασκαλία, τὰ θαύματα, τὴ ζωὴ Του (προφητικό ἀξίωμα).

β) Μὲ τὴ σταυρική Του θυσία (ἀρχιερατικό ἀξίωμα).

γ) Μὲ τὴν 'Ανάσταση, 'Ανάληψη καὶ τὴν ἴδρυση τῆς 'Εκκλησίας (βασιλικὸ ἀξίωμα).

Τὰ τρία ἀξιώματα τοῦ Κυρίου εἶναι ἐνιαῖα. Δὲν εἶναι δυνατό νὰ χωριστοῦν καὶ νὰ ἀπομονωθοῦν, γιατί ὁ Κύριος προσφέρει τὸ ἔργο Του καὶ μὲ τὰ τρία ἀξιώματά Του. Ὁ Νομοθέτης καὶ Προφήτης δείχνει τὴ βασιλικὴ Του κυριαρχία μὲ τὰ θαύματά Του. Ὁ 'Αρχιερεὺς ποὺ θυσιάζεται πάνω στοῦ Σταυρό, διδάσκει μὲ τὸν καλύτερο τρόπο. Ταυτόχρονα μᾶς λυτρώνει.

Γιὰ νὰ καταλάβουμε τὰ τρία ἀξιώματα τοῦ Κυρίου, τυπικά θὰ τὰ χωρίσουμε.

Τὸ προφητικό ἀξίωμα. Ὅπως βλέπουμε στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ἓνα ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Μεσσία θὰ ἦταν ἡ διδασκαλία. Ὁ Μωυσῆς προεῖπε ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ ἦταν ὁ προφήτης ποὺ θὰ δίδασκε στοὺς Ἰουδαίους τὸ νόμο τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἡσαΐας Τὸν εἶδε μὲ τὸ προφητικό βλέμμα του νὰ εὐαγγελίζεται τοὺς πνευματικὰ φτωχοὺς καὶ νὰ θεραπεύη τοὺς ἄρρωστοὺς ἀπὸ τὴν ἁμαρτία ἀνθρώπων. Οἱ προφητεῖες αὐτὲς πραγματοποιήθηκαν στὸν Κύριο, ποὺ ἦταν ὁ μέγιστος ἀπὸ τοὺς προφήτες. Ὁ Κύριος μὲ τὴν παντοδυναμία, τὴν παγγνωσία καὶ τὴν ἀναμαρτησία Του ἔγινε διδάσκαλος καὶ ὁδηγὸς στοῦ δρόμο τῆς σωτηρίας μας.

Τὸ ἀρχιερατικὸ ἀξίωμα. Γιὰ νὰ ἐννοήσουμε τὸ ἀξίωμα αὐτό, πρέπει νὰ θυμηθοῦμε τοὺς εἰδωλολάτρεις καὶ τοὺς Ἰουδαίους. Αὐτοὶ μὲ θυσίαι ζώων προσπαθοῦσαν νὰ ἐξευμενίσουν τὸ Θεό. Οἱ θυσίαι αὐτὲς δείχνουν ὅτι α) μεταξύ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου ὑπάρχει ἓνα ἀγεφύρωτο χάσμα καὶ β) ὁ ἄνθρωπος πάντοτε προσπαθοῦσε νὰ γεφυρώσῃ τὸ χάσμα αὐτό.

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ δὲν κατορθώνει ὁ ἄνθρωπος, τὸ προσφέρει ὁ Θεός. Στέλνει τὸ Μονογενῆ Του Υἱὸ στὸν κόσμον ποὺ θυσιάζεται πρὸς χάριν μας. Γίνεται δηλαδὴ ὁ Ἀρχιερεὺς ποὺ προσφέρει στὸ Θεὸ ὄχι αἷμα «τράγων καὶ μόσχων», ἀλλὰ τὸ δικό του τίμιο αἷμα. Στὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ (κεφ. θ' καὶ ι') ὑπάρχει ὁ παραλληλισμὸς μεταξύ Ἀρχιερέως τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ποὺ εἶναι ὁ Ἀρχιερεὺς τῆς Καινῆς Διαθήκης (βλέπε καὶ τὸ κεφ. τοῦ βιβλίου σου «Ἡ σταυρική θυσία τοῦ Κυρίου»). Ὁ Κύριος εἶναι ὁ μεσίτης ποὺ μᾶς βοηθεῖ νὰ ἐνωθοῦμε μὲ τὸ Θεό. Ἰερουργεῖ ὅλον τὸν κόσμον καὶ τὸν προσφέρει στὸ Θεό.

Τὸ βασιλικὸ ἀξίωμα. Ὁ Κύριος ἔχει τὸ ἀξίωμα αὐτό γιατί κατέβηκε στὸν ἄδην, ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, ἀνέβηκε στὸν οὐρανό, κάθησε στὰ δεξιὰ τοῦ Πατέρα καὶ ἵδρυσεν τὴν Ἐκκλησία. Εἶναι ὁ Νικητὴς ποὺ μᾶς χάρισε τὴ βεβαιότητα τῆς νίκης.

Ὁ Κύριος ὡς βασιλιάς προσφέρει στοὺς ἀνθρώπους τὸ δῶρο τῆς αἰώνιας ζωῆς. Ὅπως ἔχει τονιστῆ, ἡ βασιλικὴ κυριαρχία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμον εἶναι πνευματικὴ. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ δὲν πιστεύει, δὲν βλέπει τὴ βασιλικὴ κυριαρχία τοῦ Κυρίου. Βλέπει τὴ φαινομενικὴ ἐπικράτηση τοῦ Σατανᾶ σ' αὐτὸ τὸν κόσμον. Ἀντίθετα ὁ πιστὸς ποὺ ζῆ τις πνευματικὲς κατακτήσεις τῆς Ἐκκλησίας, χαίρεται τὴ νίκη τῆς πίστεως.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στὸ Πρόσωπο τοῦ Κυρίου συνυπάρχουν τὰ τρία ἀξιώματα: τὸ προφητικόν, τὸ ἀρχιερατικόν καὶ τὸ βασιλικόν. Μαρτυροῦν τὴν τριπλῆ ἐξουσία, μὲ τὴν ὁποία ὁ Λυτρωτὴς μας ἔσωσε τὸν κόσμον.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Ματθ. κβ' 37 - 40, Μάρκ. β' 16 - 17, ζ' 20 - 23, Λουκ. ε' 8, Ἰω. στ' 14, ιζ' 1 - 26, Πράξ. γ' 15, β' 36, Ἑβρ. κεφ' θ' καὶ ι', Φιλιπ. β' 9 - 11.

2. «Βεβαίως ἦταν βασιλιάς ὁ Κύριος, ὄχι ὁμως ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς ἐκείνους ποὺ ἀνέρχονται στοὺς θρόνους ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ βασιλιάς ποὺ ἐμελλε νὰ δώσῃ βασιλεία στοὺς ἀνθρώπους» (*Αὐγουστίνος, P.G. 35, 1596 - 97*).
3. «Εἰ δὲ μέγας Θεὸς καὶ μέγας Κύριος, μέγας καὶ βασιλεὺς. Βασιλεὺς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν . . . Μέγας προφήτης, μέγας ἱερεὺς, μέγα φῶς, τὰ πάντα μέγας . . . Μέγας βασιλεὺς, μέγας προφήτης· ὅτε γὰρ ἐποίει τὰ θαύματα ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγον οἱ ὄχλοι ὅτι μέγας προφήτης ἐγήγερται ἐμ ἡμῖν . . . οὕτω πάλιν καὶ ἱερεὺς μέγας . . .» (*Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 52, 790*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Γιατί ὁ Κύριος εἶναι Ἀρχιερεὺς τῆς Καινῆς Διαθήκης; 2) Γιατί οἱ Ἰουδαῖοι προσφωνοῦσαν τὸν Κύριον προφήτη καὶ διδάσκαλο; 3) Ποιὸ εἶναι τὸ νόημα τοῦ κειμένου τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου; 4) Γιατί ὁ Κύριος δὲν μᾶς σώζει μόνον μὲ τὸ σταυρικό Του θάνατο;

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ: ΤΟ ΑΓΙΟ ΠΝΕΥΜΑ

1. Τὸ τρίτο Πρόσωπο τῆς Ἀγίας Τριάδος.

Στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως ὁμολογοῦμε τὴν ὀρθόδοξη πίστη μας «εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν Προφητῶν».

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι τὸ τρίτο Πρόσωπο τῆς Ἀγίας Τριάδος, ὁμοούσιο καὶ ὁμόθρονο μὲ τὰ ἄλλα δύο Πρόσωπα.

Ὁ Κύριος ὀνομάζει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα Παράκλητο. Οἱ δύο ὅμως λέξεις Παράκλητος καὶ Ἐκκλησία ἔχουν τὴν ἴδια ρίζα. Μᾶς φανερώνουν δηλαδὴ τὴν πραγματικὴ κλήση (καλέω-ῶ) ποὺ κάνει ὁ Θεὸς στὸν ἄνθρωπο. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ποὺ ἐνεργεῖ μέσα στὴν Ἐκκλησία, καθοδηγεῖ καὶ ἐνισχύει τὸν πιστό. Ἔτσι ὁ πιστὸς ἀπολαμβάνει τὴν ἀληθινὴ ζωὴ.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ζωοποιεῖ τὸ ἔργο τῆς Δημιουργίας. Ὁ Προφητὰναξ Δαβὶδ ὑπογραμμίζει καὶ τονίζει τὸν ἁγιασμό καὶ τὴν ἀνακαίνιση τῆς κτίσεως ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ὁλόκληρη ἡ ζωὴ καὶ οἱ διατάξεις στὸν κόσμον εἶναι ἔργο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, λέγει ὁ Ἐλιοῦς στὸν Ἰώβ.

Τῆ δύναμη τοῦ Πνεύματος τοῦ Κυρίου βλέπουμε στὴν ἱστορία τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ. Οἱ μεγάλες προσωπικότητες τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἔχουν «πνεῦμα Κυρίου». Τοῦτο φαίνεται στὴ ζωὴ τοῦ Ἰωσήφ,

τοῦ Μωυσῆ, τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ. Ὁ Δαβίδ ἐξάλλου αἰσθάνεται μέσα του τὴν παρουσία τοῦ Πνεύματος καὶ παρακαλεῖ τὸ Θεό: «Καὶ Πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου... καὶ τὸ Πνεῦμά Σου τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλης ἀπ' ἐμοῦ... Πνεύματι ἡγεμονικῶ στήριξόν με» (Ψαλμ. 50, 12-14).

Ἡ ἐνεργὴ παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος φαίνεται καθαρότερα στὸ ἔργο τῶν προφητῶν. Αὐτὸ τοὺς φωτίζει καὶ τοὺς ἐμπνέει. Τέλος τὸ Ἅγιο Πνεῦμα θὰ ἐκχυθῆ ἄφθονο στὸν ἀναμενόμενο Μεσσία. Ἡ ἀλήθεια ὅμως γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα γίνεται πιὸ φανερὴ στὴν Καινὴ Διαθήκη.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα στὴν Καινὴ Διαθήκη. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μεταδίδει ὑπερφυσικὰ δῶρα, χαρίσματα καὶ ἰκανότητες στὸν Ἰωάννη τὸν Πρόδρομο, τὴν Ἐλισάβετ, τὸ Ζαχαρία, τὸ Συμεών. Ἡ Θεοτόκος θὰ γεννήσῃ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, τὸ Σωτῆρα τοῦ κόσμου μετὰ τὴν ἐπισκίαση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Κατὰ τὴ Βάπτισμα τὸ Ἅγιο Πνεῦμα κατέβηκε στὸν Κύριο «ὡσεὶ περιστέρα». Τὸ βάπτισμα ποὺ θὰ φέρῃ ὁ Κύριος στοὺς ἀνθρώπους, θὰ εἶναι «ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ». Ὁ Κύριος μίλησε καθαρὰ στοὺς Μαθητὲς Του γιὰ τὸν Παράκλητο ποὺ θὰ ἐρχόταν στὸν κόσμον μετὰ σκοπὸ νὰ δείξῃ τὴν ἀλήθεια καὶ ἰδρύσῃ καὶ κατευθύνῃ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι ὁ Θεός. Γιὰ τὴ θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μιλήσαμε καὶ στὸ κεφάλαιο γιὰ τὴν Ἁγία Τριάδα. Τὴ θεότητα αὐτὴ μαρτυροῦν πολλοὶ στίχοι τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει: «Τὸ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ» (Α' Κορ. β' 10). Τὸ ρῆμα ἐ ρ ε υ ν ὦ χρησιμοποιεῖται καὶ γιὰ τὸ Θεὸ στὸ στίχο: «Ἐγὼ εἰμι ὁ ἐ ρ ε υ ν ὦ ν νεφροῦς καὶ καρδίας» (Ἁποκ. β' 23).

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ὡς ξεχωριστὸ Πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος μοιράζει τὰ διάφορα χαρίσματα. Οἱ πιστοὶ ὀνομάζονται «ναὸς τοῦ Θεοῦ», γιατί τὸ Ἅγιο Πνεῦμα σκηνώνει μέσα τους. Τὸ ψέμα τοῦ Ἀνανία στὸ περιστατικὸ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων ἀπευθύνεται στὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ἐτσι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει στὸν Ἀνανία: «Οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώπις, ἀλλὰ τῷ Θεῷ» (Πράξ. ε' 4).

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἔχει ὡς Θεὸς θεῖες ἐνεργεῖες καὶ ἐξουσίες. Θέτει

τά θεία λόγια στό στόμα τῶν προφητῶν καί ἀναγεννᾶ πνευματικά τόν ἄνθρωπο.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καί ἡ Ἐκκλησία. Ἡ παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι αἰσθητή στήν Ἐκκλησία. Οἱ Ἀπόστολοι, ὅσα ἤκουσαν ἀπό τόν Κύριο σχετικά μέ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τὰ παρέδωσαν ἀκέραια στήν Ἐκκλησία μέ τή διδασκαλία τους καί κυρίως μέ τή ζωή τους. Ἡ Ἐκκλησία μέ τή δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἄρχισε τοὺς ἀγῶνες της ἐναντίον τῶν Πνευματομάχων καί τοὺς κέρδισε. Στή Β' Οἰκουμενικῆ Σύνοδο τὸ 381 μ.Χ. διακηρύχθηκε ἡ θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Στά θεία Μυστήρια οἱ εὐχῆς καί οἱ ἐκφωνήσεις τοῦ ἱερέως τονίζουν τή ζωοποιό δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ θεία Χάρις δίνεται στους ἀνθρώπους ἀπό τὸ Θεὸ - Πατέρα μέ τόν Ἰησοῦ Χριστό, ἀλλὰ πάντοτε «ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ». Ἡ Χάρις αὐτὴ κατακλύζει ὅλα τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ καθαγιασμός τῶν Τιμίων Δώρων, πού εἶναι τὸ ἱερώτατο σημεῖο τῆς θείας Λειτουργίας, γίνεται μέ τὴν ἐπίκληση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Λέγει ὁ ἱερεὺς: «Κατάπεμψον τὸ Πνεῦμά Σου τὸ Ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς καί ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα...».

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ἡ Ἅγία Γραφή καί ἡ Ἐκκλησία μιλοῦν γιὰ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι τὸ τρίτο Πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος. Οἱ θρησκευτικὲς προσωπικότητες τῆς Παλαιᾶς καί τῆς Καινῆς Διαθήκης καθοδηγοῦνται ἀπὸ αὐτό. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα φωτίζει τὴν Ἐκκλησία. Εἶναι ἡ ἀσπίδα πού μᾶς προφυλάσσει ἀπὸ τὸ πονηρὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Ἰώβ λγ' 4, Ἰωήλ γ' 1, Ματθ. α' 18 - 20, Μάρκ. α' 12, Λουκ. α' 15, 41, 67, δ' 1, Ἰω. ιε' 26, ιδ' 26, ιστ' 7, 8, 13 - 14.
2. «Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καί τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ καθὼς βούλεται». «Οὐ γὰρ τῆς δουλικῆς ἐστὶ, φησί, διακονίας, ἀλλὰ τῆς δεσποτικῆς ἀξίας τὸ Πανάγιον Πνεῦμα: οὐδὲ ὑπουργεῖ, ἀλλὰ συνεργεῖ, καί δεσποτικῶς ἐνεργεῖ» (*Θεοδώρητος, P.G. 83, 456*).
3. «Τὸ Πανάγιον Πνεῦμα, τὸ προϊόν ἐκ τοῦ Πατρὸς καί δι' Υἱοῦ ἐνδημήσαν τοῖς ἀγραμμάτοις μαθηταῖς, τοὺς σὲ Θεὸν ἐπιγόνοντας σῶσον, ἀγίασον πάντας» (*Ἕμολογία τῆς Πεντηκοστῆς*).

4. «Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἦν μὲν αἰεὶ καὶ ἔστι, καὶ ἔσται, οὔτε ἀρξάμενον, οὔτε παυσόμενον, ἀλλ' αἰεὶ Πατρὶ καὶ Υἱῷ συντεταγμένον καὶ συναριθμούμενον . . .»
(Γρηγόριος Ναζιανζηνός, *P.G.* 36, 441).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ἀπὸ ποῦ φαίνεται ἡ θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; 2) Ποιῆς εἶναι οἱ ἐνέργειες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὴν Παλαιὰ Διαθήκη; 3) Γιατί στὴν προσευχὴ «Βασιλεῦ Οὐράνιε . . .» τὸ Ἅγιο Πνεῦμα χαρακτηρίζεται ὡς «τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας . . .»; 4) Πῶς χαρακτηρίζει ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός στὸ ὑπ' ἀριθ. 4 κείμενον τὸ Ἅγιο Πνεῦμα; (ἡ περικοπὴ εἶναι καὶ ὕμνος τῆς Ἐκκλησίας μας).

2. Τὸ ἔργο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα φωτίζει. Μόνος του ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ πλησιάσῃ τὸ Χριστό. Χρειάζεται τὸ φωτισμὸ καὶ τὴ συμπαράσταση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Οἱ Μαθηταὶ τοῦ Κυρίου πολλές φορές δὲν ἐννοοῦσαν ἐκεῖνα ποὺ τοὺς ἔλεγε ὁ Κύριος. Ἡ διάθεσή τους ἦταν ἄριστη. Ἡ προθυμία τους ἐκπληκτικὴ. Θυσίασαν τὰ πάντα καὶ ἀκολούθησαν τὸν Κύριο. Τοὺς ἔλειπε ὁμως τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Τὴ δύναμή Του ὑποσχέθηκε ὁ Κύριος, ὅπως εἶδαμε, πρὶν ἀπὸ τὴν Ἀνάληψή Του.

Τὰ γεγονότα ποὺ ἀκολούθησαν μετὰ τὴν κάθοδο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μᾶς εἶναι γνωστά. Οἱ Μαθηταὶ εἶδαν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ἔλαβαν Πνεῦμα ἐπουράνιο. Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ παρρησία, μὲ τὴν ὁποία ὁμολόγησαν τὴν πίστη τους. Ὅλα ὀφείλονται στὸ φωτισμὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ποὺ ὡς φωτιὰ φωτίζει καὶ ἀγνίζει (= καίει): «Ἐλθέ καὶ σκῆνωσον ἐν ἡμῖν καὶ καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ πάσης κηλίδος...».

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα χορηγὸς τῆς πίστεως. Ἡ πίστη εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο. Τὸ δῶρο αὐτὸ ποὺ εἶναι στολίδι τοῦ ἀναγεννημένου πνευματικὰ ἀνθρώπου, δίνεται μὲ τὴ συνεργία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ Κύριος μᾶς λέγει ὅτι μόνο ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀναγεννημένος ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, μπορεῖ νὰ ρθῆ κοντὰ Του. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα τροφοδοτεῖ τὸν ἄνθρωπο μὲ πίστη καὶ ἀγάπη. Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος παραδίδει ὀλέκληρο τὸν ἑαυτό του στὸ Θεό. Εἶχε δίκιο λοιπὸν ὁ Δαβὶδ, ὅταν ταρακαλοῦσε τὸ Θεὸ νὰ τὸν στηρίξῃ μὲ τὸ «ἡγεμονικὸ Πνεῦμα».

Ὁ καρπὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι φανερά στὴ ζωὴ τοῦ Χριστιανοῦ. Ἡ σκέψη του ρυθμίζεται σύμφωνα με τὸν «νοῦν» τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ διάθεσή του σύμφωνα με τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ἔτσι ὁ Χριστιανὸς ξεχωρίζει ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Αἰσθάνεται μέσα του τὴν παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Αὐτὸ τὸν βεβαιώνει ὅτι εἶναι παιδί τοῦ Θεοῦ. Ἡ καθημερινὴ ζωὴ του παρουσιάζει τὸν καρπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πού εἶναι :

«ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια» (Γαλ. ε' 22-23).

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ ἡ Πεντηκοστή. Προτοῦ ὁ Κύριος ἀναληφθῆ, προετοίμασε τοὺς Μαθητὲς Του γιὰ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Παρακλήτου στὸν κόσμο. Τὸ ἔργο τοῦ Κυρίου ἔπρεπε νὰ συνεχιστῆ γιὰ νὰ ἐγκολπωθοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῆ σωτηρία. Ὑπόσχεται στοὺς Μαθητὲς Του ὅτι δὲν θὰ τοὺς ἀφήσῃ ὀρφανούς, ἀλλὰ θὰ στείλῃ ἄλλο Παράκλητο. Αὐτὸ ἔγινε τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς. Τότε ἰδρύθηκε στὸν κόσμὸ ἡ Ἐκκλησία πού εἶναι τὸ μυστικὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Μὲ τὴν ἐπισκίαση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὸν Εὐαγγελισμό τῆς Θεοτόκου ὁ Κύριος ἔλαβε τὸ φυσικὸ ἀνθρώπινο σῶμα. Μὲ τὴν κάθοδο τοῦ Παναγίου Πνεύματος κατὰ τὴν Πεντηκοστὴ ἐμφανίστηκε ἐπίσημα στὸν κόσμὸ ἡ Ἐκκλησία πού εἶναι τὸ μυστικὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ βλασφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὅπως εἶπαμε, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἀναγεννᾷ πνευματικὰ τὸν ἄνθρωπο. Γιὰ νὰ γίνῃ αὐτό, πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ δεχτῆ τὴν παρουσία Του. Μερικοὶ ἄνθρωποι, δυστυχῶς, ἀρνοῦνται καὶ συκοφαντοῦν τὰ ἔργα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι τραγικόν. Ὁ ἄνθρωπος θεληματικὰ μένει μακριὰ ἀπὸ τὸ Θεό, τὴν πηγὴ τῆς ἀλήθειας. Ἐναντιώνεται ἀπὸ ἐγωισμό στὴν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος ἀποκλείει τὸν ἑαυτὸ του ἀπὸ τὴν πίστη πρὸς τὸ Χριστό. Ἡ βλασφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι μὲ μιὰ λέξη ἡ ἀμετανόησις, γιὰ τὴν ὁποία λέγει ὁ Κύριος ρητὰ ὅτι μόνο ἡ ἁμαρτία αὐτὴ παραμένει ἀσυγχώρητη ἀπὸ τὸ Θεό. Κι αὐτὸ ὄχι γιὰτὶ δὲν θέλει

ὁ Θεὸς νὰ τὴ συγχωρήσῃ, ἀλλὰ γιατί δὲ θέλει ὁ ἄνθρωπος νὰ μετανοήσῃ. Στὴν περίπτωση αὐτὴ ὁ ἄνθρωπος συγχέει ἀδιάκοπα Θεὸ καὶ διάβολο.

Νά, γιατί ἡ βλασφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν συγχωρεῖται. Ὁ Χριστιανὸς πρέπει στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ ἐπαγρυπνῇ. Νά αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ προσεύχεται καθημερινὰ στὸν οὐράνιο Πατέρα καὶ τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό, ἰδιαίτερα μάλιστα στὸ Πνεῦμα τῆς Ἀλήθειας καὶ νὰ τοῦ λέγῃ :

«Ἐλθέ καὶ σκῆνωσον ἐν ἡμῖν καὶ καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ πάσης κηλίδος καὶ σῶσον, ἀγαθέ, τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα φωτίζει τὸ νοῦ καὶ ἀναγεννᾷ τὴν ψυχὴ τῶν πιστῶν. Μὲ τὴν κάθοδο τοῦ Παναγίου Πνεύματος κατὰ τὴν Πεντηκοστὴ ἰδρύθηκε στὴ γῆ ἡ Ἐκκλησία. Ἡ βλασφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι ἀσυγχώρητη.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Ματθ. ιθ' 27 - 29, Ἰω. ιε' 26 - 27, Πράξ. α' 6 ἔξ. ι' 37 - 38, Α' Κορ. β' 10 - 16 Ρωμ. η' 14, Β' Θεσ. β' 13, Τίτ. γ' 5.
2. «Εἶδομεν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ἐλάβομεν Πνεῦμα ἐπουράνιον, εὗρομεν πίστιν ἀληθῆ, ἀδιαίρετον Τριάδα προσκυνοῦντες· αὕτη γὰρ ἡμᾶς ἔσωσεν» (*Ἑμνολογία τῆς Πεντηκοστῆς*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Μὲ ποιοὺς τρόπους τὸ Ἅγιο Πνεῦμα χορηγεῖ πίστη στὸν ἄνθρωπο; 2) Ποιὰ ἦταν ἡ ψυχικὴ κατάσταση τῶν μαθητῶν πρὶν ἀπὸ τὴν Ἀνάσταση καὶ μετὰ τὴν Πεντηκοστή; Πῶς ἐξηγεῖται αὐτό; 3) «Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶη μετὰ πάντων ὑμῶν» (ἐκφώνηση τῆς θείας Λειτουργίας). Τί εὐχεται μὲ τὴ φράση αὐτὴ ὁ Ἱερεὺς; 4) Ποιὸ εἶναι τὸ νόημα τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2 κειμένου; Νά βρῆς ἐπίσης σὲ ποιὸ σημεῖο τῆς Κυριακάτικης θείας Λειτουργίας τὸ ψάλλουμε. 5) Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ρώτησε μερικοὺς μαθητὲς στὴν Ἔφεσο : «Ἐλάβετε Πνεῦμα Ἅγιο ὅταν πιστεύσατε; Ἐκεῖνοι τοῦ εἶπαν. Οὔτε κἀν ἔχουμε ἀκούσει ἀν ὑπάρχη Πνεῦμα Ἅγιο». Ὑπάρχουν σήμερα ἄνθρωποι ποὺ ἀπαντοῦν ἔτσι καὶ γιατί;

3. Ἡ θεία Χάρις.

Μεταξύ τῶν πολλῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο εἶναι καὶ ἡ θεία Χάρις. Ὁ ὄρος «χάρις» χρησιμοποιεῖται πολλές φορές στὴν Ἁγία Γραφή καὶ ἀκούεται κατὰ τὶς ἐκκλησιαστικὲς τελετές.

Στὸ τέλος τῆς θείας Λειτουργίας ὁ ἱερεὺς ζητεῖ μὲ τὴν προσευχὴ του νὰ ρθῆ σὲ ὄλους μας ἡ εὐλογία καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου «τῆ αὐτοῦ θεία χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ».

Ὡς μέλη τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ γνωρίζουμε τί εἶναι ἡ θεία Χάρις, γιὰ τὴν ὁποία τόσος γίνεται λόγος ὄχι μόνο στὴ θεία Εὐχαριστία, ἀλλὰ καὶ στὰ ἄλλα θεία Μυστήρια.

Τὸ δῶρο τῆς θείας Χάριτος. Ἀπὸ τὰ προηγούμενα μαθήματα γνωρίζουμε : τὴ ζωὴ τῶν Πρωτοπλάστων στὸν Παράδεισο, τὴν πτώση τους στὴν ἁμαρτία, τὶς συνέπειές της, καθὼς καὶ τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Κυρίου μας.

Εἶδαμε ἀκόμη ὅτι ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μὲ τὴ Σάρκωσή Του, τὴ ζωὴ, τὴ διδασκαλία καὶ κυρίως μὲ τὸ σταυρικό Του θάνατο καὶ τὴν ἔνδοξη Ἀνάστασή Του συμφιλίωσε τὸ Θεὸ καὶ τὸν ἄνθρωπο καὶ ἄνοιξε τὸ δρόμο τῆς σωτηρίας.

Τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Κυρίου γιὰ νὰ ἀποφέρῃ τοὺς καρπούς του, πρέπει νὰ γίνῃ κτῆμα τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἄνθρωπος βοηθεῖται σ' αὐτὸ ἀπὸ τὴ θεία Χάρη, ποὺ προσφέρεται δωρεὰν ἀπὸ τὸ Θεό.

Ἐπομένως ἡ θεία Χάρις εἶναι ἡ δύναμη ποὺ δίνει ὁ Θεὸς μὲ τὴν ἀγάπη Του, γιὰ νὰ ἀποδεχτοῦμε τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Κυρίου καὶ ζήσουμε τὴ χριστιανικὴ ζωὴ.

Ἡ συμμετοχὴ καὶ ἡ συνεργασία τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Κύριος στὴ γνωστὴ συζήτηση μὲ τὸ Νικόδημο ἔκανε λόγο γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὴ προέρχεται «ἄνωθεν», κατεβαίνει δηλαδὴ ἀπὸ τὸν οὐρανό. Ὁ Θεὸς μὲ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα φωτίζει τὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν ἐνισχύει νὰ ἀκούσῃ, νὰ δεχτῆ καὶ νὰ ζήσῃ τὸ λόγο τοῦ Εὐαγγελίου. Τοῦτο βλέπουμε π.χ. στὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τὴ Λυδία. Ὁ Κύριος ἄνοιξε τὴν καρδιά της γιὰ νὰ προσέχῃ σὲ ὅσα ἔλεγε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (Πράξ. 1στ' 14).

Στὸ θέμα τῆς θείας Χάριτος ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ Θεὸς συνεργάζονται. Ἐκεῖνο ποῦ ὁ Θεὸς προσφέρει, πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ τὸ δεχτῆ καὶ νὰ τὸ διατηρήσῃ. Ὁ Θεός, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, θέλει νὰ σωθοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ γνωρίσουν τὴν θεία ἀλήθεια (Α' Τιμ. β' 4). Χτυπᾷ τὴν πόρτα τῆς ψυχῆς μας, ἀλλὰ δὲν τὴν ἀνοίγει μὲ τὴ βία. Περιμένει νὰ ἀκούσουμε τὴ φωνὴ Του καὶ νὰ ἀνοίξουμε. Ἄν τὸ κάνουμε αὐτό, μᾶς ἐπισκέπτεται καὶ μὲ τὴ Χάρη Του ἀρχίζει τὸ ἔργο τῆς σωτηρίας μας.

Δυὸ ἀντίθετες γνῶμες. Ὡς πρὸς τὴ θεία Χάρη διατυπώθηκαν παλαιότερα δυὸ ἀντίθετες γνῶμες: τοῦ Πελαγיאτισμοῦ καὶ τοῦ ἀπόλυτου προορισμοῦ.

Ὁ μοναχὸς Πελάγιος κατὰ τὸν 5ο αἰῶνα ἰσχυρίστηκε ὅτι ἡ θεία Χάρις δὲν εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ἀπαραίτητη γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀμαρτία τοῦ Ἀδάμ — ἔλεγε ὁ Πελάγιος — ἦταν προσωπική. Ἔτσι τὸ προπατορικὸ ἀμάρτημα δὲν φτάνει μέχρι τοὺς ἀπογόνους του. Αὐτοὶ μποροῦν νὰ ζήσουν τὴ χριστιανικὴ ζωὴ καὶ νὰ κερδίσουν τὸν οὐρανὸ χωρὶς τὴ βοήθεια τῆς θείας Χάριτος.

Ἡ γνώμη αὐτὴ καταδικάστηκε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Ἄν ἦταν ὀρθή, ἡ σταυρική θυσία τοῦ Κυρίου θὰ ἦταν περιττή.

Ἡ δευτέρα γνώμη τοῦ ἀπόλυτου προορισμοῦ ὑποστηρίχθηκε ἀπὸ τὸν Ἅγιο Αὐγουστῖνο. Οἱ Διαμαρτυρόμενοι ἔσπευσαν νὰ τὴν ἀποδεχτοῦν. Ἡ Χάρις — λέγει ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος — ἐπιτελεῖ μόνη τὴν τὸ ἔργο τῆς σωτηρίας. Ὁ ἄνθρωπος δὲν προσφέρει τίποτε γιὰ τὸ εἶναι πνευματικὰ νεκρός. Ὁ Θεὸς προορίζει τοὺς ἀνθρώπους προκαταβολικὰ ἄλλους γιὰ τὴν αἰώνια εὐτυχία καὶ ἄλλους γιὰ τὴν αἰώνια καταδίκη (ἀπόλυτος προορισμός).

Ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ἀπέρριψε καὶ τὶς δυὸ γνῶμες γιὰ τὴν ὑποστηρίζουν ἀκραεῖς θέσεις. Ὡραία παρατηρήθηκε ὅτι «ὁ ἄνθρωπος ψυχικῶς οὔτε ὑγιὴς εἶναι οὔτε νεκρός. Εἶναι ἄρρωστος. Ἡ δὲ σωτηρία του εἶναι τὸ ἐξαγόμενο κυρίως μὲν τῆς βοήθειας τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ θανάτου τοῦ Σωτῆρος, δευτερευόντως δὲ καὶ τῆς σχετικῆς θελήσεως καὶ προσπάθειας τοῦ ἀνθρώπου» (Κ. Καλλίνικος).

Ἡ «ἐν Χριστῷ ζωὴ». Ἔτσι ὀνομάζεται στὶς ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου ἡ χριστιανικὴ ζωὴ. Εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ ἀναγεννημένου Χρι-

στιανοῦ ποῦ μέ τῆ θεία Χάρη ἔγινε παιδί τοῦ Θεοῦ. Λέγει ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης: «Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν (τὸ Χριστό), ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ» (Ἰω. α' 12).

Ὁ Χριστιανὸς ποῦ δέχεται τῆ θεία Χάρη:

1) Ἔχει τὸν Θεὸ στὴν καρδιά του, ποῦ γίνεται κατοικητήριο τοῦ Θεοῦ (Ἰω. ιδ' 23) καὶ 2) ἐνεργεῖ σύμφωνα μέ τίς ἐμπνεύσεις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (Γαλ. ε 25). Οἱ σκέψεις του εἶναι καθαρές, ἡ καρδιά του ἀδολη, τὰ λόγια του πάντοτε χαριτωμένα, ἀρτυμένα μέ τὸ ἀλάτι τῆς φρονήσεως. Ἡ ζωὴ του τὸν κάνει ἀδελφὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ κληρονόμο τῆς αἰώνιας ζωῆς.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ Θεὸς ἐπιθυμεῖ τὴ σωτηρία ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Γιὰ τοῦτο προσφέρει σ' αὐτοὺς ὡς δῶρο τὴ θεία Χάρη. Ὁ ἄνθρωπος τὸ δέχεται ἢ τὸ ἀπορρίπτει. Στὴν πρώτη περίπτωση κερδίζει τὴ σωτηρία του. Στὴν ἄλλη τὴ χάνει.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Τὸ μὲν κληθῆναι καὶ καθαρῆναι χάριτος ἦν, τὸ δὲ κληθέντα καὶ καθαρὰ ἐνδυσάμενον μείναι τοιαῦτα διατηροῦντα, τῆς τῶν κληθέντων σπουδῆς» (Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 58, 650).
2. «Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδὲν» (Ἰω. ιε' 5).
3. Α' Κορ. γ' 16, Γαλ. ε' 25.
4. «Τὸ πλέον αὐτοῦ (τοῦ Θεοῦ) ἐστὶ, σχεδὸν δὲ καὶ τὸ πᾶν, ὁμῶς ἀφῆκέ τι καὶ ἡμῖν μικρόν» (Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 55, 322).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Σὲ ὅσους τὸν δέχτηκαν (τὸ Χριστό), ἔδωσε ἐξουσία νὰ γίνουν παιδιά τοῦ Θεοῦ (Ἰω. α' 12). Τί ὑποχρεώσεις ἔχουμε ὡς παιδιά τοῦ Θεοῦ; 2) Γιατί ἡ θεία Χάρις εἶναι δωρεὰ τοῦ Θεοῦ; 3) Ἀνάφερε μιὰ περίπτωση ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο ὅπου ὁ ἄνθρωπος συνεργάζεται μέ τῆ θεία Χάρη καὶ μιὰν ἄλλη περίπτωση, ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἀπωθεῖ τὴ θεία Χάρη. 4) Πῶς ὁ Θεὸς χτυπᾷ τὴν πόρτα τῆς ψυχῆς μας;

ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ: Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ

1. Ἡ φύση τῆς Ἐκκλησίας.

Πολλές φορές ἀναφέραμε στὰ μαθήματά μας τὴ λέξη «Ἐκκλησία». Εἶδαμε ὅτι εἶναι ἡ κιβωτὸς τῆς σωτηρίας μας. Αὐτὴ μᾶς ἀπευθύνει τὸ προσκλητήριό τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ποὺ εἶναι παρῶν στὸ Μυστήριό τῆς θείας Εὐχαριστίας. «Μετὰ φόβου Θεοῦ πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε».

Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἀπαντᾷ στὸ προσκλητήριό αὐτό, γίνεται ζωντανὸ μέλος τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἔχει μὲ τὴν πίστη του καὶ τὴν ἀγάπη του τὸ Χριστὸ στὴν καρδιά του. Ἄν αὐτὸ τὸ κάνουν καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι, σχηματίζεται ἡ οἰκογένεια, ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ. Πρωτότοκος ἀδελφὸς σ' αὐτὴ τὴν οἰκογένεια εἶναι ὁ Κύριος.

Τί εἶναι Ἐκκλησία. Δὲν ὑπάρχει ὁρισμὸς τῆς Ἐκκλησίας οὔτε στὴν Ἁγία Γραφή οὔτε στοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι ἀντικείμενο γιὰ νὰ τὸ ὀρίση κανεὶς καὶ ἀναλύσει. Εἶναι μιὰ κατάσταση, ἓνα γεγονός, μιὰ πραγματικότητα ποὺ τὴ ζοῦμε. Τὴν Ἐκκλησία ἀποτελοῦν ὅλοι ἐκεῖνοι ποὺ πιστεύουν ὀρθόδοξα στὸ Χριστὸ ὡς Θεὸ καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσμου. Αὐτοὶ εἶναι ἐνωμένοι σ' ἓνα σῶμα μὲ Κεφαλὴ τὸ Χριστό. Διακρίνονται στὸν κλῆρο καὶ τὸ λαὸ καὶ διοικοῦνται ἀπὸ τοὺς Ἐπισκόπους ποὺ ἔχουν τὴν ἀρχὴ τους στοὺς Ἀποστόλους. Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἀνθρωπότητα.

Τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο τμήματα. Τὸ ἐπίγειο, ποὺ λέγεται καὶ στρατευομένη Ἐκκλησία καὶ τὸ οὐράνιο ποὺ εἶναι ἡ θριαμβεύουσα Ἐκκλησία. Στὸ πρῶτο ἀνήκουν οἱ πιστοὶ ποὺ ζοῦν καὶ στὸ δεύτερο οἱ πιστοὶ ποὺ κοιμήθηκαν (= ἀναπαύτηκαν μὲ τὸ θάνατο).

Ἡ πνευματικὴ οἰκοδομὴ. Τὸ σύνδεσμο Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας δείχνει παραστατικὰ ἢ συμβολικὴ εἰκόνα τῆς οἰκοδομῆς.

Οἱ πέτρες τῆς οἰκοδομῆς συνδέονται ἢ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη ὀχι ἐξωτερικὰ καὶ ἐπιφανειακὰ, ἀλλὰ ἐσωτερικὰ. Ὅλες συνδέονται μὲ

τὸν ἀκρογωνιαῖο λίθο πού βαστάζει ὅλες τὶς ἄλλες πέτρες. Τὸ ἀκρογωνιαῖο αὐτὸ λιθάρι εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Τὴν εἰκόνα τοῦ ἀκρογωνιαίου λίθου χρησιμοποιεῖ ὁ προφήτης Ἡσαΐας στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Ὁ Κύριος μιλάει πολὺ συχνὰ στοὺς Ἰουδαίους μὲ τὴν αὐτὴν εἰκόνα. Τοὺς ὑπενθυμίζει ὅτι ὅποιος πέσει πάνω σ' αὐτὸ τὸ λιθάρι, θὰ συντριβῆ. Οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν πετάξει τὸ λίθο αὐτὸ ὡς ἀκατάλληλο γιὰ τὴν οἰκοδομὴ τοῦ Θεοῦ.

Οἱ Ἀπόστολοι χρησιμοποιοῦν στὸ κήρυγμά τους τὴν εἰκόνα τοῦ λίθου πού ἔγινε ἀγκωνάρι καὶ στηρίζει ὅλο τὸ πνευματικὸ οἰκοδόμημα τῆς Ἐκκλησίας.

Τέλος ὁ Ἀπόστολος Παῦλος χρησιμοποιεῖ τὴν εἰκόνα τοῦ ναοῦ. Ὁ ναὸς αὐτὸς ἔχει θεμέλιο καὶ στήριγμα τοὺς Ἀποστόλους, τοὺς προφῆτες καὶ τὸν ἀκρογωνιαῖο λίθο, τὸ Χριστό. Ὁ πιστὸς ἄνθρωπος μὲ τὴν ἔνωσή του μὲ τὸ Χριστὸ οἰκοδομεῖται καὶ γίνεται «κατοικητήριο τοῦ Θεοῦ ἐν Πνεύματι» (Ἐφεσ. β' 22).

Ἡ Ἐκκλησία, τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ἕνας ἀπὸ τοὺς χαρακτηρισμοὺς πού χρησιμοποιεῖ ἡ Ἁγία Γραφή, εἶναι ἡ ὀνομασία τῆς Ἐκκλησίας ὡς «σῶμα Χριστοῦ». Εἰσηγητὴς αὐτοῦ τοῦ χαρακτηρισμοῦ εἶναι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

Κάθε μέλος συνδέεται μὲ τὸ σῶμα καὶ ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ. Οὔτε τὸ πόδι οὔτε τὸ χέρι μποροῦν νὰ ζήσουν μόνα τους. Ἐξαρτῶνται ἀπὸ ὅλο τὸ σῶμα κι ἔτσι ὑπηρετοῦν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο. Ὅταν ἓνα μέλος ὑποφέρη, τότε τὰ ἄλλα συμπονοῦν. Αὐτὸ γίνεται γιὰτί ὅλα τὰ μέλη εἶναι ἐνωμένα καὶ μεταξύ τους καὶ μὲ ὀλόκληρο τῷ σῶμα. Ἡ κεφαλὴ ἀποτελεῖ τὴν πηγὴ γιὰ τὸ σῶμα σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχαία θεραπευτικὴ.

Ἡ εἰκόνα τοῦ σώματος εἶναι μιὰ πετυχημένη καὶ ζωντανὴ εἰκόνα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Κύριος εἶναι ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ πιστοὶ εἶναι τὰ μέλη τοῦ Σώματος. Μὲ τὸ Βάπτισμα, τὴ θεία Εὐχαριστία καὶ τὰ λοιπὰ Μυστήρια ἐσωματώνονται οἱ ἄνθρωποι στὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἓνας θεανθρώπινος ὀργανισμός. Ὅπως στὸν Κύριο εἶναι ἐνωμένες ἡ θεία καὶ ἡ ἀνθρώπινη φύση, ἔτσι καὶ στὴν Ἐκκλησία ἐνώνονται ἀναπόσπαστα δύο στοιχεῖα: τὸ θεῖο καὶ τὸ ἀνθρώπινο. Ἄς θυμηθοῦμε τὴ συνάντηση τοῦ Παύλου μὲ τὸ Χριστὸ

στο δρόμο πρὸς τὴ Δαμασκό. Ἡ δίωξη τῶν Χριστιανῶν ἦταν στὴν πραγματικότητα ἡ δίωξη τοῦ ἴδιου τοῦ Χριστοῦ. Ἐφ' ὅσον ὁμως ὁ «κόσμος» δὲν παραδέχεται καὶ καταδιώκει τὸ Χριστό, αὐτὸ συνεπάγεται τὴ δίωξη τῶν πιστῶν. Μᾶς τὸ δήλωσε ὁ Κύριος: «Εἰ ἐμέ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν» (Ἰω. ιε' 20).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ἡ Ἐκκλησία συνεχίζει τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Κυρίου. Εἶναι τὸ μυστικὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ἐκεῖνος εἶναι ἡ Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος. Οἱ πιστοὶ εἶναι μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Μαθθ. κα' 42, Λουκ. κ' 17, Πράξ. β' 37 - 47, Κολ. γ' 3, Ἐφεσ. β' 20 - 22, δ' 25, ε' 2, Α' Κορ. ιβ' 4 - 6, 12 - 27, Ἐβρ. ι' 21, Ρωμ. ιβ' 5, Γαλ. γ' 28.
2. «Εἰ μὴ Πνεῦμα παρῆν, οὐκ ἂν συνέστη ἡ Ἐκκλησία· εἰ δὲ συνίσταται ἡ Ἐκκλησία, εὐδελον, ὅτι Πνεῦμα πάρεστι» (Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 61, 650).
3. «Οἱ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης πιστοὶ καὶ ὄντες καὶ γενόμενοι καὶ ἐσόμενοι ἐν σῶμά εἰσι καὶ τὸ ἐν τούτῳ διὰ τῶν πολλῶν συνίσταται καὶ ἐν τοῖς πολλοῖς ἔστιν» (Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 61, 246).
4. «Μὴ γὰρ δύναται μέσον τι εἶναι κεφαλῆς καὶ σώματος κενόν; Ἐνθα ἡ κεφαλὴ ἐκεῖ καὶ τὸ σῶμα· εἰ γὰρ διείργετο (= ἀποχωριζόταν), οὐκ ἂν εἴη σῶμα, οὐκ ἂν εἴη κεφαλὴ» (Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 62, 26).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Γιατί ἡ Ἐκκλησία συμβολίζεται μὲ οικοδομῆ; 2) Ποιὰ εἶναι ἡ σχέση τοῦ πιστοῦ μὲ τὸ Χριστὸ στὴν Ἐκκλησία; 3) Γιατί ἡ εἰκόνα τοῦ σώματος εἶναι μιὰ πετυχημένη συμβολικὴ εἰκόνα τῆς Ἐκκλησίας; 4) Νὰ μελετήσης τὸ Ἰω. ιε' 1 - 8. Συνδέεται μὲ τὸ σημερινὸ σου μάθημα καὶ γιατί;

2. Οἱ ιδιότητες τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ ιδιότητες τῆς Ἐκκλησίας εἶναι εὐστοχα διατυπωμένες στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως. Ὁμολογοῦμε πίστη «εἰς Μίαν, Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν».

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι Μία. Ἡ ἐνότητα τοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι οὐσιαστικὸ καὶ ἀπαραίτητο στοιχεῖο. Γι' αὐτὴ τὴν

ένότητα παρακάλεσε ὁ Κύριος τὸν οὐράνιο Πατέρα Του στὴν ἀρχιερατική Του προσευχή. Ἡ ένότητα φαίνεται πολὺ καθαρά στὶς εἰκό-
νες τῆς οἰκοδομῆς, τῆς ἀληθινῆς ἀμπέλου καὶ ἐκείνης τοῦ υμφοῦ
καὶ τῆς νύμφης (Ἰω. ιε' 1-8, Ἐφес. ε' 30-32).

Ἡ Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι μί α, ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Τὸ
Ἅγιο Πνεῦμα, ποὺ συνενώνει καὶ ζωοποιεῖ τὴν Ἐκκλησία, εἶναι ξ ν α.
Ἐ ν α εἶναι τὸ Ἅγιο Βάπτισμα, Ἐ ν α ς εἶναι ὁ Ἄρτος τῆς θείας Εὐ-
χαριστίας.

Τὴν ένότητα τῆς Ἐκκλησίας βλέπουμε: α) στὴν πίστη, β) στὴ
Λατρεία καὶ γ) τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία καὶ διοίκηση.

Δυστυχῶς ὅμως ἡ ένότητα αὐτὴ τῆς Ἐκκλησίας διασπάστηκε.
Τὸ Σχίσμα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας (1054 μ.Χ.) καὶ ἡ θρησκευτικὴ
Διαμαρτύρηση (1517 μ.Χ.) χώρισαν τὶς Ἐκκλησίες. Ἡ Ὁρθόδοξη
Ἐκκλησία διατήρησε ἀνόθευτη τὴ χριστιανικὴ πίστη.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι Ἅγία: Ἡ Ἐκκλησία μας στὴν οὐσία της
εἶναι ἅγια, γιατί:

α) Ὁ Ἅγιος Θεὸς κατοικεῖ σ' αὐτὴ καὶ τὴν ἔχει νασὸ Του.

β) Ὁ Κύριος ποὺ εἶναι ὁ ἰδρυτὴς της εἶναι Ἅγιος. Αὐτὸς ἔχουσε
τὸ Ἄχραντο Αἷμα Του γιὰ νὰ τὴν ἀγιάσῃ καὶ «παραστήσῃ αὐτὴν
ἑαυτῷ ἔνδοξον... μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ρυτίδα ἢ τι τῶν τοιοῦτων,
ἀλλ' ἵνα ᾗ ἅγια καὶ ἄμωμος» (Ἐφес. ε' 26-27).

γ) Ἡ δύναμη ποὺ ζωογονεῖ τὴν Ἐκκλησία, εἶναι τὸ Ἅγιο
Πνεῦμα.

δ) Τὸ Εὐαγγέλιο εἶναι ἅγιο. Δὲν πρέπει νὰ δίνεται σ' ἐκείνους
ποὺ τὸ περιφροοῦν.

ε) Τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἅγια. Τὸ ἴδιο καὶ ἡ Λατρεία
ποὺ ἔχει κέντρο της τὴ θεία Εὐχαριστία.

Ἡ ἀγιότητα τῆς Ἐκκλησίας φαίνεται καὶ στὴ ζωὴ τῶν Χριστια-
νῶν. Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς μέσα στὴν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας μιμή-
θηκαν τὸ Χριστό. Εἶναι οἱ Ἅγιοι ποὺ εἶναι πρότυπά μας.

Ἐπάρχουν ὅμως καὶ σαπρὰ (= σάπια) μέλη στὴν Ἐκκλησία.
Αὐτὰ δὲν ἔχουν τὴ δύναμη νὰ μολύνουν τὴν καθαρότητα καὶ ἀγί-
τητα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἀγιότητα πρέπει νὰ εἶναι ἐπιδίωξη ὄλων τῶν μελῶν τῆς Ἐκ-
κλησίας.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι Καθολική. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι Καθολική γιὰ δυὸ λόγους: α) Καλεῖ στοὺς κόλπους τῆς ὄλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ θέλει νὰ τοὺς ἐνώσῃ μὲ τὸ Χριστὸ καὶ β) κατέχει τὴν καθολικὴ ἀλήθεια δηλαδὴ τὴν ὁλόκληρη Ἀλήθεια, πού ὁμοίμορφα καὶ ἀδιάκοπα προσφέρει στοὺς ἀνθρώπους. Ὁ ὅρος λοιπὸν «Καθολική» σημαίνει ὀρθόδοξη. Ὡραῖα τονίζει αὐτὰ ὁ Ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων: «Λέγεται καθολικὴ (ἡ Ἐκκλησία) ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ὑπάρχει σ' ὅλη τὴ γῆ ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη στὴν ἄλλη· ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι διδάσκει καθολικὰ καὶ ἀδιάκοπα ὅλα τὰ δόγματα πού πρέπει νὰ γνωρίζουν οἱ ἄνθρωποι...» (Κατήχησις 18,23).

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι Ἀποστολική. Ἡ Ἐκκλησία λέγεται Ἀποστολικὴ γιὰτὶ ἔμεινε σταθερὰ καὶ ἀκλόνητα πιστὴ στὴ διδασκαλία τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων. Ἡ ἀποστολικότητα φαίνεται: α) Στὴ διδασκαλία τῆς πίστεως. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων. β) Στὴν ἀδιάκοπη διαδοχὴ τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους. Οἱ Ἀπόστολοι δηλαδὴ χειροτόνησαν καὶ ἐγκατέστησαν τοὺς πρῶτους Ἐπισκόπους, πρεσβύτερους καὶ διακόνους, πού εἶναι ἀπεσταλμένοι γιὰ τὴ διάδοση τοῦ Εὐαγγελίου στὸν κόσμον.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολική. Τὶς ιδιότητες αὐτὲς καθορίζουν ἡ προέλευση καὶ ἡ ἀποστολὴ τῆς στὸν κόσμον.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Ματθ. κδ' 14, Μάρκ. ιστ' 15, Λουκ. κδ' 47, Ἰω. ιδ' 26, Πράξ. α' 8, Α' Κορ. ι' 17, ιβ' 27, Ρωμ. ιβ' 4-5, Ἐφεσ. α' 22-23, δ' 4 ἔξ., Κολ. α' 18, β' 19.
2. «Ὅπου ἡ Ἐκκλησία ἐκεῖ καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καὶ ὅπου τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἐκεῖ καὶ ἡ Ἐκκλησία καὶ πᾶσα χάρις» (*Εὐαγγεῖο, P.G. 7, 96*).
3. «Θρόνον Χριστοῦ ἐννοεῖ τὴν Ἐκκλησίαν· ἐπαναπαύεται γὰρ αὐτῇ. Ἔστα οὖν, φησὶν, ἡ Ἐκκλησία Χριστοῦ καταστράπτουσα καὶ φωτίζουσα τὴν ὑπ' οὐρανὸν καὶ μένουσα διηνεκῶς ὡς ἡλιος καὶ ἡ σελήνη» (*Μ. Ἀθανάσιος, P.G. 27, 392*).
4. «Οὐδὲν Ἐκκλησίας ἰσχυρότερον... τοῦ οὐρανοῦ ὑψηλότερα καὶ τῆς γῆς πλατυτέρα... οὐδέποτε γηρᾶ, ἀλλ' αἰεὶ ἀκμάζει... τὸ στερρὸν καὶ ἀσάλευτον δηλοῦσα ἡ Γραφὴ ὅρος αὐτὴν καλεῖ» (*Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 52, 397*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Τί θα άπαντούσες στην κατηγορία ότι και στην Έκκλησία υπάρχουν κακοί άνθρωποι; (Νά βοηθηθής από τους στίχους : Ματθ. ιγ' 24 - 30, 36 - 43).
 2) Από ποϋ φαίνεται ή καθολικότητα τής Έκκλησίας; 3) «Δέν μπορεί νά εχη τό Θεό πατέρα του, εκείνος που δέν εχει την Έκκλησία μητέρα του» ("Άγιος Κυπριανός). Τί σημαίνουν τά λόγια αυτά; 4) Γιατί ή Έκκλησία είναι στην οϋσία της άγια ;

3. 'Ο σκοπός και τό έργο τής Έκκλησίας.

'Ο 'Ιησοϋς Χριστός βεβαίωσε τους Μαθητές Του : «'Εγώ είμι ή όδός και ή αλήθεια και ή ζωή» ('Ιω. ιδ' 6). 'Ο Κύριος είναι ή όδός πρός τό Θεό - Πατέρα, ή άπόλυτη αλήθεια και ή πραγματική ζωή και σωτηρία. "Όλα αυτά τά είδαμε στα προηγούμενα μαθήματα, όταν μιλήσαμε για τό έργο του Κυρίου.

Αυτό τό έργο Του ό Κύριος μεταβιβάζει στην Έκκλησία. Παρόλο που τό σωτήριο έργο του Κυρίου είναι ένιαίο και άδιάσπαστο, τό διακρίνουμε σε τρεις βασικούς τομείς :

α) 'Η Έκκλησία διδάσκει την Άποκάλυψη του Θεού, τό Εϋαγγέλιο, την αλήθεια, που σώζει τον άνθρωπο. «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τά έθνη... διδάσκοντες αυτούς...» (Ματθ. κη' 18-20).

β) 'Η Έκκλησία ποιμαίνει τά λογικά πρόβατα του Χριστού ('Ιω. κα' 16-17).

γ) 'Η Έκκλησία άγιάζει τή ζωή των πιστών με τά διάφορα άγιαστικά μέσα (Μυστήρια).

Τό διδακτικό έργο τής Έκκλησίας. 'Ο Κύριος έδωσε έντολή στους Μαθητές Του νά κηρύξουν τό λόγο του Θεού. Οί 'Απόστολοι μετά την Πεντηκοστή έδωσαν μεγάλη προσοχή στο κήρυγμα του Εϋαγγελίου. Γιατί πώς θα πιστεύση ένας στο Χριστό, χωρίς νά άκούση γι' Αϋτόν ; Και πώς θα άκούση, αν δέν ύπάρχη ό κήρυκας του Εϋαγγελίου ;

'Ο Εϋαγγελιστής Λουκάς μάς παρουσιάζει τή θαυμαστή ζωή των πρώτων Χριστιανών, που μέσα σε μιá κοινωνία άγάπης ήταν προσηλωμένοι με πιστότητα :

- α) «τῇ διδαχῇ τῶν Ἀποστόλων»,
- β) «τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου» καὶ
- γ) «ταῖς προσευχαῖς» (Πράξ. β' 42).

Οἱ Ἀπόστολοι μὲ τὸ κήρυγμά τους δὲν δίδασκαν ἀνθρώπινη σοφία καὶ ἐπιστήμη. Κήρυτταν «Χριστὸν ἐσταυρωμένον...Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφίαν» καὶ ἐπιβεβαίωσαν τὴ δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ποὺ χαρίζει καὶ καλλιεργεῖ τὴν πίστη.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα φύλαξε τὴν πίστη τῆς Ἐκκλησίας ἀνόθευτη καὶ ἀκλόνητη. Οἱ Ἀπόστολοι, ἐπειδὴ εἶχαν συναίσθηση τῆς προσφορᾶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, γράφουν στὴν ἀπόφαση τῆς Ἀποστολικῆς Συνόδου τῶν Ἱεροσολύμων: «Ἔδοξε γὰρ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν...» (Πράξ. ιε' 28).

Οἱ Ἀπόστολοι παρέδωσαν τὴν πραγματικότητα αὐτὴ στοὺς διαδόχους των: τοὺς Ἐπισκόπους, τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας. Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία μας στὶς διάφορες κακοδοξίες τῶν αἰρετικῶν προβάλλει καὶ διατυπώνει τὴν ἀλάνθαστη Ἀποστολικὴ διδασκαλία. Οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι μὲ τὴν ἔμπνευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διατύπωσαν στὶς ἀποφάσεις τους τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως. Οἱ ἀποφάσεις αὐτὲς εἶναι ἀλάνθαστες καὶ ἀμετάβλητες. Εἶχαν τὴν ἔγκριση ὁλόκληρου τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, τῶν κληρικῶν καὶ τῶν λαϊκῶν.

Τὸ ποιμαντικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Κύριος ὀνομάζει τὸν Ἐαυτὸ Του καλὸ Ποιμένα, ποὺ θυσιάζεται γιὰ τὰ λογικὰ πρόβατα. Ἡ ἐξουσία τοῦ Κυρίου εἶναι ἀδιάσπαστα ἐνωμένη μὲ τὴν ὑπηρεσία, τὴ θυσία Του:

Τὴν ποιμαντικὴ ἐξουσία παρέδωσε ὁ Κύριος στοὺς Ἀποστόλους. Αὐτοὶ ποίμαναν τὴν Ἐκκλησία σύμφωνα μὲ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Κυρίου. Οἱ Ἀπόστολοι μεταβιβάζουν τὴν πνευματικὴ τους ἐξουσία στοὺς Ἐπισκόπους ποὺ διοικοῦν τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Ἐπίσκοπος εἶναι ἐνωμένος μὲ τὸ ποίμνιό του. Χωρὶς τὸν Ἐπίσκοπο ποὺ ἐκφράζει τὴν ἀποστολικότητα τῆς Ἐκκλησίας, δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει Ἐκκλησία. Οἱ Ἐπίσκοποι στὸ ἔργο τους ἔχουν βοηθοὺς τοὺς πρεσβύτερους καὶ τοὺς διακόνους, ποὺ μόνον αὐτοὶ ἔχουν δικαίωμα νὰ χειροτονήσουν.

Τὸ ποιμαντικὸ ἔργο τῶν κληρικῶν εἶναι δύσκολο. Ἀπαιτεῖ

υπεράνθρωπες προσπάθειες. Ἀλλά καί οἱ λαϊκοί ἔχουν μεγάλη εὐθύνη γιατί εἶναι ἀπαραίτητο νά βοηθοῦν καί νά συντρέχουν τοὺς κληρικούς στοὺς ποιμαντικὸ ἔργο τους.

Τὸ ἔργο τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νά ἀκολουθῆ τὰ ἴχνη τοῦ Χριστοῦ. Ἐτσι ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας ποὺ εἶναι ἀνήσυχος καί ἀνικανοποίητος, θὰ αἰσθανθῆ τὴν παρουσία τοῦ Χριστοῦ στὴν Ἐκκλησία. Οἱ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας βοηθοῦν τοὺς ἀνθρώπους νά συνδεθοῦν προσωπικά μετὰ τὴν Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ καί ἐπομένως μετὰ ὅλα τὰ ἄλλα μέλη της.

Τὸ ἁγιαστικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ ἁγιασμός τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸς γίνεται στὴν Ἐκκλησία.

Τὸ Ἅγιο Βάπτισμα μᾶς κάνει παιδιὰ τῆς οἰκογένειας τοῦ Θεοῦ, Ἡ Ἐκκλησία μᾶς ἁγιάζει μετὰ τὰ Μυστήρια Τῆς ἰδίως μετὰ τὰ Μυστήρια τῆς Μετανοίας καί τῆς θείας Εὐχαριστίας. Αὐτὰ εἶναι ὁ κεντρικὸς ἄξονας τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας Λατρείας.

Μέσα στὴ Λατεία ὁ ἄνθρωπος ἀναγεννιέται πνευματικά, μεγαλώνει, ἀναπτύσσεται καί τελικὰ παραδίδεται στοὺς Θεό, ὅταν ἀναχωρῆ ἀπὸ αὐτὸ τὸν κόσμο.

Ἐχει παρατηρηθῆ ὅτι δύσκολα ὁ ἄνθρωπος συνδέεται μετὰ τοὺς ἄλλους καί μετὰ τὸ Θεό. Ἡ θεία Λατεία εἶναι γι' αὐτὸ ἀπαραίτητη. Ἐκείνη μᾶς ξεκουράζει, μᾶς ἀνυψώνει στοὺς Θεό, μᾶς ὀπλίξει γιὰ τὸν καθημερινὸ ἀγώνα, προσφέρει τὸ ζωοποιὸ Σῶμα καί Αἷμα τοῦ Κυρίου.

Ἁγιασμός λοιπὸν σημαίνει: ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ νά διαποτίζη ὀλόκληρη τὴν προσωπικὴ καί κοινωνικὴ μας ζωὴ. Ἐτσι ἡ ζωὴ μας θὰ ἔχη τὴ σφραγίδα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Ἄς μὴ ξεχνοῦμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἀστείρευτη δεξαμενὴ τῆς πραγματικῆς καί αἰώνιας ἀγάπης.

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Ἡ Ἐκκλησία διδάσκει, ποιμαίνει καί ἁγιάζει τοὺς πιστοὺς. Ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας στηρίζεται στὴν Ἁγία Γραφή καί τὴν Ἀποστολικὴ Παράδοση. Οἱ Ἐπίσκοποι μετὰ τὴ βοήθεια τῶν ἱερέων καί τῶν διακόνων ποιμαίνουν τοὺς πιστοὺς καί τοὺς ἁγιάζουν.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Πράξ. στ' 1-6, η' 5-13, Α' Τιμ. στ' 4, Α' Κορ. β' 4 έξ. 'Εφεσ. β' 19, Κολ. γ' 12, Α' Θεσ. ε' 23, Α' Πέτρ. γ' 15.
2. ('Η 'Εκκλησία) οὐκ ἔστιν ἀρχόντων τύφος, οὐδὲ ἀρχομένων δουλοπρέπεια, ἀλλὰ ἀρχὴ πνευματικὴ, τούτῳ μάλιστα πλεονεκτοῦσα, τῷ τὸ πλέον τῶν πόνων... οὐ τὰς τιμὰς πλείους ἐπιζητεῖν» (*Ἰω. Χρυσόστομος, Ρ.Γ. 61, 527*).
3. «Τοὺς διακόνους ὡς Ἰησοῦν Χριστόν... τοὺς δὲ πρεσβυτέρους ὡς συνέδριον Θεοῦ καὶ ὡς σύνδεσμον τῶν Ἀποστόλων... τὸν ἐπίσκοπον, ὄντα τύπον τοῦ πατρὸς... καὶ χωρὶς τούτων... ἐκκλησία οὐ καλεῖται» (*Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος, ΒΕΠΕΣ 2, 272*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποιὸ εἶναι τὸ περιεχόμενο τοῦ κηρύγματος ποὺ παρέδωσαν οἱ Ἀπόστολοι στὴν Ἐκκλησία; 2) Γιατί ὁ ἄνθρωπος δύσκολα ἀκούει τὸ Εὐαγγέλιο; 3) Πῶς διαφυλάσσεται ἀνόθευτη ἡ πίστη τῆς Ἐκκλησίας; 4) Ποιὰ εἶναι ἡ σημασία τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας;

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΗ: Η ΜΕΛΛΟΥΣΑ ΖΩΗ

1. Ὁ θάνατος τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ μερικὴ κρίση του.

Τὸ μυστήριο τοῦ θανάτου. Ὁ θάνατος εἶναι ὁ κλῆρος ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Πῶς ὁμως τὸν ἀντιμετωπίζουν οἱ ἄνθρωποι; Πολλοὶ ἐνῶ γνωρίζουν ὅτι θὰ πεθάνουν, προσπαθοῦν νὰ μεταθέσουν τὸ θάνατο. Ὁ ἄνθρωπος δοκιμάζει μεγάλο φόβο, ἀγωνία καὶ ἀνησυχία, ὅταν σκέφτεται τὴν ὥρα τοῦ θανάτου του. Αὐτὸ δείχνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος θέλει νὰ ζῆ πάνω στὴ γῆ ὅσο εἶναι δυνατὸ περισσότερο. Καὶ αὐτὸ εἶναι πολὺ φυσικό.

Ξέρουμε ἀπὸ τὰ προηγούμενα μαθήματα ὅτι ὁ Θεὸς ἔδωσε στὸν ἄνθρωπο τὴ δυνατότητα νὰ μὴν πεθάνη. Ὁ θάνατος εἶναι τιμωρία, ὄχι μόνο ἕνα βιολογικὸ γεγονός. Εἶναι συνέπεια τῆς ἀμαρτίας. Αὐτὴ τὴν ἀμαρτία θυμίζουν καὶ οἱ αἰτίες τοῦ θανάτου: οἱ ἀρρώστιες, οἱ θλίψεις, οἱ πόνοι. Ἐξάλλου ἔχουμε μέσα μας ἰσχυρὴ τὴν ἐπιθυμία γιὰ μιὰ ἀτέλειωτη ζωὴ. Πῶς ἐξηγεῖται αὐτό;

‘Ο θάνατος και τὸ αἰώνιο μέλλον. Τὸ παρὸν τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἀξία μόνο ἂν συνδεθῆ μετὰ τὸ μέλλον του. ‘Ο μαθητῆς π.χ. δέχεται τὶς δυσκολίες καὶ τοὺς μόχθους τῆς μορφώσεώς του γιὰ τὴν θέλῃ νὰ ἐξασφαλίσῃ μιὰ ἀνετη καὶ χαρούμενη μελλοντικὴ ζωὴ. Ἡ εὐχαρίστηση τοῦ παρόντος προέρχεται ἀπὸ τὴ σκέψη ὅτι θὰ ἐξασφαλισθῆ τὸ ἀγνωστο μέλλον. ‘Ο πατέρας χαίρεται, ὅταν ἀγωνίζεται νὰ ἐξασφαλίσῃ ἓνα ἀνετο μέλλον στὸ παιδί του. ‘Ο ὑπάλληλος ἀρχίζει τὴ σταδιοδρομία του μετὰ τὴν ἐλπίδα τῆς μελλοντικῆς προαγωγῆς του.

Δὲν εἶναι λοιπὸν δυνατόν νὰ ἀπομονωθῆ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ μέλλον του ποὺ συνδέεται μετὰ τὴν ἔννοια τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Ἄν συμβῆ κάτι τέτοιο, τότε κάθε ἀνάπτυξη καὶ προαγωγή τοῦ ἀνθρώπου πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ σταματήσῃ.

Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μετὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκεῖνος ποὺ δὲν πιστεύει στὸ Χριστό, αὐτὸς προσπαθεῖ νὰ διαγράψῃ ἀπὸ μέσα του τὸ αἰώνιο μέλλον του. Τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς διαγωγῆς εἶναι ὁ φόβος τοῦ θανάτου.

‘Ο ἄνθρωπος σκέπτεται συχνὰ τὸ θάνατο γιὰ τὴν φοβᾶται τὴν ἀγνωστὴ χώρα τοῦ μέλλοντος. Ἡ ἐπιστροφή ἀπὸ ἐκεῖ εἶναι ἀδύνατη. Φοβᾶται τὸ θάνατο γιὰ τὴν δὲν θέλῃ νὰ ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνη τῶν πράξεών του. Τελικὰ τὸ μυστήριο τοῦ θανάτου ρυθμίζει τὴ σκέψη καὶ τὶς ἐνέργειες τοῦ ἀνθρώπου. ‘Ο θάνατος κανονίζει τὴ σχέση τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὸ Θεό.

Ἡ γέφυρα τῆς ζωῆς. ‘Ο Χριστιανὸς ξέρει καλὰ τὴ σημασία τοῦ θανάτου, γιὰ τὴν ἀναγνωρίζει τὴν ἁμαρτία του ἐμπρὸς στὸ Θεό. ‘Ο ἄνθρωπος ἐπιθυμεῖ νὰ ζῆσῃ αἰώνια. Αὐτὸ μόνο ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ δώσῃ. Αὐτὸς μᾶς χαρίζει καὶ πάλι τὴ ζωὴ μετὰ τὸ σταυρικὸ θάνατο τοῦ Κυρίου.

‘Ο Κύριος δὲν ἔχει καμιά σχέση μετὰ τὸ θάνατο. Καὶ ὁμως ὑποτάσσεται σ’ αὐτὸν γιὰ τὴν θέλῃ νὰ σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ κράτος τοῦ θανάτου. Ἡ ἐξουσία Του ἀπέναντι στὸ θάνατο φαίνεται ἀπὸ τὰ θαύματα τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν. Ἡ ἐνδοξη Ἀνάστασή Του κατάργησε ὀλοκληρωτικὰ τὸ κράτος τοῦ θανάτου.

Ἔτσι ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου γίνεται ἡ γέφυρα γιὰ τὴν αἰώνια ζωὴ. Μετὰ τὴν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου ἀνοίγεται ὁ δρόμος πρὸς τὴν αἰωνιότητα. Ἡ κυριαρχία τοῦ Σατανᾶ ἔχει καταργηθῆ. Γιὰ τὸ Χρι-

στιανό ό θάνατος έχει χάσει τή δύναμή του. 'Ο θάνατος γι' αυτόν είναι ή τελική παράδοση του έαυτού του στα χέρια του Θεού. 'Ο Χριστιανός έχει τήν πεποίθηση ότι δημιουργήθηκε για κάτι καλό, άληθινό και όμορφο.

Η μερική κρίση του ανθρώπου. Με τό θάνατο τελειώνει ή επίγεια όδοιπορία του ανθρώπου, δηλαδή ό βίος του πάνω στη γή. Αρχίζει όμως μιá νέα, μιá έντελώς διαφορετική ζωή. 'Ο θάνατος είναι όρόσημο για τόν άνθρωπο : ή θα μείνη κοντά στο Θεό ένωμένος μαζί Του ή θα άπομακρυνθί από τήν πηγή τής ζωής. Με τήν τελευταία άπόφαση χάνεται και ή δυνατότητα τής μετανοίας.

'Ο Κύριος μās ύπογραμμίζει αυτά με τήν παραβολή τών δέκα παρθένων. 'Ο Άπόστολος Παύλος συνιστά στους Χριστιανούς να εργάζονται τό αγαθό, όσο βρίσκονται στην παρούσα ζωή. Με τό θάνατο αρχίζει ή μερική κρίση του ανθρώπου. Τήν όνομάζουμε μερική για να τή διακρίνουμε από τή γενική κρίση, δηλαδή τή δεύτερα παρουσία του Κυρίου. Κατά τό χρονικό διάστημα που μεσολαβεί, ό «κοιμηθείς» άνθρωπος βρίσκεται σε μιá μέση κατάσταση. Άνάλογα με τίς πράξεις τής ζωής του πορεύεται ή τή ζωή τής μακαριότητας ή τή ζωή τής άτέλειωτης θλίψεως και όδύνης. Η πρώτη είναι ή ζωή τής γνώσεως και τής αγάπης του Θεού και ή δεύτερη ή στέρηση αυτής τής εύφροσύνης.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

'Ο θάνατος κλείνει τήν προσωρινή ζωή του ανθρώπου επί τής γής και άνοίγει τήν αιώνια. Η μερική κρίση που ακολουθεί, είναι πρόξενος τής ζωής του Παραδείσου ή τής κολάσεως.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Γεν. β' 16 έξ. Μάρκ. ε' 22 - 43, Λουκ. ζ' 11 - 17, 'Ιω. ιδ' 2 έξ., Ρωμ. ε' 12 - 21, Α' Κορ. ιε' 15, 54 - 57, Β' Κορ. ε' 1 - 10.
2. «'Οντως φοβερώτατον τό του θανάτου μυστήριο, πώς ψυχή εκ του σώματος βιαίως χωρίζεται εκ τής άρμονίας και τής συμφυίας ό φυσικώτατος δεσμός, θείφ βουλήματι άποτέμενεται . . .» ("Υμνος από τή Νεκρώσιμη Άκολουθία).
3. «Τής μετανοίας και τής άφέσεως τών άμαρτιών ό παρών έστι καιρός, έν δέ τω μέλλοντι αιώνι ή δικαία κρίσις και άνταπόδοσις . . . μετά τήν έντευθεν άπαλα-

λαγήν οὐκ ἔστι καιρὸς κατορθωμάτων, τοῦ Θεοῦ τὸν παρόντα καιρὸν ἐπιμετρήσαντος εἰς ἔργασίαν τῶν πρὸς τὴν αὐτοῦ εὐαρέστησιν» (*Μ. Βασιλείος, Ρ.Γ. 31, 700, 701*).

4. «Ὁ παρὼν βίος πολιτείας ἐστὶ καιρὸς, μετὰ δὲ τὴν τελευταίην κρίσιν καὶ κόλασιν» (*Ἰω. Χρυσόστομος, Ρ.Γ. 57, 416*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πῶς πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζη ὁ Χριστιανὸς τὸ θάνατο; 2) Ποιὸ εἶναι τὸ νόημα τοῦ στίχου Ἰω. ια' 25; 3) Τί μᾶς προσφέρει ἡ σταυρική θυσία τοῦ Κυρίου στὸ πρόβλημα τοῦ θανάτου; 4) Νὰ μελετήσης τὸ ὑπ' ἀριθ. 2 κείμενο. Τί θέλει μὲ τὸ στοχασμὸ του νὰ ἐκφράση ὁ ὑμνογράφος Δαμασκηνός;

2. Ἡ δευτέρα παρουσία τοῦ Κυρίου.

«Ἐγὼ εἶμι τὸ Α καὶ τὸ Ω». Ὁ Κύριος εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος λόκληρης τῆς δημιουργίας. Εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ὑπῆρχε πρὶν δημιουργηθῆ ὁ κόσμος. Ἡ ἐπιβλητικὴ εἰκόνα τοῦ Παντοκράτορα παρουσιάζει τὸν Κύριο ὡς Δημιουργό, Κυρίαρχο καὶ Σωτήρα τοῦ κόσμου. Ὁ Κύριος εἶναι «ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ» (Ἄποκ. α' 8).

Ἡ πρώτη παρουσία τοῦ Κυρίου στὸν κόσμο ἦτο κρυμμένη στὴν ἀφάνεια καὶ τὴν ταπεινώση. Ἡ δευτέρα παρουσία Του θὰ εἶναι καὶ ἐπιφανὴς καὶ ἔνδοξη.

Ὁ χρόνος τῆς δευτέρας ἐμφάνισεως τοῦ Κυρίου μᾶς εἶναι ἄγνωστος. Ὁ Κύριος ὅταν ρωτήθηκε σχετικῶς, ἀπάντησε ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Θεὸ κανεὶς δὲν γνωρίζει τὴν ἡμέρα καὶ τὴν ὥρα ἐκεῖνη. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ χρόνος τῆς δευτέρας παρουσίας δὲν ἐνδιαφέρει τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Κύριος ὁμως θέλει τοὺς ἀνθρώπους προετοιμασμένους. Γι' αὐτὸ χρησιμοποιοεῖ θαυμάσιες εἰκόνες, ὅπως π.χ. τὴν παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων, τὴν εἰκόνα τοῦ κλέπτη, κ.ἄ.

Τὰ σημεῖα τῆς δευτέρας παρουσίας.

α) Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς θὰ ρθῆ ὅταν τὸ Εὐαγγέλιο θὰ κηρυχθῆ σ' ὅλο τὸν κόσμο.

β) Ὁ ἐκλεκτὸς λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ θὰ ἐπιστρέψῃ στὸ Σωτήρα Χριστὸ πιστεύοντας σ' Αὐτόν.

γ) 'Ο Σατανᾶς θὰ ἐμφανισθῆ ὡς ὁ 'Αντίχριστος. Στὴν πρώτη παρουσία τοῦ Κυρίου ὁ Σατανᾶς προσπάθησε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν εἴσοδο τοῦ Κυρίου στὸ δημόσιο ἔργο Του. Πρὶν ἀπὸ τὴ δευτέρα παρουσία, θὰ προσπαθῆσῃ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐξάπλωση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

δ) Πόλεμοι, πείνα, ἀσθένειες, φυσικὲς καταστροφές, διώξεις τῶν πιστῶν καὶ τῶν δικαίων ἀνθρώπων θὰ προετοιμάσουν τὴ δευτέρα παρουσία.

Ἡ ἀνάσταση τῶν νεκρῶν. Εἶναι ἡ βάση τῆς πίστεώς μας. 'Ο Κύριος ἀντίθετα πρὸς τοὺς Σαδδουκαίους ποὺ δὲν πίστευαν στὴν ἀνάσταση, διαβεβαιώνει ὅτι θὰ ρθῆ ὥρα ποὺ ὅλοι ὅσοι θὰ βρίσκονται στὰ μνημεῖα, θὰ ἀκούσουν τὴ φωνὴ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ ἀναστηθοῦν.

Οἱ Ἀπόστολοι εἶχαν ὡς κεντρικὸ σημεῖο στὸ κήρυγμά τους τὴν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου καὶ τὴν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν. Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ θεμέλιο καὶ ἡ ἐγγύηση τῆς δικῆς μας ἀναστάσεως. Τὸ σῶμα ποὺ θὰ ἀναστηθῆ, βασικά θὰ εἶναι τὸ ἴδιο μὲ ἐκεῖνο ποὺ φορούσαμε πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό μας. Καὶ ὅμως ! Θὰ ἔχῃ κάτι τὸ νέο, θὰ εἶναι μεταμορφωμένο καὶ πνευματικὸ. Θὰ εἶναι ἀφθαρτο καὶ ἀθάνατο. Δὲν θὰ χρειάζεται ὑλικὲς τροφές καὶ θὰ εἶναι ἀπαλλαγμένο ἀπὸ τὶς γήινες ἀνάγκες. 'Ο Κύριος χαρακτηρίζει τὸ ἀναστημένο σῶμα ἔνδοξο γιατί ἀντικατοπτρίζει τὴ λαμπρότητα τῆς ψυχῆς. Καὶ τὰ σώματα τῶν ἀμαρτωλῶν θὰ εἶναι ἀφθαρτα, ἀλλὰ δὲν θὰ εἶναι ἔνδοξα. Θὰ ὑπομένουν αἰώνια τὶς τιμωρίες τῶν ἀμαρτιῶν.

Ἡ τελικὴ κρίση. Μετὰ τὴν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν ἀκολουθεῖ ἡ τελικὴ κρίση. Ἡ κρίση τοῦ ἀνθρώπου βρίσκεται σὲ τοῦτο : 'Ο Χριστὸς εἶναι τὸ Φῶς τοῦ κόσμου. Θέλησε νὰ φωτίσῃ τοὺς ἀνθρώπους. Οἱ ἄνθρωποι ὅμως ἀγάπησαν μᾶλλον τὸ σκοτάδι παρὰ τὸ φῶς. 'Ο Κύριος κατὰ τὴν πρώτη παρουσία Του δὲν ἤρθε γιὰ νὰ κρίνῃ τὸν κόσμο, ἀλλὰ γιὰ νὰ τὸν σώσῃ. Στὴ δευτέρα παρουσία ὁ Θεὸς - Πατέρας θὰ παραδώσῃ τὴν τελικὴ κρίση στὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστὸ ποὺ θὰ ἐκδώσῃ τὴν τελικὴ Του ἀπόφαση.

Οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἀπόκτησαν προσωπικὸ σύνδεσμο μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ θὰ ἀπολαύσουν τὴ δόξα καὶ τὴ χαρὰ τοῦ Κυρίου. Ἀντίθετα, ἐκεῖνοι ποὺ ἐξῆσαν μακριὰ ἀπὸ τὸ Θεό, θὰ ἀποχωρι-

στοῦν ὀριστικά ἀπὸ τὸν Κύριο. Αὐτὸ ὅμως σημαίνει αἰώνια κόλαση.

Οἱ παραβολὲς τῶν ζιζανίων, τῆς σαγήνης, τῶν μωρῶν καὶ τῶν φρόνιμων παρθένων, τῶν βασιλικῶν γάμων καὶ τοῦ ἄπιστου οἰκο- νόμου μιλοῦν γιὰ τὴν τελικὴ κρίση καὶ τὴν ὀριστικὴ ἰσχὺ τῆς.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ Κύριος μὲ τὴν πρώτη παρουσία Του δίδαξε καὶ κάλεσε κοντά Του ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Μὲ τὴ δευτέρα καὶ ἔνδοξη παρουσία Του θὰ τοὺς κρίνῃ. Πρὶν ἀπὸ τὴν τελικὴ κρίση ὀρισμένα σημεῖα θὰ τὴν προαναγγείλουν. Ἡ τελικὴ κρίση εἶναι ἡ ὀριστικὴ ἀμοιβὴ ἢ τιμωρία τῶν ἀνθρώπων.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Ματθ. κδ' 3, 24 - 43, κε' 31, Μάρκ. ιγ' 32, Λουκ. ιβ' 35 ἐξ., Α' Θεσ. β' 19, Ἀποκ. θ' 1 - 9, Α' Κορ. ιε' 1 ἐξ., Κολ. γ' 3, ἰω. ε' 22, Ψαλμ. 104, 7.
2. «Ὡσπερ καὶ ἡ ὕελος ἐξ ἄμμου μὲν ἐστίν, οὐκέτι δὲ ἄμμος, ἀλλ' ἕτερόν τι παρ' ἐκεῖνο ἀφ' οὗ ἔγενονε· καὶ ὁ στάχυς ὡσαύτως οὐκέτι κόκκος, ἀλλὰ στάχυς ἕτερόν τι παρὰ τὸν κόκκον· οὕτω καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει βέλτιον τὸ σῶμα μετασκευάζεται» (Θεόδωρος Μομφουεστίας).
3. «Τὴν ὥραν τῆς ἐτάσεως (= ἐξετάσεως) καὶ τῆς φρικτῆς ἐλεύσεως τοῦ φιληθρώπου δεσπότη κατανοῶν, ὅπως τρέμω καὶ σκυθρωπάζω κράζω σοι· Κριτὰ μου δικαιοσύνη καὶ μόνε πολυέλεε, μετανοοῦντά με δέξαι τῆς Θεοτόκου πρεσβείαις» (Ἑυμολογία Ἀπόκρως).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποιὰ σημεῖα καὶ πῶς μᾶς προετοιμάζουν γιὰ τὴ δευτέρα παρουσία τοῦ Κυρίου μας; 2) Τί σοῦ ὑπεθυμίζει ἡ εἰκόνα τοῦ Παντοκράτορα Χριστοῦ; 3) Γιατί διαβάζεται στὴν ἐκκλησία ἡ περικοπὴ Ματθ. κε' 31 - 46 τὴν Κυριακὴ τῆς Ἀπόκρως; Ἐχει ἰδιαίτερη σημασία; 4) «Ἡ ἐπίγεια ζωὴ μας εἶναι ὁ προθάλαμος τῆς αἰωνιότητος». Τί σημαίνει αὐτὴ ἡ φράση;

3. Ἡ κοινωνία τοῦ οὐρανοῦ.

Ἡ κοινωνία τῶν Ἀγίων. Ἡ ἀγάπη χαρακτηρίζει τὸ γνήσιο μαθητὴ τοῦ Κυρίου. Ἡ ἔνωσή του μὲ τὸ Χριστὸ τρέφει τὴν ἀγάπη αὐτή. Ὄταν ὅμως ὁ ἄνθρωπος δὲν συνδέεται μὲ τὸ Χριστό, τότε οἱ σχέσεις του μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους δὲν εἶναι ἀρμονικὲς καὶ εἰρηνικὲς.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Κύριο, ὑπόδειγμα κοινωνίας ἀγάπης παρουσιάζουν οἱ Ἅγιοι. Ὄταν τιμοῦμε τοὺς Ἅγίους, θυμόμαστε τὴ δύναμη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ Χάρις Του τοὺς δυνάμωσε καὶ μὲ αὐτὴ ἔζησαν μιὰ ζωὴ πίστεως καὶ ἀγάπης. Ἡ τιμὴ λοιπὸν τῶν Ἁγίων εἶναι ταυτόχρονα καὶ προσκύνηση τῆς Κεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἀδύνατος ἄνθρωπος εὐκολώτερα ἐπικοινωνεῖ μὲ τοὺς Ἅγίους. Τοὺς παρακαλεῖ νὰ μεσιτεύσουν στὸν Κύριο καὶ γιὰ τὴ δική του πνευματικὴ προκοπή.

Ἡ κοινωνία τῶν Ἁγίων μᾶς βοηθεῖ νὰ καταλάβουμε τὸ σύνδεσμο πού ὑπάρχει μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν πού ζοῦν καὶ ἐκείνων πού κοιμήθηκαν. Οἱ πρῶτοι εἶναι οἱ στρατιῶτες τῆς πίστεως καὶ οἱ δεύτεροι οἱ θριαμβευτές της. Στὴ θεία Λατρεία τῆς Ἐκκλησίας μας οἱ εὐχὲς ζητοῦν τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ κοινωνία τοῦ οὐρανοῦ. Εἶναι ἡ Ἐκκλησία κι ὁ κόσμος ὅπως θὰ γίνουν μετὰ τὴ δευτέρα παρουσία. Ἡ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀρχίζει βέβαια ἀπὸ τὴ γῆ. Ἡ σύγκριση ὅμως τῆς ζωῆς αὐτῆς μὲ τὴν οὐράνια δόξα δὲν εἶναι δυνατὴ.

Ἡ κοινωνία τοῦ οὐρανοῦ εἶναι γιὰ μᾶς πραγματικὸ μυστήριον. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος συγκρίνει τὸν παρόντα κόσμο μὲ τὸν κόσμο τοῦ οὐρανοῦ. Στὴ ζωὴ αὐτῆ ἡ πνευματικὴ μας γνώση εἶναι περιορισμένη. Οἱ προφῆτες μᾶς ἀποκάλυψαν ἕνα μέρος ἀπὸ τὰ μυστήρια τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ. Ὄταν ρθῆ ἡ τέλεια γνώση μὲ τὴ ζωὴ στὸν οὐρανό, τότε τὸ μερικὸ καὶ ἀτελὲς θὰ καταργηθῆ. Τώρα βλέπουμε ἀμυδρὰ μέσα ἀπὸ ἕνα μετάλλινον καθρέπτη. Πολλὰ αἰνίγματα πού μένουν, δὲν μπορούμε νὰ ἐξηγήσουμε. Τότε ὅμως θὰ τὰ δοῦμε ὅλα «πρόσωπον πρὸς πρόσωπον».

Γιὰ τὴ δόξα τοῦ οὐρανοῦ μόνο μὲ εἰκόνες καὶ παραβολές εἶναι δυνατὸ νὰ μιᾷ ὁ ἄνθρωπος. Ὅλα ὅμως αὐτὰ δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ μᾶς διηγηθοῦν καὶ παραστήσουν «ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ οἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν» (Α' Κορ. β' 9).

Ἡ κοινωνία μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ὁ πιστὸς σὰν ζωντανὸ μέλος τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τώρα ἀλλὰ καὶ ὅταν πεθάνη, προγεύεται

τήν όριστική έπικοινωνία του με τόν Κύριο. 'Η κοινωνία αύτή με τόν Κύριο συμβολίζεται στην Καινή Διαθήκη μ' ένα δείπνο.

'Η συμμετοχή μας στο δείπνο αύτό είναι ούσιαστική και προσωπική. 'Ο πιστός άξιώνεται μετά τόν θάνατο νά βλέπη και νά προσκυνή συνεχώς τό Θεό. Τό ίδιο κάνουν και οί άγγελοι. Δοξολογοϋν άκατάπαυστα τόν Τριαδικό Θεό.

Στή θεία Λατρεία τής 'Εκκλησίας οί ύμνοι, ή δοξολογία και οί εύχές τοϋ ιερέως μās μεταφέρουν στο οϋράνιο θυσιαστήριο. 'Η δοξολογία μας ένώνεται μ' εκείνη τών 'Αγίων και τών άγγέλων.

'Ο 'Απόστολος Παϋλος ζητούσε από τους Χριστιανούς νά αποκτήσουν «νοϋν Χριστοϋ» και νά αίχμαλωτίζουν κάθε σκέψη τους στην ύπακοή τοϋ Χριστοϋ. Αυτό σημαίνει κοινωνία με τόν 'Ιησοϋ Χριστό, που όλοκληρώνει τόν άνθρωπο.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

'Ο θάνατος μεταθέτει τόν πιστό Χριστιανό από τή γή στον οϋρανό. 'Εκεί γίνεται συμπολίτης τών 'Αγίων. 'Αξιώνεται άκόμη νά άπολαμβάνη εκείνα που έτοιμάσε ό Θεός για εκείνους που Τόν άγαποϋν.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Ματθ. κβ' 1 - 14, κε' 1 - 12, Λουκ. ιβ' 37, κγ' 43, 'Ιω. ιδ' 8, Πράξ. ζ' 59, Ρωμ. η' 30, Α' Κορ. ιβ' 13, Α' Τιμ. α' 17, 'Αποκ. ε' 8.
2. «'Ωσπερ οί βλέποντες τό φώς έντός εϊσι τοϋ φωτός και τής λαμπρότητας αύτου μετέχουσιν, οϋτως οί βλέποντες τόν Θεόν έντός εϊσι τοϋ Θεοϋ μετέχοντες αύτοϋ τής λαμπρότητας . . . μετοχή δέ Θεοϋ εϊσι τό γινώσκειν Θεόν και άπολαύειν τής χρηστότητας αύτοϋ» (*Είρηναίος, Ρ.Γ. 7, 1035*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Ποιά σχέση ύπάρχει μεταξύ τών Χριστιανών που είναι στρατευμένοι στή γή και εκείνων που θριαμβεύουν στους οϋρανόυς; 2) Ποιά άλήθεια έκφράζει τό Λουκ. ιβ' 37; 3) «Και ζώην τοϋ μέλλοντος αϊώνος». Ανάπτυξε με λίγα λόγια τό 12ο αύτό άρθρο τοϋ Συμβόλου τής Πίστεως. 4) Τί είναι οϋράνια εύτυχία;

4. Ἡ τελείωση τῆς δημιουργίας.

Ἡ τελείωση τοῦ ἀνθρώπου. Γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ πιστεύει στὸ Χριστό, δὲν ὑπάρχει τέλος ζωῆς. Ὑπάρχει τελείωση, ποὺ σημαίνει ὀλοκλήρωση. Κι ἐμεῖς γιὰ νὰ δηλώσουμε ὅτι κάτι ὀλοκληρώσαμε χρησιμοποιοῦμε τὸ ρῆμα «τελειώνω». *Ἔτσι ἡ τελείωση τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ὀλοκλήρωση τοῦ προορισμοῦ του.

Ἡ Ἐκκλησία μας λέγει γιὰ τὸν Ἅγιο : «Ξίφει τελειοῦται», «ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται». Ὁ Πιστὸς ἄνθρωπος συμμετέχει στὴν κοινωνία τῆς ἀγάπης ποὺ ἐπικρατεῖ στὴν Ἁγία Τριάδα. Μέσα στὴν ἀγάπη πετυχαίνει ὁ ἄνθρωπος τὴν τελείωσή του, τὴν ὀλοκλήρωσή του.

Ἡ καινὴ κτίση. Τὴν τελείωση τοῦ ἀνθρώπου θὰ ἀκολουθήσῃ ἡ ἀνακαίνιση καὶ ἀνανέωση τοῦ ὑλικοῦ κόσμου. Ὁ σκοπὸς τῆς ὑλικῆς δημιουργίας εἶναι νὰ διηγεῖται τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ - Δημιουργοῦ. Μετὰ ὅμως τὴν ἁμαρτία τοῦ ἀνθρώπου ἡ κτίση «συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν». Στὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὴν ἱερὴ Ὑμνολογία λέγεται ὅτι ὁ Χριστὸς ἦρθε «ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον», δηλαδὴ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν ὑλικὴ κτίση.

Ἡ δευτέρα παρουσία θὰ σημάνη τὴν ὥρα τῆς «καινῆς κτίσεως». Στὴν Ἀποκάλυψη ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης παρουσιάζει τὴν καινὴ κτίση μὲ τὴν εἰκόνα τῆς οὐράνιας Ἱερουσαλήμ. Ἡ Βαβυλῶν ποὺ ἀντιπροσωπεύει τὸ κράτος τῆς ἁμαρτίας, θὰ ἔχη καταστραφῆ. Ὁ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ δὲν θὰ ἔχουν κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς τελικῆς κρίσεως τὴ μορφή ποὺ τώρα βλέπουμε. Ἡ ἀνακαίνιση τοῦ κόσμου γίνεται μὲ τὸν Ἰησοῦ Χριστό μὲ τὴ δημιουργικὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ.

Ἡ αἰώνια βασιλεία τοῦ Χριστοῦ. «Καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος», ὁμολογοῦμε στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως. Ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ βεβαιώνει τὴ Θεοτόκο ὅτι ἡ Βασιλεία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ θὰ εἶναι αἰώνια. Ὁ Κύριος βασιλεύει στὸν κόσμο ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας. Ὁ Κύριος ὅμως εἶναι καὶ βασιλιάς τῶν πιστῶν ποὺ τὸν ἀναγνωρίζουν ὡς Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὴν τελικὴ κρίση θὰ εἶναι μόνο θριαμβεύουσα.

Ἐφ' ὅσον ὁ Κύριος θὰ ἔχη ἐκπληρώσει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τότε θὰ ὀδηγήσῃ στὸ Θεὸ τὰ λυτρωμένα παιδιά Του. Ὀλόκληρη ἡ

άνθρωπότητα, ἡ πλάση καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς θὰ ὑποταχθοῦν στὸ Θεὸ - Πατέρα.

Ἡ ὑποταγὴ τοῦ Κυρίου εἶναι ἡ ἐκπλήρωση τοῦ πατρικοῦ θελήματος. Ὁ Κύριος ὑποτάσσεται, γιατί ὡς Θεάνθρωπος συνδέεται ἀδιάσπαστα μὲ τοὺς ἀνθρώπους ὡς Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Κύριος ὅμως ὡς Θεὸς εἶναι ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα καὶ ἔτσι εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ αἰωνίου Φωτὸς καὶ τῆς Ζωῆς. Ὁ Κύριος ὡς Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας θὰ μεταδίδῃ στὸ ὑπόλοιπο Σῶμα τὴ μακάρια καὶ ἀτελεύτητὴ ἀγάπη καὶ ζωὴ τοῦ Θεοῦ.

Αὐτὴ τὴν αἰώνια Βασιλεία φανέρωσε ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς στὸν Εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη: «Ἐγένετο ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων» (Ἄποκ. ια' 15).

Καὶ ἡ ἀπάντηση τοῦ πιστοῦ ἀνθρώπου, ποὺ κατέχεται ἀπὸ σφοδρὸ πόθο γιὰ νὰ εἶναι ὁ Θεὸς «τὰ πάντα ἐν παῖσι», εἶναι :

«Ναί, ἔρχου, Κύριε Ἰησοῦ» (Ἄποκ. κβ' 20).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ὁ θεῖος προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου τελειώνεται, δηλαδὴ ὀλοκληρώνεται στὸν οὐρανὸ. Κατὰ τὴ δευτέρα παρουσία θὰ ἀνακαινισθῇ καὶ ἡ κτίσις. Ὁ Κύριος ὡς θριαμβευτὴς βασιλιάς θὰ παραδώσῃ τὴ βασιλεία στὸ Θεὸ - Πατέρα.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Μάρκ. ιβ' 25, Α' Κορ. β' 9, Α' Πέτρ. α' 4, Β' Πέτρ. γ' 10 ἔξ., Ρωμ. η' 18, Ἄποκ. β' 17, γ' 12, κα' 5.
2. «Ἡ τοῦδε τοῦ παντὸς μεταποίησις καὶ μεταθέσις εἰς τὸ ἀκίνητον καὶ ἀσάλευτον» (*Γρηγόριος Ναζιανζηνός, P.G. 35, 1109*).
3. «Ἐλευθερωθήσεται γὰρ ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς καὶ οὐκέτι ἔσται φθαρτὴ, ἀλλ' ἀκολουθήσει τῇ τοῦ σώματος εὐμορφίᾳ τοῦ ἀνθρώπου» (*Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 60, 530*).
4. «Παραδώσει γὰρ οὐχ ὡς αὐτὸς ταύτης ἐκπίπτων. Κοινὴ γὰρ ἡ βασιλεία, ὡσπερ καὶ ἡ θεότης. Ἄλλ' ὡς τὸ ἔργον τελειώσας ὁ Πατὴρ αὐτῷ ἐνεχειρίσατο» (*Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 61, 341*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ — ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Γιατί ὑποφέρει ἡ κτίσις ἐξαιτίας τῆς ἁμαρτίας τοῦ ἀνθρώπου; (Μελέτησε Γεν. γ' 14 - 20).
- 2) Τί θὰ γίνῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ κατὰ τὸ τέλος τοῦ κόσμου;
- 3) Τί τονίζει στὸ κείμενό του ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος;
- 4) Πῶς βασιλεύει αἰώνια ὁ Ἰησοῦς Χριστός;

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗ: ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

1. Τὰ θεῖα Μυστήρια καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Οἱ χριστιανικὲς ἀλήθειες συμβολίζονται μὲ πολλὰ παραστάσεις. Μιὰ ἀπὸ αὐτὲς εἶναι ἡ παράσταση τῆς ἀμπέλου. Τὴ βλέπουμε σὲ ὀρισμένα εἰκονοστάσια. Μᾶς θυμίζει τὶς σχετικὲς παραβολὲς τοῦ Κυρίου καὶ τὴ φράση Του : «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα» (Ἰω. ιε' 5).

Τὸ κλῆμα, ὅταν εἶναι ἐνωμένο μὲ τὴν κληματαριά, τρέφεται καὶ καρποφορεῖ. Ἀντίθετα, ὅταν κοπῆ, ξεραίνεται καὶ ἀχρηστεύεται. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς πιστοὺς. Ὅταν εἶναι ἐνωμένοι μὲ τὴν πνευματικὴ ἀμπελο, τὸ Χριστό, ἀγιάζονται καὶ αὐξάνουν πνευματικά. Ἡ ἔνωσή μας μὲ τὸ Χριστό γίνεται μὲ τὰ θεῖα Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι μονάχα εἶναι δυνατὴ ἡ ἐνότητα μεταξύ μας καὶ ἡ ἐνσωμάτωσή μας στὴν Ἐκκλησία.

Τὰ Μυστήρια ὡς πράξεις τοῦ Χριστοῦ. Μὲ τὰ θεῖα Μυστήρια συνεχίζεται τὸ ἔργο τοῦ Κυρίου. Συνεχίζονται τὰ θαύματά Του. Αὐτὰ δὲν περιορίστηκαν μόνο στοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς Του. Γίνονται καὶ σήμερα καὶ θὰ γίνωνται σ' ὅλες τὶς ἐποχές. Σχετίζονται μὲ τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς μας καὶ τοῦ κόσμου.

Ἡ Ἐκκλησία μας τονίζει μὲ πολλοὺς τρόπους τὴ θαυματουργικὴ ἐνέργεια τοῦ Κυρίου. Ἔτσι στὶς εὐχὲς τῆς θείας Μεταλήψεως ζητοῦμε ἀπὸ τὸν Κύριο νὰ θεραπεύσει, καθάρσει καὶ ἀγιάσει τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα μας.

Μυστήρια εἶναι οἱ ἱερὲς ἐκεῖνες τελετὲς, ποὺ σύστησαν ὁ Κύριος καὶ οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ ὁποῖες μεταδίδουν στοὺς πιστοὺς μὲ μυστικὸ τρόπο τὴν ἀόρατη θεῖα Χάρη.

Γιὰ νὰ ἐκτιμήσουμε τὴν προσφορὰ τῶν θείων Μυστηρίων, εἶναι ἀνάγκη νὰ δοῦμε : τὴ θεῖα σύστασή τους, τὴ θεῖα Χάρη καὶ τὰ ὀρατὰ σημεῖα ποὺ τὴ μεταδίδουν.

Ἡ σύσταση τῶν Μυστηρίων. Τὰ Μυστήρια συστήθηκαν ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ τοὺς Ἀποστόλους. Ξέρουμε ὅτι ὁ Κύριος στὸ Μυστικὸ Δεῖπνο παρέδωσε τὸ Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας: «Λάβετε φάγετε... Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες... Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν» (Ματθ. κστ' 26-27, Λουκ. κβ' 19). Ἡ σύσταση τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος στηρίζεται στὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς Ἀποστόλους νὰ μαθητεύσουν καὶ νὰ βαπτίσουν ὅλα τὰ ἔθνη. Στὸ μυστήριον τῆς Μετανοίας ὁ ἱερεὺς ἐνεργεῖ σύμφωνα μὲ τὴν ἐξουσία ποὺ ἔλαβε ἀπὸ τὸ Χριστό: «Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον· ἂν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἂν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται» (Ἰω. κ' 22-23). Τὸ Ἅγιο Εὐχέλαιο στηρίζεται στὴν περικοπή ποὺ μιλάει γιὰ τὴ χρίση τοῦ ἄρρώστου μὲ λάδι (Ἰακ. ε' 14-15). Τέλος στὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων βλέπουμε πῶς γινόταν τὸ Χρίσμα κατὰ τὰ ἀποστολικά χρόνια κ.λ.π.

Τὰ ὄρατὰ σημεῖα. Κάθε Μυστήριον συνοδεύεται ἀπὸ σχετικὴ τελετὴ. Ἡ τελετὴ, δηλαδὴ τὰ λόγια καὶ οἱ πράξεις, εἶναι τὰ ὄρατὰ ἢ αἰσθητὰ σημεῖα τοῦ Μυστηρίου.

Ὅρατὰ σημεῖα χρησιμοποιοῦσε καὶ ὁ Κύριος στὰ θαύματά Του. Στὸ θαῦμα π.χ. τοῦ κωφάλαλου ἔβαλε τὰ δάχτυλά Του στὰ αὐτιά καὶ τὴ γλῶσσα τοῦ ἄρρώστου γιὰ νὰ τὸν θεραπεύσῃ (Μαρκ. ζ' 31-37). Φυσικὰ οἱ ἐξωτερικὲς αὐτὲς πράξεις δὲν ἔφεραν τὴ θεραπεία τοῦ ἄρρώστου, ἀλλὰ ἡ θαυματουργικὴ δύναμη τοῦ Κυρίου. Οἱ πράξεις αὐτὲς ἦταν τὸ ὄργανο τῆς θείας δυνάμεως. Ἔτσι καὶ ἡ πέννα, ὅταν γράφουμε, γίνεται ὄργανο γιὰ νὰ ἀποτυπώσουμε στὸ χαρτὶ τὶς ἰδέες μας.

Ἄλλοτε πάλι ὁ Κύριος μὲ μιὰ ἐξωτερικὴ ἐνέργεια διδάσκει κάτι τὸ πνευματικόν. Πλένει π.χ. τὰ πόδια τῶν μαθητῶν Του γιὰ νὰ τοὺς διδάξῃ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ταπεινοφροσύνη.

Ἐνα ἄλλο σημεῖο ποὺ πρέπει νὰ προσέξουμε, εἶναι τοῦτο: Τὰ ὄρατὰ σημεῖα τῶν Μυστηρίων διαφέρουν ἀπὸ τὰ σημεῖα ποὺ δηλώνουν κάτι σὲ διάφορες περιστάσεις. Ὁ δείχτης ἐνὸς ταχύμετρου αὐτοκινήτου δείχνει, π.χ. ὅτι τὸ αὐτοκίνητο τρέχει μὲ ταχύτητα πενήντα χιλιομέτρων τὴν ὥρα. Ὁ μπλὲ ἢ ὁ κόκκινος σταυρὸς ἔξω ἀπὸ ἓνα οἶκημα δηλώνει ὅτι τὸ οἶκημα αὐτὸ εἶναι νοσοκομεῖο ἢ κλινικὴ. Τὰ σημεῖα ὅμως δὲν ἔχουν μέσα τους δύναμη, δὲν δημιουργοῦν

ἐκεῖνο πού δείχνουν. Οὔτε τὸ ταχύμετρο δημιουργεῖ τὴν ταχύτητα τοῦ αὐτοκινήτου οὔτε ἡ ὑπαρξη τοῦ σταυροῦ δημιουργεῖ τὸ νοσηλευτικὸ ἴδρυμα.

Στὰ Μυστήρια τὰ πράγματα εἶναι διαφορετικά. Τὰ ὄρατὰ σημεία τῶν Μυστηρίων δὲν εἶναι ἀπλὰ σύμβολα τῆς θείας Χάριτος ἀλλὰ ὄργανα πού τὴ μεταδίδουν. Ὅταν ὁ ἱερεὺς βυθίζη τὸ νήπιο στὸ νερὸ τῆς κολυμβήθρας ἀναφωνώντας «βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ...», τότε ἡ τριπλὴ κατάδυση στὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος χαρίζει στὴν ψυχὴ αὐτὸ ἀκριβῶς πού δείχνει : τὴν ἀναγέννηση τῆς ψυχῆς.

Ἡ ἔξωτερικὴ καὶ αἰσθητὴ πλευρὰ τῶν Μυστηρίων ἔχει μεγάλη σημασία. Τὸ νερὸ τοῦ βαπτίσματος φέρει στὸ νοῦ μας τὸν καθαρισμὸ τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, τὸ μύρο τοῦ χρίσματος τὴν ἐνίσχυση τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ὁ ἄρτος τῆς θείας Εὐχαριστίας μᾶς θυμίζει τὴν τροφὴ τῆς ψυχῆς μὲ τὴ θεία Κοινωνία.

Μὲ αὐτὰ ἔρχονται στὴ μνήμη μας βιβλικὰ γεγονότα : ἡ σωτηρία τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὴ διάβαση τῆς Ἐρυθρᾶς θάλασσας, ἡ χρῆση τῶν ἱερέων καὶ τῶν βασιλέων μὲ ἁγιασμένο λάδι καὶ τὸ θεόσταλτο μάννα στὴν ἔρημο τοῦ Σινᾶ.

Ἡ Θεία Χάρις. Εἶναι ἡ ἀόρατη ἐνέργεια τῶν Μυστηρίων. Φέρνει τὸ Χριστὸ στὴν ψυχὴ μας, μᾶς χαρίζει ἕνα νέο ψυχικὸ ἔνδυμα, μᾶς σφραγίζει μὲ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα πού εἶναι ἡ κύρια πηγὴ τῆς θείας Χάριτος.

Γιὰ νὰ εἶναι ἔγκυρα τὰ Μυστήρια, πρέπει νὰ τελοῦνται ἀπὸ κανονικοὺς κληρικοὺς σύμφωνα μὲ τὶς Παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἡ πίστη καὶ ἡ προπαρασκευὴ τοῦ Χριστιανοῦ πού μετέχει σ' αὐτὰ, εἶναι ἀπαραίτητη. Μόνο τότε ἐνεργοῦν στὴν ψυχὴ του καὶ τὴν ὠφελοῦν.

Ἄριθμὸς καὶ διαίρεση τῶν Μυστηρίων. Τὰ Μυστήρια εἶναι ἑπτὰ : τὸ Βάπτισμα, τὸ Χρίσμα, ἡ θεία Εὐχαριστία, ἡ Μετάνοια ἢ Ἐξομολόγησις, ἡ Ἰερωσύνη, ὁ Γάμος καὶ τὸ Εὐχέλαιο.

Ἄπὸ αὐτὰ τὰ τέσσερα πρῶτα εἶναι ὑποχρεωτικά καὶ τὰ ὑπόλοιπα τρία προαιρετικά. Τὸ Βάπτισμα, τὸ Χρίσμα καὶ ἡ Ἰερωσύνη δὲν ἐπαναλαμβάνονται, τὰ ὑπόλοιπα ἐπαναλαμβάνονται.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τὰ θεία Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας συστήθηκαν ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ τοὺς Ἀποστόλους. Εἶναι οἱ ἀγωγοὶ τῆς θείας Χάριτος. Ἀποτελοῦνται ἀπὸ δύο στοιχεῖα: τὸ φυσικὸ (τελετὴ) καὶ τὸ ὑπερφυσικὸ (θεία Χάρις).

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Σύγκειται δὲ τὰ μυστήρια ἐκ τε φυσικοῦ καὶ ὑπερφυοῦς. Οὐκ εἰσὶ δὲ φιλάσημεϊα τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ. . . Ὁμολογοῦμεν δ' αὐτὰ εἶναι ὄργανα δραστικά τοῖς μουμένοις χάριτος ἐξ ἀνάγκης» (*Δοσίθεος Ἱεροσολύμων*).
2. «Καὶ δι' ἀναξίων εἴωθεν ἐνεργεῖν ὁ Θεός. . . Οὐδὲν γὰρ ἄνθρωπος εἰς τὰ προκείμενα εἰσάγει, ἀλλὰ τὸ πᾶν τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως ἔργον ἐστὶ, κἀκεῖνός ἐστιν ἡμᾶς ὁ μυσταγωγῶν» (*Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 61, 69*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς γράφει γιὰ τὸν Κύριο: «Καὶ ὄλο τὸ πλῆθος προσπαθοῦσε νὰ τὸν ἀγγίξῃ γιατί μιὰ δύναμη ἀκτινοβολοῦσε ἀπὸ αὐτὸν καὶ τοὺς γιάτρευε ὄλους» (Λουκ. στ' 19).

α) Πῶς ἐγγίζουσι οἱ ἄνθρωποι σήμερον τὸν Ἰησοῦ Χριστό;

β) Σήμερα πῶς βγαίνει ἡ δύναμη ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ Χριστό;

2) Γιατί μερικοὶ ἄνθρωποι ἀποφεύγουν τὴν προετοιμασίαν τους ὅταν πρόκειται νὰ κοινωνήσουν;

2. Τὸ Ἅγιο Βάπτισμα.

Τὸ Ἅγιο Βάπτισμα εἶναι τὸ Μυστήριον ἐκεῖνο, μὲ τὸ ὁποῖο ὁ πιστὸς ἄνθρωπος καθαρίζεται ἀπὸ κάθε ἁμαρτία καὶ ἀναγεννιέται πνευματικὰ μὲ τριπλὴ κατάδυση στὸ νερό, στὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὸ Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος, ὅπως εἶπαμε, σύστησε ὁ Κύριος.

Τὰ ὁρατὰ ἢ αἰσθητὰ σημεῖα. Αὐτὰ εἶναι ἡ τριπλὴ κατάδυση καὶ ἀνάδυση τοῦ βαπτιζόμενου στὸ ἁγιασμένο νερό καὶ ἡ ἐπίκληση τῆς Ἁγίας Τριάδος.

α) Τὸ νερό. Εἶναι ἀπαραίτητο στοιχεῖο γιὰ τὸ Μυστήριον. Εἶναι τὸ φυσικὸ μέσο καθαρισμοῦ. Ἐπιτυχῶς λοιπὸν μπορεῖ νὰ συμβολίσῃ τὸν πνευματικὸν καθαρισμὸν τοῦ πιστοῦ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία.

Τὸ νερὸ εἶναι δηλωτικὸ καὶ τῆς καταστροφῆς. Πλημμύρες καὶ καταιγίδες καταστρέφουν καὶ ἀφανίζουν ἄψυχα καὶ ἔμψυχα. Εἶναι σύμβολο ἀφανισμοῦ καὶ θανάτου. Στὸ νερὸ τοῦ Βαπτίσματος ὁ πιστὸς καθαρίζεται ἀπὸ τὴν προπατορικὴ ἁμαρτία καὶ τὶς προσωπικὲς του ἁμαρτίες (στὴν περίπτωσι τοῦ ἐνήλικου).

Τὸ νερὸ τέλος χαρίζει ζωὴ καὶ δύναμη. Μὲ αὐτὸ ποτίζονται ἄγωνα ἐδάφη, ἀνανεώνουμε τὸν ὄργανισμό μας καὶ ἀποκτοῦμε δυνάμεις. Εἶναι λοιπὸν κατάλληλο γιὰ νὰ συμβολίσῃ τὴ ζωὴ. Καὶ οἱ τρεῖς συμβολισμοὶ τοῦ νεροῦ ἀντιστοιχοῦν στὰ ἀποτελέσματα τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος. Τὸ Βάπτισμα καθαρίζει, ἀφανίζει καὶ ἀναγεννᾷ.

β) Ἡ τριπλὴ κατάδυσι. Γίνεται στὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ συμβολίζει τὴν τριήμερη Ταφὴ καὶ Ἀνάστασι τοῦ Σωτῆρος. Τὸ συμβολισμό αὐτὸ ἀκοῦμε στὴν τελετὴ τοῦ Βαπτίσματος, ὅταν διαβάζεται τὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα (Ρωμ. στ' 3-4).

Συμβολισμοὶ τοῦ Βαπτίσματος στὴν Ἁγία Γραφή. Στὰ διάφορα βιβλικὰ γεγονότα ἔχουμε συμβολισμοὺς καὶ προεικονίσεις τοῦ Μυστηρίου.

α) Στὴ διήγησι γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου διαβάζουμε ὅτι «Πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος». Τὸ νερὸ μὲ τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ γέμισε ἀπὸ ἔμβια δημιουργήματα. Τὸ Βάπτισμα δίνει στὸν ἄνθρωπο νέα ζωὴ, πνευματικὴ ἀναγέννησι.

β) Ἡ περιτομὴ εἶναι τύπος τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος. Μὲ αὐτὴν ὁ Ἰσραηλίτης γινόταν μέλος τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Μὲ τὸ Βάπτισμα ὁ πιστὸς γίνεται μέλος τοῦ νέου λαοῦ τοῦ Θεοῦ, τῆς Ἐκκλησίας (Κολ. β' 11).

γ) Τὸ νερὸ τοῦ κατακλυσμοῦ συμβολίζει τὸ Ἅγιο Βάπτισμα (Α' Πέτρ. γ' 18-21). Ἐκεῖ, στὸν κατακλυσμό, ἀφανίστηκαν οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ σώθηκε ἡ οἰκογένεια τοῦ Νῶε. Ἐδῶ, στὸ Βάπτισμα, ἀφανίζεται ἡ ἁμαρτία καὶ σώζεται ἐκεῖνος ποὺ βαπτίζεται.

δ) Ἡ καλύτερη προτύπωσι τοῦ Βαπτίσματος εἶναι ἡ διάβασι τῆς Ἐρυθρᾶς θάλασσας ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτες (Α' Κορ. ι' 2). Στὴν κολυμβήθρα κατεβαίνουμε δοῦλοι τοῦ Σατανᾶ καὶ βγαίνουμε ἐλεύθεροι, ὅπως οἱ Ἑβραῖοὶ λευτερώθηκαν ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους.

Στὴν Καινὴ Διαθήκη τὸ βάπτισμα τοῦ Προδρόμου ἦταν σκιὰ

καί προπαρασκευή τοῦ χριστιανικοῦ Βαπτίσματος. Τῆ θύρα τοῦ τελευταίου ἀνοιξε ὁ Κύριος μέ τῆ Βάπτισή Του.

Ἡ τέλεση τοῦ Μυστηρίου. Στά πρῶτα χριστιανικά χρόνια οἱ ἄνθρωποι βαπτίζονταν μέγαλοι. Πρὶν βαπτισθοῦν ἔπρεπε νά κατηχηθοῦν, νά διδαχθοῦν δηλαδή τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως καὶ νά ἀπαρνηθοῦν τὶς εἰδωλολατρικὲς συνήθειες καὶ ἀντιλήψεις.

Σήμερα τὴν ἀπόταξη (ἀπάρνηση τοῦ Σατανᾶ) καὶ τὴ σύνταξη μέ τὸ Χριστὸ (συμμόρφωση μέ ὅσα παραγγέλλει) ὁμολογεῖ ὁ ἀνάδοχος ποῦ εἶναι ἀντιπρόσωπος τοῦ νηπίου. Λέγεται ἔτσι γιατί ἀναδέχεται καὶ ἀναλαμβάνει τὴν εὐθύνη τῆς χριστιανικῆς μορφώσεως τοῦ ἀναδεκτοῦ. Ἡ Ἐκκλησία μέ τὸ νηπιοβαπτισμὸ θέλησε νά δώσῃ στὸν πιστὸ τὴ θεία Χάρη ἀπὸ τὴ νηπιακὴ του ἡλικία ὡς δύναμη πνευματικὴ γιὰ νά φύγῃ ἀπὸ τὴν ἐξουσία τοῦ κακοῦ καὶ νά ρηθῇ στὴν ἐξουσία τοῦ Χριστοῦ.

α) Πρὶν ἀπὸ τὸ Ἅγιο Βάπτισμα. Τὰ ὅσα γίνονται πρὶν ἀπὸ τὴν τελετὴ τοῦ Βαπτίσματος, θυμίζουν τὴν κατήχηση ποῦ γινόταν παλαιότερα. Ὁ ἱερεὺς διαβάζει ὀρισμένες εὐχές, ποῦ ὀνομάζονται *ἐξορκισμοὶ ἢ ἀφορκισμοί*. Μὲ αὐτὲς ἐξορκίζεται ὁ διάβολος νά ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸ βαπτιζόμενο. Κατόπιν ὁ ἱερεὺς γυρίζει αὐτὸν ποῦ πρόκειται νά βαπτισθῇ, πρὸς δυσμᾶς, στὸ βασίλειο τοῦ Σατανᾶ. Ἐδῶ γίνεται ἡ ἀπόταξη. Ἐπειτα γίνεται ἡ στροφή πρὸς ἀνατολᾶς, πρὸς τὸν πνευματικὸ ἥλιο τῆς δικαιοσύνης, τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ἐδῶ γίνεται ἡ σύνταξη. Ὁ βαπτιζόμενος ὁμολογεῖ ὅτι θὰ ἀκολουθήσῃ τὸ Χριστό, θὰ γίνῃ ὀπαδός Του. Αὐτὸ τὸ ἐπιβεβαιώνει ἀπαγγέλλοντας τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως. Ὁ ἱερεὺς παρακαλεῖ τὸ Θεὸ νά ἀξιῶσῃ ἐκεῖνον ποῦ σὲ λίγο θὰ βαπτισθῇ «τῆς μεγάλης Χάριτος τοῦ Βαπτίσματος». Γιὰ πρώτη μάλιστα φορὰ ὀνομάζει τὸ νέο πιστὸ μέ τὸ χριστιανικὸ του ὄνομα.

β) Ἡ τελετὴ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος. Τὸ νερὸ ἀγιάζεται μέ ὀρισμένες εὐχές καὶ τὸ λάδι ποῦ ἔχει συμβολικὴ σημασία, εὐλογεῖται. Ὁ βαπτιζόμενος ὀμοιάζει μέ ἀθλητὴ ποῦ θὰ μπῆ στὸ στάδιο τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, ὅπου θὰ ἀντιμετωπίσῃ ὡς ἐχθρὸ τὴν ἁμαρτία. (Οἱ ἀθλητὲς πρὶν ἀπὸ τὸν ἀγῶνα ἀλείφονταν μέ λάδι γιὰ νά γλυ-

στρούν από τὰ χέρια τοῦ ἀντίπαλου). Ἔτσι ὁ βαπτιζόμενος ἀλείφεται μὲ λάδι στὸ στήθος, στὰ αὐτιά στὰ πόδια, στὰ χέρια καὶ γενικὰ σ' ὅλο τὸ σῶμα του γιὰ νὰ ὑπηρετῆ μὲ ὅλα του τὰ μέλη τὸ Θεό.

Στὸ κύριο μέρος τῆς ἱερῆς Ἀκολουθίας ἔχουμε τὸ τριπλὸ βούτηγμα στὴν κολυμβήθρα στὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸ Χρίσμα (θὰ μιλήσουμε γι' αὐτὸ στὸ ἐπόμενο κεφάλαιο), τὴν περιφορὰ γύρω ἀπὸ τὴν κολυμβήθρα, τὴν ἀπόλυση καὶ τὴν τριχοκουρία.

Ἡ περιφορὰ εἶναι χαρμόσυνη καὶ πανηγυρική. Τὸ λευκὸ χρῶμα ποῦ κυριαρχεῖ (ἔνδυμα, λαμπάδες), συμβολίζει τὴν ψυχικὴ καθαρότητα. Αὐτὸς ποῦ βαπτίστηκε, ἀνήκει πλέον στὸ Χριστὸ καὶ προσφέρει σ' Αὐτὸν ὡς πρώτη θυσία λίγες τρίχες ἀπὸ τὸ κεφάλι του. Ὁ στίχος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «ὅσοι εἰς Χριστὸν ἔβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε» (Γαλ. γ' 27) μᾶς θυμίζει τὴ μεγάλη ἀλήθεια: Μὲ τὸ βάπτισμα ντυθήκαμε τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ στὴν ὑπαρξή μας.

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος. Τὰ βλέπουμε στὰ λόγια ποῦ εἶπε ὁ Ἀπόστολος Πέτρος στὰ πλήθη κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς: «Μετανοήσατε, καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ (πιστεύοντας δηλαδὴ σ' Αὐτὸν) εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ λήψετε τὴν δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» (Πράξ. β' 38).

Τὸ Βάπτισμα χαρίζει τὴ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

Τὸ Βάπτισμα γιὰ νὰ εἶναι ἔγκυρο, πρέπει νὰ τελεστῆ ἀπὸ κληρικό Ἐπίσκοπο ἢ πρεσβύτερο. Σὲ περίπτωσι ποῦ κινδυνεύει νὰ πεθάνῃ ὁ ἄνθρωπος ἀβάπτιστος, ἐπιτρέπεται τὸ ἀεροβάπτισμα ἀπὸ διάκονο ἢ ἀπὸ πιστὸ λαϊκόν. Δηλαδὴ ἀνυψώνεται τὸ νήπιον στὸν ἀέρα τρεῖς φορές στὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἄν τὸ νήπιον ζήσει, γίνεται ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τὸ Βάπτισμα εἶναι τὸ λουτρὸ τῆς ψυχῆς. Προεικονίζεται στὴν Ἁγία Γραφή μὲ διάφορα γεγονότα καὶ εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὴ σωτηρία μας. Μὲ αὐτὸ ὁ πιστὸς ἀπαρτίζεται τὸ Σατανᾶ καὶ ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦ Χριστό.

ΚΕΙΜΕΝΑ

«Τὸ φῶτισμα (βάπτισμα) λαμπρότης ἐστὶ ψυχῶν, βίου μετάθεσις, ἐπερώτημα τῆς εἰς Θεὸν συνειδήσεως· τὸ φῶτισμα βοήθημα τῆς ἀσθενείας τῆς ἡμετέρας· τὸ φῶτισμα σαρκὸς ἀπόθεσις, Πνεύματος ἀκολούθησις, Λόγου κοινωνία, πλάσματος ἐπανόρθωσις, κατακλυσμός ἀμαρτίας, φωτὸς μετουσία, σκότους κατάλυσις· τὸ φῶτισμα ὄχημα πρὸς Θεόν... τῶν τοῦ Θεοῦ δώρων τὸ κάλλιστον καὶ μεγαλοπρεπέστατον» (*Γρηγόριος Ναζιανζηνός, P.G. 36, 361*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Σ' ἓνα ἀρχαῖο πατερικὸ κείμενο γράφεται γιὰ ἐκείνους ποὺ βαπτίζονται : «Εἰς τὸ ὕδωρ καταβαίνουνσι νεκροὶ καὶ ἀναβαίνουνσι ζῶντες» (Ποιμὴν τοῦ Ἑρμᾶ). Τί θέλει νὰ πῆ ὁ συγγραφεὺς μὲ τίς λέξεις «νεκροὶ» καὶ «ζῶντες»; 2) Ποιοὶ εἶναι οἱ καρποὶ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος; 3) Νὰ μελετήσης τὸ Ματθ. γ' 13 - 17 καὶ νὰ σημειώσης πῶς τὰ Πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος συμμετέχουν στὴ Βάπτισμα τοῦ Κυρίου. Ποῦ καὶ πῶς παρουσιάζεται ἡ Ἁγία Τριάδα στὸ χριστιανικὸ Βάπτισμα; 4) Γιατί τὸ Βάπτισμα εἶναι τὸ ὄχημα ποὺ μᾶς μεταφέρει στὸ Θεό;

3. Τὸ Ἅγιο Χρίσμα.

Στὸν πρῶτο ἐξορκισμό ἢ ἀφορκισμό ποὺ διαβάζεται πρὶν ἀπὸ τὸ Ἅγιο Βάπτισμα, ὁ βαπτιζόμενος χαρακτηρίζεται «νεόλεκτος (= νεοσύλεκτος) στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ». Μὲ τὸ Βάπτισμα ὁ πιστὸς κατατάσσεται στὸ στρατὸ τοῦ Χριστοῦ. Τὸν ὄπλισμό του θὰ τὸν πάρῃ μὲ τὸ Μυστήριον τοῦ Ἁγίου Χρίσματος. Τὰ δυὸ Μυστήρια συνδέονται στενότατα. Ἡ Ἐκκλησία μας ἔχει ἀφιερώσει καὶ στὰ δυὸ μίαν Ἄκολουθία.

Ἡ σημασία τοῦ Χρίσματος. Τὸ Χρίσμα μεταδίδει σ' ὅσους βαπτίσθησαν τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τοῦτο βλέπουμε στὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Οἱ Ἀπόστολοι ἔβαζαν τὰ χέρια τους στοὺς βαπτιζόμενους καὶ αὐτοὶ «ἐλάμβανον Πνεῦμα Ἅγιον» (Πράξ. η' 17). Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς ἔχρισε καὶ μᾶς σφράγισε μὲ τὸ Πνεῦμα Του.

Ὁ νεοφώτιστος χρίεται μὲ τὸ ἅγιο μύρο. Ἡ πράξη τῆς χρίσεως εἶναι γνωστὴ στὴν Ἁγία Γραφή. Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη χρίονταν μὲ ἁγιασμένο λάδι οἱ βασιλεῖς, οἱ ἱερεῖς, οἱ προφῆτες. Ἡ χρίση ἦταν

ένδεικτικό σημάδι ότι ὁ Θεὸς τοὺς διάλεγε, τοὺς δυνάμωνε καὶ τοὺς ἀφιέρωνε στὸ ἔργο Του.

Ὁ Κύριος εἶναι ὁ Μεσσίας (= χρισμένος), ὁ Χριστός, γιατί εἶναι χρισμένος μὲ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ποὺ ἀναπαύεται σ' Αὐτὸν σύμφωνα μὲ τὰ λόγια τοῦ προφήτου Ἡσαΐα.

Εἶδαμε σ' ἓνα προηγούμενο μάθημα, ὅτι ὁ Κύριος ἔχει τρία ἀξιώματα: τὸ προφητικό, τὸ ἀρχιερατικό καὶ τὸ βασιλικό. Ὁ Χριστιανὸς χρίεται γιατί παίρνει κι αὐτὸς τὰ τρία αὐτὰ ἀξιώματα.

Ἔτσι κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Μεγάλης Πέμπτης ποὺ ὁ Πατριάρχης εὐλογεῖ τὸ ἅγιο μύρο (περιέχει μαζί μὲ τὸ λάδι 57 εὐώδεις οὐσίες), παρακαλεῖ τὸ Θεὸ νὰ τὸ κάνη «χρῖσμα βασιλικόν... ἐν ᾧ ἔχρισαν ἱερεῖς τε καὶ ἀρχιερεῖς, προφήτας...». Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος «τιμῆς ἕνεκεν» παίρνει τὸ ἅγιο μύρο ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Κάθε λοιπὸν Χριστιανὸς εἶναι ταυτόχρονα βασιλιάς καὶ ἱερεὺς καὶ προφήτης. 1) Βασιλιάς, γιατί κυριαρχεῖ στὸν ἑαυτό του, ἐργάζεται γιὰ τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ εἶναι κληρονόμος της. 2) Ἱερεὺς γιατί συμμετέχει στὴ λειτουργία τοῦ Ἀρχιερέως Χριστοῦ καὶ καλεῖται νὰ προσφέρῃ τὸν ἑαυτό του ζωντανὴ θυσία στὸ Θεό. 3) Προφήτης γιατί διδάσκει καὶ οἰκοδομεῖ τοὺς συνανθρώπους του.

Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Χρίσματος. Εἶναι ἐνσωματωμένη σ' ἐκείνη τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος. Πρὶν διαβαστοῦν ὁ Ἀπόστολος καὶ τὸ Εὐαγγέλιο, ὁ ἱερεὺς παρακαλεῖ τὸ Θεὸ νὰ χαρίσῃ στὸ νεοφώτιστο «καὶ τὴν σφραγίδα τῆς δωρεᾶς τοῦ ἁγίου καὶ παντοδυνάμου καὶ προσκνητοῦ Του Πνεύματος καὶ τὴν μετάληψιν τοῦ Ἁγίου Σώματος καὶ τοῦ Τιμίου Αἵματος τοῦ Χριστοῦ Του».

Μετὰ τὴν εὐχὴ ὁ ἱερεὺς ἀλείφει τὸ νεοφώτιστο κατὰ τὸν τύπο τοῦ Σταυροῦ στὸ μέτωπο γιὰ νὰ διώξῃ τὴ ντροπὴ ποὺ μᾶς κληροδότησε ὁ πρῶτος παραβάτης ἄνθρωπος. Ἐπειτα τὸν ἀλείφει στὰ αὐτιά γιὰ νὰ ἀκοῦῃ τὸ κήρυγμα τῆς πίστεως. Κατόπιν στὴν ὄσφρηση (ρῶθωνες) γιὰ νὰ εὐωδιάζῃ τὸ Χριστό.

Τέλος τὸν ἀλείφει στὰ στήθη γιὰ νὰ ντυθῇ τὸ θώρακα τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀντιστέκεται στὶς πανουργίες τοῦ διαβόλου. Μαζὶ μὲ κάθε χρῖση ἐπαναλαμβάνει τίς λέξεις: «Σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου. Ἀμήν».

Όταν τελείωναν τὰ δυὸ Μυστήρια, Βάπτισμα καὶ Χρίσμα, ὁ νεοφώτιστος κοινωνοῦσε τὰ Ἄχραντα Μυστήρια κατὰ τὴ θεία Λειτουργία ποῦ γινόταν παλαιότερα. Σήμερα γιὰ τεχνικούς λόγους τὸ νεοφώτιστο νήπιο κοινωνεῖ συνήθως τὸ πρῶτο Σάββατο μετὰ τὴ βάπτισή του.

Ὁ ρόλος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἔχει στὸ Χρίσμα σημαντικό ρόλο. Δυὸ παραδείγματα μᾶς τὸ δείχνουν.

Ὁ Κύριος ἐπισκέφθηκε τοὺς Ἀποστόλους τὴν ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως. Μετὰ τὸ χαιρετισμὸ τοὺς εἶπε: «Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον». Κατὰ τὴν Πεντηκοστὴ γέμισαν ἐσωτερικὰ ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ἡ οὐράνια ζωὴ ποῦ ἔλαβαν τὴν Κυριακὴ τῆς Ἀναστάσεως, ὀλοκληρώθηκε τὴν Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς.

Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸ νεοφώτιστο. Ἡ ἀναγέννηση ποῦ παίρνει κατὰ τὸ Βάπτισμα, ἐνισχύεται καὶ τελειοποιεῖται μὲ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα κατὰ τὸ Χρίσμα.

Τὸ δεύτερο παράδειγμα εἶναι τοῦ ναοῦ. Μὲ τὸ Βάπτισμα γινώμαστε ναὸς «τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος». Ὁ ναὸς ὅμως αὐτὸς δὲν ἔχει ἐγκαινιαστῆ. Μὲ τὸ Χρίσμα τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐγκαινιάζει τὸ ναὸ τῆς ψυχῆς μας καὶ τὸν παραδίδει στὴ Λατρεία τοῦ Θεοῦ.

Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μὲ τὰ Μυστήρια τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος καὶ τοῦ Χρίσματος κατοικεῖ τώρα στὴν ψυχὴ μας. Ἄς θυμώμαστε τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «Μὴν λυπεῖτε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ· σφραγιστήκατε μ' αὐτὸ γιὰ τὴν ἡμέρα τῆς ἀπολυτρώσεως» (Ἐφεσ. δ' 30).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τὸ Μυστήριο τοῦ Ἁγίου Χρίσματος θυμίζει στοὺς πιστοὺς τὴ χρῆση τῶν βασιλέων, ἱερέων καὶ προφητῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καθὼς καὶ τοῦ Κυρίου. Συμπληρώνει καὶ ὀλοκληρώνει τὶς δωρεὲς τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος.

ΚΕΙΜΕΝΑ

«Ποῖον γὰρ πλοῖον δύναται εὐχρηστον εἶναι καὶ σώζεσθαι, ἐὰν μὴ πρῶτον χρισθῆ; Ἡ ποῖος πύργος ἢ οἰκία εὐμορφος καὶ εὐχρηστός ἐστιν, ἐπὰν οὐ κέχρισται; Τίς δὲ ἄνθρωπος εἰσελθὼν εἰς τόνδε τὸν βίον ἢ ἀθλῶν οὐ χρίεται ἑλαίῳ; Ποῖον δὲ ἔργον ἢ κόσμιον δύναται εὐμορφίαν ἔχειν, ἐὰν μὴ χρισθῆ καὶ στιλβωθῆ; Εἶτα ἀπὸ μὲν καὶ πᾶσα ἡ ὑπ' οὐρανὸν τρώπη τινὶ χρίεται φωτὶ

καί πνεύματι. Σὺ δὲ οὐ βούλει χρισθῆναι ἔλεον Θεοῦ; Τοιγαροῦν ἡμεῖς τούτου εἶνεκεν καλούμεθα Χριστιανοὶ ὅτι χρίομεθα ἔλαιον Θεοῦ» (Θεόφιλος Ἀντιοχείας, ΒΕΠΕΣ 5, 18 - 19).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὀνομάζει τὸ Χριστιανὸ «στρατιώτῃ Ἰησοῦ Χριστοῦ». Πότε ὁ πιστὸς εἶναι καλὸς στρατιώτης; 2) Γιατί τὸ Βάπτισμα καὶ τὸ Χρίσμα συνδέονται στενὰ μεταξύ τους; 3) Γιατί ὁ Κύριος χαρακτήρισε τὴν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὴν Πεντηκοστὴ δύναμη; 4) Ποιὰ μεταβολὴ ἔφερε στὶς ψυχὰς τῶν Ἀποστόλων τὸ Ἅγιο Πνεῦμα; Γιατί ζητοῦμε κι ἡμεῖς τὸ φωτισμὸ Του;

4. Ἡ θεία Εὐχαριστία.

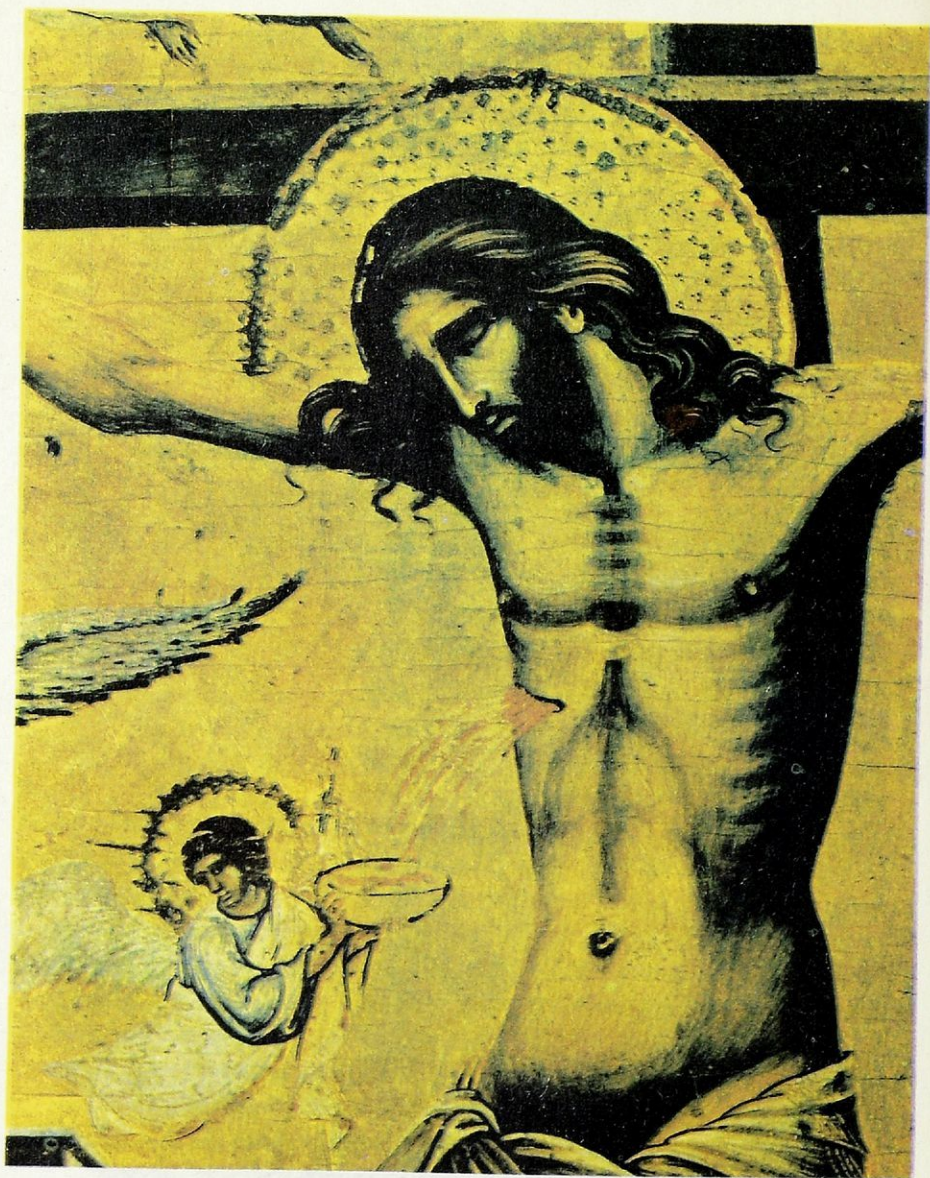
Ὁ Κύριος σύστησε τὸ Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας ἢ Κοινωνίας ἢ Μεταλήψεως κατὰ τὸ Μυστικὸ Δείπνο. «Λάβετε φάγετε τοῦτό ἐστι τὸ Σῶμά μου... Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ Αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν...». Ὁ Κύριος ὡς μεσίτης μεταξύ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἐπικύρωσε μὲ τὸ Τίμιον Αἷμα Του τὴν καινὴ διαθήκη, τὴν αἰώνια καὶ νέα συμφωνία.

Οἱ Μαθηταὶ ἦταν σὲ θέση νὰ καταλάβουν τὴ θυσία τοῦ Κυρίου. Τοὺς ἦταν γνωστὰ τὰ ἑξῆς :

α) Οἱ θυσίες. Αὐτὲς μαρτυροῦσαν τὸ σύνδεσμο πού εἶχε ὁ Ἰσραηλίτης μὲ τὸ Θεό. Ἔδειχναν ὅτι ἡ ζωὴ του καὶ ὅλα ὅσα εἶχε ἀνήκαν στοῦ Θεοῦ. Ἦταν ἓνα μέσον ἐξαγορᾶς τῆς ποινῆς τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου. Οἱ αἱματηρὲς θυσίες ἦταν οἱ σπουδαιότερες. Τὸ αἷμα ἀνῆκε στοῦ Θεοῦ, πού ἦταν ὁ Κύριος τῆς ζωῆς. Ἀντὶ ὅμως ὁ Ἰσραηλίτης νὰ προσφέρῃ τὸ δικό του αἷμα, πρόσφερε τὸ αἷμα τοῦ ζώου.

β) Ἡ θυσία τοῦ Πάσχα. Ὁ ἄμνος τοῦ πασχαλικοῦ δείπνου θύμιζε τὸν ἄμνο τῆς Ἐξόδου τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Τὸ αἷμα του εἶχε χαρίσει τὸ Πάσχα, δηλαδὴ τὸ ξεπέραςμα τῶν σπιτιῶν τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τὸν ἐξολοθρευτὴ ἄγγελο. Ὁ Κύριος εἶναι «ὁ ἄμνος ὁ αἶρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου».

γ) Ἡ διαθήκη στοῦ Σινᾶ. Στους πρόποδες τοῦ ὄρους Σινᾶ οἱ Ἑβραῖοι ἔκαναν μιὰ διαθήκη, δηλαδὴ συμφωνία μὲ τὸ Θεό.

Ἡ Σταύρωση. Λεπτομέρεια. Εἰκόνα στο Βυζαντινὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν (Σχολὴ Βενετίας, 14ος αἰ.). Ἀπὸ τὴν ἅγια καὶ ἀχραντὴ πλευρὰ τοῦ Κυρίου ἐπήγασαν τὰ θεῖα Μυστήρια τοῦ Βαπτίσματος καὶ τῆς θεῖας Ἐὐχαριστίας.

Ὁ Θεὸς ἔδωσε τὶς ἐντολές Του κι ἐκεῖνοι ἀνέλαβαν τὴν ὑποχρέωση νὰ τὶς τηρήσουν. Ἔτσι θὰ γίνονταν περιούσιος λαὸς τοῦ Θεοῦ. Μεσίτης τῆς συμφωνίας ἐκείνης ἦταν ὁ Μωυσῆς. Τὴν ἐπικύρωσε θυσιάζοντας ζῶα καὶ ραντίζοντας μὲ τὸ αἷμα τὸ θυσιαστήριο καὶ τὸ λαό. Τὰ λόγια του τὴν ἐπισφράγισαν: «Ἴδου τὸ αἷμα τῆς διαθήκης» (Ἐξ. κδ' 8).

δ) Τὸ μάννα. Οἱ Ἰσραηλίτες τράφηκαν μὲ αὐτὸ στὴν ἔρημο. Ὁ Κύριος σύνδεσε τὸ χορτασμὸ τῶν πεντακισχιλίων στὸ σχετικὸ θαῦμα μὲ τὸ μάννα. Εἶπε στοὺς Ἰουδαίους ὅτι Αὐτὸς εἶναι «ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς», «ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς» (Ἰω. στ' 31 ἔξ.).

Ὅλα αὐτὰ τὰ γεγονότα προεικόνιζαν τὴ θεία Εὐχαριστία, τὴν ἀνάιμακτη θυσία τοῦ Κυρίου. Αὐτὴ μᾶς σώζει καὶ μᾶς τρέφει.

Ἡ ζωντανὴ ἀνάμνηση τοῦ μυστηρίου. Ὁ Κύριος παρήγγειλε στοὺς Ἀποστόλους νὰ τελοῦν τὸ Μυστήριον ποὺ τοὺς παρέδωσε στὸ Μυστικὸ Δεῖπνο, γιὰ νὰ θυμοῦνται τὰ λόγια καὶ τὰ παθήματά Του.

Ἔτσι ὁ ἱερεὺς κατὰ τὴ θεία Λειτουργία πρὶν ἀπὸ τὸν καθαγιασμὸ τῶν Τιμίων Δώρων διαβεβαιώνει τὸν Κύριο ὅτι ἐκτελοῦμε τὴν ἐντολή Του: «Μεμνημένοι τοίνυν τῆς σωτηρίου ταύτης ἐντολῆς καὶ πάντων τῶν ὑπὲρ ἡμῶν γεγεννημένων, τοῦ σταυροῦ, τοῦ τάφου, τῆς τριήμερου ἀναστάσεως, τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναβάσεως, τῆς ἐκ δεξιῶν καθέδρας, τῆς δευτέρας καὶ ἐνδόξου πάλιν παρουσίας...».

Τὸ Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας εἶναι:

α) ἀνάμνηση τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Κυρίου ποὺ ἄνοιξε τὸν Παράδεισο στοὺς ἀνθρώπους. Ἡ ἀνάμνηση αὐτὴ δὲν εἶναι ἀπλή θύμηση τοῦ νοῦ μας, ἀλλὰ ζωντανή, πραγματικὴ. Κάνει πραγματικότητα αὐτὸ ποὺ θυμίζει: τὴ θυσία. Μᾶς ξαναγυρίζει στὸ ὑπερῶο ὅπου ἔγινε ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος.

β) Ἡ θεία Εὐχαριστία εἶναι συνεπῶς καὶ πραγματικὴ θυσία. Ἐπαναλαμβάνεται ἀνάιμακτα ἢ θυσία τοῦ Γολγοθᾶ. Ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μὲ τὴ δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μεταβάλλονται σὲ Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Κυρίου.

γ) Ἡ θεία Εὐχαριστία εἶναι καὶ θεία Κοινωνία. Στὸ τέλος τῆς θείας Λειτουργίας ὁ ἱερεὺς μᾶς προσκαλεῖ νὰ κοινωνήσουμε, νὰ παρα-

Ἡ θεία Μετάληψη. Τοιχογραφία στήν Ἱ. Μονή Μεταμορφώσεως τῶν Μετεώρων (16ος αἰ.).

καθήσουμε στό δεῖπνο πού προσφέρεται, Τò δεῖπνο αὐτό εἶναι μιὰ πρόγευση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. «Μετὰ φόβου Θεοῦ πίστεως καί ἀγάπης προσέλθετε». «Μεταλαμβάνει ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (δεῖνα) τὸ τίμιον καί πανάγιον Σῶμα τοῦ Κυρίου καί Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καί εἰς ζωὴν τὴν αἰώνιον». Ἡ θεία Κοινωνία εἶναι «φάρμακον ἀθανασίας, ἀντίδοτον τοῦ μὴ ἀποθανεῖν» (Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος).

Ἡ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν, ἡ ἔνωσή μας μὲ τὸ Χριστὸ καί ἡ αἰώνια ζωὴ εἶναι οἱ καρποὶ τῆς θείας Κοινωνίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τὸ Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας προοικονίζεται στήν Παλαιὰ Διαθήκη. Μὲ αὐτὸ φέρνουμε στὴ μνήμη μας τὴ σταυρική θυσία τοῦ Κυρίου πού ἐπαναλαμβάνεται μὲ ἀνάιμακτο τρόπο. Ἡ θεία Μετάληψη γίνεται «εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καί εἰς ζωὴν τὴν αἰώνιον».

ΚΕΙΜΕΝΑ

«Λέγεται δὲ μετάληψις μὲν ὅτι μεταλαμβάνομεν τῆς Ἰησοῦ θεότητος· κοινωνία δὲ διὰ τὸ κοινωνεῖν ἡμᾶς δι' αὐτῆς τῷ Χριστῷ καὶ μετέχειν αὐτοῦ τῆς σαρκός τε καὶ τῆς θεότητος. Κοινωνεῖν δὲ καὶ ἐνώσθαι καὶ ἀλλήλοις δι' αὐτῆς· ἐπειδὴ γὰρ ἐξ ἐνὸς ἄρτου μεταλαμβάνομεν οἱ πάντες, ἐν σῶμα Χριστοῦ, καὶ ἐν αἵμα, καὶ ἀλλήλων μέλη γινόμεθα, σύσσωμοι Χριστοῦ χρηματίζοντες» (*Ἰω. Δαμασκηνός, P.G. 96, 1409*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Νὰ διαβάσης τὸ Α' Κορ. 1α' 23 - 30. Ποιὰ στοιχεῖα μᾶς προσφέρει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γιὰ τὴ θεία Εὐχαριστία; 2) Γιατί οἱ ἀτελεῖς θυσίαι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης συμβολίζουν τὴν τέλεια θυσία τοῦ Κυρίου; (βλέπε Ἐβρ. θ' 11, 12, 24, 1' 4). 3) Γιατί τὸ Ἰουδαϊκὸ Πάσχα συμβολίζει τὸ Χριστιανικὸ; 4) Γιατί ἡ θεία Εὐχαριστία εἶναι «φάρμακον ἀθανασίας»;

5. Ἡ Ἱερωσύνη.

Ὁ ἱερεὺς μᾶς βαπτίζει, μᾶς κοινωνεῖ, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ δέχεται τὴ μετάνοιά μας στὴν Ἐξομολόγηση, μᾶς εὐλογεῖ μὲ τὸ Μυστήριον τοῦ Γάμου. Δικαιολογημένα λοιπὸν τὸν σέβονται μικροὶ καὶ μεγάλοι.

Ἡ Ἱερωσύνη στὴν Ἀγία Γραφή. Οἱ Πατριάρχες εἶναι οἱ πρῶτοι ἱερεῖς στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Προσφέρουν θυσίαι στὸ Θεὸ ὡς ἀρχηγοὶ τῆς πατριᾶς, δηλαδὴ τῆς φυλῆς. Ὁ Μωυσῆς ἀργότερα προσφέρει ὁ ἴδιος τὶς θυσίαι. Ὅταν ὁμως κατασκευάστηκε ἡ Κιβωτὸς τῆς Διαθήκης, ὀρίστηκε ἰδιαίτερη ἱερατικὴ οἰκογένεια: ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἀαρών. Ὁ ἀρχιερεὺς, οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖτες ἦταν τὰ μέλη τῆς.

Ὁ Κύριος ἀντικατέστησε τὴν ἱερωσύνη τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Πρόσφερε, ὅπως εἶδαμε, τὸν ἑαυτό Του θυσία καὶ ἔγινε ὁ μεσίτης, ἡ γέφυρα μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς.

Οἱ Ἀπόστολοι πῆραν ἀπὸ τὸν Κύριο τὴν ἐξουσία νὰ τελοῦν τὴ θεία Εὐχαριστία, νὰ συγχωροῦν ἁμαρτίαι, νὰ βαπτίζουν. Ἔτσι ἔγιναν οἱ κληρικοὶ τῆς πρώτης Ἐκκλησίας.

Ἀργότερα παρουσιάστηκε ἡ ἀνάγκη νὰ χειροτονηθοῦν κληρικοί. Ἀπὸ τὶς ἐπιστολὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου γνωρίζουμε δύο

Ἐπισκόπους μὲ τὰ ὀνόματά ἑαυτῶν. Εἶναι ὁ Τιμόθεος καὶ ὁ Τίτος. Οἱ Ἐπίσκοποι χειροτόνησαν ἱερεῖς καὶ διακόνους ποὺ εἶναι βοηθοὶ καὶ συνεργάτες τῶν Ἐπισκόπων.

Τὸ ἀξίωμα τοῦ ἱερέως. Εἶναι τόσο τιμητικὸ ὅσο καὶ τὸ ἔργο του. Ὁ ἱερεὺς :

1) Τελεῖ τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας.

2) Εἶναι τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Κύριος εἶπε στοὺς Ἀποστόλους: «Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει» (Λουκ. ι' 16). Στὴ θεία Λειτουργία τὰ λόγια τοῦ Κυρίου «Λάβετε φάγετε...» ἀκούγονται ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἱερέως. Τὸ Εὐαγγέλιο, ὅπου δὲν ὑπάρχει διάκονος, διαβάζεται ἀπὸ τὸν ἱερέα.

3) Εἶναι ὁ στοργικὸς πατέρας τῆς ἐνορίας του. Οἱ ἀρρώστιες τῶν ἐνοριτῶν, ἡ φτώχεια, οἱ δυσκολίες τους, τὰ προβλήματα τῶν νέων καὶ ἡλικιωμένων εἶναι μέσα στὶς φροντίδες του. Πολλοὶ κληρικοὶ παραμένουν ἄγαμοι γιὰ νὰ ἀφοσιωθοῦν στὴν ὑπηρεσία τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων.

4) Εἶναι ὁ ἐργάτης τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἐργάζεται γιὰ νὰ φέρῃ τὸ Χριστὸ στὶς καρδιές τῶν ἀνθρώπων. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ γίνεται, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, εἰς «πάντας τὰ πάντα».

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἔχει γράψει ἕξι περίφημοι λόγους γιὰ τὴν Ἱερωσύνη. Σ' αὐτοὺς τονίζει τὸ ὑπόμνημα τοῦ ἱερέως: «Οὐκ οἶδας τί ἐστὶ ἱερεὺς; Ἄγγελος Κυρίου ἐστὶ. Μὴ γὰρ τὰ ἑαυτοῦ λέγει; Εἰ καταφρονεῖς αὐτοῦ, οὐκ αὐτοῦ καταφρονεῖς, ἀλλὰ τοῦ χειροτονήσαντος αὐτὸν Θεοῦ». «Διὰ τούτων (τῶν ἱερέων) ἐνδύομεθα τὸν Χριστόν...».

Οἱ βαθμοὶ τῆς Ἱερωσύνης. Εἶναι τρεῖς: τοῦ Ἐπισκόπου, τοῦ πρεσβυτέρου καὶ τοῦ διακόνου.

Ὁ διάκονος βοηθεῖ τὸν πρεσβύτερο καὶ τὸν Ἐπίσκοπο στὴν τέλεση τῶν Μυστηρίων. Ἀκόμη κηρύσσει τὸ θεῖο λόγο καὶ ἐργάζεται στὸ φιλανθρωπικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ σὲ ἄλλους τομεῖς τῆς. Χειροτονεῖται ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο ποὺ κατὰ τὴ θεία Λειτουργία (μετὰ τὸν καθαγιασμό τῶν Τιμίων Δώρων) θέτει τὰ χέρια του στὸ κεφάλι του. Ἡ εὐχὴ ποὺ διαβάζεται, εἶναι κοινὴ καὶ γιὰ τοὺς τρεῖς

βαθμούς: «Ἡ θεία Χάρις, ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα, προχειρίζεται τὸν (δεῖνα) τὸν εὐλαβέστατον... εἰς διάκονον (πρεσβύτερον ἢ Ἐπίσκοπον). Εὐξώμεθα οὖν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵνα ἔλθῃ ἐπ' αὐτὸν ἡ Χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος».

Ἡ χειροτονία τοῦ πρεσβυτέρου γίνεται ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο μετὰ τὸ Χερουβικό Ὕμνο.

Ὁ βαθμὸς τοῦ Ἐπισκόπου περιέχει καὶ συγχωνεύει ὅλους τοὺς ἱερατικούς βαθμούς. Ὁ Ἐπίσκοπος χειροτονεῖται ἀπὸ τρεῖς Ἐπισκόπους μετὰ τὸν Τρισάγιο ὕμνο. Στὸν ἐπισκοπικὸ βαθμὸ προάγονται μόνον οἱ ἄγαμοι κληρικοί. Τὸν παλαιότερο καιρὸ προαγόntonταν καὶ ἔγγαμοι. Μετὰ τὴν ΣΤ' Οἰκουμένη Ἁγία Σύνοδο προάγονται μόνον ἄγαμοι ἢ λόγιοι κληρικοί ποὺ πέθανε ἡ γυναίκα τους.

Κατὰ τὴ χειροτονία τῶν κληρικῶν γίνεται καὶ ὁ πνευματικὸς χορὸς τρεῖς φορές γύρω ἀπὸ τὴν ἁγία Τράπεζα. Δείχνει τὴ χαρὰ γιὰ τὸ γεγονός. Ψάλλονται τὰ τροπάρια. «Ἡσαΐα χόρευε...», «Ἅγιοι Μάρτυρες οἱ καλῶς ἀθλήσαντες καὶ στεφανωθέντες...» καὶ «Δόξα σοι Χριστέ ὁ Θεός, Ἀποστόλων καύχημα, μαρτύρων ἀγαλλίαμα...». Μὲ αὐτὰ δοξολογεῖται ἡ Ἅγία Τριάδα καὶ ζητεῖται ἡ μεσιτεία τῶν Ἁγίων Μαρτύρων. Αὐτοὺς θὰ μιμηθῇ ὁ χειροτονούμενος στὴν πίστη καὶ τὴν ἀγιότητα.

Τὸ «ἄξιος» ποὺ ἀναφωνεῖ ὁ λειτουργὸς τοῦ Μυστηρίου Ἐπίσκοπος καὶ ἐπαναλαμβάνει τὸ ἐκκλησίασμα, βεβαιώνει τοῦτο: ὁ χειροτονούμενος εἶναι ἄξιος νὰ καταλάβῃ αὐτὸ τὸ ἄξιωμα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οἱ Ἀπόστολοι ὡς διάδοχοι τοῦ Κυρίου χειροτόνησαν κληρικούς. Διακρίνονται σὲ Ἐπισκόπους, πρεσβυτέρους, διακόνους. Ἡ Ἱερωσύνη ἔχει τὶς ρίζες τῆς στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Ὁ ἱερεὺς εἶναι τελετουργὸς τῶν Μυστηρίων, πατέρας καὶ διδάσκαλος τῶν πιστῶν.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. «Ἱερωσύνη βασιλείας ἀμείνων».
2. «Ποιμάνετε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ... τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου» (Α' Πέτρο. ε' 2 - 3).
3. «Εἰ γὰρ οὐ δύναται τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐὰν μὴ δι' ὕδατος καὶ πνεύματος ἀναγεννηθῇ, καὶ ὁ μὴ τρώγων τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου

καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ πίνων ἐκβέβληται τῆς οὐρανίου ζωῆς, πάντα δὲ ταῦτα δι' ἑτέρου μὲν οὐδενός, μόνον δὲ διὰ τῶν ἁγίων ἐκείνων ἐπιτελεῖται χειρῶν, τῶν τοῦ ἱερέως λέγω . . .» (*Ἰω. Χρυσόστομος, P.G. 48, 648*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πῶς «τυνόμεσθε τὸ Χριστὸ» μὲ τοὺς ἱερεῖς; 2) Τί σημαίνουν οἱ λέξεις 'Επίσκοπος καὶ διάκονος; 3) Ἐνας ἱερεὺς σὲ τί μπορεῖ νὰ μᾶς βοηθήσῃ; 4) Γιατί ὁ ἱερεὺς εἶναι τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ;

6. Ἡ Μετάνοια.

Ἵ ἄνθρωπος μακρὰ ἀπὸ τὸ Θεό. Ἡ ἁμαρτία, ὅπως εἶδαμε σὲ προηγούμενα μαθήματα, εἶναι ἡ ἀρνητικὴ ἀπάντησις ποὺ δίνει ὁ ἄνθρωπος στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι πολλοὶ ἄνθρωποι βρίσκονται μακρὰ ἀπὸ τὸ Θεό.

Ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος δὲν ἀρνεῖται τὴν εὐεργετικὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Δέχεται ἄλλωστε κι αὐτὸς τὶς δωρεές της. Πῶς θὰ μπορούσε νὰ ζήσει ὁ ἄνθρωπος χωρὶς τὴν Πρόνοια τοῦ Θεοῦ; Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ἁμαρτία διαστρέφει τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Τὴ θέλει γιὰ τὸν ἑαυτό του, δὲν τὴν προσφέρει καὶ στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ἔτσι ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος χωρίζεται ἀπὸ τοὺς συνανθρώπους του. Οἱ σχέσεις του μὲ τὸ Θεό, τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του δὲν εἶναι ἄρμονικές. Ἡ ἁμαρτία εἶναι μιὰ ἀποτυχία τοῦ ἀνθρώπου νὰ εἶναι ἀληθινὸς ἄνθρωπος.

Ἵ οὐσία τῆς μετανοίας. Ἡ ἁμαρτία εἶναι μιὰ ἄθλια ὑποδούλωση τοῦ ἀνθρώπου σ' αὐτήν. Ἀντίθετα ἡ μετάνοια εἶναι ἀπελευθέρωση. Ὅταν μετανοοῦμε, εἴμαστε ἐλεύθεροι στὸ μυαλό, στὸ συναίσθημα, στὴ θέλησις.

Ἡ πνευματικὴ αὐτὴ ἐλευθερία δὲν εἶναι μόνο κατόρθωμα τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Κύριος τὸν βοηθεῖ νὰ ἀλλάξῃ πορεία καὶ τρόπο συμπεριφορᾶς. «Μετανοεῖτε ἡγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ βοηθεῖ τὸν ἄνθρωπο νὰ μετανοήσῃ. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος αἰσθανθῇ μέσα του αὐτὴ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, τότε σὰν τὸν ἄσωτο παίρνει τὴν ἀπόφασιν: «Ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα...» (Λουκ. ιε' 18). Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκδηλώνεται μέσα

στήν Ἐκκλησία. Ἐκεῖ θὰ τὴ βροῦμε. Γι' αὐτὸ ἡ μετάνοια πραγματοποιεῖται μὲ ἓνα Μυστήριον ποὺ ὁ Κύριος παρέδωσε στήν Ἐκκλησία.

Ἡ σύσταση τοῦ Μυστηρίου. Ὁ Κύριος μὲ τὴν ἐξουσία ποὺ ἔχει νὰ συγχωρῇ τὴν ἁμαρτία, καλεῖ κοντά Του ὅλους τοὺς «κοπιῶντας καὶ πεφορτισμένους» γιὰ νὰ τοὺς ἀναπαύσῃ. Τὴν ἐξουσία αὐτὴ μεταβίβασε στοὺς Ἅγιους Ἀποστόλους. «Ἀμήν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἔαν δῆσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἔαν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ» (Ματθ. ιη' 18). «Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησε καὶ λέγει αὐτοῖς: λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον ἂν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἂν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται» (Ἰω. κ' 22-23). Τὰ τελευταῖα λόγια εἰπώθηκαν τὴν ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως. Ἔτσι ἡ πασχάλινὴ χαρὰ συνδέεται μὲ τὸ Μυστήριον τῆς μετανοίας.

Τὸ θεοσύστατο θεσμὸ τοῦ Μυστηρίου τῆς μετανοίας ἐπιβεβαιώνει ὀλόκληρη ἡ Ἱερὰ Παράδοσις.

Στὸν ἄνθρωπο ποὺ μετανοεῖ καὶ ἐξομολογεῖται, συγχωρεῖται κάθε ἁμαρτία. Γι' αὐτὸ ὁ πιστὸς συχνὰ καταφεύγει στὸ Μυστήριον αὐτό. Μιὰ μόνο ἐξαίρεση ὑπάρχει: ἡ βλασφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ποὺ δείχνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν μετανόησε εἰλικρινά.

Δείγματα τῆς μετανοίας. Αὐτὰ εἶναι:

1) **Ἡ συντριβὴ τοῦ ἀνθρώπου.** Αὐτὴ δείχνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀναγνωρίζει τὴν ἐνοχὴ του. Τὴ συντριβὴ προκαλεῖ ἡ σκέψη τοῦ Θεοῦ, ἡ συναίσθησις ὅτι στερήθηκε τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ ἐναντιώθηκε στὸ θέλημά Του. Μὲ τὴ μετάνοια παρακαλεῖ τὸ Θεὸ νὰ τὸν δεχτῆ στήν πατρικὴ Του ἀγκαλιά.

Σὲ ἄλλη περίπτωση ὁ ἄνθρωπος λυπᾶται ποὺ ἁμάρτησε ὄχι γιὰτὶ πρόσβαλε τὸ Θεό, ἀλλὰ γιὰτὶ θίχτηκε ὁ ἐγωισμὸς του. Αὐτὸς δὲν τὸν ἀφήνει νὰ σκύψῃ τὸ κεφάλι του μπροστὰ στὸ Θεό. Ἔτσι δὲν πηγαίνει νὰ ἐξομολογηθῇ. Τέτοια ἦταν καὶ ἡ περίπτωση τοῦ Ἰούδα.

2) **Τὴ συντριβὴ συνοδεύει ἡ ἐξομολόγησις τῶν ἁμαρτιῶν.** Ἡ ὁμολογία αὐτὴ (ἐξαγόρευσις) εἶναι ἀπαραίτητο στοιχεῖο τοῦ Μυστηρίου τῆς μετανοίας. Μὲ αὐτὴ παραδέχεται μπροστὰ στὸ Θεὸ

ὅτι συναισθάνεται τὴν ἁμαρτωλὴ του κατάσταση. Ὁ Θεὸς μιὰ τέτοια ὁμολογία ζήτησε ἀπὸ τὸν Ἀδὰμ ποὺ ἁμάρτησε.

Ὁ ἄνθρωπος ὡς ζωντανὸ μέλος τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἁμαρτία του ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκόπου. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δηλαδὴ τῆς Κεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ Ἐπίσκοποι ὁμως μὲ τὴ χειροτονία καὶ ἰδιαίτερη εὐχὴ μεταδίδουν τὴν ἐξουσία τῆς ἀφέσεως στοὺς ἱερεῖς. Αὐτοὶ κάνουν τὸ δύσκολο ἔργο τοῦ πνευματικοῦ πατέρα (ἐξομολόγου).

Πολλοὶ δυσκολεύονται νὰ ἐξομολογηθοῦν στὸν ἱερέα. Δὲν τὸ θεωροῦν ἀπαραίτητο ἢ καὶ ντρέπονται. Ὁ ἱερεὺς ὁμως εἶναι ἀπαραίτητος. Εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας· σ' αὐτὴν ἀνήκει ὁ ἐξομολογούμενος. Ἡ ντροπὴ εἶναι φυσικὴ. Ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὴν ἀπόσταση ποὺ τὸν χωρίζει ἀπὸ τὸν Πανάγιο Θεό. Τὸ ἐμπόδιο αὐτὸ φεύγει ὅταν σκεφτοῦμε πόσο ὁ Θεὸς μᾶς ἀγαπᾷ.

3) **Ἡ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν** ἔρχεται ὡς συνέπεια τῶν παραπάνω. Ὁ πνευματικὸς συμπαραστέκεται σ' αὐτό. Προσεύχεται μαζὶ μὲ τὸ πνευματικὸ του παιδί καὶ χαίρεται γιὰ τὴ μετάνοιά του. Μὲ πατρικὴ ἀγάπη ἐνισχύει τὸν ἐξομολογούμενο καὶ τὸν παιδαγωγεῖ.

Τελικὰ τοῦ δίνει ἄφεση στὶς ἁμαρτίες ποὺ ἐξομολογήθηκε. Ὑπάρχουν ἐξαιρέσεις, ποὺ ἡ ἄφεση ἀναβάλλεται γιὰ παιδαγωγικούς λόγους. Οὐσιαστικὰ τὴ συγχώρηση δίνει ὁ Θεός, ὅπως βλέπουμε στὴν εὐχὴ ποὺ τοῦ διαβάζει :

«Αὐτὸς ὁ Θεὸς συγχωρήσει σοι δι' ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ πάντα, καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι».

Πολλὲς φορές ὁ ἐξομολόγος ἐπιβάλλει ὀρισμένα ἐπιτίμια. Εἶναι πνευματικὲς ἀσκήσεις ποὺ βοηθοῦν τὸ Χριστιανὸ στὴν πλήρη ψυχικὴ του θεραπεία.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ἡ μετάνοια εἶναι ἀλλαγὴ σκέψεως καὶ συμπεριφορᾶς. Ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο στὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ. Ἐνώπιον τοῦ πνευματικοῦ ὁ πιστὸς ὁμολογεῖ τὴν ἐνοχὴ του καὶ ἐξομολογεῖται τὶς ἁμαρτίες του. Ἡ συγχώρηση εἶναι τὸ δῶρο τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Ψαλμ. 50, 1 ξς, Β' Κορ. ε' 17, 20, 'Ιω. γ' 5, Ρωμ. η' 10 - 17, Κολ. α' 9 - 12.
2. «Ὡσπερ ἄνθρωπος ὑπὸ ἀνθρώπου ἱερέως βαπτιζόμενος φωτίζεται τῇ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χάριτι, οὕτω καὶ ὁ ἐξομολογούμενος ἐν μετανοίᾳ διὰ τοῦ ἱερέως λαμβάνει τὴν ἄφεσιν χάριτι Χριστοῦ» (Μ. Ἀθανάσιος, P.G. 26, 1316).
3. «Ἀναγκαῖον τοῖς πεπιστευμένοις τὴν οἰκονομίαν τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ ἐξομολογεῖσθαι τὰ ἀμαρτήματα» (Μ. Βασίλειος, P.G. 31, 1284).
4. «Στέναξον, ὅταν ἀμάρτης... (ὄχι γιατί) κολάζεσθαι μέλλεις· τοῦτο γὰρ οὐδέν· ἀλλ' ὅτι προσέκρουσάς σου τῷ δεσπότη τῷ οὕτως ἡμέρω, τῷ οὕτω σε φιλοῦντι καὶ ἐπικρεμαμένῳ τῆς σωτηρίας τῆς σῆς ὡς καὶ τὸν Υἱὸν ἐπιδοῦναι ὑπὲρ σοῦ» ('Ιω. Χρυσόστομος, P.G. 57, 68 - 69).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποιά ἐμπόδια συναντᾶς ὡς ἐφηβος στὸ πρόβλημα τῆς ἐξομολογήσεως; 2) Σὲ τί βοηθεῖ τὸν ἄνθρωπο ἢ ἀναγνώριση τῆς ἀμαρτίας του; 3) Γιατί εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ἐξομολόγηση ἐνώπιον πνευματικοῦ ἱερέως; 4) Τί θὰ ζητοῦσες ἀπὸ ἕναν πνευματικό, ὅταν ἀποφάσιζες νὰ ἐξομολογηθῆς;

7. Τὸ Εὐχέλαιο.

Ἐκεῖνος πού ἔνοιωσε τὸν ψυχικὸ καὶ σωματικὸ πόνον τοῦ ἀνθρώπου ὅσο κανεῖς ἄλλος, ἦταν ὁ Κύριος. Γι' αὐτὸ ἦταν φίλος τῶν πονεμένων καὶ ἀμαρτωλῶν. Τούς εὐεργετοῦσε μὲ τὰ θαύματά Του καὶ τοὺς ξεκούραζε μὲ τὴ διδασκαλία Του.

Ἡ Ἐκκλησία συνέχισε καὶ σ' αὐτὸ τὸ ἔργο τοῦ Κυρίου. Τοῦτο βλέπουμε στὸ Μυστήριον τοῦ Ἁγίου Εὐχελαίου.

Ἡ θεία σύσταση τοῦ Μυστηρίου. Τὸ Μυστήριον αὐτὸ στηρίζεται στὰ λόγια τοῦ Ἀδελφόθεου Ἰακώβου: «Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; Προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτὸν ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου· καὶ ἡ εὐχή τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ Κύριος· κὰν ἀμαρτίας ἢ πεπονηκῶς, ἀφεθήσεται αὐτῷ» ('Ιακ. ε' 14-15).

Κάποιος ὑπαινιγμὸς γιὰ τὸ Ἅγιο Εὐχέλαιο ὑπάρχει στὸν Εὐαγγελιστὴ Μάρκο πού λέγει ὅτι οἱ Ἀπόστολοι:

- α) ἔβγαζαν πολλὰ δαιμόνια,
- β) ἄλειφαν πολλοὺς ἄρρώστους με λάδι καὶ
- γ) τοὺς θεράπευαν (Μάρκ. στ' 13).

Ἔτσι τὸ Μυστήριο τοῦ Ἁγίου Εὐχελαίου περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς :

- 1) Σὲ περίπτωση ἄρρώστιας καλοῦνται οἱ πρεσβύτεροι (ἱερεῖς).
- 2) Οἱ ἱερεῖς προσεύχονται γιὰ τὸν ἄρρωστο. Μαζί τους προσεύχεται ὁλόκληρο τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι ὁ ἄρρωστος παίρνει μεγάλη πνευματικὴ ἐνίσχυση.
- 3) Ἡ ἐπάλειψη τοῦ λαδιοῦ ποὺ γίνεται στὸν ἄρρωστο, δὲν εἶναι ἓνα φυσικὸ φάρμακο. Εἶναι τὸ σημεῖο μετὸ ὁποῖο μεταδίδεται ἡ θεία Χάρις, ποὺ «τὰ ἀσθενεῖ θεραπεύει καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληρώνει».
- 4) Ἡ εὐχή τῆς πίστεως ποὺ διαβάζεται, θὰ χάριση στὸν ἄρρωστο τὴ σωματικὴ του ὑγεία, ἂν ὁ Θεὸς κρίνη ὅτι αὐτὸ τὸν ὠφελεῖ πνευματικά.
- 5) Ἡ ὑπόσχεση τῆς συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν, ποὺ τυχὸν διέπραξε ὁ ἄρρωστος.

Ἔτσι τὸ Ἅγιο Εὐχέλαιο ἔχει ἓνα μυστηριακὸ χαρακτήρα, ποὺ μαρτυροῦν ἡ λειτουργικὴ πράξη τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

Λειτουργοὶ καὶ ἀποδέκτες τοῦ Εὐχελαίου. Λειτουργοὶ τοῦ Εὐχελαίου εἶναι ὁ Ἐπίσκοπος καὶ ὁ πρεσβύτερος. Τὸ Μυστήριον εἶναι δυνατὸ νὰ τελέσουν μαζί περισσότεροι ἀπὸ ἓνας ἱερεῖς. Στὴν Ἐκκλησία μας τὸ Εὐχέλαιο γίνεται ἀπὸ ἑπτὰ ἱερεῖς ἢ ἀπὸ τρεῖς ἢ σὲ ἀνάγκη καὶ μόνο ἀπὸ ἓνα.

Ἀποδέκτες τοῦ Μυστηρίου εἶναι οἱ βαριὰ καὶ ἐλαφρὰ ἄρρωστοι, καθὼς καὶ οἱ ὑγιεῖς (Εὐχέλαιο Μεγάλης Τετάρτης). Ὅλοι αὐτοὶ δέχονται τὴ Χάρη τοῦ Μυστηρίου. Σ' αὐτὸ συμμετέχει προσωπικὰ ὁ ἄρρωστος. Συμπροσεύχεται καὶ ἐμπιστεύεται τὰ πάντα στὸν Κύριο. Πολλοὶ ἄρρωστοι «ἐγείρονται», δηλαδὴ γεύονται τοὺς καρπούς τοῦ Μυστηρίου.

Ἐξωτερικὰ σημεῖα. Αὐτὰ εἶναι τὸ λάδι καὶ οἱ δυὸ εὐχῆς ποὺ διαβάζονται στὸ Μυστήριον. Μετὴν πρώτη καθαγιάζεται τὸ λάδι.

Ὁ ἱερεὺς παρακαλεῖ τὸ Θεὸ νὰ στείλῃ «τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἀγίαση τὸ ἔλαιον καὶ ποιήσῃ αὐτὸ εἰς τελείαν ἀπολύτρωσιν τῶν ἁμαρτιῶν». Ἡ δευτέρα εὐχή λέγει: «Πάτερ, Ἅγιε ἰατρὲ τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων, ὁ πέμπας τὸν μονογενῆ σου Υἱόν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, πᾶσαν νόσον ἰώμενον καὶ ἐκ θανάτου λυτρούμενον, ἴασαι καὶ τὸν δοῦλόν σου (δεῖνα) ἐκ τῆς περιεχούσης αὐτὸν σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ἀσθενείας καὶ ζωοποιήσον αὐτὸν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ σου».

Ἡ ἀόρατη θεία Χάρις. Ἡ ἀόρατη θεία Χάρις γίνεται αἰσθητὴ ἀπὸ τὸν ἄρρωστο. Ἐνισχύεται, παρηγορεῖται, προσεύχεται θερμότερα. Βλέπει τὴν Ἐκκλησίαν κοντὰ του. Ἐχει διώξει τὸ βᾶρος τῶν ἁμαρτιῶν του.

Τὸ Εὐχέλαιο δὲν ἀντικαθιστᾷ τὸ Μυστήριον τῆς Μετανοίας. Ὁ ἄρρωστος ὅμως διώχνει τὴν ἀνυπομονησίαν, τὴν ἀπελπισίαν. Γι' αὐτὸ ὁ ἄρρωστος ποὺ εἶναι καὶ πιστός, πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅτι ἡ σωματικὴ θεραπεία γίνεται μὲ σκοπὸ νὰ θεραπευθῇ καὶ ἡ ψυχὴ του.

Ἄν ὁ Θεὸς βλέπῃ ὅτι ὁ θάνατος θὰ χαρίσῃ στὸν ἄνθρωπον τὴν αἰώνια σωτηρία του, τότε ἐπιτρέπει τὸν ἐρχομὸ του. Ἄν ὅμως ὁ ἄρρωστος πρέπει νὰ ζήσῃ γιὰ νὰ φροντίσῃ γιὰ τὴ σωτηρία του, τότε ὁ Θεὸς θὰ τοῦ χαρίσῃ τὴν υγείαν. Καὶ στὶς δυὸ περιπτώσεις ὁ πιστὸς ἄνθρωπος ἐνισχύεται καὶ δυναμώνεται ἀπὸ τὴν τέλεση τοῦ Εὐχελαίου.

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Οἱ θεραπείες τῶν ἀρρώστων ποὺ ἔγιναν μὲ τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου συνεχίζονται μὲ τὸ Ἅγιο Εὐχέλαιο. Οἱ προσευχῆς καὶ τὸ ἀγιασμένο λάδι ἐνισχύουν σωματικὰ καὶ ψυχικὰ τὸν ἄρρωστο. Οἱ ἁμαρτίες τοῦ πιστοῦ συγχωροῦνται.

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Α

1. «Οὐ γὰρ ἡμᾶς ἀναγεννώσι (μὲ τὸ βάπτισμα) μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα συχωρεῖν ἔχουσι ἐξουσίαν ἁμαρτήματα. Ἄσθενεῖ τις, φησίν, ἐν ὑμῖν; Προσκალεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας...» (*Ἰω. Χρυσόστομος, Ρ.Γ. 48, 644*).
2. «Γένοιτο, Κύριε, τὸ ἔλαιον τοῦτο, ἔλαιον ἀγαλλιάσεως, ἔλαιον ἀγιασμοῦ, ἔνδυμα βασιλικόν, θώραξ δυνάμεως, πάσης διαβολικῆς ἐνεργείας ἀποτρόπαιον, σφραγὶς ἀνεπιβούλευτος, ἀγαλλίαμα καρδίας, εὐφροσύνη αἰώνιος» (*Εὐχὴ ἀπὸ τῆς ἱεροουργίας τοῦ Μυστηρίου*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πότε και πώς αισθάνεται ο άνθρωπος ότι το Εύχέλαιον του είναι απαραίτητο; 2) Πώς ή 'Εκκλησία και ο άρρωστος συμμετέχουν στο Εύχέλαιο; 3) 'Από πού φαίνονται τα άποτελέσματα της θείας Χάριτος στο Μυστήριο του Εύχελαίου; 4) Νά μελετήσης το ύπ' άριθ. 2 κείμενο. Πώς χαρακτηρίζεται το λάδι του Εύχελαίου;

8. 'Ο Γάμος.

'Ο Θεός μετά την πλάση του 'Αδάμ έπλασε τη γυναίκα, που ήταν «βοηθός όμοιος με αυτόν». 'Ο σύνδεσμος της αγάπης που καλλιεργήθηκε μεταξύ τους, τους ένωσε σε μιá κοινή ζωή. Σ' αυτήν ο ένας πρόσφερε συνεχώς στον άλλο. Αύτη την κοινωνία της αγάπης εύλογεί ο Θεός με το Μυστήριο του γάμου για τη δημιουργία της οίκογένειας. Με αυτό ο άνθρωπος γίνεται συνεργάτης του Θεού.

Τò μέγα Μυστήριο. 'Ο γάμος είναι Μυστήριο της 'Εκκλησίας μας και μάλιστα μέγα. Μέσα στο γάμο ο άνθρωπος αναπτύσσεται όχι μόνο βιολογικά, αλλά κυρίως πνευματικά. Έτσι ο γάμος ως Μυστήριο παύει να είναι ένα κοινωνικό γεγονός. Είναι μιá κοινωνία υπερφυσικής αγάπης που δίνει ή Χάρη του Θεού.

'Η ιεροτελεστία του Μυστηρίου είναι συγκλονιστική και συγκινητική. Δυό άνθρωποι, ένας άνδρας και μιá γυναίκα, αποφασίζουν να ενώσουν τη ζωή τους κάτω από τις εύλογίες του Θεού και της 'Εκκλησίας.

'Η 'Ακολουθία του γάμου. 'Η 'Ακολουθία του γάμου ήταν αρχικά ένωματωμένη στη θεία Λειτουργία. 'Ο λειτουργικός χώρος είναι ο πιο κατάλληλος για την εύλογία του γάμου. 'Ο άνθρωπος έδω είναι πραγματικά στο χώρο της Βασιλείας του Θεού.

Προϋπόθεση για την τέλεση του Μυστηρίου είναι ή ειλικρινής συγκατάθεση τών δυό ύποψηφίων. Χρειάζεται και μιá προετοιμασία για να ώφεληθούν οι νεόνυμφοι από τα λόγια της ιερής 'Ακολουθίας. Τα λόγια αυτά είναι βαθυστόχαστα και συμβολικά. Δείχνουν τι έκανε ο Θεός για τη σωτηρία μας, πώς ο Χριστός αγάπησε την 'Εκκλησία και πώς παρέδωσε τον Έαυτό Του για τόν άγιασμό της.

Ἡ ἀγάπη πού συνδέει τὸ Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία, πρέπει νὰ συνδέη καὶ τοὺς δυὸ συζύγους. Τὸ λίγο κρασί πού θὰ πιοῦν κατὰ τὴν Ἀκολουθία καὶ μάλιστα ἀπὸ κοινὸ ποτήρι, ἐκφράζει τὴν κοινὴ ζωὴ πού θὰ κάνουν.

Ἡ προετοιμασία γιὰ τὸ γάμο. Ὁ νέος ἄνθρωπος χρειάζεται νὰ ἐτοιμάσῃ τὸν ἑαυτό του γιὰ τὴ νέα ζωὴ του. Σήμερα ἐπικρατεῖ προχειρότητα καὶ ἐπιπολαιότητα πάνω στοῦ σημαντικὸ αὐτὸ θέμα. Ἡ προετοιμασία δὲν εἶναι σοβαρὴ, ὅπως ἀπαιτεῖ ὁ ἱερός θεσμὸς τοῦ γάμου. Τί ρόλο παίζει ἡ προσεκτικὴ προετοιμασία ;

1) Τὰ μεγάλα ἔργα δὲν θέλουν βιασύνη. Ἔτσι καὶ ὁ γάμος. Οἱ συναισθηματικὲς ἐναλλαγὲς τῆς ἐφηβείας δὲν εἶναι σταθερὸ θεμέλιο τοῦ γάμου. Ὁ ἔφηβος καὶ ἡ ἔφηβος δὲν ἔχουν τὴν πνευματικὴ ὠριμότητα πού θὰ τοὺς ἐπιτρέψῃ νὰ ἀναλάβουν τὶς εὐθύνες μιᾶς οἰκογένειας.

2) Ἡ πνευματικὴ ὠριμότητα βοηθεῖ πρῶτα στὴ σωστὴ ἐκλογὴ τοῦ συντρόφου. Ἡ ἐκλογὴ - πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσουμε μὲ εὐλικρίνεια - εἶναι τὸ δυσκολώτερο θέμα. Ὁ νέος ἄνθρωπος χρειάζεται ὀρθὰ κριτήρια. Σ' αὐτὸ θὰ τὸν βοηθήσῃ ὁ Θεός. Ὁ νέος καὶ ἡ νέα πού πιστεύουν σ' Αὐτόν, προσεύχονται νὰ παρουσιάσῃ ὁ Θεὸς τὸν κατάλληλο ἄνθρωπον μὲ τὸν ὅποιον θὰ συνδέσουν τὴ ζωὴ τους. «Παρὰ Κυρίου ἀρμόζεται ἀνδρὶ γυνή», λέγει ἡ Ἀγία Γραφή» (Παροιμ. 18' 14). Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐκτιμηθοῦν στὰ πρόσωπα πού θὰ παντρευθοῦν, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα, ἡ πίστη καὶ ἡ εὐσέβεια πού ἐξασφαλίζουν τὴν αἰωνιότητα.

3) Ὁ ἄνθρωπος πού θὰ φτιάξῃ οἰκογένεια, χρειάζεται σωματικὴ καὶ ψυχικὴ ὑγεία. Ἡ ἔλλειψή της θὰ δημιουργήσῃ ἀργότερα προβλήματα.

4) Μιὰ νέα οἰκογένεια χρειάζεται κάποιο οἰκονομικὸ θεμέλιο. Αὐτὸ δὲν πρέπει οὔτε νὰ τὸ ὑποτιμᾶμε οὔτε καὶ νὰ τὸ ὑπερτιμᾶμε. Πολλοὶ δηλαδὴ νομίζουν ὅτι τὰ πολλὰ χρήματα σημαίνουν εὐδοκίμηση στὸ γάμο. Αὐτὸ εἶναι βασικὸ λάθος. Ἀντὶ ἡ ἀγάπη μας νὰ στρέφεται στὸ πρόσωπο τῆς μελλοντικῆς ἢ μελλοντικοῦ συντρόφου, στρέφεται πρὸς τὰ χρήματα. Δίνουμε προτεραιότητα σ' αὐτά, ἐνῶ ξέρουμε ὅτι πολλοὶ πλούσιοι γάμοι ναυάγησαν.

Τέλος πρέπει νὰ προσέξῃ ὁ νέος τὴν ἐπαγγελματικὴ του μόρ-

φωση. Δέν πρέπει νά προχωρήση στο γάμο ἂν δέν ἔχη τήν ἀπαραίτητη οικονομική ἐνίσχυση. Πρέπει νά γνωρίζη ὁ νέος ὅτι ἡ γυναίκα αἰσθάνεται τήν ἀνάγκη νά ἔχη μιᾶ μικρῆ ἔστω οικονομική σιγουριά. Ἄν ὁ νέος δέν φροντίση νά ὑπάρχη ἡ ἀσφάλεια αὐτή, τότε θά εἶναι ὑπεύθυνος γιά τίς συνέπειες.

Ἡ ἐργαζόμενη σύζυγος. Ἡ νέα πρέπει νά προετοιμάζεται γιά τὸ ἔργο τῆς νοικοκυρᾶς. Ὑπάρχει ὅμως καί τὸ ἐνδεχόμενο νά ἐργαστῆ ἡ γυναίκα, γιατί τὰ οικονομικά τοῦ συζύγου συνήθως δέν ἐπαρκοῦν.

Ἡ γυναίκα πολλές φορές χαίρεται περισσότερο τήν ἐργασία ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι παρά μέσα σ' αὐτό. Τοὺς τέσσερις τοίχους του οἱ νέες τοὺς βλέπουν σὰν φυλακή. Ἡ νοοτροπία αὐτῆ ἔχει καί τὰ προβλήματα της. Αὐτὰ ἀπὸ κοινοῦ πρέπει νά ἀντιμετωπίζουν οἱ νεόνυμφοι.

Τὸ σπίτι ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴ ζωντανὴ παρουσία τῆς γυναίκας. Ἡ παραμέληση τοῦ νοικοκυριοῦ ἔχει ὑλικές καί πνευματικές συνέπειες. Ἡ ἀπουσία τῆς συζύγου ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι αὐξάνει τὰ ἔξοδά του. Ἡ προσπάθεια τῆς συζύγου νά προλάβη τήν ἐξωτερικὴ ἐργασία καί ἐκείνη τοῦ σπιτιοῦ, δημιουργεῖ νευρικότητες, ἀνησυχίες, διαπληκτισμούς, κ.ἄ. Τὰ παιδιά θέλουν τὴ μητέρα κοντά τους. Ἡ ἀγάπη καί ἡ στοργὴ της δημιουργοῦν θαλπωρὴ, μέσα στὴν ὁποία ἕνα παιδί ἀναπτύσσεται σωματικὰ καί πνευματικὰ.

Τὰ προβλήματα αὐτὰ θίγονται ἐδῶ γιά νά τὰ σκέπτονται οἱ νέοι. Μόνο τότε ἀντιμετωπίζουν μὲ εὐθύνη καί σοβαρότητα τὰ θέματα ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὴ ζωὴ τους, ὅπως ἐδῶ ὁ γάμος.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ἡ Θεὸς εὐλόγησε τὸ γάμο ἀμέσως μετὰ τὴ δημιουργία τῶν Πρωτοπλάστων. Ἡ οἰκογένεια εἶναι τὸ κύτταρο τῆς κοινωνίας καί τῆς Ἐκκλησίας. Γι' αὐτὸ ἡ δημιουργία χριστιανικῆς οἰκογένειας ἀπαιτεῖ ἀνάλογη προετοιμασία.

ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Γεν. α' 28, β' 18 - 24, Μάρκ. ι' 12, Ματθ. ε' 27 - 30, κβ' 1, Ἐφεσ. ε' 22 - 23 Ἰω. β' 1 - 11.
2. Ὁ Θεός, «ὁ διὰ τὴν ἄφραστόν σου δωρεάν καί πολλὴν ἀγαθότητα παραγενόμενος ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, καί τὸν ἐκέισε γάμον εὐλογήσας . . . καί ἐνταῦθα

παραγερόμενος τῇ ἀοράτῳ σου ἐπιστάσις εὐλόγησον τὸν γάμον τοῦτον, καὶ παράσχου τοῖς δούλοις σου τούτοις ζωὴν εἰρηνικὴν, μακροήμερουσιν, σωφροσύνην, τὴν εἰς ἀλλήλους ἀγάπην ἐν τῷ συνδέσῳ τῆς εἰρήνης, τὴν ἐπὶ τέκνοις χάριν, τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον» (*Εὐχὴ τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Γάμου*).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Νὰ διαβάσης τὴν εὐχὴ τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Γάμου. Τί παρακαλεῖ ὁ ἱερεὺς τὸ Θεὸ νὰ χαρίσῃ στοὺς νεόνυμφους; 2) Ὑπογράμμισε τὰ κατὰ καὶ τὰ ὑπὲρ ποὺ παρουσιάζει τὸ πρόβλημα τῆς ἐργαζόμενης συζύγου. 3) Ποιὰ εἶναι κατὰ τὴ γνώμη σου ἡ σπουδαιότερη προετοιμασία γιὰ τὸ γάμο; 4) «Ὁ Θεὸς τοὺς ταιριασε». Τί σημαίνει ἡ φράση αὐτὴ ποὺ λέγει ὁ λαὸς γιὰ τὸ ταιριασμένο ἀνδρόγυνο;

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Είσαγωγή	Σελ. 7
----------------	--------

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΟΙ ΑΛΗΘΕΙΕΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ: 'Η χριστιανική πίστη και οι πηγές της

1. Το ουσιαστικό περιεχόμενο τῆς ὀρθόδοξης πίστεως	11
2. Οἱ δύο πηγές τῆς θείας 'Αποκαλύψεως	15
3. 'Η 'Αποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στὴν 'Αγία Γραφή	19
4. Τὰ βιβλία τῆς 'Αγίας Γραφῆς	21
5. Οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελιστὰι	25

ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ: 'Ο Θεὸς - Δημιουργὸς τῆς ὁρατῆς καὶ ἀόρατης Δημιουργίας

1. 'Ο "Ενας καὶ 'Αληθινὸς Θεὸς	33
2. Τὸ μυστήριον τῆς 'Αγίας Τριάδος	38
3. 'Ο Θεὸς καὶ ὁ κόσμος τῶν ἀγγέλων	42
4. 'Η δημιουργία τοῦ κόσμου	47
5. 'Η πρόνοια τοῦ Θεοῦ	51

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΗ: 'Ο ἄνθρωπος, ἡ κορωνίδα τῆς δημιουργίας

1. 'Η πλάση τοῦ ἀνθρώπου	54
2. 'Η ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου στὸν Παράδεισο	59
3. 'Ο ἄνθρωπος κάτω ἀπὸ τὸ Νόμο τοῦ Θεοῦ	62
4. 'Η πτώση τῶν Πρωτοπλάστων	67
5. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς πτώσεως	70
6. 'Η ὑπόσχεση τῆς λυτρώσεως	73

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗ: 'Ο Θεᾶνθρωπος Λυτρωτῆς

1. Τὸ Πρόσωπο τοῦ Λυτρωτοῦ	77
2. 'Η θεία φύση τοῦ Κυρίου	81
3. 'Η ἀνθρώπινη φύση τοῦ Κυρίου	83
4. Τὸ μυστήριον τῆς Σαρκώσεως τοῦ Κυρίου	87
5. 'Η διδασκαλία τοῦ Κυρίου	91
6. Τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου	94

	Σελίς
7. Ἡ σταυρική θυσία τοῦ Κυρίου	97
8. Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου.....	101
9. Ἡ Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου	105
10. Τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Κυρίου	109

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ἡ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ: Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα

1. Τὸ τρίτο Πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος	112
2. Τὸ ἔργο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.....	115
3. Ἡ θεία Χάρις.....	118

ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ: Ἡ Ἐκκλησία καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς

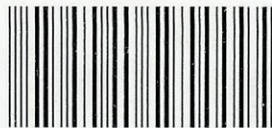
1. Ἡ φύση τῆς Ἐκκλησίας.....	121
2. Οἱ ιδιότητες τῆς Ἐκκλησίας.....	123
3. Ὁ σκοπὸς καὶ τὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας	126

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΗ: Ἡ μέλλουσα ζωὴ

1. Ὁ θάνατος τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ μερική κρίση του.....	129
2. Ἡ δευτέρα παρουσία τοῦ Κυρίου.....	132
3. Ἡ κοινωνία τοῦ οὐρανοῦ	134
4. Ἡ τελείωση τῆς δημιουργίας.....	137

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗ: Τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας

1. Τὰ θεία Μυστήρια καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς.....	139
2. Τὸ Ἅγιο Βάπτισμα.....	142
3. Τὸ Ἅγιο Χρίσμα	146
4. Ἡ θεία Εὐχαριστία.....	149
5. Ἡ Ἱερωσύνη	153
6. Ἡ Μετάνοια	156
7. Τὸ Εὐχέλαιο	159
8. Ὁ Γάμος.....	162

024000029858

ΕΚΔΟΣΙΣ Α', 1975 (VI) — ΑΝΤΙΤ. 128.000 — ΣΥΜΒΑΣΙΣ: 2610/5-6-75
ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ : Μ. ΠΕΧΛΙΒΑΝΙΔΗΣ & ΣΙΑ - Α. Ε.

